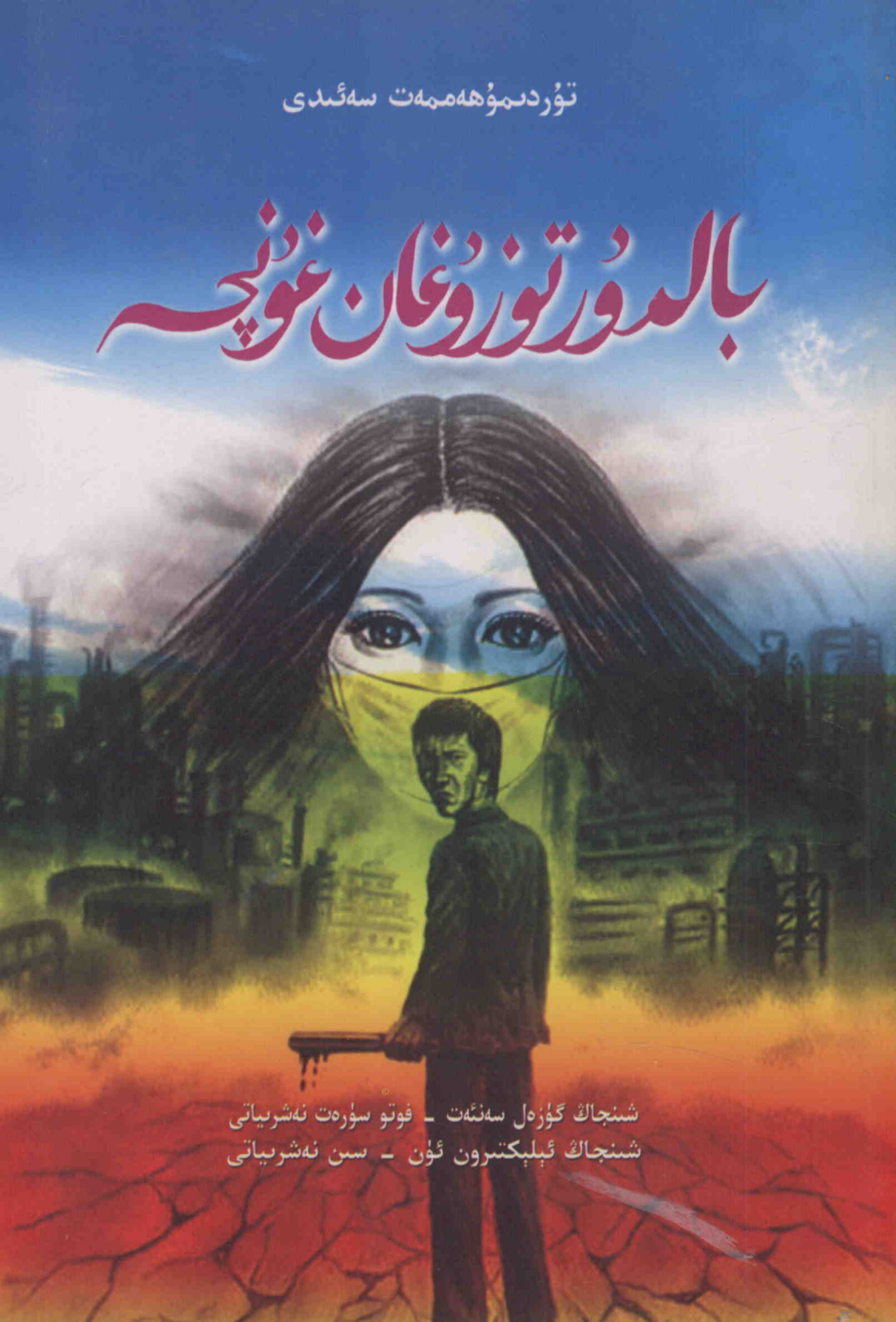
تۇردىمۇھەممەت سەئىدى

بالىدۇر تۇرۇغان غۇنچە

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

ئاپتورنىڭ سۈرىتى

تۇردىموھەممەت سەئىدى

بالىدۇر تۇرۇغان غۇنچە

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

早谢的花蕾：维吾尔文/吐尔地·买买提著．—
乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，
2009.12
ISBN 978-7-5469-0595-2

Ⅰ.①早… Ⅱ.①吐…Ⅲ.①报告文学—中国—当代
—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.①I25

中国版本图书馆CIP数据核字(2010)第000034号

书　　名	早谢的花蕾
策　　划	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
作　　者	图尔迪麦麦提·塞伊迪
责任编辑	艾尼瓦·库迪力克
特约编辑	买买提吐尔地·米尔孜艾合买提
责任校对	古丽巴哈尔·托合塔木
特约校对	古丽沙哈尔·尼格买提
封面设计	努尔买买提·吾买尔
出　　版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地　　址	乌鲁木齐市西虹西路36号
邮　　编	830000
发　　行	新疆新华书店
印　　刷	新疆翼百丰印务有限公司
开　　本	880×1230mm 1/32
印　　张	10
版　　次	2009年12月第1版
印　　次	2009年12月第1次印刷
印　　数	1—5000
书　　号	ISBN 978-7-5469-0595-2
定　　价	25.00元

(书中如有缺页、错页及倒装请与工厂联系)

نەشرىياتتىن

تۇردىمۇھەممەت سەئىدى 1966 - يىل 4 - ئاينىڭ 22 - كۈنى قاراقاش ناھىيىسىنىڭ توخۇلا يېزىسىدا دېھقان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان . 1984 - يىلىدىن 1989 - يىلىغىچە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قانۇن فاكولتېتىدا ئوقۇغان . 1989 - يىلىدىن ھازىرغىچە قاراقاش ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى جىنايى ئىشلار چوڭ ئەترىتىدە ئىشلەپ كەلمەكتە .

يولداش تۇردىمۇھەممەت سەئىدى «خوتەن گېزىتى» دە ئېلان قىلىنغان «ساقچى ھەققىدە ھېكايە» ناملىق ئەسىرى بىلەن ئىجادىيەت سېپىگە كىرگەن بولۇپ ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەر قايسى گېزىت - ژۇرناللاردا 500 پارچىدىن ئارتۇق ھېكايە ، شېئىر ، ئەدەبىي ئاخباراتلىرى ئېلان قىلىنغان . ئۇچ پارچە ئەسىرى مۇكاپاتلانغان . قولىڭىزدىكى بۇ كىتابقا ئاپتورنىڭ يېقىنقى يىللاردىن بىرى يازغان بىر قىسىم ھېكايە ۋە ئەدەبىي ئاخباراتلىرى ، شۇنداقلا بىر پارچە پوۋېستى تاللاپ كىرگۈزۈلدى .

مۇندەرىجە

ھېكايىلەر 1
قوش توي 1
ھەسرەتلىك ناخشا 9
ئەتە 15
پۇشايمان 23
بەخت يېشى 29
تەنقىد 42
مەشۇقسىز ئاشىق 47
سەھرادىكى ماجىرالار 55
تەقدىر 60
گۇمان 65
خىجىللىق 69
جەرىمانە 74
ساقچىنىڭ ھېكايىسى 82
بۇزۇلغان قەسەم 93
ئىشقۇازنىڭ پاجىئەسى 104
مەھبۇس بولغان قىزلار 111
تۇرمىدىكى ھېكايە 126
خاسىيەتلىك تېرەك 143
گۇزەللىك ۋە رەزىللىك (پوۋېست) 148

ئەدەبىي ئاخباراتلار 215
ئېرىنى ئۆلتۈرگەن روپاش ئايال 215
ئۆچمەنلىك 221
بالا باققان گۈناھمۇ؟ 231
ئېرىنى دەپ بوۋاق ئوغرىلىغان ئايال 237
قارا باسقان ئاتا ـ ئانا، قانۇنسىز سولانغان بالا 242
سۇغا چىلاشقان توي مۇراسىمى 252
زەھەردىن كەلگەن تاپاۋەت، باستۇرىدۇ پالاكەت 260
ئارىلاشماڭ نىكاھقا، ئازاب تارتماڭ بىكارغا 267
كىراكەشكە ئۇزىتىلغان ئىبلىس قول 277
ئىچكىرىدىكى سەرسانلىق 289
تاغدا تۆكۈلگەن كۆز ياشلار 300
بالدۇر توزۇغان غۇنچە 312

ھېكايىلەر

قوش توي

ئىنسان بىر يەردە ئوتۇشسىزلىققا ئۇچرىسا ، يەنە بىر يەردە ئۇنى تولدۇرۇپ كېتەلەيدۇ . مەمەتئاخۇن ساقاللىرىنى سىيلاپ ئايالى ھۆرىيەتخان بىلەن ئوغلى نەمەتكە سۆزلەشكە باشلىدى :

ــ مەيلى ، ئۇنچىۋالا غەم قىلىپ كەتمىسەڭمۇ بولىدۇ . قاراپ تۇر ، ئوغلۇمنىڭ بۇ گالۋاڭلىقىغا تىرناقتا توختىغۇدەك ، باي كىشىلەرنىڭ قىزىنى ئېلىپ بەرمىگىنىمنى كۆر ، ــ مەمەتئاخۇن داستىخانغا قول ئۇزاتتى .

ــ دادىسى ، قارىمامىلا ، مەن شۇنچە گەپ قىلسام يەنىلا : «لەيلىنى ئالىمەن ، مەجەزى ماڭا چۈشىدۇ ، ئۇنىڭدىن باشقىسىنى ئالمايمەن » دەپ ئولتۇرمامدۇ بۇ لەقۋا ئوغۇللىرى ، كۆپرەك تەربىيە قىلغايلا ،ــ ھۆرىيەتخان ئالدىدىكى قۇرۇقدالغان چىنە ـ تەخسىلەرنى ئېلىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى .

نەمەت 22 ياشلارغا بېرىپ قالغان بولسىمۇ ، تېخى ئۆيلەنمىگەنىدى ، مەمەتئاخۇن بىلەن ھۆرىيەتخانلار 50 ياشلاردىن ھالقىغان كىشىلەر بولۇپ كىچىكىدىن باشلاپ بۇ ئارزۇلۇق ئوغۇلىنى ئۆز يېنىدىن ئايرىماي باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئوقۇشتىن توختىۋالغانىدى ، كىچىكىدىن باشلاپ دادىسى مەمەتئاخۇن مەزىن بولغاچقىمىكىن نەمەتنىڭ كۆنلىرى ھەپتىيەك يادلاش ، قۇرئان ئوقۇش بىلەن ئۆتتى . نەمەت گەرچە توي قىلىش

يېشىدىن ئەمدىلا ھالقىغان بولسىمۇ ، قويۇۋالغان ساقىلى ، كىيىۋالغان ئۇزۇن چاپىنى ئۇنى بەئەينى ئوتتۇز ياشلارغا بېرىپ قالغاندەك كۆرسىتەتتى .

مەمەت مەزىن ئوغلىنىڭ دىنىي كىتابلارنى يادلىشىغا قاراپ ، ئۇنىڭدىن پەخىرلىنەتتى . ئوغلىنى ھېچكىمنىڭ بالىلىرىغا تەڭ قىلمايتتى . مەمەت مەزىننىڭ نەزىرىدە نەمەت دىنىي بىلىمدە كامالەتكە يەتكەن ، ھەممە كىشىلەر ، ھەتتا ھەممە قىزلار تەلىپۈنۈشكە تېگىشلىك يېگىت ھېسابلىناتتى .

ئەپسۇسكى ، نەمەت سەل گالۋاڭراق بولۇپ ، بەزىدە ئۆزىنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىنى ، نېمە دەۋاتقانلىقىنى سەزمەيلا قالاتتى .

ـــ دادىسى ، ئوغلىمىز كېچىلىرى تۈلا جۆيلۈيدىغان ، كۈندۈزلىرى ئۆز ـ ئۆزىگە سۆزلەيدىغان بولۇۋالدى . جىن چاپلىشىۋالدىمۇ ـ نېمە ؟ـــ دېدى بىر كۈنى ھۆرىيەتخان .

مەمەتئاخۇن بىلەن ھۆرىيەتخان نەچچە قېتىملاپ ئىسرىق سېلىپ ، پېرىخونلارغا ئوقۇتقان بولسىمۇ ھېچ كار قىلمىدى . بولالمىغاندا يېزا دوختۇرخانىسىغا ئېلىپ چىقىلدى . ئەسلىدە نەمەت قاتتىق چارچىغانلىقتىن ، ئۈزۈقلۇق يېتىشمەي ھازىرقى ھالەتكە كېلىپ قالغاندى . نەمەت يېشىنىڭ چوڭىيىشىغا ئەگىشىپ ئۆزىنىڭ قەددى ـ قامەتلىك ، قاۋۇل ، سالاپەتلىك بولۇپ مەھەللىدىكى قىزلارنىڭ دىققىتىنى قوزغاشنى ، قىزلارنىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرۈشىنى ئۈمىد قىلاتتى . بىراق سەل گالۋاڭلىقى ، كەمتۈكلۈكى ئۆزىگە ئايان بولغاچقا ئىچ ـ ئىچىدىن ئازابلىناتتى .

بىر كۈنى نەمەت مەھەللىدە قوي بېقىۋاتاتتى . شۇ چاغدا ئۆستەڭ بويىدا مەھەللىدىكى رازىيە ، لەيلى قاتارلىق تۆت ، بەش قىز پاراڭلىشىپ تۇراتتى . رازىيە بىلەن لەيلى يۈزىنى يۆگىۋالغان روپاش بولۇپ ، نەمەت ئۇلارنىڭ چىرايىنى كىچىك چاغلىردا كۆرگەنچە بالاغەتكە يەتكەندىن كېيىن كۆرۈپ باقمىغانىدى . يۈزىنى ئېچىۋېتىپ

خىلۇەت ئۆستەكۇ بويىدا تاماشا قىلىۋاتقان قىزلارنى جىگدە شاخلىرى ئارىسىدىن ماراۋاتقان نەمەت جىگدە شاخلىرىدىكى ھەرە ئۇۋىسىدىن ئۆزىنى قاچۇرىمەن ، دەپ سۇغا چۇشۇپ كەتتى .

نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئۇقالماي قالغان قىزلار دەرھال يۇزىنى يۆگىۋېلىشتى .

بىراق لەيلى قاقاقلاپ كۇلۇپ كەتتى . لېكىن رازىيە قاپاقلىرىنى تۇرۇپ :

ــ ھەي ، لەقۇا ، نېمە بار ئىدى ، جىگدە شېخىدىن قىزلارنى مارىغىلى ، ھەرقانچە مارىساڭمۇ سەندەك لەقۇاغا كىم قارايتتى . قاراپ باقە ئەپتىگە ، مەھەللىمىزدىكى ئەڭ كەمتۇك يىگىت سەن . پۇتۇڭ سۇنسىچۇ ئىلاھىم ،ــ دېدى . رازىيەنىڭ بۇ قوپال گەپلىرى نەمەتنى قىزلارنىڭ ئالدىدا ئوڭايسىز ھالغا چۇشۇرۇپ قويدى .

ــ سۇدىن چىقىپ كەتمەمسەن ، سارىڭ ،ــ دېدى رازىيە ۋە چالما ئېلىپ نەمەتكە ئاتتى .

نەمەت ئىزا ـ ئاھانەتكە چىدىيالماي سۇنىڭ ئېقىنى بىلەن مېڭىپ قوناقلىققا يۇگۇرۇپ كىرىپ كەتتى . لەيلى قىزلاردىن ئايرىلىپ نەمەت كىرگەن قوناقلىققا كىردى ـ دە ، دۇم يېتىپ يىغلاۋاتقان نەمەتنىڭ بېشىنى سىيلىدى .

ــ خاپا بولماڭ ، نەۋرە ئاچام رازىيەنىڭ مىجەزى شۇنداق ،ــ دېدى لەيلى .

شۇنىڭدىن بېرى نەمەت قىزلار بار يەرگە تېخىمۇ بارمايدىغان جىمىغۇر بولۇپ قالدى .

ــ ھەي دادىسى ، كامال باينىڭ خوتۇنى بىلەن سۆزلەشتىم ، ئۇلار قىزى رازىيەنى بىزگە بەرمەكچى بولدى ، ــ دېدى ھۆرىيەتخان .

ــ مەن شۇنچە گەپ قىلسام نەمەت ئۇنمىدى ، لەيلىنى ئالسام ئالىمەن ، باشقىسىنى ئالمايمەن دەيدۇ ، ــ دېدى مەمەتئاخۇن .

ـــ نەدە ئۇنداق ئىش بارکەن ، لەيلى قانچىلىك قىز ئىدى ، شۇ بىر تۇل خوتۇننىڭ قىزىغۇ ، نەدە ئىمانى بار ئۇنىڭ ، تېخى كامال باينىڭ قىزىغا ئەگىشىپ يۈزىنى يۆگەپ يۈرگىنى ئۇنىڭ . لەيلى ئوغلىمىزغا مۇناسىپ كەلمەيدۇ ، رازىيەلا مۇناسىپ كېلىدۇ ، مەن قوشۇلمايمەن ، ئوغلىمىز ئۇنىمىسا مەجبۇر قىلايلى ، ـــ دېدى ھۆرىيەتخان .

ئەسلىدە لەيلى مەھەللىدىكى نامرات تۇل ئايالنىڭ قىزى ئىدى . كامال باي ھاجى بولۇپ كەلگەندىن كېيىن ئۆلۈپ كەتكەن ئاكىسىنىڭ قىزى لەيلىنى ئۆز قىزىدەك كۆرۈپ ، يۈزىنى يۆگىتىپ قىزى رازىيەگە ھەمراھ قىلىپ بەرگەنىدى .

ـــ ھەي ، نەمەت ، سېنىڭ بۇ قانداق قىلغىنىڭ ، بىر چىرايلىق رازىيە بىلەن توي قىلماي ، رازىيەنىڭ مەدىكارلىقىنى قىلىدىغان لەيلىدەك دېدەكىكە ئوخشاش نەسەبى يوق قىز بىلەن توي قىلامتىڭ ، رازىيە بىلەن قىلىسەن...

ھۆرىيەتخان ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى .

كىچىكىدىن باشلاپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سىزىقىدىن چەتنەپ باقمىغان نەمەت ئاخىر قوشۇلدى ، قوشۇلدىيۇ ، رازىيەنىڭ چىرايىنى ئېسىگە ئېلىپ سەل قورقتى...

ـــ ھە ، لەيلى ، سېنىڭ نەمەتكە مەيلىڭ بارکەن ، ئۆيدىكىلەر مېنى نەمەتكە بېرىشكە زورلاۋاتىدۇ ، گەرچە ئىككىمىز پەرەنجە ئىچىدە تۇرساقمۇ يەنىلا ئەركىن مۇھەببەتنى ياقىلايمىز . شۇڭا ، سېنى مۇرادىڭغا يەتسىكەن دېگەن ئۇمىدتىمەن ،ـــ دېدى رازىيە .

ـــ قانداق قىلىمىز ، ـــ لەيلى رازىيەگە تەلمۇردى .

ـــ قانداق قىلاتتۇق ، مەيلى دەپ مەن تويغا قوشۇلىمەن ، نىكاھ ئوقۇلغاندا مېنىڭ ئورنۇمغا سەن بارسەن ـ دە ، نىكاھتىن كېيىن يۈزۈڭنى يېپىپ يۈرۈۋېرىسەن ، ئۇنىڭغىچە نەمەت بىلەنمۇ باللىق بولىسەن ،ـــ دېدى رازىيە .

ـــ داداڭ قوشۇلارمۇ ،ـــ دېدى لەيلى .

ـــ خاتىرجەم بول ، دادام مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلايدۇ ، سەن نەمەتكە تېگىشېرىسەن ،ـــ دېدى رازىيە .

كۈتكەن كۈنلەر كەلدى ، تويمۇ ئوڭۇشلۇق ئۆتكۈزۈلدى ، توي كېچىسى نەمەت ھۇجرا ئۆيگە كېلىننى ئېلىپ كىردى .

چۈنكى ، سىرتتا نىكاھ ئوقۇلغاندا قىز روياش بولغاچقا يۈزى ئېچىلمىغانىدى .

نەمەت سۈپا ئۈستىدە ئولتۇراتتى .

ـــ يۈزۈمنى ئاچمامسىز...

ـــ مېنىڭ ئەسلىدە لەيلىنى ئالغۇم بار ئىدى ، سىزدىن قورقىمەن رازىيە ، مەن پېتىنالمايمەن ،ـــ دېدى نەمەت قورقۇمسىراپ .

ـــ ئەخمەق ، ئاۋۋال ئېچىپ كۆرۈپ بېقىڭ ، مەن رازىيە ئەمەس ، رازىيە ئاچاممۇ سىز ئويلىغانىدەك ئۇنچىۋالا ئەسكى ئەمەس ،ـــ دېدى كېلىنچەك .

نەمەت قىزنىڭ يۈزىنى ئېچىپلا ھەيران قالدى .

ـــ بۇ ئوڭۇمۇ ، چۈشۈمۇ ،ـــ دېدى نەمەت ئېسىگە كېلىپ .

ـــ بۇ رېئاللىق ، نەمەت ، مەن ئاتا ـ ئانىڭنىزنىڭ رازىلىقىنى ئالماي سىزگە تېگىۋالدىم ، خالامسىز ،ـــ دېدى لەيلى .

ـــ جېنىم بىلەن جېنىم لەيلى ،ـــ دېدى مۇرادىغا يەتكەن نەمەت ،ـــ ئەمدى قانداق قىلىمىز... ئۆيدىكىلەر بىلىپ قالسىچۇ...

ـــ ئەخمەق ، مەن يۈزۈمنى ئاچمىسام قانداق بىلىدۇ ،ـــ دېدى لەيلى .

بۇ بىر جۈپ ياشنىڭ بەختلىك ئائىلىسى مانا مۇشۇنداق باشلاندى . بىراق بۇ ئۆيگە كېلىن بولغانىكەن ، ئۆيدىكى ئاياللارنىڭ ئالدىدا يۈزىنى ئېچىپ يۈرمىسە بولمايدۇ ـ دە .

نەمەت خىيالغا پاتتى ، تاڭ ئاتتى .

نەمەت ئانىسىنىڭ سېزىپ قېلىشىنى خالىمايتتى ، ھۆرىيەتخان ئەتىگەندىلا ھۇجرا ئۆيگە ناشتىلىق ئەكىردى .

ــ لەيلى ، سىز بۇ يەردە نېمە قىلىسىز ، كېلىنچەكنىڭ يەڭگىسى بولغانمۇ...

ــ جېنىم ئانا ، مېنى كەچۈرۈڭ ، لەيلى سىزنىڭ خىزمىتىڭىزنى بىر ئۆمۈر قىلسۇن— ... نەمەت ئانىسىغا يالۋۇردى .

ھۆرىيەتخاننىڭ قولىدىكى پەتنۇس يەرگە چۈشۈپ كېتىپ ئولتۇرۇپ قالدى .

شۇ كۈندىن باشلاپ ھۆرىيەتخان زۇۋان سۈرمەي ، ئورۇن تۈتۈپ يېتىپ قالدى . ھۆرىيەتخان ئوغلىنىڭ لەقۋالىقىدىن قاتتىق ئاغرىناتتىيۇ ، لېكىن يەنە كۆڭلى ئەمىن تاپاتتى ، چۈنكى كىشىلەر نەزىرىدىكى بۇ «لەقۋا» ئوغلى قانداق قىلىپ بولمىسۇن ئۆز بەختىنى تاپقاندى .

ــ بۇياققا كېلىڭلار ،ــ دېدى ھۆرىيەتخان كېسەل كارىۋىتىدىن قوپۇپ بىر ھەپتىدىن كېيىن نەمەت بىلەن لەيلىنى يېنىغا چاقىرىپ .

ــ رازىيەچۇ ، ئۇ نەگە يوقالدى...

ــ كەچۈرسىلە ، ئانا ، رازىيە ئۆز بەختىنى ئىزدەپ چۈمپەردىنى ئېچىۋېتىپ باشقا شەھەرگە كەتتى . مەن سىلىنىڭ رازىلىقلىرىنى ئالمايلا ، بۇ ئۆيگە سوقۇنۇپ كىرىۋالدىم ،ــ دېدى لەيلى .

ــ جېنىم ئانا ، مەن ھازىر يېنىكلەپ قالغاندەك بولۇپ قالدىم ، لەيلى بىلەن بىر ئۆمۈر بىرگە ئۆتۈش نىيىتىگە كەلدىم . يېقىندا تىجارەت قىلماقچىمەن ، لەيلى بىلەن ھەمكارلىشىپ بازارغا يۈزلىنىپ ئوغۇللۇق بۇرچۇمنى ئادا قىلايمىكىن دەيمەن ،ــ دېدى نەمەت .

ئانا ئوغلىنىڭ بىر ھەپتە ئۆتەر ـ ئۆتمەي باشقىچە ئادەم بولۇپ قالغانلىقىدىن سۆيۈندى ، بىر جۈپ ياشنىڭ ئۆزلىرىگە جەڭ ئېلان

قىلىپ بەختىنى تاپقانلىقىدىن مەمنۇن بولۇپ ، ئوغلىنىڭ بېشىنى سىلىدى .

بىر كۈنى ھۆرىيەتخان تۈيۈقسىز :

ــ دەرھال تەيىارلىنىڭلار ، ئەتىلا سىلەرنىڭ تويۇڭلارنى قايتا ئەل ـ جامائەتكە ئېلان قىلىمەن ،ــ دېدى .

ــ ئۇنداقتا ، رازىيە نامدا نىكاھلانغان تۇرسا قانداق قىلىدۇ ،ــ دېدى لەيلى .

ــ ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمەڭلار ، مەن كامال بايلار بىلەن كۆرۈشتۈم ، ئۇلارمۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپتى . قىزى رازىيەنى شەھەردىن قايتۇرۇپ كەلدى . ئۇلارمۇ رازىيەنى شەھەرلىك لايىقىغا تويلاپ قويماقچى بولدى . ئۇنىڭمۇ تويى بولىدۇ ، تويىنى ئاددىيلا ئۆتكۈزىمىز ، بارلىق كەنت ئەھلىنى تويغا تەكلىپ قىلدۇق ،ــ دېدى ھۆرىيەتخان .

مەمەتئاخۇن ساقىلىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ ، ئوغلىغا چاقچاق قىلدى :

ــ ئىككى ھەپتىگە قالماي ئىككى نىكاھلىق بولۇپ قالىدىغان بولدۇڭ بالام .

نەمەتنىڭ يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى .

ــ دادا ، بۇنىڭدىن كېيىن يۈزۈمنى ئوچۇق قويۇپ يۈرسەم بولامدۇ ، نەمەتمۇ قوشۇلدى ، ــ دېدى لەيلى .

ــ ئىش پۈتۈپتۇغۇ ، يولدىشىڭىز قوشۇلغان بولسا بىزنىڭ پىكىرىمىز يوق . سىلەر ياشلارزە ، ھازىرقى زامانغا ماسلىشىۋاتىسىلەر ، قورقماي يىگىتلەرگە جەڭ ئېلان قىلىپ شۇنداق چوڭ ئىشنى تەۋرەتكەن تۇرساڭلار ،ــ دېدى مەمەتئاخۇن .

ــ دادا ، بولدى قىلە ، لەيلىنى خىجىل قىلماي ،ــ دېدى نەمەت .

بۇك ـ باراقسان باغدا توي ناخشىسى ياڭرىدى .

بۇ باغدا نەمەت بىلەن لەيلى ، رازىيە بىلەن شەھەرلىك يىگىتىنىڭ تويى قىزىپ كەتكەنىدى .

ــ ھەي نەمەت ، بۇگۈن قوش توي بولدى ، رازىيە بىلەن لەيلى يەنە ئالمىشىپ قالمىسۇن جۇمۇ...

ــ نەمەت دىققەت قىل ، رازىيەنى ئېلىپ كېتىمىز ، دەپ شەھەرگە ماڭغانلار لەيلىنى ئېلىپ كەتمىسۇن...

يىگىتلەر نەمەتكە چاقچاق قىلىشىپ ، توينى قىزىتىۋەتتى . نىكاھ ئوقۇلدى . رازىيەنى ماشىنا بىلەن شەھەرگە يۆتكەپ كېتىشتى .

نەمەت بىلەن لەيلى ھۇجرىغا كىردى .

نەمەت لەيلىنىڭ ئالمىشىپ قېلىشىنى خالمايتتى .

نەمەت قىزنىڭ يېنىغا كەلدى ـ دە ، سورىدى :

ــ بۇ سىزمۇ ، جېنىم لەيلى .

ــ نېمىشقا ئىسمىمنى ئالماشتۇرۇۋېتىسىز ، نەمەت . مەن رازىيە ئەمەسمۇ ؟ــ دېدى لەيلى رازىيەنى دوراپ .

نەمەتنىڭ قىزنىڭ چۈمبىلىنى ئېچىشقا بارغان قوللىرى تىترەپ كەتتى .

ــ ھا ، ھا ، ھا...

لەيلى يۈزىدىكى ئۇزۇن رومالنى ئېچىۋەتتى ، نەمەتمۇ كۈلدى...

ئەنە ، نەمەت يېڭى سېتىۋالغان موتوسىكلىتىغا لەيلىنى مىندۈرۈپ شەھەرگە ماڭدى . لەيلى بېشىغا چىرايلىق يېشىل ياغلىق ئارتىۋالغان بولۇپ ، چاچلىرىنى ياغلىق ئىچىگە يوشۇرۇۋالغاچقا ، سۈپسۈزۈك چىرايى ياغلىققا ئاجايىپ ماسلاشقانىدى...

ھەسرەتلىك ناخشا

ـــ سىز بىلەن توي قىلغىلى ئالتە يىلدەك بولدى . مېنىڭچىغۇ ئايرىلىپ كېتىشنى ئويلاپمۇ باقمىغان . لېكىن ، ئاتا ـ ئانام خوتۇنۇڭ تۇغمىدى ، پەرزەنت يۈزى كۆرمىسەڭ بولمايدۇ دەپ تۇرۇۋالدى ، مېنىڭ بېشىم بەك قاتتى ▮▮

سەمەرنىڭ تۇيۇقسىز ئېيتقان بۇ گېپى ھۆرنىسانى گاڭگىرىتىپ قويدى . بۇ بەختلىك نىكاھنىڭ شۇنداقلا ئاخىرلىشىدىغانلىقىدىر ▮ بېرىلگەن بىشارەت ئىدى . چىدىغۇسىز ئازاب ھۆرنىسانى چەكسىز قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمدۈردى .

ھۆرنىسامۇ ئەسلىدە بۇ سۆزنى سەمەرگە ئۆزى دېمەكچى ئىدى . بىراق سەمەرنىڭ بۇنداق ئالدىراپ سۆز ئېچىشى ھۆرنىساغا تاسادىپىي تۇيۇلدى . بەخت ئىچىدە ئالتە يىلنى بىرگە ئۆتكۈزگەن بۇ بىر جۈپلەرگە كۆز تەگدىمۇ قانداق ھۆرنىسا تۇغمىغانلىقى ئۈچۈن ئائىلىسى ۋەيران بولماقتا ئىدى .

ـــ مەنمۇ شۇ ئىشلارنى ئويلاپ يۈرەتتىم ، مېنىڭ قىلمىغان زىماتىم قالمىدى . نە سەۋەبكىن ، ھېچ بىلمىدىم ، مەيلى ، ئۆزۈمنىڭ شورى ، ئايرىلىپ كېتەيلى ، سىزگە بەخت تىلەيمەن ،ـــ ھۆرنىسا شۇ سۆزلىرى بىلەن سەمەرنىڭ ئائىلىسىدىن ئايرىلدى .

سەمەر ئوتتۇز ياشلارغا بېرىپ قالغان تىجارەتچى ئىدى . ھۆرنىسا قايسىدۇر بىر ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىپ ئۆتۈپ مەكتەپكە بېرىش ئالدىدا سەمەرنىڭ كۆزى ھۆرنىساغا چۈشتىمۇ ياكى ھۆرنىسا سەمەرنى ياخشى كۆرۈپ قالدىمۇ ، بۇ بىر جۈپلەر چىقىشىپ

قالدى . ھۆرنسا ئالىي مەكتەپتە ئوقۇش پۈرسىتىدىنمۇ ۋاز كەچتى ، ھەر ئىككىلىسى مۇھەببەتنىڭ شېرىن پەيزىگە مەستخۇش بولۇپ توي قىلىشقانىدى .

نىكاھتىن ئاجرىشىشنىڭ ھەممىسى تراگېدىيە بولۇۋەرمەيدۇ . بەزىدە نىكاھنىڭ بۇزۇلۇشىمۇ بىر قېتىملىق ھەيدەكچىلىك بولۇپ ، تراگېدىيىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ، بەختلىك تۇرمۇشقا سەۋەبچى بولۇپمۇ قالىدۇ .

قەلبى پۈتمەس - تۈگىمەس دەرد - ھەسرەتكە تولغان ھۆرنسا ئېرى سەمەرنىڭ ئۆزى بىلەن ئايرىلىپ بىر ھەپتە ئۆتمەي توي قىلىغانلىقىنى ئاڭلاپ بوشىشىپلا كەتتى . دۈتار ھۆرنسانىڭ كۈندىلىك ھەمراھىغا ئايلاندى . ھۆرنسا بېغىغاچىقىپ خىلۋەت جايدا ، بەزىدە ئىچكەركى ئۆيدە دۈتار چېلىپ ناخشا ئېيتىش بىلەن قەلبىدىكى دەردلىرىنى چىقىرىدىغان بولۇۋالدى .

كۆرگەن ئادىمىڭ ،
ھامان كۆزىنىڭ قارىسى .
قاچان پۈتىدۇ دوستلار ،
مۇھەببەتنىڭ يارىسى...

ئايرىلغۇمىز يوق ئىدى ،
تەقدىر بىزنى ئايرىدى .
ئەجەب چاغدا ئايرىلدۇق ،
بۇنىڭ يوقمۇ دورىسى ؟...

يىللار ئۆتمەكتە ئىدى . ھۆرنسانىڭ قەلبىنى سەمەر ئەسىر قىلىۋالغاندەك دەردكە تولغان قەلبىنى مۇھەببەت ناخشىلىرى بىلەن

يۇغۇرۇپ ئۇستا سازەندىگە ئايلىنىپ قالغانىدى .

ھــۆرنــسانىڭ دۇتارغا تەڭكەش قىلىپ ئېيتقان ناخشىلىرى سورۇنلاردا داڭ چىقاردى .

ھۆرنسا بارا - بارا سورۇنلار ئارقىلىق خەلق ئىچىگە تونۇلۇشقا باشلىدى . ناھىيە تەۋەسىدىكى ھەر خىل سەنئەت پائالىيەتلىرىدە ھۆرنسانىڭ ھەسرەتلىك ناخشىلىرى ئېيتىلىدىغان بولدى .

ھۆرنسا ئىجراسىدىكى ناخشىلار VCD پلاستىنكىسى نەشر قىلىنىپ بازارغا سېلىندى .

ھــۆرنسانىڭ بوي - بەستى ، چىرايى خېلى تۇزۇك ئىدى . يېقىندىن بېرى يەنە ھۆسنىگە ھۆسن قوشۇلۇپ ، تېخىمۇ جازىبىلىك بولۇپ كەتتى . ئۇنىڭ ئەتراپىدا دۇتارغا ، ناخشىغا ئاشىق يىگىتلەر پايپېتەك بولۇپ يۈرەتتى .

ھۆرنــسا ئۆزى بەكمۇ ياخشى كۆرگەن سەمەردىن ئايرىلىپ كېتىشنى كىشىلىك ھايات سەھنىسىدىكى ئەڭ ئۇنتۇلغۇسىز بىر ئــازاب دەپ بــىلــەتــتــى ، بۇ ھەقتە خېلى كۆپ ناخشا ئوقۇپ ، پلاستىنكىغىمۇ ئالدى . پلاستىنكىلار تىزدىن بازار تاپتى . ھۆرنسا ئەتراپىدا پەرۋانىدەك يۈرگەن بىرى بىلەن توي قىلدى .

تويدىن كېيىن ھۆرنسادا غەيرىي ئۆزگىرىش بولدى . بۇ قېتىم ھــۆرنــــسا يــېــشــــنــڭ چوڭىيىپ قالغىنىغا قارىماي قورساق كۆتۈرگەنىدى . ھۆرنسا تۇنجى قېتىم ئۆزىنىڭ مۇكەممەل ئايال ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ خۇشاللىققا چۆمدى . بەخت ھۆرنسىغا كۈلۈپ باقتى ، ناخشىلىرى بازار تېپىپ خېلى كۆپ پۇلنىڭ ئىگىسى بولۇپ قالدى . ھۆرنسا بىر ئوغۇل تۇغدى ، ئوغلىنىڭ ئىسمىنى ســـەمـــەن قويدى . مانا ، كىچىك سەمەنجانمۇ خېلى چوڭ بولۇپ قالغانىدى . ئەپسۇس ، بۇ بەختلىك نىكاھنى چاك باسماقتا ئىدى . سەمەنىنىڭ دادىسى ئاق تاماكىغا ئاشىق بولۇپ قالغانىدى . ھۆرنسا ئۇنى ھالاكەت گىردابىدىن قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن قانچە تىرىشقان

بولسىمۇ ، بىراق نىجاسەت پاتقىقىغا پېتىپ قالغان بۇ بىچارە ئاق تاماكىنى ھەددىدىن زىيادە كۆپ چېكىۋەتكەنلىكتىن ، ئۇغلىنى ۋە ھۆرىنسانى تاشلاپ بۇ دۇنيا بىلەن بالدۇرلا خوشلاشتى . ھۆرىنسانىڭ ھەسرەتلىك ناخشىسى يەنە باشلاندى .

مۇھەببەت يولىدا ،
ماڭا ھەمراھ ئايرىلىش .
جۇدالىقنىڭ دەردىدە ،
يېشىم دەريا ئايرىلىش .

سەمەرمۇ ھۆرىنسادىن ئايرىلغاندىن كېيىن ، گەرچە توي قىلغان بولسىمۇ ، لېكىن بۇ خوتۇن ھۆرىنسادەك چىقمىدى . تۇغىدىغان بۇ خوتۇن سەمەرنىڭ قولىغا چىققاندىن كېيىن تۇغمايدىغان بولۇپ چىقتى . سەمەر خوتۇننىڭ تۇغۇشقا ئالدىراتتى .

— نېمە دەيسىز ، مېنى «قېچىر» دېدىڭىزما ، قېچىر دېگەن سىزمۇ تېخى ، بىر تەكشۈرتۈپ بېقىڭا ، بۇرۇنقى ئەرلىرىمگە نۇرغۇن بالا تۇغۇپ بەرگەنمەن...

سەمەر تەكشۈرۈتتى . ئەسلىدە چاتاق سەمەردە ئىدى .

دوختۇر سەمەرگە داۋالانغاندىن كېيىن ئەسلىگە كېلىپ پەرزەنت يۈزى كۆرەلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى .

سەمەر داۋالىنىشقا تۇتۇش قىلىپ مەركىزي شەھەرگە باردى . يولدا توساتتىن بىر ئۇغۇل بالىنى يېتىلەپ بېشىغا ئاق ياغلىق ئارتىۋالغان ھۆرىنسانى كۆردى . سەمەر سۈرۈشتۈرۈپ يۈرۈپ بارلىق ئەھۋالىنى بىلدى . سەمەر دوختۇرخانىدا داۋالىنىپ ساقىيىپ چىقتى . ئۇ كېيىن ئالغان خوتۇنىدىن يىرگىنىپ كەتكەنىدى . سەمەر بۇ خوتۇندىن تەستە ئايرىلدى . بۇ خوتۇن ھۆرىنساغا ئوخشاش

ئۆزىنىڭ بىرقۇر كىيىمى بىلەنلا چىقمىدى ، بەلكى سەمەرنى قۇرۇقداپ بولغاندىن كېيىن ، ئاندىن نىكاھنى بىكار قىلىشقا قوشۇلدى . لېكىن ، سەمەرنىڭ تىجارەتتە تەجرىبىسى ۋە تالانتى بولغاچقا تېزلا قەددىنى رۇسلىۋالدى .

سەمەرنىڭ كۈنلىرى دائىم دېگۈدەك ئۆيدە ئولتۇرۇپ پلاستىنكىدىن ھۆرنىسانىڭ ناخشىلىرىنى ئاڭلاش بىلەن ئۆتەكتە ئىدى .

ــ ۋەي ، پلاستىنكا شىركىتىمۇ ، مەن ھۆرنىسانىڭ ئىجرادىدىكى «ھەسرەتلىك ناخشا» دىن ئىككى مىڭنى سېتىۋالماقچى ، زاكاز قوبۇل قىلسىڭىز ،ــ دېدى سەمەر تېلېفوندا . ئۇ بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا پلاستىنكىلارنى سېتىۋالدى . «ھەسرەتلىك ناخشا» نىڭ تېزلا بازار تاپقانلىقىنى بىلگەن ھۆرنىسا ئالدىراپ پلاستىنكا شىركىتىگە كەلدى .

ــ خېنىم ، سىز قايتىدىن «ئۇنتۇلماس ئاخشام» ناملىق پىلاستىنكىڭىزنى چىقىرىڭ ، سېتىۋالىدىغان چوڭ خوجايىنلار چىقتى ،ــ دېدى پلاستىنكا سودىگىرى .

ھۆرنىسا ئالدىراش ھالدا تەييارلىقتا چۈشتى . «ھەسرەتلىك ناخشا» ، «ئۇنتۇلماس ئاخشام» لار قايتىدىن نەشر قىلىنىپ تارقىتىلدى...

ــ ئەجەب ئىش ، بۇ پلاستىنكىلار ئەجەب سىرتلاردا تارالماپتۇغۇ ؟ــ سورىدى ھۆرنىسا پلاستىنكا سودىگىرىدىن .

ــ ھە ، ئەنسىرىمەڭ ، ئۇنى بىر خوجايىن سېتىۋالدى . بەلكىم چەت ئەللەرگە ياكى باشقا شەھەرلەرگە تارقاتتىمىكىن ، ــ دېدى پلاستىنكا سودىگىرى .

ھۆرنىسا پلاستىنكا سېتىۋالغان خوجايىننىڭ تېلېفون نومۇرىنى سوراپ بىلىۋالغاندىن كېيىن ، تېلېفون ئالدى .

تېلېفوندىمۇ ھۆرىسانىڭ ھەسرەتلىك ناخشىسى ئاڭلاندى .

ــ خوجايىن ، مەن سىز بىلەن يۈزتۇرا كۆرۈشمەكچى ، ــ دېدى ھۆرىسا . خوجايىن قوشۇلدى .

ھۆرىسا دېيىشكىنى بويىچە ئىككى قەۋەتلىك بىنانىڭ ئىچىگە كىردى ـ دە ، ھەيران قالدى . بارلىق تاملارغا ھۆرىسانىڭ چوڭايتىلغان سۈرەتلىرى ئېسىلغانىدى . خۇددى كاتتا ئەربابنىڭ كۆرگەزمىخانىسىغا ئوخشاش بېزەلگەن بۇ ئۆي ھۆرىسانى دەپ ياسالغانىدى . ياڭراتقۇدىن ھۆرىسانىڭ ھەسرەتلىك ناخشىسى ئاڭلىنىپ تۇراتتى . شام يېقىلغان چوڭ ئۈستەل ئالدىدا سەمەر ئولتۇراتتى . سەمەر ھۆرىسانى كۆرۈپ ئاستا ئورنىدىن تۇردى . سەمەرنىڭ كۆزىدىن بىر تامچە ياش سىيرىلىپ چۈشتى . ھۆرىسامۇ ھەسرەتلىك ناخشىغا قوشۇلۇپ سەمەرگە ئىختىيارسىز ئۆزىنى ئاتتى .

ــ كەچۈرۈڭ ، ھۆرىسا...

ــ ياخشى كۆرگەن ئادەمدىن كەچۈرۈم سوراش نەھاجەت . ھەر ئىككىمىز ئوخشاشلا بىردىن نىكاھلاندۇق . بىراق ، مەن بىر بالىلىق بولۇپ قالدىم ، بىر بالىلىق ئايالىنى نىكاھىڭىزغا ئالامسىز ؟ــ دېدى ھۆرىسا .

ــ جان دەپ نىكاھىمغا ئالىمەن . رازىمۇسىز ؟ــ دېدى سەمەر .

ــ ھەسرەتلىك ناخشام بۇنىڭغا گۇۋاھ ،ــ دېدى ھۆرىسا .

ــ «ھەسرەتلىك ناخشا» يارىتىلىپ بولدى ، ئەمدى «خۇشال ئاخشام» نى تەڭ يارىتايلى... ــ سەمەر ھۆرىسانىڭ پىچىرلىدى...

سۈتتەك ئايدىڭ كېچە ، سەمەن كارىۋىتىدا شېرىن ئۇيقۇدا ئۇخلاۋاتاتتى . ھۆرىسا بىلەن سەمەر دېرىزە يېنىغا كېلىپ ئايغا قاراپ شېرىن ئەسلىمىلەرگە بەند بولدى...

ئەتە...

ئاۋغۇست ئېيىنىڭ پىژغىرىم ئىسسىق كۈنلىرى ئىدى . خىزمەتدىشىم هاشىمنىڭ كېسەل بولۇپ يېتىپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپلا دوختۇرخانىغا ماڭدىم . ناهىيە بازىرىنىڭ چوڭىيىپ قالغان مەنزىرە دەرەخلىرى چىقىرىۋېتىلىپ ، ئورنىغا كىچىك دەرەخلەر سېلىنغاچقا يولدا ئاپتاپتىن پاناهلانغۇدەك بىرەر سايە تېپىلمايتتى .

مەكتەپ ئالدىغا كېلىشىمگە باشلانغۇچنى ئەمدىلا پۈتتۈرۈپ قايسى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپكە تاللانغانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن كەتكەن ئوغلۇم ئۇچرىدى ، ئوغلۇمنىڭ كۆزىدە ياش لىغىلدايتتى .

— دادا ، مائارىپ ئىدارىسىگە كىرىپ باشلىق بىلەن دېيىشىپ بەرگەن بولسىڭىز ، مەن 3 ـ ئوتتۇرا مەكتەپكە تاللىنىپتىمەن ، ئۆيىمىز 1 ـ ئوتتۇرا مەكتەپكە يېقىن تۇرسا ، ئالماشتۇرۇپ قويسۇنچۇ ،ـــ دەپ دومسايدى ئوغلۇم .

ـــ ۋېلىسىپىتىڭ بارغۇ ، ئارىلىق يىراق بولسىمۇ مەيلى ، ئوقۇۋەرگىن ،ـــ دېدىم ئالدىراپ .

ـــ ياق ، سەمەت ، مەمەتلەرنىمۇ دادىلىرى مائارىپ ئىدارىسىدىكى باشلىققا دەپ باشقا بالىلار بىلەن ئالماشتۇرۇپتۇ ،ـــ دېدى ئوغلۇم . ئۇ هېچ بولدى قىلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى .

ـــ ماقۇل مەن دېيىشىپ باقاي ،ـــ دېدىم ئىلاجسىز ،ـــ ئۆيگە كېتىپ تۇر .

بىراق مەن مائارىپ ئىدارىسى ئىچىگە بىرەر قېتىممۇ كىرىپ

باقمىغانىدىم . شۇڭا ، گاڭگىراش ئىچىدە ، ئاۋۇال دوختۇرخانىغا بېرىپ ھاشىمنى يوقلاشقا ماڭدىم .

تەلىيىمگە دوختۇرخانا ئالدىدا ئوغلۇمنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ئۇچراپ قالدى .

ــ بالىلارنى ئالماشتۇرۇپ ئوقۇتۇش ئىشى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ قولىدىن كەلمەيدۇ . مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى تەستىق سالسا ئاندىن ئالماشتۇرغىلى بولىدۇ . ــ دېدى ئوغلۇمنىڭ مۇئەللىمى .

مۇئەللىم بىلەن خوشلىشىپ ھاشىم يانغان ياتاقنا كىردىم .

ھاشىمنىڭ ئۆڭسۈلى يوق ئىدى .

ــ نېمە كېسەل دەيدۇ ؟ ــ سورىدىم ئەنسىرەپ .

ــ تېخى دىئاگنوز چىقمىدى ، ئەتىلەتىن چىقارمىكەن .

ئاشقازىنىم بەك ئاغرىپ كەتتى . ئاشقازان كېسىلمىكەن ، دەپ ئويلايمەن ، ــ دېدى ھاشىم .

ــ خۇدايىم شىپالىق بېرەر ، ــ دېدىم تەسەللى بېرىپ .

ــ دېمىڭ ئىچىڭگە چۈشۈپ كېتىپتۇغۇ ؟ ــ سورىدى ھاشىم .

ــ ھەي ، نېمىسىنى دەيسەن ئاداش ، بالا دەردى دېگىنە ، ــ دېدىم مەيۈس ھالدا ، ــ بالام مائارىپ ئىدارىسىگە بېرىپ باشلىق بىلەن كۆرۈشۈپ ، مەكتەپ ئالماشتۇرۇپ بەر ، دەپ جېدەل قىلىۋاتىدۇ ، مەن يا بېرەر كىمنى تونۇمىسام .

ــ دېمىگەن بولسا ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ قالغىلى تاس قاپتۇ . قارىمامسەن ، قىزىم يېڭىدىن ئوقۇتقۇچىلىق ئىمتىھانىدىن ئۆتۈپ ، يېراق يېزىغا تەقسىم قىلىنغانىدى . بىرقانچە كۈندىن بېرى مەنمۇ مائارىپ ئىدارىسىگە قاتىرغانىدىم ، ئېسىڭدىدۇر ، ئىدارە باشلىقى «ئەتە كېلىڭ» دېگىلى بىر ھەپتە بولغان . تۇنۇگۈن بارسام ، يەنە : «ئەتە كېلىڭ» دەپتى ، ئۇنتۇپتىمەن ئەمەسمۇ . سەن دېمىگەن بولسا ئۇنتۇپ كېتەركەنمەن ، ــ دېدى ھاشىم ۋە دەرھال

ئورنىدىن تۇردى .

ـــ نەگە ؟ـــ دېدىم مەن .

ـــ سەن بىلەن مائارىپ ئىدارىسىگە بىرگە بارايلى ، سېنىڭ ئوغلۇڭنىڭ ئىشىنى پۈتتۈرگەچ ، قىزىمنىڭ ئىشىنى دېيىشىپ كەلمەيلىمۇ ،ـــ دېدى ھاشىم .

ـــ سېنىڭ كېسىلىڭ...ـــ دېدىم ھاشىمنىڭ چاپىنىنى ئېلىۋېتىپ .

ـــ چاتاق يوق . سېنىڭ ئوغلۇڭنىڭ ئىشىمۇ مۇھىم ئىكەن . بالا ئارزۇ قىلغان مەكتەپكە بارمىسا بولمايدۇ . مەكتەپ تاللاشتا مەيلىگە قويۇپ ، ئۆگىنىشتە چىڭ تۇتساڭ ، ئۇنۇمى ياخشى بولىدۇ . مېنىڭ قىزىمغىمۇ ئۇۋال بولدى . بىرقانچە يىل ئىش كۆتۈپ ئەمدىلىكتە يىراق يېزىغا كەتكىنىنى دېگىنە . كۆڭلۈمدە ئويلاپمۇ قالدىم ، باشلىقنىڭ : «ئەتە كېلىڭ» دېگىنى «بىكارغا ئىش پۈتمەيدۇ» دېگىنى ئوخشايدۇ ، دەپ يېنىمغا بەش مىڭ يۈەن پۇل سېلىپمۇ كىردىم . لېكىن ، بۇ قىزىل يۈز بىلەن يېزىدىن يېزىغا يۆتكەيدىغان ئىشقا پۇل بەرسەم ئالارمۇ ياكى مېنى تىللارمۇ ، دەپ زادىلا پۇلنى چىقىرالمىدىم ،ـــ دېدى ھاشىم .

ـــ قىزىڭنى يۆتكەش شۇنچە مۇھىممۇ ؟ـــ سورىدىم ھاشىمدىن .

ـــ تۇنجى قىزىم ئەمەسمۇ ، دارىلمۇئەللىمىنده ئوقۇپ ، كىچىكلا خىزمەتكە چىقتى . بىرەر يىلدىن كېيىن تويىنى قىلارمەن ، شۇنىڭغىچە ئۆيگە يېقىنراق ئىشلىسە خاتىرجەم بولار ئىدى ، قىز بالا ئاجىز ، يىراق يېزىدا تاماقتا قىينىلىپ قالمىسۇن دەيمەن ، ئاداش ،ـــ دېدى ھاشىم . ھاشىمنىڭ دەردىمۇ خېلى بارەڭ قىلاتتى .

ھاشىمنىڭ يول باشلىشى بىلەن باشلىقنىڭ ئىشخانىسىنى ئاسانلا تاپتىم .

ئىشىك چېكىلدى .

ــ بىردەم ساقلاپ تۇرۇڭ ،ــ ئىشخانا ئىچىدىن ماڭا تونۇش بىر ئاۋاز ئاڭلاندى . ئىشىك تۈۋىدە بىردەم ساقلىدۇق ، ئىشخانىدىن ئىككى چوكان چىقتى .

ــ ھەل بولدى مانا ، خۇش بولدۇڭمۇ ؟ــ دېدى سېمىزرەكى پىخىلداپ .

ــ خوش بولمامتىكى ، جاجىسى پۇلكەنغۇ ، تۇنۇگۈن «ئەتە» دېگەنتى ، بۈگۈن سەن دېگەننى قىلمىغان بولساق ، نەدە يۈتكەپ قويىاتتىكىن ، نەس باسقان يەردىن ،ــ دېدى ئورۇقراقى ، بۇ چوكانلار ئوقۇتقۇچىلاردەك قىلاتتى . ئۇلار خۇشال ھالدا كەينىگىمۇ قارىماي كارىدوردىن ئۆتۈپ كەتتى .

ھاشىم ئىشىكنى بوشقىنا چەكتى .

ــ كىرىڭ ، ــ ئۇنلۇك توۋلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى .

ھاشىم ئاۋۋال ، كەينىدىن مەن ئىشخانىغا كىردۇق .

ئورۇندۇقتا ئون نەچچە يىل ئىلگىرى مەن بىلەن تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە پاراللېل ئوقۇغان ئاسىم ئولتۇراتتى .

ئاسىم ھاشىمنى كۆرۈپ خۇشال بولغان بولسىمۇ مېنى باشلاپ كىلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئاچچىقى كەلدىمۇ قانداق سوغۇقلا قارشى ئالدى .

ــ ھە ، كەل ، سەنمۇ بارىكەنسەن بۇ ناھىيەدە ،ــ دېدى ئاسىم .

ــ ئىدارە باشلىقى دېگەننىڭ سەن ئىكەنلىكىڭنى ئويلىماپتىكەنمەن ، بولمىسا ئۈسۈپلا كىرىدىكەنمەن ،ــ مەن شۇ گەپتىن كېيىن كۈلدۇم .

بىراق ئاسىم ئۇندىمىدى .

ــ ھە ، ھاشىماخۇن سىلىنىڭ ئىشنى مۇزاكىرىگە سېلىپ بىرنېمە دېمەكچى ، ئەتە ـ ئۆگۈن ئۇچۇرىنى ئېلىڭلار ،ــ دېدى

ئاسىم .

هاشىم يانچۇقىنى ئاختۇرۇشقا تەمشەلدى .

ــ ھە شۇنداق بولسۇن ، خاتىرجەم بولۇڭ ، ــ سىز ، بىز دېگەن ئۆز ئادەم ،ــ ئاسىم ماڭا قاراپ سەل ئوڭايسىزلاندى ، ھاشىمغۇ قولىنى يانچۇقىدىن تارتىۋالدى .

شۇ ئاردا ئىشخانىغا مېنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتە دەرس بەرگەن ياشانغان ئوقۇتقۇچۇم كىردى . ھەممىمىز قول ئېلىشىپ كۆرۈشتۇق . ئاسىم تېلېفونىنى قولىغا ئېلىپ ئورنىدىن قوپماي كۆرۈشتى . ئەسلىدە بۇ كىشى ئاسىمنىڭ سىنىپ مۇدىرى بولغانىدى ، مېنىڭ سەل ئاچچىقىم كەلدى .

ــ مۇئەللىم ، ئاۋۇ كۆلدانىنى ئېلىۋېتىڭا ،ــ دېدى ئاسىم مۇئەللىمگە .

مۇئەللىم شىرە ئۈستىدىكى كۆلدانىنى ئاسىمنىڭ ئالدىغا ئىككى قوللاپ ئاپىرىپ قويدى . ئاسىم ئۆز ۋاقتىدىكى ئوقۇنقۇچىسىنى كۆزگە ئىلىپمۇ قويمىدى .

ــ يەنە كەپسىزغۇ مۇئەللىم ،ــ دېدى ئاسىم .

ــ ئوغلۇمنىڭ ئىشى بىلەن كەلگەن ،ــ دېدى مۇئەللىم .

ــ ھازىر ئالدىراش بولغاچقا ئوغلىڭىزنىڭ ئىشىنى مۇزاكىرىلىشەلمىدىم ، ئەتە ـ ئۆگۈن كېلەرسىز ، يۆتكەش تەستەك تۇرىدۇ ، ــ دېدى ئاسىم .

ــ ھە ، ھاشىماخۇن شۇنداق قىلايلى ،ــ دېدى ئاسىم بىزگە قاراپ .

ھاشىم ماڭا قارىدى .

مەن ئورنۇمدىن تۇردۇم .

ــ ھە ، مەن ئەتە كېلەي... خوش ، ــ دېدىم ـ دە ، ئىشخانىدىن چىققىنىمنى سەزمەيلا قالدىم .

ـــ نېمە ئۇچۇن ئوغلۇڭنىڭ ئىشىنى دېمەيسەن ؟ـــ دېدى هاشىم مېنى نوقۇپ .

ـــ قوي ئاداش ، ئۆز ئوقۇتقۇچىسىغا قىلغان قوپاللىقىنى قارا ئۇنىڭ . كۇلداننى ئېلىۋېتىشنى بۇيرۇغىنى ماڭا ئەسلا ياقمىدى . بالام بىلەن سۆزلىشىمەن ، بالام قايىل بولسا مەيلى ، بولمىسا ئىككىنچى ئوتتۇرا مەكتەپكە ئىمتىهان بەرگۈزەرمەن ،ـــ دېدىم مەيۇس هالدا .

مۇئەللىمۇ مەيۇس هالدا قايتىپ چىقتى . ئۇنىڭدىن ئارتۇقچە گەپ سورىمايلا خوشلاشتىم . چۇنكى ، سورىسام قاينىاپ كېتىدىغانلىقىمنى ئۆزۇممۇ بىلەتتىم .

هاشىمنى دوختۇرخانىغا ئەكىرىپ قويدۇم ھەمدە تەسەللى بېرىپ ئۆيگە قايتتىم . خۇددى چۆشۈن يەڭالغاندەك بولۇپ ئاچچىقىمنى ئوغلۇمدىن چىقاردىم .

قايسى ئوتتۇرا مەكتەپكە تىزىملانغان بولسىڭ شۇ يەردە ئوقۇڭبەرەرسەن !ـــ دېدىم ئاچچىقىمدا .

ـــ ئەتە ئىككىنچى ئوتتۇرا مەكتەپكە ئىمتىهان ئالدىكەن تىزىملاتتىم ،ـــ دېدى ئوغلۇم .

ئوغلۇمنىڭ ئېغىزىدىن ئەتە دېگەن گەپنى ئاڭلاپ ئاچچىقىم كەلگەن بولسىمۇ ، «تىزىملاتتىم» دېگىنىنى ئاڭلاپ ئاچچىقىم پەسەيدى .

ئاردىدىن ئۇچ كۈن ئۆتتى . دوختۇرخانىدىن كەلگەن شۇم خەۋەر ھەممە خىزمەتداشلىرىمىزنى گاڭگىرىتىپ قويدى .

هاشىم بەختكە قارشى ئوپېراتسىيە ئۇستىدە جان ئۈزگەنىدى . بىچارە خىزمەتدىشىم قىزىنى يۆتكەش ئىشىنى قىلالماي كېتىپ قالغانىدى . بىرقانچە كۈن هاشىمنىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش بولدۇق .

بىر كۈنى كەچتە ئوغلۇم مەيۈس ھالدا :

ــ دادا ، ئىمتىھان نومۇرى چىقىپتۇ . يىگىرمىنچى ئورۇندا چىقىپتىمەن ، قانچە ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىدۇ بىلمەيمەن . مائارىپ ئىدارىسىگە بىر بېرىپ كەلگىنە ،ــ دېدى ئوغلۇم . ئەتىسى دېلىغۇللۇق ئىچىدە ئاسمىنىڭ ئىشخانىسىغا يەنە باردىم .

ــ ھە كەپسەن ، ئولتۇرغىن ، ھاشىمئاخۇن ياخشى ئادەم ئىدى . ياش كەتتى بىچارە ،ــ دېدى ئاسىم .

ــ شۇنداق ، بارلىق ئارزۇ ـ ئارمانلىرىنى ئېلىپ كەتتى ،ــ دېدىم مەرھۇمغا قايغۇرۇپ .

ــ شۇنى دېمەمسەن ، قىزىنى يۆتكەيدىغان ئىشنى ئەمدى قىلاي ، دېگەندە ، قارىمامسەن ، ھاشىمنىڭ قىزى سىنىپ مۇدىرى ئىكەن ئەمەسمۇ ، ئۇ دەرس ئۆتىدىغان سىنىپنىڭ بالىلىرى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ بولغۇچە يۆتكەشكە بولمايدۇ ، كېيىنچە يۆتكەپ قويارمەن ، شۇ ئىش ئۈچۈن كەلگەنمۇ ؟ــ ئاسىم ماڭا قارىدى .

ــ ياق ، ھەئە ، يەنە بىر ئىش بار ئىدى ،ــ دېدىم تەستە دۈدۈقلاپ ، ئاندىن ئوغلۇمنىڭ ئىشىنى قىسقىلا ئېيتتىم .

ــ ئەتە كەلگىن ، خاپا بولما ،ــ دېدى ئاسىم جىرىڭلىغان تېلېفونىنى ئېلىۋېتىپ .

ــ ئەتە ، دەرس باشلايدۇ ،ــ دېدىم تەنە ئارىلاش .

ــ ھېچنېمە بولمايدۇ . ئون كۈنگىچە ئاساسىي دەرسكە چۈشمەيدۇ ، ئەتە ـ ئۆگۈن ئۆزۈم سىنىپقا ئەكىرىپ قويايى...ــ دېدى ئاسىم .

مەن «خوش» دېدىم ـ دە ، ئىشخانىدىن چىقىپ كەتتىم . بۇ ئىشخانىغا ئەمدى قەدەم باسماسلىق نىيىتىگە كەلدىم . ھاشىمنى ياد ئېيتىپ كۆزلىرىمدە ياش تامچىلايتتى ، ۋۇجۇدۇمنى بىر خىل ئاچچىق قاپلىغانىدى ، كارىدوردا ئاسىمنىڭ سىنىپ مۇدىرى بىر

سومكىنى تۇتۇپ تۇراتتى . مۇئەللىم ماڭا خۇشچىراي سالام قىلدى . مەن سالىمىنى ئىلىك ئېلىپ كاربىدوردىن چىقىپ كەتتىم .

ئاچچىقتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ ، تاماكىنى بولۇشىغا شوراپ ، ئۆيگە كەلدىم . ئىشىك ئالدىدا ئوغلۇم خۇشال ھالدا كۈلۈپ تۇراتتى . «نېمە دەرمەن ، دادامنىڭ قولىدىن پوق كەلمەيدىكەن ، دەپ قالارمۇ ـ ھە» دېگەنلەرنى خىيال قىلىپ قاپىقىمنىمۇ ئاچماي ئۆيگە ماڭدىم .

ـــ دادا ، ئــەتە دەرس باشلايدۇ ،ـــ ئوغلۇم غۇلىچىنى كەڭ ئاچتى .

مەن ئەتە دېگەن سۆزدىن بىزار بولۇپ تۇرسام ، ئوغلۇمنىڭ ئەتە دېگىنىنى ئاڭلاپ قاپىقىم تېخىمۇ تۇرۇلۇپ ، ئوغلۇمغا قاتتىق گەپ قىلاي دەپ ئېغىز ئېچىشىمغىلا ، ئوغلۇم بوينۇمغا ئېسىلىپ مەڭزىمگە بىرنى سۆيدى ـ دە ، توۋلاپ كەتتى :

ـــ مەن ئىككىنچى ئوتتۇرا مەكتەپكە ئۆتۈپتىمەن ، قىرىق بالا قوبۇل قىلىدىكەن ، مەن يېگىرمىنچى ئورۇندا ئۆتتۈم ، دادا ، ئەتە مەكتەپكە بارىمەن .

ئوغلۇمنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ ئۇنى باغرىمغا مەھكەم تاڭدىم . كۆزلىرىمدىن ئىختىيارسىز ياش تامچىلاشقا باشلىدى . بۇ خۇشاللىق يېشىمۇ ، قايغۇ ـ ھەسرەتكە تولغان ياشمۇ ، ئۆزۈممۇ بىر نېمە دېيەلمەيتتىم...

پۇشايمان

باری ئەمدىلا ئوتتۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان يىگىت بولۇپ ، ناھىيە مەركىزىدىن خېلىلا يىراق بولغان ساقچىخانىدا خىزمەت قىلىۋاتقىنىغا خېلى يىللار بولغانىدى .

خىزمەت دېسە بېشى ئاغرىپلا يۇرىدىغان بۇ يىگىت نېمىشقىكىنىتاڭ دائىم ئىدارە باشلىقلىرى بىرەر خىزمەت بىلەن يېزىغا كىرسە ئالدىدا پايپىتەك بولۇپ كېتەتتى .

ـــ ۋاي باشلىق ، بەك جاپالىق ئىشلىدىم .

ـــ تاتلىق باشلىق ، سىزگە تاتلىق يېمىش ئېلىپ كەلدىم .

ـــ بۇ يېزىدا قېرىپ كېتىدىغان ئوخشايمەن .

ـــ قارىمامسىز ھەر كىرسىڭىز مەنلا يالغۇز ... باشقىلار ئۆيىگە كەتسە كېچىسى نۆۋەتچىلىكنى ھۆددە ئالغاندەك مەنلا ئىشلەيمەن...

ئىشقىلىپ بارىنىڭ ۋايساشلىرى ئىدارە باشلىقلىرىنىڭ قۇلىقىنى ئاغرىتىۋەتكەنىدى ، دېمىسىمۇ بارىنىڭ ئۆيى باشقا يېزىدا بولغاچقا كۆپىنچە ساقچىخانىدا يېتىپ ـ قوپقانلىقتىن ، خىزمەت قىلىشۇن ـ قىلمىسۇن كەچلىرى ساقچىخانىدا بولاتتى . بىرەر باشلىقنىڭ ساقچىخانىغا كىرىدىغانلىقىنى بىلدىمۇ ، ئىشقىلىپ باری بار ئامالالارنى قىلىپ باشقا نۆۋەتچى ساقچىلارغا ياخشىچاق بولۇپ ئورنىدا نۆۋەتچىلىك قىلاتتى .

ئىدارە باشلىقى خالىق ساقچىخانىغا باشقا بىر يېزىدىن

يېنىشىدا كىردى ـ دە ، بارىنى كۆرۈپ سورىدى :

ـــ ھەي بارى ، دائىم كىرسەم سەن ئۆزۈڭلا نۆۋەتچىغۇ ؟

ـــ شۇنداق باشلىق ، كۈندۈزلىرى خىزمەت قىلمىسام تېخى ، باشقىلار دەم ئالغاچقا مەن ئورنىدا نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتىمەن ،ـــ دېدى بارى .

ـــ ساقچىخانا باشلىقى قېنى ؟ـــ سورىدى باشلىق .

ـــ دەم ئېلىش ئېلىپ كەتتى ، ئون كۈن دەم ئالغۇدەك ، باشلىق ، بىرەر خىزمەت بولسا دەۋېرىڭ ، مەن تەييار... .ـــ دېدى بارى پۈرسەتنى غەنىيمەت بىلىپ .

بۇ قېتىم ئىدارە باشلىقى خالىق مۇھىم بىر دېلو توغرۇلۇق يىپ ئۈچى ئېلىپ كىرگەن بولۇپ ، خىزمەتلەر ئوڭۇشلۇق بولدى . ئىدارە باشلىقى خالىق قايتىپ مېڭىشىدا بارىغا بۇ قېتىم كادىر تەڭشىگەندە ئويلىشىپ كۆرىدىغانلىقىنى قايتا ـ قايتا ئېيتتى . بارىمۇ بوش كەلمىدى ، ئىدارە باشلىقىنىڭ ماشىنىسىنى تولدۇرۇۋەتتى .

بارى بۇنىڭلىق بىلەن بولدى قىلمىدى ، يېقىن ئەل ـ ئاغىنىلىرىگە رەھمەت خېتى يازدۇرۇپ ئىدارە باشلىقىغا چىقارتتى .

ئىدارە پارتكوم يىغىنىدا ئىدارە باشلىقى خالىق بارى توغرۇلۇق يېزىلغان رەھمەت خېتىنى ئوقۇدى .

ـــ «ئىدارەڭلارنىڭ كادىرى باربجان ، ھەم قاۋۇل ، خەلقچىل ساقچى ، بىزنىڭ ئوغرىلانغان ئۈچ تۈياق قوي ، ئۈچ تۈياق كالىمىزنى تېزلىكتە پاش قىلىپ بەردى ، شۇنداق كادىرنى ئۆستۈرۈپ ئىشلىتىشىڭىزلارنى سورايمىز . مەلۇم كەنتىدىن خەلق ئاممىسى ۋەكىللىرى » .

مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى خالىق رەھمەت خېتىنى دەبدەبىلىك ئوقۇغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋام ئەتتى .

ـــ بارىدەك ئالتۇن كۆمۈلۈپ يېتىپتۇ ، ئۇنى دەرھال

ساقچىخانا باشلىقلىقىغا ئۆستۈرۈپ يېقىنراق يەرگە قويمىساق بولمايدۇ ،ـــ دېدى .

ـــ دېلو پاش قىلىپ ، خەلقنىڭ مال ـ مۈلكىنى ئىگىسىگە قايتۇرۇش ساقچىلارنىڭ ھەممىسىنىڭ مەجبۇرىيىتى ، مېنىڭ مەسئۇلىيىتىم دائىرەمدىكى ساقچىخانىلاردا باردىن ئېشىپ چۈشىدىغان ، نى قاتتىلىق ، بۇلاڭچىلىق ، چىگىش دېلولارنى پاش قىلغان نۇرغۇن ياخشى ساقچى يولداشلار بار . مېنىڭچە بارى ساقچىخانا باشلىقلىقىغا ھازىرچە مۇناسىپ ئەمەس ، ئۇنى يېقىنراق يەرگە يۆتكىسەك بولىدۇ ، لېكىن ساقچىخانا باشلىقى بولۇشىغا تېخى بالدۇر ، بارىنىڭ پىشىپ يېتىلىشى زۆرۈر ،ـــ دېدى يەنە بىر مۇئاۋىن ئىدارە باشلىقى .

ئىدارە باشلىقى خالىقنىڭ قۇيقا چېچى تىك تۇردى ، ئۇ بارى ئۇچۇن سۆزلەشكە باشلىدى :

ـــ بارى تېخى ياش ، ئىستىقبالى پارلاق ، مەن ئۇنىڭغا كېپىل بولالايمەن ، شۇنى ساقچىخانا باشلىقى قىلمىساق بولمايدۇ .

ئىدارە باشلىقى خالىق خۇددى بارىنى ساقچىخانا باشلىقى قىلمىسا ساقچىخانىنىڭ خىزمىتى توختاپ قالىدىغاندەك سۆزلەشكە باشلىدى .

ئىدارە پارتكوم يىغىنى ئاخىرىدا ئىدارە باشلىقى خالىقنىڭ پىكرى ماقۇللىنىپ ، بارى يېقىن ئەتراپتىكى ساقچىخانا باشلىقى قىلىپ بېكىتىلدى .

بارىغا خۇددى بىر چوڭ ئەرباپلىق ۋەزىپىسى بېرىلگەندەك خۇشاللىقىدىن چات ئارىلىقىنى كېرىپ ماڭالماي قالدى .

ئىلگىرى بارىنى ئىشقا بۇيرۇپ خىزمەتكە سالىدىغان خېلى كۆپ ياشىتا چوڭ ساقچىلار باردىن سورىماي نەق مەيدانغا بارالمايدىغان ، بىرەر جېدەل ـ ماجىرا ئىشىنمۇ دادىللىق بىلەن بېجىرەلمەيدىغان بولدى . بارى پۈتۈن ساقچىخانا ھوقۇقىنى

مەركەزلەشتۈرىمەن ، دەپ ئادەتتىكى خىزمەتلەرنىمۇ ئاقسىتىپ قويۇۋاتاتتى .

ــ مەندىن بىسوراق ، گۇۋاھلىق ئېلىشقىمۇ رۇخسەت يوق .

ــ مەندىن بىسوراق ئۆزىڭىز چاغلاپ نەق مەيدانغا بېرىشقا بولمايدۇ .

ــ مەندىن بىسوراق ماشىنىنى ئىشلىتىشمەك .

ئىشقىلىپ ، بۇ ساقچىخانىنىڭ بۇرۇنقى كۆتۈرەڭگۈ ھالىتى يوقىلىپ ، باشقىچىلا بىر تۈسكە كىرىپ قالغاندى .

ئىداره باشلىقى خالىق بۇ ساقچىخانىغا ھېيىت ـ بايرام ، دەم ئېلىش كۈنلىرى پات ـ پات چىقىدىغان ھەمدە ئۇزۇنغىچە بارى بىلەن ئەھۋاللىشىپ ، ئۇنىڭ دۈمبىسىگە مۇشتلاپ قويۇپ بارىنىڭ قىلغانلىرىدىن پەخىرلەنگەندەك بولۇپ كىرىپ كېتىدىغان بولدى .

كادىر ساقچىلار ئەتىگەندىلا ئىشقا كېلىشەتتىيۇ ، ئىشخانىلىرىدا ئولتۇراتتى . ساقچىخانا ئالدى ، نوپۇس ئىشخانىلىرىنىڭ ئالدى ئەرز ـ داد ئېيتىپ كەلگەنلەر ھەمدە نوپۇس بېجىرىدىغانلار بىلەن تولۇپ كېتەتتى .

ــ ساقچىخانا باشلىقى يوق...

ــ بىردەم ساقلاڭ...

ــ قاچان كېلىشىنى بىلمەيمىز...

بارى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۆزىنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ ئىش بېجىرەلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ خۇددى بۇ ساقچىخانىدا ئۆزى بولمىسا ئىش ئاقمايدىغاندەك ئالدىرىماي ساقچىلارغا ئىش ئورۇنلاشتۇراتتى .

ــ خوپ باشلىق ، كۆرمىدىڭىزمۇ ئىش بەك جىق ، خىزمەتلىرىمىز ئالدىراش .

ئەمەلىيەتتە بۇ يەردە ئىش جىقتەك كۆرۈنگىنى بىلەن ئىشنىڭ ئۇنۇمى يوق دېيەرلىك ئىدى . ئىشلار شۇ بويىچە داۋام ئەتمەكتە ئىدى .

ئىدارىنى يۇقىرىدىن تەكشۈرۈپ باھالىدى ، بۇنىڭدىكى بىر تۈر مەخپىي ھالدا ساقچىخانىغا تېلېفون قىلىپ ، نەق مەيدانغا قانچىلىك ۋاقىتتا كېلىشنى سىناش ئىدى . ساقچىخانا تېلېفونى جىرىڭلىدى .

ـــ ئوغرى كىردى دېدىڭىزما ، ھە مەن خاتىرىلىۋالدىم ، بىرەر سائەتكىچە ساقچىخانا باشلىقى كەلسە سوراپ بارالايمىز ، خوش…

تېلېفون يەنە جىرىڭلىدى .

ـــ ئوغرىنى تۇتۇۋالغان بولسىڭىز ساقلاپ تۇرۇڭ ، ساقچىخانا باشلىقى ماشىننى ئېلىپ چىقىپ كەتكەن . تېلېفون قىلسام ئۇلانمىدى ، مەن ئېشەك ھارۋىسىدا بېرىپ بولغۇچە ، خېلى ۋاقىت بولۇپ قالىدۇ .

بۇ قېتىم بۇ سىناقتىن ئۆتەلمىگەچكە ج خ ئىدارىسى يۇقىرى دەرىجىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن قاتتىق تەنقىدلەندى .

بارىنى پالاكەت بېسىشقا باشلىدى .

ساقچىخانىدا كۇندە جېدەل ئەۋج ئالدى .

ـــ مېنىڭ دېلوروۇمنى ئوچ ئاي بولدى ، نېمىشقا سورىمايسىلەر ؟

ـــ كىملىك بېجىرىش شۇنچە تەسمۇ ؟

ـــ ساقچىخانا باشلىقى نېسىگە ماي قۇيۇپ پۇلىنى بەرمىدى .

ـــ كېپىللىك دەپ ئالغان پۇلنى نېمىشقا بەرمەيدۇ ؟

ئىشقىلىپ ھەر خىل سۆز ـ چۆچەكلەر ساقچىخانا ئالدىدا ئاڭلىنىپ تۇراتتى .

ئىدارە سىياسىي كومىسسارىغا بىر پارچە پاش قىلىش خېتى كىردى ، خەتتە مۇنداق دېيىلگەنىدى : «ساقچىخانا باشلىقى بارى ، ئۆز مەنپەئىتىنى كۆزلەيدىغان ، خەلقنى ئويلىمايدىغان ساقچى بولۇپ ، يېزىمىز تەۋەسىدە ئەرز ـ داد كۆپەيدى . قالايمىقان ھەق ئالدى ، مەندەك قېرى ، ئاجىز دېھقاندىن نەۋرەڭ ئوغرىلىق قىپتۇ دەپ ، ئوچ مىڭ يۈەن پۇلنى مەجبۇرىي تۆلەتتى . ماڭا پۇل

تۆلەتكەندە نەۋرەم قېچىپ كەتكەنىدى ، كېيىن نەۋرەم كەلدى . مەن سۇرۇشتە قىلسام نەۋرەم بىر قوي ئوغرىلاپتىكەن ، بىر قوي ئوغرىلىغانغا مەندەك بىر ئاجىز كىشىگە شۇنچە كۆپ پۇل تۆلەتتى . مەن پۇلنى سورىسام ، «بالاڭنى ياخشى باشقۇرماپسەن ، سولايمىز » دېدى ، ياكى سولىمىدى ياكى پۇلنى بەرمىدى ، مەن پۇلنى بانكىدىن قەرز ئېلىپ بەرگەن . ئادىل تەكشۈرۈپ بەرگەن بولسىلا ! دېھقان سەمەن » .

ج خ ئىدارىسى ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسى تەكشۈرۈش ئېلىپ باردى .

ــ بۇ پۇل نەدە ، ساقچىخانىدا بارمۇ ؟ــ سورىدى تەكشۈرگۈچىلەر .

ــ ساقچىخانىدا نەدىمۇ پۇل بولسۇن ، ھەممە ھېسابات باردا ، بىزنىڭ خەۋىرىمىز يوق ،ــ دېيىشتى ساقچىلار .

بارىنىڭ زىممىسىدە نۇرغۇن پۇل چىقتى .

ــ پۇلنى نەگە ئىشلەتتىڭىز ،ــ سورىدى تەكشۈرگۈچىلەر .

ــ نەگە بولاتتى ، خالىق باشلىققا ھېيىت ـ بايرامدا ئالغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى شۇ پۇلغا ئالغان نەرسىلەر تۇرسا...ــ دېدى بارى .

ئەمەلىيەتتە بارى ئىدارە باشلىقىغا شۇنچىۋالا جىق نەرسىمۇ بەرمىگەنىدى . پەقەت بىر يەشىك ئالما ، بىرەر چېپتا قوغۇن دېگەندەك نەرسىلەرنى بەرگەنىدى .

ئىدارە باشلىقى خالىق تەكشۈرگۈچىلەردىن يۇقىرىقى ئىنكاسنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بېشىنى تۇتقىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى .

ئاچچىق ، پۇشايمان ئىدارە باشلىقىنى ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئېلىۋالغانىدى .

ئۇ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالدى... .

بەخت يېشى

گـۇلنىسانىڭ ئىمىنگە بولغان مۇھەببىتى مەلۇم ۋاقىتتىن كـېيىن ئۆزگىرىپ كېتىدىغان ياكى بىردەمدىلا غايىب بولىدىغان مـۇھـەببـەت ئەمەس ئىدى . گۇلنىسا ئىمىننى ھەقىقىي ياخشى كـۆرەتتى . خېلىلا چوڭ بولۇپ قالغان قىزى ئۇلارنىڭ شېرىن مۇھەببىتىنىڭ مېۋىسى ئىدى .

ئىمىن بىلەن گۇلنىسانىڭ بىرقانچە يىللىق ئەر ـ خوتۇنلۇق تـۇرمۇشى تېپتىنچ كۆل سۈيىگە ئوخشاش ھېچبىر داۋالغۇشسىز ئۆتتى .

مـانـا گـۇلنىسامۇ ئوتتۇز بەش ياشلارنىڭ قارىسىنى ئېلىپ قالدى . ئۇنىڭ ئوقۇتقۇچىلارغا خاس ئاددىي ۋە رەتلىك كىيىنىپ يۈرۈش ئادىتىمۇ ئەزەلدىنلا ئۆزگەرگىنى يوق . گۇلنىسا ئالدىراش ھالدا موتوسىكلىتقا مىندى ـ دە ، مەكتەپكە يول ئالدى .

مـەكـتـەپ دەرۋازىسى ئالدىدا ئۇنىڭ ساۋاقدىشى خاسىيەت تۇراتتى . ئۇلار سالاملاشتى .

خاسىيەت ئوتتۇز بەش ياشلاردىن ھالقىغان بولسىمۇ ، لېكىن كـىـيـىـنـىـپ يۈرۈشلىرى خۇددى ئەمدىلا تويى بولغان قىزلارغا ئوخشايتتى .

ـــ ۋىيەي ئاداش ، سېنى بەك ساقلاپ كەتتىم ، ـــ خاسىيەت يېڭى كىيىۋالغان كىيىملىرىنى كۆز ـ كۆز قىلغاندەك گۇلنىسانىڭ قارىدى .

ـــ نېمە ئىش ئىدى ، تېلېفون قىلساڭ بولماسمىدى ، ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ تېلېفونۇڭ توختاپ قاپتۇ ، ئالاقىلىشالمىدىم ، ـــ دېدى خاسىيەت .

گۈلنىسا تېلېفوننى قولىغا ئالدى . دېگەندەك تېلېفونى توختاپ قالغانىدى .

ـــ ئالدىراشلىقتا پۇل تۆلەشنى ئۇنتۇپتىمەن ، ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ ھەي ، ئەخمەق ئۆزۈڭنى تۇزەشتۇرۇپ يۈرگىن ، قارا ئەپتىڭگە ، ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ ئەپتىمگە نېمە بوپتۇ ، بىر ئوبدان تۇرمامدۇ مانا ؟ ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ مەن دېگەننى كىيمەي ، ئىمىنئاخۇن كېيىن سەندىن تېنىپ كەتسە نېمە دەيسەن ؟ ـــ دېدى خاسىيەت بىر خىل گەپ يورغىلاتقان ھالەتتە .

گۈلنىسانىڭ بېشىدىن بىر چېلەك سۇ قۇيۇلغاندەك بولدى .

ـــ سەن ئىمىن توغرۇلۇق بىرەر گەپ ئاڭلىدىڭمۇ ؟ ـــ دېدى گۈلنىسا گۈمانسىراپ .

ـــ ياقەي ، سەن بىلەن دوست بولغاندىكىن شۇنداق كۈنلەر كەلمەسۇن دەيمىنا ، ياسىنىپراق يۈرگىن ، ئۇنچە بەك تېجەشلىك بولۇپ كەتمە ، ئىقتىسادىڭ يار بەرمىسە مەن ياردەم قىلاي...

خاسىيەت بىلەن گۈلنىسا خوشلاشتى .

گۈلنىسا ئۆزىنىڭ ئىمىنگە بولغان مۇھەببىتىنىڭ بەختسىز مۇھەببەت بولۇپ قېلىشىنى ، چەكسىز بەختكە تەلپۈنۇپ خۇشال ئۆتۈۋاتقان كۈنلىرىنىڭ كۆپۈككە ئايلىنىشىنى خالىمايتتى .

گۈلنىسا ئويلا ـ ئويلا دېلىغۇل بولۇشقا باشلىدى . چۈنكى يولدىشى ئىمىنىنىڭ يېقىندىن بېرى خىزمەتلىرى ئالدىراش بولۇپ ،

داۋاملىق سىرتلارغا قاتنىرايدىغان بولۇپ قالغانىدى .

گــۇلنىسا ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن خاسىيەتكە تېلېفون قىلدى .

ـــ ئاداش ، سەن مېنىڭ دوستۇم ، بىرەر گەپ ـ سۆز ئاڭلىغان بولساڭ ، ماڭا دەۋەرگىن ، ئىممىنىڭ يۇرۇش ـ تۇرۇشى يېقىندىن بېرى بۆلەكچىلا بولۇپ قالدى ،ـــ دېدى گۇلنىسا .

ـــ ساڭا مەن نېمە دېدىم ، ئۆزۈڭنى ئاۋايلا دېمىگەنمۇ ؟ ساڭا دېسەم ئېغىر كەلمىسۇن ، دەپ ئوچۇق دېمىگەن . سېنىڭ ئىممىنىڭ بىلەن مېنىڭ يولدىشىم بىرقانچە قېتىم ياش خېنىملار بىلەن رەڭلىك ئولتۇرۇپتۇ ، مەن ھازىر يولدىشىمنى ماراۋاتمەن ، نەق تۇنقان ھامان ساڭا تېلېفون قىلىمەن ، كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما ، ئۇلارنىڭ ئەدىپىنى ئوبدان بەرمەسەك بولمايدۇ ،ـــ دېدى خاسىيەت .

گــۇلــنــسانىڭ يۈرىكى ئېچىشىشقا باشلىدى . قانداق قىلىش كېرەك ؟ گــۇلنىساغا ئىممىنىڭ ھەرقانداق بوران ـ چاپقۇنغا بەرداشلىق بېرەلەيدىغان يالقۇنلۇق مۇھەببىتى كېرەك ئىدى .

تــۇرمــۇشــنىڭ قاينىاق ھېسلىرى قايسى كىشىنىڭ يۈرىكىگە غۇلغۇلا سالمىغان ، قايسى كىشىنى ئۈيقۇسىدىن ۋاز كەچتۇرۇپ ۋەسۋەسىگە سالمىغان... گۇلنىسا تېگى يوق خىياللارغا بەند بولدى .

ئــىنسان ھاياتى گويا چايقىلىپ تۇرغان دېڭىزغا ئوخشايدۇ . دېڭىزدا ئەرزىمەس نەرسىلەرمۇ ، قىممەتلىك بايلىقلارمۇ بولغىنىدەك بەزى قىزلار ئەرلەرنى بىردەملىك مەپتۇن قىلسىمۇ ، ئۇلار ئەرلەر خاتىرىسىدىن ئەتىسلا چىقىپ كېتىدۇ . يەنە شۇنداق مۇھەببەت بارکى ئۇ كۆرۈنمەس غايىۋى روھتەك ئەرلەرگە بىر ئۆمۈر ھەمراھ ھەم يولباشچى بولىدۇ . گۇلنىسانىڭ ئىمىنگە بولغان مۇھەببىتى

چەكسىز ئىدى .

بىرقانچە كۈندىن بېرى گۈلنىسا ئۆيگە كېلىپ تاماق ئېتىپ ، ئىشقا بېرىپ ، دېگەندەك ئالدىراش ئۆتتى . ئىمىننىڭ ئالدىدا چاندۇرمىدى .

ــ بىرەر يېرىڭلار ئاغرىمدۇ ؟ــ سورىدى ئىمىن .

ــ ياقەي ، مەكتەپتە ئىشلار شۇنچە كۆپ بولغاچقا ، سەل هارغان ئوخشايمەن ،ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ دوختۇرغا كۆرسىتەيمۇ ـ يا ؟ بۇگۈن ئىشقا بارمايمەن ،ــ دېدى ئىمىن ئالدىدىكى تاماقنى يەۋېتىپ .

گۈلنىسانىڭ ۋۇجۇدىنى قانداقتۇر بىر ئىللىق سېزىم قاپلاپ ئىمىننىنى قۇچاقلاپ يىغلىغۇسى كەلد . ئىمىننىڭ بۇنداق كۆيۈنگەنلىكىدىن سۆيۈنگەن گۈلنىسانىڭ گۈمانلىرى تاراپ كەتتى .

ــ تاماق يەۋالسام ياخشىلىنىپ كېتىمەن ، بۇگۈن دەم ئالامسىلەر ؟ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ هەئە ، دەم ئالىمەن ، چۈشتىن كېيىن بىر دوستۇم بىلەن بىر يەرگە بېرىپ كېلىمىز ، ئىشتىن بالدۇر كەلسىڭىز بىرگە سىرتقا چىقىپ تاماق يەيلى ،ــ دېدى ئىمىن .

گۈلنىسا خۇشال هالدا مەكتەپكە ماڭدى .

مەكتەپ ئالدىدا خاسىيەت تۇراتتى .

ــ هەي خاسىيەت ، يەنە تۇرۇپسەنغۇ ، بۇ نۆۋەت تېلېفونۇم توختاپ قالمىدى جۇمۇ ؟ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ بۇگۈن ئىش چاتاق ، يولدىشىمىڭ بىرى بىلەن تېلېفوندا چۈشتىن كېيىن كۆرۈشمەكچى بولغانلىقىنى دېيىشكەنلىكىنى ئۇغلۇم ئاڭلاپ قاپتۇ . شۇڭا ، مەن بۇگۈن ئۇلارنى مارايمەن ، تېلېفون قىلغاندا كەلمىسەڭ بولمايدۇ جۇمۇ ؟ــ دېدى خاسىيەت .

ــ خاسىيەت ، ئەڭ ياخشىسى ماڭمىغىن ، ئۆزۈڭنىڭ

ھەربكىتى ئارقىلىق يولدىشىڭنى ئۆزۈڭگە مايىل قىلغىن . مەنمۇ تەربىيە قىلاي...ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ ۋۇي خېنىم ، ئۇنداق ئولتۇرسام ، رەڭلىك سورۇندىكى ئۇ تۇلكە جىنلار يولدىشىمنى قايرىپ كەتسە قانداق قىلىمەن ؟ مەن ھەرگىز بوش قويمايمەن ، قاراپ تۇر ،ـــ دېدى خاسىيەت . گۈلنىسا :

ـــ رەڭلىك سورۇنلارغا ھازىرلاردا قايسىبىر ئەر بېرىپ باقمىغان دەيسەن ، موللام بولسا بارماس ، بېرىپ قالغانغا ئائىلىسىنى تاشلاپ ئۇلارغا دۇم چۈشمەس ، ـــ دېدى .

ـــ سەن بىلمەيسەن ،ـــ دېدى خاسىيەت ،ـــ سانىيەنىڭ يولدىشىمۇ رەڭلىك سورۇنلارغا بېرىپ ، كىچىك خوتۇن ئېلىۋېلىپ ، سانىيەدىن ئايرىلىپ كەتتى . خانىزىڭ يولدىشىمۇ خانىزىنى قېرى كۆرۈپ ياش خېنىمنى تېپىۋالدى ئەمەسمۇ ، ئۇلارغا بۇرۇن دېسەم ئاڭلىماي ، كېچىكىپرەك ئەرلىرىنى چىڭ تۇتقاچقا ، سوتقا چۈشۈپ ئايرىلدى ئەمەسمۇ ، ـــ خاسىيەتنىڭ غەزەپلىك كۆزلىرى ئېرىنى نەق تۆتۈۋالسا ، شۇ سورۇندىلا يەۋېتىدىغاندەك قىلاتتى .

ـــ ئەڭ ياخشىسى ماراپ يۈرمە ، يولدىشىڭغا ئىشەنگىن ، ئىشەنسەڭلا سېنى تاشلىمايدۇ ، ـــ دېدى گۈلنىسا .

خاسىيەت ھېچ بولدى قىلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى .

ـــ بۇگۈن ئىشلىمەمسەن ؟ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ رۇخسەت سورىدىم ، مېنى توسما . مەن تېلېفون قىلغان ھامان بارغىن ،ـــ خاسىيەت قايتا ـ قايتا تاپلاپ گۈلنىسادىن ئايرىلدى .

بۇگۈن گۈلنىسانىڭ ئىككى سائەتلا دەرسى بار ئىدى . دەرسخانىدىن چىققان گۈلنىسا مەكتەپ مەيدانىدىكى گۈللۈكتە شېرىن ئەسلىمىلەرگە بەند بولۇپ ئولتۇردى .

«گۈلنىسا سىزنىڭ ماڭا قاراپ مېيىقىڭىزدا كۈلۈپ

قويغىنىڭىزغىلا سىزنى ياخشى كۆرگىنىم يوق ، مەن سىزنىڭ سېيمايىڭىزغا ، گۈزەل ئەخلاقىڭىزغا ئاشىق ، مەن سىزنى ئۆيۈمگە يىلتىز تارتقۇزۇپ ئېچىلدۇرۇپ پۈرىسام دەيمەن··· گۈلىنىسا ، قاراڭ قىزىمىزنىڭ كۈلكىسىگە ، خۇددى مېنىڭ كۈلكەمگە ئوخشايدۇ ، سېيماسى سىزنىڭكىگە ئوخشايدۇ··· »

تۇيۇقسىز سايىرىغان تېلېفون گۈلنىسانىڭ شېرىن ئەسلىمىلىرىنى ئۈزدى :

ــ ۋەي گۈلنىسامۇ ، دەرھال كەل ، مەن نەق تۇتۇۋالدىم ، مەن دېمىگەنمۇ ، مېنىڭ ئېرىمنىڭ ئىنىكىگە ئىككىدىن تۆتنى شاپىلاقلىدىم ، رەڭلىك سورۇننى ئەمدى باشلاپتىكەن ئەمەسمۇ ، كۆرمەمسەن سېنىڭ ئېرىمۇ باركەن ، تازا ئوبدان ئۇچتە ئۇچ بولۇشۇپ ئولتۇرۇپتۇ ، سەنمۇ كېلىپ ئىمىننى تۆت تەستەك سال ، ئولتۇرغان قىزىل ـ سېرىق چاچلارنىڭ چاچلىرىنى يۇلدۇم ، قوغداش خادىمىغا قارىتىپ قويۇپ ساڭا تېلېفون قىلىۋاتىمەن ، تېز كەل ، بۇ سەتچىلىكنى سەنمۇ كۆرۈپ دەردىڭنى چىقىرىۋال··· گۈلنىسا تېلېفوننى قويۇۋەتتى .

چۈشلۈك دەم ئېلىش ۋاقتىدا گۈلنىسا ئۆيگە قايتىپدى . ئۇ ئىشخانىسىدا ئويلىنىۋاتاتتى . قانداق قىلىش كېرەك ؟

«ھەرقانداق كىشىدە يا ئۇنداق ، يا بۇنداق خاتالىق سادىر بولىدۇ ، بۇ خاتالىقلار تۇرمۇش ھەلەكچىلىكى تۇپەيلىدىن ئۇنتۇلۇپ كېتىشى مۇمكىن ، ھەرقانداق كىشى بەزىدە بۇ ئىشتا ، بەزىدە ئۇ ئىشتا خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويۇشى مۇمكىن ، لېكىن ئۇنىڭ روھى گۈزەل بولسىلا ھەرقانداق بوران ـ چاپقۇنىدىمۇ تەۋرەنمەسلىكى مۇمكىن» گۈلنىسا بۇ ئىش توغرۇلۇق ئېغىز ئاچماسلىق قارارىغا كەلدى .

تېلېفون يەنە سايرىدى .

ـــ ۋەي گـۇلنسامـۇ ، دوختـۇرخانـغا بىر كەلـگىن ، مـەن دوختـۇرخـانىدا ، ـــ گۇلنسا ئالدىراپ دوختۇرخانىغا باردى .

خاسىيەت قاپاقلىرى كۆك ھالەتتە كارىۋاتتا ياتاتتى .

ـــ قارىمامسەن ، مەن نەق تۆتۈۋالغانتىم ، ئېرىم مېنى ئۇرۇپ كەتتى ، مەنمۇ بوش كەلمىدىم ، مەنمۇ ئۇ يەردىكى قانجۇقلارنىڭ چاچلىرىنى يۇلدۇم ، ئېرىمنىمۇ ئۇردۇم . ئەمدىغۇ ئېرىم رەڭلىك سورۇنغا بارماس ؟ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ مېنىڭ ئېرىمچۇ ؟ـــ دېدى گۇلنسا .

ـــ بىچارە مېنى كۆرۈپ جىمىپ كەتتى . ماڭا كۆپ نەرسىلەرنى چـۈشەندۈردى . سودا دەمدۇ ، تىجارەت دەمدۇ شۇنى قىلىۋاتىمىز دەيدۇ . قارىمامسەن ئوچۇق تۇرمامدۇ ، ئايرىمخانا ، ئۇچ ئايال ، ئۇچ ئەر ئولتۇرسا ، سېنىڭ ئېرىڭ بولمىغان بولسا مېنىڭ ئېرىم مېنى دەسسەپ ئۆلتۈرۈۋېتەرمىدىكىنتاڭ ،ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ ئىمىن بىرنەرسە دېمىدىمۇ ؟ ـــ سورىدى گۇلنسا .

ـــ ئـۇ : «گـۇلـنـسـا بىلمىسە ، بۇ يەرگە باشقا نىيەتتە كـەلمىدىم . دوستۇم بىرىدىن ئايرىلالماي قالغانكەن . شۇ ئىش ئۈچۈن كېلىپ قىزلارغا تەربىيە قىلىپ ئائىلىسىنى بۇزماسلىقنى تـاپـىـلاپ شۇڭا كەلگەن» دېدى . سېنىڭ ئېرىڭمۇ تازا يالغانچى ئـىـكـەن . سېرىق چاچلىق قىزنىڭ قولىنى تۇتۇپ گەپ قىلىپ ئـولـتـۇرغـىـنىنى كۆرگەن بولساڭ ، ئاچچىقىڭ كېلىپ مەندىن قېلىشماي ئۇرۇشاتتىڭ ،ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ ئەمدى قانداق قىلىسەن ؟ـــ دېدى گۇلنسا .

ـــ قـانداق قىلاتتىم ، ـــ دېدى خاسىيەت دەرھاللا ،ـــ ئۆي تۇتمايمەن ، ئاجرىشىپ كېتىمەن .

گـۇلـنـسا ئۆيگە كەلدى . ئىمىن ئۆيىدە تاماق تەييارلاپ بـولـغاندىن كېيىن قىزنىڭ تاپشۇرۇق ئىشلىشىگە يېتەكچىلىك

قىلىۋاتاتتى .

ــ كەلدىڭىزمۇ ؟ــ دېدى ئىمىن .

گۈلنىسا ئۇندىمىدى .

ــ تاماق تەييار بولدى . بۈگۈن مەن دەم ئالغاچقا تاماقنى تەييار قىلىپ قويدۇم ،ــ دېدى ئىمىن .

«تــوۋا ، بــۇ ئەرلەرنىڭ ۋىجدانسىزلىقىنى ، گويا ھېچ ئىش بولمىغاندەك گەپ قىلىدا . گۈناھىنى يۈيۈش ئۈچۈن بىر ۋاخ تاماق ئېتىش بىلەنلا ئىش تۈگەمدۇ ؟ » دېگەنلەرنى خىيال قىلغان گۈلنىسا تېلېۋىزورنى ئاچتى .

ــ گۈلنىسا ، ئولتۇرۇڭ سىزگە دەيدىغان گېپىم بار ،ــ دېدى ئىمىن .

«ئۇنداق گــەپــىڭىزنى رەڭلىك سورۇنغا بېرىپ قىلىڭ» دېمەكچى بولغان گۈلنىسا ئۆزىنى ئاران تۇتۇۋالدى ـ دە ، ساپادا ئولتۇردى .

ــ خاسىيەت بىلەن يولدىشى قاتتىق ئورۇشۇپ كەتتى . كەچتە ئۇلارنىڭكىگە بېرىپ تەربىيە قىلىپ كېلەيلى ،ــ دېدى ئىمىن .

ــ سىزگە ئۇلار تېلېفون قىلغانمۇ ،ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ ياقــــەي مــەنـــمۇ بار ئىــدىم ، بىر ئىش تــوغرۇلۇق مەسـلىھەتلەشكىلى بارغان . خاسىيەت تۇيۇقسىز كىرىپ جېدەل قىلدى ،ــ دېدى ئىمىن .

«ئۆزىڭــىزنىــڭ ئــاشــىنىڭىزنى يوشۇرۇش ئۈچۈن يالغان سۆزلىمەڭ» دېمەكچى بولغان گۈلنىسا يەنە توختاپ قالدى .

ــ قانداق مەسلىھەتتى ئۇ ، شۇنچە جېدەل تېرىيدىغان ، ــ سوردى گۈلنىسا .

ــ ئەسلىدە دەسلىپىدە سىزگە دەۋېتەي دېگەن . لېكىن ، خاپا بولۇپ قالمىسۇن دەپ ، سىزگە بىلىندۇرمەي خاسىيەتنىڭ يولدىشى

بىلەن بارغانىدىم . مۇنداق ئىشتى ، — ئىممىنىڭ گېپى باشلىنىشى بىلەن گۇلنىسا ئورنىدىن تۇردى .

— بىلمەن ، ماڭا دېمىسىڭىزمۇ بولىدۇ ،— گۇلنىسانىڭ غەزەپتىن قوللىرى تىترىدى . «توۋا ، بۇ ئەرلەرگە نېمە بولدى ، تەپ تارتماي مېنىمۇ ئايالالار بار رەڭلىك سورۇنغا ئاپارماقچىمىكەنە ؟ » دېگەنلەرنى خىيال قىلىۋاتقان گۇلنىسانىڭ قولىدىن چىنە چۈشۈپ كەتتى .

— ئاۋۋال ئاڭلىمامسىز ، سىز نەق مەيداندا بولمىسىڭىز نېمىنى بىلىسىز ، — دېدى ئىمىن .

— تولا گەپ قىلىپ چىنىنىمۇ چۈشۈرۈپ··· — دېدى گۇلنىسا .

— مەن تېخى گەپنىڭ بېشىنىمۇ دېمىدىم ، چىنىلەرنى يىغىشتۇرۇپ بولغۇچە مەن يۇيۇنۇپ چىقاي ، خاسىيەتلەرنىڭكىگە بېرىپ كېلەيلى ، تەييار بولغاچ تۇرۇڭ ،— دېدى ئىمىن .

گۇلنىسا چىنىلەرنىڭ سۇنۇقلىرىنى يىغىشتۇرغاندىن كېيىن ، ئىممىنىڭ ئەپت ـ بەشىرىسىنى خاسىيەت ھەم يولدىشىدىن ئاڭلاش ئۈچۈن ، بېرىش قارارىغا كېلىپ ، تەييار بولۇپ ئولتۇردى . تۇيۇقسىز ئىشىك كۇنۇپكىسى بېسىلدى .

گۇلنىسا ئىشكىنى ئاچتى . ئىشىك ئالدىدا سېرىق چاچلىق كېلىشكەن بىر قىز تۇراتتى .

— كىمنى ئىزدەيسىز ؟— دېدى گۇلنىسا .

— ئىمىن ئاكام بارمۇ ؟— دېدى قىز .

— ئىمىن ئاكىڭىز يۇيۇنۇۋاتىدۇ ، نېمە ئىشىڭىز بار ئىدى ؟— كىرىڭ ، ئۆيگە كىرىپ ساقلاڭ ،— گۇلنىسا قىزنى ئۆيگە باشلىدى .

گۇلنىسانىڭ شۇ تاپتا يۈرىكى دۈپۈلدەشكە باشلىدى . خاسىيەت

راست گەپ قىلغانىكەن - دە ، بۇ قىز ئىمىننى مەندىن تارتىۋالارمۇ دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن گۈلنىسا قىزنى سوغۇق ھالەتتە ساپاغا تەكلىپ قىلدى .

ـــ ئىمىن سىزنى بىر قىز ئىزدەپ كەپتۇ ، تېزراق بولۇڭ ، ساقلاپ قالدى ،ـــ دېدى گۈلنىسا ئاچچىقىدا .

ـــ گۈلنىسا ئاچا ، سىز مېنى تونۇمايسىز ، مەن سىزنى تونۇيمەن ، ـــ دېدى قىز .

ـــ ئەلۋەتتە مېنى تونۇيسىز - دە ، ھەتتا ئىسىمىمنىمۇ بىلىسىز ، ئىمىن ھەممىنى دەپ بەرگەندۇ ، ئېيتىڭا قانداق قىلماقچىسىز ؟ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ خاتا چۈشىنىپ قالماڭ ، مېنىڭ ئەسلىدە سىزنىڭ ئىنىڭىزنى ئازدۇرۇش خىيالىم يوق . مەن ئىنىڭىز بىلەن ئىلگىرى مۇھەببەتلەشكەن ، كېيىن ئۇ توي قىلدى . ئىنىڭىزنىڭ مەن بىلەن توي قىلماسلىقىدىكى سەۋەب مەندە . چۈنكى ، مەن باشقا شەھەردىن يۆتكىلەلمىدىم . ھازىر مەن بىلەن ئىنىڭىزنىڭ خىزمەت ئورنىمىز بىر يەردە بولۇپ قالدى . مەن ئىنىڭىزنى ياخشى كۆرىمەن ، ھازىر ئىنىڭىزنىڭ ئايالى بىلەن مۇناسىۋىتى ياخشى ئەمەس . ئايالى ئائىلىمىزنى بۇزدى دەپ ئىمىن ئاكامغا دېگەچكە ، ئىمىن ئاكام مېنى ئىزدەپتىكەن . مېنىڭ ئىدىيەمدىن ئۆتتى . ئەگەر ئىنىڭىز مېنى ياخشى كۆرمىسە ، يەنە كېلىپ ئايالى بىلەن ياخشى ئۆتەلمىسە ، مەن ئۇنىڭ كەينىگە كىرمەيمەن . مەن تېخى توي قىلمىدىم . بۇگۈن شۇ ئىشنى دەپ قويغىلى كەلگەن . كۈندۈزى ئىمىن ئاكام شۇ گەپنى قىلىۋاتقاندا دوستىنىڭ ئايالى جېدەل قىلدى ، بەك سەت ئىش بولدى ، چۈشەندۈرۈپ قويغىلى كەلدىم ،ـــ قىز يىغلاپ كەتتى .

ـــ بولىدى ، بولىدى يىغلىماڭ سىڭلىم ، ئېلىڭ ، مېۋىگە بېقىڭ ،ـــ گۈلنىسا قىزنىڭ كۆزىدىكى ياشنى سۈرتتى .

ـــ مەن قايتاي ، ئىمىن ئاكامغا دەپ قويۇڭ ،ـــ قىز مېڭىشقا تەمشەلدى .

ـــ نەگە بارىسىز ، ئولتۇرۇڭ ، سىڭلىم ، ئولتۇرۇڭ مېنىڭ ئىنىم بىلەن سىزنىڭ ئىشىڭىزدىن ئازراق خەۋىرىم بار ئىدى . ئۇ قىز سىزكەنسىز ـ دە ، سىزنى كۆرۈشنى بەك ئارزۇ قىلىپ يۈرەتتىم ، رەھمەت سىزگە ياخشى كەپسىز ،ـــ گۈلنىسانىڭ خۇشاللىقىدىن بېشى ئاسمانغا يەتكەندەك بولدى . ئەتىگەندىن بېرى چۈشىن يەۋالغاندەك بولۇپ قالغان گۈلنىسانىڭ چىرايىدىكى خاپىلىقتىن ئەسەرمۇ قالمىدى .

ـــ ھەي ئىمىن ، بولۇڭا تېزراق ، نېمانچە ئۇزۇن يۈيۈنىسىز ؟ مانا ، ماۋۇ كىيىمىڭىزنى كىيىڭ ، ـــ گۈلنىسا پايپېتەك بولۇپ ئىمىننىڭ كىيىمىنى تاللاپ سۇنۇپ بەردى .

ـــ تېز بولۇڭ ، مېھمان كەلدى ياخشىراق كۆتۈۋالمىساق بولمايدۇ ،ـــ گۈلنىسا نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالدى .

ئاۋۋال قىزنىڭ كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلىپ ، ئاندىن خاسىيەتنىڭ ئۆيىگە بېرىشنى كۆڭلىگە پۈككەن گۈلنىسا قىزغا چاي قۇيغاچ سۆزلەشكە باشلىدى :

ـــ ئىنىم بىلەن ئايالى دەسلەپتىن باشلاپ كېلىشەلمىگەن . بىز يەنىلا قاراپ باقايلى . ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىشلىرىنى ئۆزلىرى قارار قىلىشسۇن . ياخشى بولۇپ كەتسە ، ئۇ چاغدا سىزنىڭمۇ بىر يەردىن رىزقىڭىز چىقىپ بەختىڭىز ئېچىلىپ قالار . ئەگەر ياخشى بولالمىسا ، ئارىدا بالىلىرىمۇ يوق ، ئاجرىشىپ كېتەر . ئەگەر ئىنىم ئاجرىشىپ قالسا ، سىز ئىنىمنى بەختلىك قىلسىڭىزلا ، تويۇڭلارنى قىلىپ قويىمىز ،ـــ دېدى گۈلنىسا .

ـــ مەنمۇ ئاڭلاي توي مەسلىھەتىنى ،ـــ ئىمىن كىيىملىرىنى

كىيىپ ئۇلارنىڭ قېشىغا كەلدى .

ــ ئــەسكى ، نېمە ئۈچۈن مېنى خەۋەرلەندۈرمەيسىز ، تاس قالدى شۇنچە چوڭ ئىش تېرىلغىلى ، ــ دېدى گۈلنىسا نازلىنىپ .

ــ ســىڭلىم سىزمۇ بىز بىلەن خاسىيەتنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ قويۇڭ ،ــ دېدى ئىمىن .

ــ مەن بارماي ، ئۇ ئايالنىڭ مىجەزى بەك قوپال ئىكەن ، ــ دېدى قىز .

ــ خــاتــىرجەم بولۇڭ ، ئۇ ھازىر دوختۇرخاناندا ، چۈشەنچە بەرمىسەك بىر ئائىلە بۇزۇلمدۇ ،ــ دېدى گۈلنىسا .

ئۇلار يولغا چىقتى . گۈلنىسا تاكسى توسۇدى .

ــ دوختۇرخانىغا ،ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ ھەي ، خاسىيەتنىڭ ئۆيى دوختۇرخاناندا ئەمەس ، ــ دېدى ئىمىن .

ــ بۇگۈن مېنىڭ بۇيرۇقۇمغا بويسۇنۇڭ ، غوجام ، ــ دېدى گۈلنىسا ئەركىلەپ .

خاسىيەت دوختۇرخانا كارىۋىتىدا ياتاتتى . گۈلنىسا ، ئىمىنلەر ئاۋۇال كىردى . قىز ئىشىك تۈۋىدە تۇردى .

ــ كىرىڭ سىڭلىم ،ــ دېدى گۈلنىسا .

قىز قورقۇمسىراپ ئىشىكتىن كىردى .

ــ ئاشۇ شۇ . ماڭا تونۇتقىلى ئەكەپسەن ـ دە ، ئىمىننىڭ يېنىدا ئولتۇرغىنى شۇ ، ــ دېدى خاسىيەت .

ــ شۇنداق ، ئاداش .

ــ ئېرىڭ قېنى ؟ــ دېدى گۈلنىسا .

ــ ئــەتــىدىن بېرى بىرقانچە قېتىم كەلدى . مەن تىللاپ كىرگۈزمىدىم ، ئايرىلىپ كېتىمەن ، ــ دېدى يىغلاپ خاسىيەت .

ــ مەن شۇڭا چۈشەندۈرگىلى كەلدىم ، ئاداش ، سەن ئېرىڭگە

ئىشەنگىن ، قارا بۇ قىز مېنىڭ ئىنىمنىڭ قىز دوستى ئىكەن...
گۈلنىسا ئەھۋالنى بىرقۇر چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ، خاسىيەت بۇلدۇقلاپ يىغلاپ كەتتى . گۈلنىسامۇ خاسىيەتنىڭ بوينىغا گىرە سېلىپ ئۇنلۈك يىغلاپ كەتتى . ئىككى ئايالنىڭ ياش تۆكۈپ يىغلىغىنىغا قاراپ قىز سەل ئوڭايسىزلاندى ـ دە ، كۆزىدىن ياش سىيرىلدى .

ـــ ئاچىلار ، يىغلىماڭلار ،ـــ دېدى قىز قولياغلىقىنى گۈلنىساغا سۇنۇپ .

ئىمىن خاسىيەتنىڭ ئېرىنى ئېلىپ كىردى . خاسىيەتنىڭ ئېرى بىر دەستە گۈل تۇتۇۋالغانىدى .

ـــ بۇنىڭدىن كېيىن ئېرىڭگە ئىشەنگىن ،ـــ دېدى گۈلنىسا .

كۆز ياشلار قۇرۇمىغان چىرايلاردا خۇشاللىق كۈلكىلىرى جىلۋىلىنىشكە باشلىدى .

تەنقىد

سادىق ئىسمى - جىسمىغا لايىق جىنايى ئىشلار ساقچىسى ئىدى .

قانداقلا چاغ بولمىسۇن ، ئۇۋال قىلمىغان ، قورسىقى كۆپكەن تەرەپلەر بولسا ئۇنى ئىچىدە ساقلاپ يۈرمەستىن ، زىددىيەتنىڭ قانائەتلىنەرلىك ھەل بولۇشىنى قولغا كەلتۈرەتتى . سادىق ئەزەلدىن ئەرىز - داد ئېيتىپ كەلگەنلەر بىلەن ياكى رەھبەرلىك بىلەن زىددىيەتلىشىپ باقمىغانىدى . ئۇنىڭ ئون يىللىق ساقچىلىق ھاياتى بۇنىڭ گۇۋاھچىسى ئىدى .

ئەتىگەندىلا ئىشقا كەلگەن سادىق دېلو مەلۇماتى تاپشۇرۇۋالدى .

— يۇقىرىقى ئاھالىلەر رايونىدىكى ھاپىزئاخۇننىڭ ئوغلى ھاشىم سائادەتخانىنىڭ قىزى نۇربىيەگە باسقۇنچىلىق قىلمۇاتقاندا ، سائادەتخان نەق مەيداندا تۇتۇۋېلىپ ، تېلېفون ئارقىلىق دېلو مەلۇم قىلغانىدى .

سادىق خىزمەتدىشى بىلەن نەق مەيدانغا يېتىپ باردى .

سائادەتخانىنىڭ يىغىسى ئەتراپىنى بىر ئالغانىدى .

— قىزىم ئەمدىلا ، ئون ياشقا كىردى . ھاشىم قىزىمدىن ئىككى ياش چوڭ ، مەن ئۇلارنى نەق تۇتۇۋالغان تۇرۇقلۇق ھاشىمنىڭ دادىسى ھاپىزئاخۇن مېنى ھاقارەتلىسە بولامدۇ ؟— سائادەتخان يىغلايتتى .

— بىز ھاشىم ، ھاپىزلارغا تەربىيە قىلايلى ، ھاشىمنىڭ يېشى

كىچىك بولغاچقا ۋەسىلىرىنىڭ قاتتىق باشقۇرۇشىغا تۇتقۇزۇپ بېرىلمىدۇ . سىلە نۇربىيەنى دوختۇرخانىغا تەكشۈرتسىلە بولمىدۇ ، كەتكەن چىقىمنى تۆلىتىپ بېرىمىز ، بەك يىغلاپ كەتمىسىلە ، نۇربىيەنىڭ كېيىنكى ئىستىقبالىغا تەسىر يەتمىسۇن ،__ دېدى سادىق .

شۇ كۈنى دېلو تەكشۈرۈلۈپ بولدى . دېگەندەك هاشىم ئون ئىككى ياشتا بولۇپ ، جىنايى جاۋابكارلىق يېشىغا توشمايتتى ، رەھبەرلىك ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قاتتىق باشقۇرۇشىغا تۇتقۇزۇپ بېرىشكە تەستىقلىدى .

سادىق هاشىمنىڭ دادىسى هاپىزدىن :

__ هاشىمنى نېمە ئۈچۈن ياخشى باشقۇرمىدىڭىز ؟__ دەپ سورىدى .

__ چوڭ بولغاندا باشقۇرارمەن ، ئوغۇل بالا تۇرسا ، شۇنچىلىك ئىشنىمۇ ئىنچىكىلەپ تەكشۈرۈپ كەتتىڭىز ، ئۇكام . بالام كىچىك باشقىلارنىڭ قىزلىرىغا چېقىلىپ قالسا نېمە بوپىتۇ ؟ ئوغۇل بالا ئەمەسمۇ ؟__ هاپىزنىڭ بۇ قوپال سۆزى سادىقنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈردى .

«تۇۋا ، بۇ قانداق ئادەم ـ هە ، دادا تۇرۇپ بالىسىنى تەربىيەلىمەكتە يوق ، شۇنداق گەپ قىلغىنى نېمىسى ، بالا دېگەننى شۇنداقمۇ تەربىيىلەمدۇ » دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن سادىق هاشىمنى مەكتەپتىكى ئوقۇنقۇچىسىنىڭ تەربىيە بېرىشىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى لايىق كۆردى .

__ هاپىزئاخۇن ، سىز بالا تەربىيەلىيەلمىگۈدەكسىز ، بالىنىڭ مۇئەللىمنى ئېلىپ كېلىڭ ،__ دېدى سادىق .

__ نېمە ؟ مۇئەللىمنى ئەكېلىڭ ؟ بۇ نېمە گەپ ، بالامنى مەكتەپتىمۇ هەي ـ هەي قىلاي دەمسىز ، مەن قەتئىي قارشى ،

سىزنىڭ ئۇستىڭىزدە ئىدارە باشلىقىڭىز باردۇ؟ باشلىق بىلەن كۆرۈشمەن!ــ دېدى هاپىز ئىشخانىدىن چىقىپ كېتىۋاتقاچ .

سادىقنى بىردەمدە باشلىق چاقىرتتى .

ــ سادىق ، سىز دېلونى شۇنداق ياخشى بېجىرەتتىڭىز ، نېمە قىلغىنىڭىز بۇ ، گۇماندار جاۋابكارلىق يېشىغا يەتمىگەچكە دادىسىغا تۇتقۇزۇپ بېرىش يوللۇققۇ ، مۇشۇنچىلىك ساۋاقنىمۇ ئۇنتۇپ قالدىڭىزمۇ ،ــ دېدى باشلىق سادىقنى تەنقىدلەپ .

ــ باشلىق ، ئىش ئەسلىدە بۇنداق ئەمەس ، هاپىز هاشىمنى قاتتىق باشقۇرالمىغۇدەك ، شۇڭا مۇئەللىمگە تاپشۇرۇپ بېرەيلى دېگەن ،ــ دېدى سادىق .

ــ مەكتەپتە هەي ـ هەي بولسا مەيلىمۇ ، دادا دېگەن بالىنى باشقۇرالمامدا؟ بۇ ئىشنى تېزراق تۈگىتىڭ ، تۆۋەنكى مەھەللىدىن بىر ئوغرىلىق دېلوسى مەلۇم قىلىنىپتۇ ، دەرھال شۇ ئىشقا بېرىڭ ،ــ دېدى ئىدارە باشلىقى .

سادىقنىڭ كاللىسىنى هاشىمنىڭ : «بالامنى ئوغۇل بالا دەپ تاپقان» دېگەن گېپى چىرمىۋالغانىدى .

هاشىم هاپىزغا تاپشۇرۇپ بېرىلدى . هاپىز ئوغلىنىڭ قىلغان شەرمەندە ئىشىدىن سۆيۈنگەندەك هاياسىزلارچە گىدىيىپ ساقچىخانىدىن چىقىپ كەتتى .

سادىق چىگىش خىياللار ئىلكىدە تۆۋەنكى مەھەللىگە باردى . تۆۋەنكى مەھەللىدىمۇ بىر كىشى ئون ياشلىق ئىككى بالىنى بىر موتوسىلىتىنى ئوغرىلاپ ماڭغاندا تۇتۇۋالغانىدى ، تەكشۈرۈلىدىغان تەرەپلەر تەكشۈرۈلدى . بۇ بالىلارنىڭ بىرىنىڭ ئىسمى تۇراپ ، يەنە بىرىنىڭ ئىسمى سايىم بولۇپ قوشنا يېزىدىن ئىدى . قانۇنى تەرتىپ بويىچە تۇراپ بىلەن سايىمنىڭ ئاتا ـ ئانىلىرى چاقىرتىلدى .

تۇراپىنىڭ ئانىسى ، سايىمنىڭ دادىسى كەلدى ، سادىق تەرتىپ بويىچە سوئال سورىدى .

ــ نېمە ئۈچۈن موتسىكلىت ئوغرىلىدىڭلار ؟ــ دېدى سادىق .

ــ چىرايلىق كىيىم ـ كېچەك ئېلىپ كىيىش ئۈچۈن ،ــ دېدى تۇراپ .

ــ موتسىكلىتقا قانداق بويىڭىز يەتتى ؟ــ دېدى سادىق .

ــ مەن ، موتسىكلىت ھەيدەشنى بىلەتتىم ، سايىم موتسىكلىتنى يۆلەپ تۇردى ، مەن ئوت ئالدۇرۇپ ھەيدىدىم ،ــ دېدى تۇراپ .

ــ ئىلگىرىمۇ بىرنەرسە ئوغرىلاپ باققانمۇ ؟ــ دېدى سادىق .

ــ توخۇ ، كەپتەر ئوغرىلىغان ، بۇنى ئانامۇ بىلىدۇ ، ئانام بىلىپ قالغان ،ــ دېدى تۇراپ .

ــ ھەي شۇمتەك ، چاۋاكنى چىتقا يايايي دەمسەن ،ــ تۇراپنىڭ ئانىسى تۇراپنى بىرنى سالدى .

ــ سىزمۇ ئانىمۇ ، بالىغا شۇنداق مۇئامىلە قىلامسىز ؟...

سوئال سوراش نۆۋىتى سايىمغا كەلگەندە سايىمنىڭ دادىسى سايىمنى ئېلىپ سادىقنىڭ يېنىغا كىردى .

سادىق سوراقنى باشلىدى...

ــ تۇراپ بىلەن بىرلىشىپ تۆت مىڭ يۈەنلىك موتسىكلىت ئوغرىلىغىنىڭ راستمۇ ؟ــ دېدى سادىق سوراق ئاخىرىدا .

ــ راست ، بىز موتسىكلىتنى ئوغرىلاپ باشقىلارغا ساتماقچى بولغاندا تۇتۇلدۇق ،ــ دېدى سايىم .

سايىمنىڭ دادىسى كۈلۈپ كەتتى .

ــ ھا ، ھا... ۋاتان ، ۋاتان بالام ، ھېلىتىدىن موتسىكلىت ئوغرىلىساڭ ، سەل چوكايغاندا ماشىنا ئوغرىلايدىغان ئوخشايسەن .

ــ نېمە دېگىنىڭىز بۇ ، بالىكىز ئوغرىلىق قىلىپ تۇتۇلسا ،

ئەجەب خۇشال بولۇپ كېتىپسىز ، قانداق دادا سىز ؟ــ دېدى سادىق .

ــ مەن ئاشۇنداق دادا ، سىز ئىجرا قىلىۋاتقان قانۇننى ئوبدان بىلىمەن ، مېنىڭ بالام كىچىك ، كىچىك بالىنى ئەكېلىپ سوراق قىلىڭ دەپ ھوقۇقنى كىم بەردى سىزگە ، مەن ئىدارە باشلىقى بىلەن كۆرۈشىمەن ،ــ دېدى سايىمنىڭ دادىسى .

ئەتىگەنكى ئىشتىن ئەمدى قۇتۇلۇۋىدى ، چۈشتىن كېيىن يامىشقان ماۋۇ كاشىلىنى كۆرۈپ سادىق ئۆزىنى ئاران - ئاران تۇتۇۋالدى .

«ھازىرقى ئاتا - ئانىلارغا نېمە بولدى ، مۇشتۇمدەك بالىلىرىنىڭ قىلغان جىنايىتىدىن پەخىرلىك ھېس قىلسا - ھە ، كېيىن ئۇلار چوڭ - چوڭ ئىشنى قىلسا ئۆزلىرىدىن كۆرەرمۇ ، ياق ، ئۇلار قانۇن چىڭ تۇتقان بولسا بۇنداق بولمايتتى دەيدۇ ، ئەلۋەتتە . قانداق قىلىش كېرەك ؟ بالىلارنى مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلىرىنىڭ باشقۇرۇشىغا تۇتقۇزۇپ بېرىش كېرەكمۇ ؟ » دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزگەن سادىق تېلېفوننىڭ سايراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، باشلىقنىڭ تېلېفونى ئىكەنلىكىنى پەملىدى - دە ، باشلىقنىڭ يەنە تەنقىدلىشىدىن ئەنسىرىدىمۇ ياكى باشقا سەۋەب بارمۇ . تېلېفونىنى بېسۋېتىپلا مەكتەپكە تېلېفون قىلدى...

يىل ئاخىرىدىكى باھالاشتا سادىق مۇنەۋۋەرلەر قاتارىدىن ئورۇن ئالالمىغان بولسىمۇ ، ھەرھالدا لاياقەتلىك بولۇپ باھالاندى . نېمىشقىكىنتاڭ ، سادىقنىڭ كۆز ئالدىدىن ھاشىم ، تۇراپ ، سايىملارنىڭ سىيماسى كەتمەيتتى .

مەشۇقسىز ئاشىق

تۇن كېچە تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان خىلۇەت كەنتتىكى بىر ئايۇاندا بىر ياش چوكان ، ياشانغان بىر ئايال ھەم بىر كىچىك قىز ئىشكىلەرنى ئىچىدىن مەھكەم ئېتىپ قويۇپ ، شېرىن ئۇيقۇدا ئۇخلاۋاتاتتى .

تۇيۇقسىز چېكىلگەن ئىشىك ئۇلارنى ئويغىتىۋەتتى .

ـــ كىما ؟ـــ دەپ توۋلىدى ياشتا چوڭ ئايال .

ـــ نېمە بولدى ، ئاچا ؟

چوكان قورقۇمسىراپ سورىدى .

ـــ جىم يېتىڭ ، سىرتتا ئىشكىنى بىرى چېكىۋاتىدۇ .

ئۇلار قورققىنىدىن زۇۋانمۇ چىقىرالماي قالدى . چۈنكى بۇ ئۆيدە ئەر كىشى يوق ئىدى .

چوكان ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ پېشايۋان يېنىدىكى كۇنۇپكىنى بېسىپ ئايۋاننىڭ توكىنى ياندۇردى . ئىشىك قېقىش ھېچ توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى .

چوكان دېرىزە يېنىغا بېرىپ سىرتقا قارىدى .

ھويلىدا بىر مەست كىشى ئىشىك قېقىۋاتاتتى . تۇيۇقسىز ھويلىغا يەنە بىر يىگىت كىردى .

ـــ ھەي ، يۇرۇڭلار ، ئەر كىشى يوق ئۆينى چېكىۋەرمەڭلار ، چىقىپ كېتەيلى...

كەينىدىن كىرگەن يىگىت ئىشىك چەككەن يىگىتنىڭ

بىلىكىدىن تارتىپ ھويلا سىرتىغا ئېلىپ چىقتى . ئىشىك چەككەن يىگىت كەينىگە داجىپ يېنىپ ماڭدى . ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىنىڭ شەپكىسى يەرگە چۈشۈپ قالدى .

ئىشىك چەككەن يىگىت تۇيۇقسىز پىچاقنى چىقىرىپ يەنە بىر يىگىتنىڭ ئالتە يېرىگە پىچاق تىقىۋەتتى ـ دە ، بىرنەچچە مىنۇت قاراپ تۇرغاندىن كېيىن ھويلىدىن قېچىپ چىقىپ كەتتى .

چوكان ئانىسى بىلەن ھويلىغا چىقىپ ، قانغا مىلىنىپ يانقان جەسەتنى كۆرۈپ توۋلىشىپ كەتتى...

— ئادەم بارمۇ ؟...

— ئادەم ئۆلدى...

* *

ماھىرە يىگىرمە تۆت ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان چوكان ئىدى . ئۇ دېھقان بولسىمۇ ، باشقا دېھقان قىزلىرىغا ئوخشىمايتتى .

قولى چېۋەر ، چىرايلىق بۇ قىز بىرقانچە يىلنىڭ ئالدىدا ئاقسۇغا پاختا تەرگىلى بېرىپ شۇ يەردە توي قىلىپ ، ھامىلدار بولغىنىغا يەتتە ئاي بولغاندا ، يولدىشى بىلەن ياخشى بولالماي ، قايتىپ كېلىپ ، ئۆز ئۆيىدە تۇغقاندى . مانا ئوغلى ھازىر تۆت ياشقا كىرىپ قالدى . شۇ ئارىلىقتا ئۇ يەنە بىر ئەرگە تېگىپ ئاجرىشىپ كەتتى .

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ بويتاق يۈرەتتى . ماھىرەنىڭ گۈزەل چىرايى مەھەللىدىكى ياشلارنى جەلپ قىلىپ نۇرغۇنلىرى توي قىلىش تەكلىپىنى قويغان بولسىمۇ ، ماھىرە يا ئۇنداق ، يا مۇنداق سەۋەب كۆرسىتىپ توي قىلىشقا ئۇنىمىدى .

زىمىستان قىش ، بىر كۈنى ماھىرە ئانىسى بىلەن ئۆيىدە ياتاتتى . تۇيۇقسىز قوشنا ئۆيدە يېتىۋاتقان چوڭئاپىسى توۋلاشقا

باشلىدى .

ـــ ماھىرە ، تېز كىرگىن ، ئوغرى...

ماھىرە بىلەن ئانىسى كىردى . چوڭئاپىسىنىڭ يېنىدا ئۆز مەھەللىسىدىكى مامۇت تۇراتتى . مامۇت مەست ئىدى .

ـــ نېمىشقا ئۆيگە ئۇسۇپ كىرىسەن ؟ !...

ـــ ئۇقالماي كىرىپ قاپتىمەن...

ئۇلار مامۇتنى سىرتقا چىقاردى . مامۇت ئۆي ئالدىدا كوشۇڭلۇق قىلىپ ، كەتكىلى ئونمىدى ياكى سەۋەبىنى دېمەيتتى .

ماھىرە كەنت كادىرلىرىنى چاقىرىپ كەلدى . كەنت كادىرلىرى مامۇتنى ئېلىپ كەتتى . مامۇت 34 ياشلارغا بارغان بولۇپ ، 12 ياشلىق بىر ئوغلى بىلەن تۆت ياشلىق بىر قىزى بار ئىدى . ئايالى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن نۇرغۇن ئايالارغا ئۆيلەنگەن بولسىمۇ ، ئەپ ئۆتەلمىدى . ئاخىرقى قېتىمدا ماھىرەنىڭ دوستىنى ئالغان بولۇپ ماھىرەنىڭ دوستى توي قىلغىنىغا مىڭ پۇشايمان قىلىپ ، تەستە ئاجرىشىپ كەتكەندى . بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىدىن ماھىرەنىڭ خەۋىرى بولغاچقا ، مامۇتقا بەك ئۆچ ئىدى ، شۇنىڭدىن بېرى ماھىرە مامۇتنى كۆرمىدى .

ئىيۇل ئېيىنىڭ باشلىرى ماھىرە ئەمدىلا ئېتىزدىن يېنىپ كېلىشىگە يولدا مامۇت ئۇچرىدى .

ـــ ھەي ، ماھىرە نېمە قىلىۋاتىسەن ؟ـــ دېدى مامۇت .

ـــ ئېتىزدىن ئوت ئېلىپ كېلىۋاتىمەن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ئۇلار باشقا گەپ ـ سۆز قىلىشمىدى ، مامۇتمۇ ئۆز يولىغا كەتتى...

شۇنىڭدىن كېيىن ماھىرە ئانىسى بىلەن نېمىدۇر بىر ئىش توغرۇلۇق تاكاللىشىپ قالدى .

ـــ مەن بالاڭنى باقىمەن ، بىر مەزگىل مېنىڭ كۆزۈمگە

كىسرىۋالماي ، ئاچام ھۆرۈلخانىنىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ ئىشلىرىغا يارەملىشىپ بەرگىن ، ئاچامنىڭ ئېرى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن كىچىك قىزى بىلەن قېلىپ يالغۇزچىلىق تارتىپ قالدى ،ـــ دېدى ماھىرەنىڭ ئانىسى .

شۇ كۈندىن باشلاپ ماھىرە ئانىسىنىڭ بىر تۇغقىنى ، ئۆزىنىڭ كۆيۈمچان ھاممىسى ھۆرۈلخانىنىڭ ئۆيىدە تۇرۇۋاتاتتى...

تاڭ سەھەر ماھىرە ئالدىراش ھالدا ھويلا - ئارامنى سۈپۈرۈپ بولۇپ ، ئۆي ئالدىنى سۈپۈرۈۋاتاتتى . ھۆرۈلخان تاماققا تۇتۇش قىلىۋاتاتتى .

ـــ ھەي ، ماھىرە بىز توي قىلايلى ،ـــ بۇ گەپتىن چۈچۈگەن ماھىرە ېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى . ئالدىدا مامۇتنىڭ قوشنىسى ياقۇپ تۇراتتى .

ـــ تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەك گەپ قىلدىڭا ، مەن سىز بىلەن كېلىشەلمەيمەن . خاپا بولماڭ ،ـــ ماھىرە ئۆز ئىشىنى قىلىۋەردى .

يېقىندىن بېرى ياقۇپنىڭ كۆزى ماھىرەگە چۈشكەندى . ياقۇپ يىگىرمە بەش ياشلاردا بار دېھقان يىگىتى بولۇپ ، كەنتكە پۇل تاشلاپ بېرىپ ، باشقا جايلارغا بېرىپ ئىشلەپ جېنىنى جان ئېتىپ كېتىۋاتاتتى . بىرنەچچە قېتىم ئۆيلەنگەن بولسىمۇ ، بىراق چىقىشالماي ئاجرىشىپ كەتكەندى .

ياقۇپ ماھىرەگە كۆز سالغاندىن بېرى كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى .

ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ماھىرە يولدا يەنە ياقۇپ بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى .

ـــ ماھىرە ، مەن سەن بىلەن توي قىلىپ ، سېنى ئىچكىرىگە ئەكىرىپ كېتىمەن ، بولامدۇ ؟ـــ دېدى ياقۇپ .

ـــ مەن سىزگە تەگمەيمەن ، ئۆيدىكىلەر قوشۇلمايدۇ ، سىزنى ھاراقنى كۆپ ئىچىدۇ ، جېدەلخور دېيىشى مۇمكىن ، سىز ئەڭ ياخشىسى باشقا خوتۇن ئېلىڭ ، ئالسىڭىزمۇ خوتۇنىڭىزنى ئىچكىرىگە ئېلىپ كىرمەڭ ، ـــ دېدى ماھىرە .

ياقۇپ ئاخىر بۇ تەلەپنى چوڭلارغا دېيىش قارارىغا كەلدى - دە ، كەنت مۇدىرىنى ئىزدىدى .

ـــ مەن ھازىر ھاراقنى تاشلاپ ، ياخشى ئادەم بولدۇم ، باشقىلار بىلەن جېدەل قىلمايمەن ، ماھىرەنىڭ ھاممىسى ھۆرۈلخانىنىڭ ئۆيىگە ئەلچىلىككە كىرسىڭىز ، ماھىرەنى ماڭا بەرسە ، ـــ دېدى ياقۇپ .

كەنت مۇدىرى ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىغا ئىشىنىپ ھۆرۈلخان بىلەن كۆرۈشتى .

ـــ بۇغۇ ياخشى گەپكەن ، ماھىرەنىڭ ئانىسى نېمە دەيدىكىن ، مەن بىر مەسلىھەت سېلىپ ، ئۇچۇرىنى بېرەي ، ـــ دېدى ھۆرۈلخان . كەنت مۇدىر چىقىپ كەتتى .

ـــ قانداق قىلىسەن ؟ ـــ سورىدى ھۆرۈلخان .

ـــ تەگمەيمەن ، مەن ياقۇپ بىلەن چىقىشالمايمەن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ياقۇپنىڭ تاقىتى تاق بولدى ، ئۇ ھەر كۈنى ماھىرەنى كۆرۈشكە ئالدىرايتتى .

ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ ، ماھىرە ئېتىزلىقتىن بىر چېتا ئوت كۆتۈرۈپ ھاممىسىنىڭ ئۆيىگە كېتىۋاتاتتى . ياقۇپ ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ :

ـــ ماقۇل دېگىن ، ماھىرە بىز توي قىلايلى ، يەكشەنبە بازارغا كىرىپ تويلۇق ئالايلى ، ـــ دېدى .

ـــ خاپا بولماڭ ، مەن سىز بىلەن كېلىشەلمەيمەن ، باشقا

خوتۇن ئېلىڭ ،ـــ دېدى ماھىرە .

ياقۇپ يۇقىرىقى گەپلەرنى ماھىرەدىن ئاڭلاۋەرگەن بولسىمۇ ، لېكىن ماھىرەگە بولغان ئاشىقلىق ئۇنى جىم ئولتۇرغۇزمىدى . ياقۇپ يەنە كەنت مۇدىرىنى ئىزدەپ باردى . كەنت مۇدىرى ھۆرۈلخانىڭ يېنىغا ئىككىنچى قېتىم كىردى .

ـــ مۇدىر ، سىز قايسى كۈنى ئەلچىلىكىكە كىرگەندىن كېيىن مەن ماھىرەنىڭ ئانىسىغا دېگەنىدىم . ماھىرەنىڭ ئانىسى «ئۇ ياخشى بالا ، لېكىن ھاراقنى كۆپ ئىچىدۇ ، جېدەل قىلىدۇ ، ماھىرە ئۇنىڭغا تەگسە ئۇ ماھىرەنى ئۇرۇپ يەنە ئەكېلىپ قويىدۇ » دەپ قوشۇلمىدى . خاپا بولمىغان بولسىلا ،ـــ دېدى ھۆرۈلخان ئۆزىرىخاھلىق ئېيتىپ .

كەنت مۇدىرى بۇ گەپنى ياقۇپقا يەتكۈزدى . ياقۇپ مەشۇقسىز ئاشىققا ئايلىنىپ قالغانىدى .

مامۇت بىلەن ياقۇپ قوشنا بولۇپ كۆپىنچە بىللە ئويناپتتى . چىڭقىچۇش ، مامۇت بىلەن ياقۇپ قوشنا يېزىنىڭ بازىرىدا ئۇچرىشىپ قالدى ـ دە ، بىرقانچە ئەل ـ ئاغىنىلىرى بىلەن يېزا بازىرىدىكى بىر ھاراق ساتىدىغان دۇكانغا كىرىپ ، پۈتۈن ئىچىشكە باشلىدى . يىگىرمە يەتتە بوتۇلكا پۈتۈن ئارقا ـ ئارقىدىن ئىچىلدى . بىراق ئۇلار قېنىشمىدى ـ دە ، بىر بوتۇلكا ئاق ھاراقنىمۇ قوشۇپ ئىچىۋەتتى .

كەچ بولدى ، مامۇت خېلى تەڭشىلىپ قالغانىدى . بىرقانچە دوست ناخشا ئېيتىشىپ دەلدەڭشىپ دېگەندەك ئۆيلىرىگە پىيادە كەلدى .

كېچە سائەت ئون بىرلەردىن ئاشقان چاغدا ھەممىسى ئايرىلىپ ئۆيلىرىگە مېڭىشتى . مامۇت بىلەن ياقۇپنىڭ ئۆيى يېقىن بولغاچقا بىرگە ماڭدى .

ـــ ئاداش ، مەن بىلەن ماھىرەنىڭ ئۆيىگە بېرىشىپ بەرگىن ، ماھىرەگە دەيدىغان گېپىم بار ئىدى دەۋالاي ،ـــ دېدى ياقۇپ .

مامۇت «چاتاق يوق» دەپ يول باشلاپ دەلدەڭشىپ ماڭدى . ئۇلار ھۆرۈلخاننىڭ ئىشكى يېنىغا كەلدى . ئۇلار دەرۋازىنىڭ ئىشكىنى ئاچتى .

ـــ مامۇت ، مەن كىرمەي ، سەن كىرىپ ماھىرەنى ئويغىتىپ ، سىرتقا ئاچىقىپ بەرسەڭ بولدى ،ـــ دېدى ياقۇپ .

مامۇت دەلدەڭشىپ ئايۇان ئىشكى يېنىغا كېلىپ ئىشكىنى مۇشتلاشقا باشلىدى .

ماھىرە ئايۇاننىڭ دېرىزە ئەينىكىدىن قارىدى ، ھۆرۈلخان بىلەن قىزى قورقۇپ يىغلاشماقتا ئىدى .

ياقۇپ مامۇتنىڭ ئىشكىنى قالايمىقان مۇشتلاشقا ، ماھىرەلەرنى بىئارام قىلغانلىقىغا پۇشايمان قىلدىمۇ ـ قانداق ، دەرھال سىرتتىن ھويلىغا كىردى .

ـــ ھەي مامۇت ، يۇرۇڭلار كېتەيلى ، ئەر كىشى يوق ئۆينى چېكىپ ئاياللارنى بىئارام قىلمايلى ، مەن ماھىرە بىلەن توي قىلىدىغان تۇرسام ، ئۇلارنى ئاۋارە قىلسام بولماس ،ـــ دېگىنىچە مامۇتنى سۆرەپ دەرۋازا يېنىغا ئېلىپ چىقتى .

تارتىشىش داۋامىدا مامۇت بىلەن ياقۇپنىڭ شەپكىلىرى دەرۋازا تۆۋىدە چۈشۈپ قالغانىدى .

ـــ مەن ماھىرەنى چاقىرىپ چىقىمەن...

مامۇت مەستچىلىكتە قىزارغان كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ ياقۇپنىڭ سۆرىگىنىگە ئۇنىماي ، ياقۇپ بىلەن تارتىشىپ دالان يېنىغا كەلدى . ياقۇپ مامۇتنى ھېچ قويۇپ بەرمىدى . مامۇتنىڭ كۆزلىرىگە قان تولدى ، يېنىدىن پىچاقنى چىقاردى .

ـــ مامۇت ، پىچاق چىقارما...

قەھرى بىلەن تىقىلغان پىچاق ياقۇپنى يەر چىشلەتتى .
ياقۇپنىڭ ئالتە جايىغا پىچاق تىقىلدى . ياقۇپ ئۆلگەنىدى ، مامۇت ئوچ مىنۇت ئەتراپىدا ياقۇپنىڭ جەستى ئالدىدا تۇردى - ده ، سىرتقا بەدەر تىكىۋەتتى...

ياقۇپ يىقىلغاندىن كېيىن ماھىرە ، ھۆرۈلخانلار ئىشكنى ئېچىپ چىقتى ، ياقۇپنىڭ قانغا مىلىنىپ ياتقانلىقىنى كۆرۈپ قولۇم ـقوشنا ، كەنت كادىرلىرىنى چاقىردى .

ساقچىلار مامۇتنى يوشۇرۇنۇپ ياتقان جىگدە ئاران ئىدىن پىچاق بىلەن قولغا چۈشۈردى . مامۇتنىڭ قوللىرى قىپقىزىل قانغا بويالغانىدى . ساقچىلار تۇنقاندا مامۇت تېخى مەستلىكتىن يېشىلمەگەنىدى . مەستلىكتىن يېشىلگەندىن كېيىن مامۇت جىنايىتىنى ئەينەن تاپشۇردى . مامۇت گەرچە پۈشايمان قىلغان بولسىمۇ ، كېچىككەنىدى .

مەشۇقسىز ئاشىق بىئەجەل كەتتى . كىشىلەر ماھىرەگە گۇمان نەزىرى بىلەن قارايتتى . ئەنە ماھىرە بالىسىنى يېتىلەپ تاڭ ئاتماستىنلا بۇ كەنتتىن ئايرىلدى ، ئۇنىڭ مەنزىلى قايان ، بۇنى ھېچكىم بىلمەيتتى .

سەھرادىكى ماجىرالار

بۇ ئاجايىپ يۇرت ، كىشىلىرى شۇنچە ساددا ، ياۋاش بولغىنى بىلەن ھەر كۈنى دېگۈدەك ئۇششاق ئىشلار يۈز بېرىپ بۇ يۇرتنىڭ جەمجىتلىقىنى بۇزۇپ قىزىق پاراڭغا ئايلىنىدۇ ، لېكىن كۆپىنچە ئىشلار ئۇزۇن ئۆتمەي كىشىلەر نەزىرىدىن كۆتۈرۈلۈپ ئۇنتۇلۇپ كېتىدۇ...

ـــ ئادەم بارمۇ ؟ ژۇي بولۇڭلار ، ئۆستەڭ يار ئېلىپ كەتتى !...

ـــ يار كەتتى ! يار كەتتى !...

كىشىلەرنىڭ قىيا ـ چىيالىرى بىلەن بۇ مەھەللە كىشىلىرى تەۋرىشىپ كەتتى .

ـــ نەدىن يار كەتكەندۇ ؟...

ـــ خوپ بولدى مانا ، سۇنى ئازراق ئەكېلىشمەي ئۆستەڭگە لىپمۇلىق باشلاپ ئەكەلگەندىن كېيىن...

ـــ نەدىن يار كېتىپتۇ...

ـــ ھەسەن ـ ھۈسەن ئاكا ـ ئۇكىنىڭ ئۆيى ئالدىدىكى چوڭ ئېرىقتىن ئۆستەڭگە يار كېتىپ بېچارىلەرنىڭ خېلى كۆپ قەلەمچىلىرى ئېقىپ كېتىپتۇ ئەمەسمۇ...

كىشىلەرنىڭ ئېغىزىدا ھەر خىل گەپ ـ سۆزلەر بولۇشماقتا ئىدى .

چىڭقىچۇش ژاقتى بولغىنىغا قارىماي ئېتىزلىقتا سۇ ئېلىۋاتقان

دېھقانلار يۇگۈرۈشۈپ ھەسەنئاخۇنىڭ ئۆيى ئالدىغا توپلانغانىدى . ئەسلىدە ئاياغ كەنتتىكى مامۇت سېكرىتارلار كېچىدىن بېرى سۇ ئالغان بولۇپ ، سۇ ھەسەن ـ ھۈسەنئاخۇنلارنىڭ ئۆيى ئالدىدىكى ئېرىقتا چىكىلىپ ئاققانىدى .

ـــ ۋاي ئىسسىت قەلەمچىلىرىم ، تازا ئاينىۋاتقان ، ھەممىسى نابۇت بولۇپتۇ ئەمەسمۇ...

ـــ ھەسەنئاخۇن ئېقىنغا قاراپ زارلىناتتى .

ـــ كىم ئاچقان سۇ بۇ ؟ شۇنچە كۆپ سۇ باشلىغان بارمۇ ؟

ـــ ھۈسەنئاخۇن كەتمەن كۆتۈرۈپ ، يار كەتكەن ئېرىق قېشىدا ئۇيان چۆرگىلەپ ، بۇيان چۆگىلەپ توۋلىماقتا ئىدى .

مامۇتئاخۇنلارمۇ كىشىلەرنىڭ توختاپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ بىرقانچە ئەزالار بىلەن يۇگۈرۈپ كەلدى ـ دە ، سۇنى بېشىدىن توختىتىپ يار كەتكەن ئورۇننى ئەتتى .

يار كەتكەن ئورۇن ئېتىلدى ، ئەمما جېدەل باشلاندى .

ـــ ھەي ، مامۇت دېگەن سەنمۇ ، نېمە ئۈچۈن دائىم سېنىڭ ئەزالىرىڭ بۇ ئېرىقنى يار ئالدۇرۇۋېتىدۇ ؟

ھۈسەنئاخۇن مامۇتنىڭ ئالدىغا كېلىپ دېۋەيلىدى .

ـــ ھە ، مەن مامۇت ، يار كېتىشنى كىم بىلىپتۇ... مەن ئۆستەڭ ياقىلىغىلى ئادەم قويغان . سۇ كۆپ بولغاچقا يار كەتتىمۇ ، ياكى بۇ يەردىكىلەردىن بىرەرىڭ قەستەن سۇنى ئېچىۋېتىپ چاتاق چىقارغانمۇ ؟ كىم بىلىدۇ . نېمە توۋلايسەن ؟ـــ دېدى مامۇت .

مامۇت بىلەن ھۈسەن ئەللىك ياشلارغا يېقىنلاپ قالغان كىشىلەر بولۇپ ، تازا تونۇشۇپ كەتمەيتتى . ئۇلار ئوتتۇرىسىدا بىردەم جەڭگى ـ جېدەل بولدى .

ـــ ئەمدى بۇ ئېرىقتا سۇ ئاچمىز دېيىشمە ، قەلەمچىلەرنى تۆلە ، ئاكامغا زىيان بولسا بولامدۇ ؟ـــ دېدى ھۈسەن .

ئـــككى تەرەپ بىردەم جېدەللىشىپ كەتمەن چۆرۈشكەندىن كېيىن ، مامۇت تەرەپ قەلەمچىلەرنىڭ زىيىنىنى تۆلەپ بېرىدىغان بولدى . سۇ ئېرىقتىن قايتا ئېقىشقا باشلىدى...

ـــ ھــەي ، بــەز قــۇلاق بــالا ، نەگە كەتكەندۇ ، ـــ مامۇت مەھەللىگە بارغاندىن كېيىن كەنت كومىتېتى ئالدىدا تاماكا چېكىپ ئاچچىقلىنىشقا باشلىدى .

ـــ تاپتىكلارمۇ...

ـــ ياق سېكرېتار ، كۆپ ئىزدىدۇق...

ئەسلىدە ئەتىگەندىن بېرى مامۇت سېكرېتار كەنت ئەزالىرىنىڭ نورمال سۇ ئىچىشى ئۈچۈن ئېرىق ـ ئۆستەڭلەرنى ياقىلاشقا ئادەم ئورۇنلاشتۇرغانىدى . ئۆز ئوغلى سادىقنى دەل يار كەتكەن ئېرىق بۆلىكىگە ئورۇنلاشتۇرغانىدى .

سادىق يېقىندىن بېرى ھەسەنئاخۇننىڭ قىزى ھۆرقىز بىلەن تونۇشۇپ قالغان بولۇپ ، بۇگۈن تازا پەيتى دەپ بىلىپ ، ھۆرقىزلارنىڭ ئۆيىدىن يىراق يەردىكى بېغىغا بېرىپ ، ھۆرقىزغا ئوت ئوتىشىپ بېرىش باھانىسى بىلەن ھۆرقىز بىلەن كەلگۈسى تۇرمۇشى توغرۇلۇق مۇھەببەتلىك بېقىشىپ ، يار كەتكەن ئىشلاردىن خەۋەرسىز قالغانىدى .

ـــ سېكرېتار ، سادىقنى تېپىپ كەلدۇق ،ـــ دېدى كەنت مۇدىرى .

ـــ ھۇ بەز قۇلاق ، سۇغا قارىماي نەگە كەتكەن ؟... ئادەمگە ئىش تېپىپ بېرىپ ، سەن لاغايلاپ يۈرگىنىڭ بىلەن ، تاس قالدى خەقلەر ماڭا ئېسىلىۋېلىپ...

سادىق ئۇندىمەي ، يەرگە قاراپ جىم تۇردى .

ـــ ئۇخلاپ قاپتىمەن ، دادا... ـ دېيەلىدى ئارانلا .

ـــ كىچىدىن بېرى نېمە قىلغانتىڭ ئۇخلىماي...

سادىق يىگىرمە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، بۇرۇتى ئەمدىلا خەت تارتىپ بويىغا يەتكەن يىگىت ئىدى . ئۇنىڭ كۆچتۇڭگۇر بىلەكلىرى مەھەللىدىكى خېلى كۆپ قىزلارنىڭ دىققىتىنى تارتقان بولسىمۇ سادىق ئۆز مەھەللىسىدىن ھېچكىمگە كۆز سالماي قوشنا كەنتتىكى ھۆرقىزغا كۆز سېلىپ يۈرەتتى .

مامۇت سېكرىتار گەرچە ئوغلىغا ئاچچىقلىغان بولسىمۇ ، لېكىن بۇ ئوغلىغا بەك ئامراق ئىدى . چۈنكى ، سادىق مامۇتنىڭ بىردىنبىر ئوغلى ئىدى ، قالغانلىرى ھەممىسى قىز ئىدى . چوڭ قىزى ھەلىمە مەكتەپ پۈتتۈرۈپ كېلىپ ئوقۇتقۇچىلىق قىلىۋاتقىلى بىر يىل بولغانىدى...

مامۇتئاخۇن ئولتۇرسا ـ قوپسا ئوغلى سادىقنى ئۆيلەشنىلا ئويلايتتى .

ئۇزۇن ئۆتمەي مامۇتئاخۇننىڭ ئايالى ۋە تۇغقانلىرى ھەسەنئاخۇننىڭ قىزى ھۆرقىزغا گۈل قويدى .

ـــ قىز قانداقراقكەن ،ـــ سوردى مامۇتئاخۇن .

ـــ شۇنچە چىرايلىق ، پاكىزە قىزكەن ، ئاتا ـ ئانىسىمۇ ياخشى ئادەملەركەن ،ـــ دېدى ئايالى .

مامۇتئاخۇن سۈرۈشتە قىلىپ يار كېتىش ۋەقەسىدە جېدەللەشكەنلەرنىڭ قىزى ئىكەنلىكىنى بىلىپ ئارىسالدى بولغان بولسىمۇ ، لېكىن قوشۇلدى .

ناغرا ـ سۇناي چېلىنىپ . توي ئەۋجىگە چىقىپ قىزنۇاتاتتى . مامۇتئاخۇنلار ھەسەنئاخۇنلارنىڭ ئۆيىگە چۈشتىن كېيىن ئات ـ ھارۋىلىرىنى قوشۇپ بىر سەپ قىلىپ تىزىپ باردى .

نىكاھ ئوقۇلدى . ھەسەنئاخۇنغا يىگىتنىڭ چىرايى ياققان بولسىمۇ ، مامۇت سېكرىتارنى كۆرۈپ قوشۇمىسى تۇرۇلدىيۇ ، قىزى ھۆرقىزنىڭ مەيلى بارلىقىنى بىلگەچكە ، چىرايىغا زوربغا كۈلكە

يۇگۇرتتى .

ـــ سىلە بىلەن قۇدىلاشتۇق مامۇتئاخۇن ، بالىلارغا ياخشىراق كۆيۈنەيلى ،ـــ دېدى ھەسەنئاخۇن .

ھۆرقىز يۆتكەپ كېتىلدى ۋە تويدىن كېيىن بەختلىك ئۆتتى .

تەقدىر

مۇھەببەتنىڭ مېۋىسى شېرىن . بىراق ، ئۇنى ھەمىشە سۇغىرىپ ، ياۋا ئوت - چۆپلەرنى ئوتاپ تۇرسا ، مۇھەببەت كۆچىتى بۇك - باراقسان ئۆسەلەيدۇ . ياۋا ئوت - چۆپلەر قانچىلىك يىلتىز تارتسىمۇ كارى بولمىسا ، مۇھەببەت بېغى قۇرۇشقا باشلايدۇ .

پاتىمە پەرھات بىلەن توي قىلغىلى ئۇچ يىلدەك بولغان بولسىمۇ ، كېچىكىپ قورساق كۆتۈردى . چۈنكى ، ئاربدا نۇرغۇن ئىشلار بولۇپ ئۆتكەنىدى . گەرچە پاتىمە بىلەن پەرھات مۇھەببەتلىشىپ توي قىلغان بولسىمۇ ، تويدىن كېيىن پەرھات كۆپىنچە سىرتقا قاراپ قالدى . پاتىمە : «ئەر - خوتۇنلار ئارىسىدا بەزىبىر ئىختىلاپ يۈز بېرىپ تۇرىدۇ . بۇ نورمال ئەھۋال ، سىرتقا قارىسا بىر كۈن ، ئىككى كۈن قاراپ قايتىپ كېلەر ، پەرھات بىلەن پىكىر ئالماشتۇرۇپ ئىناق - ئىتتىپاق ئۆتسەم بولىدىغۇ ، مەيلى قورساق كۆتۈرەي» دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزەتتى . مانا ئۇ قورساق كۆتۈرگىلى سەككىز ئاي بولدى . ئەمەلىيەتتە پەرھات بىلەن پاتىمە خەۋپىنى يوشۇرۇپ ، ئەر - خوتۇنلۇق تۇرمۇشنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن تىرىشىۋاتقان بولسىمۇ ، يوشۇرۇن خەۋپ ئۇلارغا يېقىنلاشماقتا ئىدى .

پاتىمە پەرھاتنىڭ ھەر كۈنى مەست ھالەتتە كېلىشىنى قانداقتۇر كېچىلىرى «ئاسىيە» دەپ جۆيلۇشلىرىنى ئاڭلاشنى خالىمايتتى . ئاسىيەنىڭ داڭقىنى پاتىمە بۇرۇنلا ئاڭلىغانىدى . بۇ

چىرايلىق جۇۋان دۇتار چېلىشقا ئۇستا بولۇپ ، نۇرغۇن ئەرلەرنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋەتكەنىدى .

پاتىمە ئەتىگەندە ئورنىدىن تۇرۇپ هويلىغا چىقتى . پەرهات ئىشقا ماڭغاچ پاتىمەدىن :

— ئىدارەڭلاردىن رۇخسەت سوراپ قويامدىم ،— دېدى .

— هەء ، مەن تۇنۇگۈن رۇخسەت سوراپ بولدۇم ، تۇغۇپ قويقاندا ئىشقا چۈشسەممۇ بولىدىغان بولدى ،— دېدى پاتىمە .

ئېرى ئىشقا ماڭدى . پاتىمە ئېرىدىن ئاخشام « نەگە باردىڭىز ، نېمە ئۈچۈن ‹ئاسىيە... › دەپ هەر كۈنى جۆيلۈيسىز » دەپ سورىماقچى بولدىيۇ ، لېكىن ئېغىزىدىن چىقىرالمىدى .

تۇيۇقسىز ئىشىك ئەنسىز قېقىلدى . پاتىمە خىيالدىن ئۆزىنى بېسىپ ئىشىكنى ئاچتى . ئالدىدا ساۋاقدىشى رازىيە تۇراتتى .

— قانداق ئەهۋالىڭ...

— ۋاي سورىما ئاداش ، — رازىيەنىڭ چىرايىنىڭ ئۆڭۈلى ئۆچكەن بولۇپ ، بىر چاغلاردا سېستىرالار مەكتىپىدە ئوقۇغان بۇ چىرايلىق قىزلار ئەمدىلىكتە تۇرمۇشنىڭ ئېغىر بېسىمىدا چوڭ ئايالىلارغا ئوخشاپ قالغانىدى . رازىيەمۇ پاتىمە بىلەن تەڭ قورساق كۆتۈرگەنىدى . رازىيە ئېغىر ـ بېسىق سالماق بولغان بىلەن ئۇنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق دەردى بار ئىدى . رازىيەنىڭ ئېرى قادىر ئايالىنى بەك ئەتىۋارلايتتى . قارىماققا رازىيەنىڭ سىزىقىدىن چىقمىغاندەك قىلغىنى بىلەن ئەمەلىيەتتە شىتىلە ئادەم ئىدى . جېدەل ـ ماجىرا دېسە ، جېنىنى بېرەتتى . هاراقنى بولۇشچە ئىچەتتى . دائىم ئايالىلارنىڭ كويىدا يۈرەتتى . تېخى ئالدىنقى كۈنى رازىيە ئۆز ئۆيىدە قادىرنى ئاسىيە بىلەن تۇتۇۋېلىپ ، ئىشىكنى ئېتىپ قولىغا پىچاق ئالدى . بىراق ، قادىرنىڭ ئاسىيەنى ئۆزى باشلاپ كەلگەن تۇرۇقلۇق ، رازىيەنىڭ ئالدىدا كاچاتلاپ ئۇردى ، رازىيەگە يېلىنىپ

كىشىنى تەسىرلەندۈرىدىغان شەرىن ـ شېكەر سۆزلەرنى قىلدى . رازىيەنىڭ كۆڭلى يۇمشاپ ، بۇ ئىشلارنى بولدى قىلدى . ئاسىيە چىقىپ كەتتى . بۇگۈن رازىيەمۇ تۇغۇت ئۇچۇن رۇخسەت سورىغاندى ، ئۇ ئاچچىقىنى يۇتالماي دوستى پاتىمەنى ئىزدەپ كەلگەنىدى .

ـــ سېنىڭمۇ ئەھۋالىڭ چاتاقكەن ، مېنىڭمۇ شۇنداق ، ـــ دېدى پاتىمە .

ـــ ھەي ، سەن تۇتۇۋالغان ئايالىنىڭ ئىسمى نېمىكەن ؟

ـــ قويە ، ئۇ پاسكىنىنىڭ ئىسمىنى سوراشنى ئۇنتۇپتىمەن ، بولدى ، ئۇ گەپلەرنى قىلىشمايلى ، سېنىڭمۇ دەردىڭ خېلى باركەن . ئەمدى قانداق قىلىمىز ،ـــ دېدى رازىيە .

ـــ ھەر ئىككىلىمىزنىڭ پېشانىسى تەتۇرىكەن ، ياكى بىز ئەرلىرىمىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلمايدىغانلاردىن ئەمەس . بولدى ، بۇنىڭدىن كېيىن كارىمىز بولمىسۇن ، تۇغۇپ بولغاندا بىر گەپ بولار ، ئوڭشىلىپمۇ قالار ،ـــ دېدى پاتىمە .

ـــ شۇنداق قىلايلى ، قورساقنى تەڭ كۆتۈردۇق ، تەڭ تۇغامدۇق تېخى ،ـــ دېدى رازىيە .

ئۇلار بۇرۇنقى ئىشلار توغرۇلۇق پاراڭلاشتى .

ئاسىيە چىرايلىق بولغىنى بىلەن ئىچى ھېيلىگەرلىك بىلەن تولغان تۇلكىگە ئوخشاش بىر قۇۋ ئايال ئىدى . كىمنىڭ پۇلى كۆپ بولسا ، ئاسىيە ئۇنىڭغا سۇۋۇشۇپ يۈرەتتى .

ئاسىيە قادىرنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ھاقارەتلەپ قويغانلىقتىن ، قاتتىق نەپرەتلەندى ـ دە ، قانداقتۇر بىر شۇملۇقنى كۆڭلىگە پۈكتى...

كېچە ئاسمىنىدا ئاندا ـ ساندا يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى . رازىيە ئاۋۇال بوشاندى . يېنىدىكى دوختۇر كارىۋىتىدا پاتىمە تولغىنىپ

قاتتىق تولغاق يەۋاتاتتى . تاڭ ئاتتى ، پاتمەمۇ تەستە بوشاندى . رازىيە ئوغۇل ، پاتمە قىز تۇغقاندى . ھەر ئىككىسى بىر كۈندە بىر دوختۇرخانىدا ، ھەتتا بىر ياتاقتا بوشاندى . بۇۋاقلارنىڭ يېغىسى ياتاقنى بىر ئالدى . پاتمە بىلەن رازىيەنىڭ ئاتا ـ ئانىلىرى پايپەتەك بولۇپ يۈرۈشەتتى .

ـــ ئاچا ، پەرھات ئاكام يوققۇ ، ئۇنىڭغا خەۋەر قىلايلى ،ـــ پاتمەنىڭ سىڭلىسى پاتمەگە قارىدى .

ـــ تۇنۇگۈن بىر دوستى چاقىرىپتىكەن ، تاغقا ئويىنغىلى چىقىپ كەتتى . ھېلىلەتىن كېلىپ قالار...

ـــ ھەي بىزنىڭ قادىرنىمۇ بىر ئاغىنىسى تاغقا چاقىرىپتىكەن ، شۇ يەرگە چىقىمەن دەپ كەتكەن . پەرھات بىلەن يېقىن ئاغىنە بولۇپ قالغان ئوخشىمامدۇ...ـــ دېدى رازىيە .

دەل شۇ چاغدا ياتاق ئۆيگە ساقچىلار كىردى .

ـــ كەچۈرۈڭلار ، باشقىلار چىقىپ كېتىڭلار...

رازىيە بىلەن پاتمەنىڭ تۇغقانلىرى چىقىپ كەتتى .

ـــ خانىم ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىڭ ، پەرھات زىيانكەشلىككە ئۇچراپ قازا تاپتى...

پاتمە قىزىنى باغرىغا بېسىپ ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى .

ـــ سىزمۇ ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىڭ خانىم ، يولدىشىڭىز ئاسىيە بىلەن بىرلىشىپ پەرھاتنى پىچاق تىقىپ ئۆلتۈرگەنلىكى ئۈچۈن توختىتىپ قويۇلدى .

يېڭى تۇغقان ئىككى ئايال داڭ قېتىپ قالدى . قىيا ـ چىيا دوختۇرخانىنى بىر ئالدى .

ئەسلىدە ئاسىيە پەرھات بىلەن قادىرنى تاغقا ئويناپ كېلىشكە ئايرىم ـ ئايرىم تەكلىپ قىلغان بولۇپ ، ئۇلار ئىچىشىپ مەست بولغاندا ، ئاسىيە ئۇلارنى جېدەلگە سالغان . قادىر بىلەن ئاسىيە

پەرھاتنى ئۆلتۇرۇۋېتىپ ، جەسەتنى كۆممەكچى بولغاندا ، باشقىلار تەرىپىدىن سېزىۋېلىنىپ نەق مەيداندا تۇتۇلغانىدى . كېيىن ئۇلارغا ئۆلۈم جازاسى بېرىلدى .

يىللار شەپقەتسىز ، چاقماق كەبى ئۆتىدۇ . پاتىمە ئاق كىرگەن چاچلىرىنى ياغلىق ئىچىگە تىقىۋېلىپ ھويلىسىدا ئولتۇراتتى .

تۇيۇقسىز مەكتەپ پۈتتۈرۈپ يېڭىدىن خىزمەتكە چۈشكەن قىزى كىردى .

ـــ ئانا...

پاتىمە قىزىنى باغرىغا باستى .

رازىيەنىڭ ئوغلىمۇ پاتىمەنىڭ قىزى بىلەن بىرگە ئىشلەيتتى .

ئۇلار خىزمەتكە چۈشۈپ بىر يىلدىن كېيىن ، رازىيەنىڭ ئوغلى توي قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى .

ـــ كىم بىلەن توي قىلىسەن بالام ،ـــ ئوغلىنىڭ بېشىنى سىلاپ سورىدى رازىيە .

ـــ پاتىمە ھەدەمنىڭ قىزى بىلەن .

ـــ بولمايدۇ...

ـــ ئانا ، سەن دېمىسەڭمۇ مەن ھەممىنى بىلدىم . مەن چوڭ بولدۇم . سىزدە ياكى پاتىمە ھەدەمدە گۇناھ يوق ، بىزدىمۇ شۇنداق . ئۆلگەنلەر ئۆلدى ، كەتتى . شۇلارنى دەپ بىز مۇھەببىتىمىزدىن ۋاز كېچەمدۇق ؟ مەن ۋاز كېچەلمەيمەن ، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن ، ئۇمۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ...

پاتىمەنىڭ قىزى بىلەن رازىيەنىڭ ئوغلىنىڭ تويى بولدى . رازىيە بىلەن پاتىمە قۇچاقلىشىپ يىغلاشتى .

بۇ تەقدىرنىڭ چاقچىقىمۇ ياكى ئورۇنلاشتۇرۇشمۇ ، ھېچكىم ئېنىرسە دېيەلمەيتتى...

گۇمان

قىرىق ياشلاردىكى تۇنىياز يېقىندىن بېرى چارۋا مال بېقىپ تۇرمۇشى ياخشىلانغانلىقتىن ، مەھەللىدىكى بايلاردىن سانىلاتتى .

قاش قارايغان چاغ ، تۇنىياز ئۆيىگە كىرىپ بىرقانچە كۈن ئىلگىرى ساندۇقتا سېلىپ قويغان ئۇچ يۈز يۆەن پۇلنى ئاختۇردى . بىراق شۇنچە ئىزدەپمۇ تاپالمىدى . تۇنىياز قانداق قىلىشىنى بىلەلمەي بىرھازا ئويلىنىپ ، خوتۇن ـ بالىلىرىنى دەكسەپ كۆردى .

ـــ ياق ، ئۇلار ھەرگىز ئالمايدۇ ، ـــ دەپ ئويلىدى ئۇ . تۇنىياز پۇلنى ئىزدەپ تاپالمىغاچقا ، خوتۇن ـ بالىلىرىدىنمۇ سوراپ كۆردى . تۇنىياز ئۇيان ئويلا ، بۇيان ئويلا ئاخىر قوشنىلىرىدىن گۇمانلىنىشقا باشلىدى . قولۇم ـ قوشنىلارنى بىر ـ بىرلەپ دەكسەپ كۆرگەندىن كېيىن ، قوشنىلىرىنىڭ بالىلىرىغا گۇمانىنى مەركەزلەشتۇردى ـ دە ، شۇ كۈنى سىرلىق گۇمانلارنى كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزۈپ ئۇخلاپ قالدى...

شەپەت بىلەن پەرھات تۇنىيازنىڭ تام قوشنىلىرىنىڭ بالىلىرى ئىدى . شەپەت باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ 2 ـ يىللىقىدا ، پەرھات 3 ـ يىللىقىدا ئوقۇيتتى . شەپەت بىلەن پەرھات تەكتۇش بولغاچقىمىكىن ، خۇددى بىر تۇغقانلاردەك دائىم بىللە يۈرەتتى ، بۇ ئىككى بالىنىڭ ئايرىلماي بىرگە يۈرۈشى تۇنىيازنىڭ گۇمانىغا سەۋەب بولغانىدى .

ـــ پۇلىنى چوقۇم ئاشۇ شۇمتەكلەر ئالغان ، ـــ تۇنىياز

ئۆز-ئۆزىگە پىچىرلىغاچ ئۆيى ئالدىغا چىقتى . يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان شەپقەتنى كۆرگەن تۇنىياز سورىدى :

ــ شەپقەتجان ئۆيدىكىلىرىڭ بارمۇ ؟

ــ يوق ، ئېتىزلىققا كەتتى .

ــ بىزنىڭ ئۆيگە كىرگىن ، بىزنىڭ بالىلار قىزىقارلىق سىنئالغۇ لېنتىسىدىن بىر قانچىنى ئېلىپ كەپتۇ . شۇنى قويۇپ بېرەي ، كۆرەمسەن ؟

شەپقەت تۇنىيازنىڭ ئۆيگە ماڭدى .

ــ ھەي پەرھات ، نەگە ماڭدىڭ ؟ــ توۋلىدى تۇنىياز پەرھاتنى كۆرۈپ .

ــ ئاچامنىڭ ئۆيىگە ، ــ دېدى پەرھات .

ــ يۈر ، ئۆيدە سىنئالغۇ كۆرىمىز ،ــ دېدى تۇنىياز .

پەرھاتمۇ شەپقەتكە ئەگىشىپ تۇنىيازنىڭ ئۆيىگە كىردى . ئۆيدە تۇنىيازنىڭ ئايالى شەپقەت بىلەن پەرھاتنى سۆرۈن تەلەتى بىلەن كۈتۈۋالدى . تۇنىياز ئىشكىنى ئېچىدىن تاقىدى .

ئۇلار سوراقنى باشلىدى .

ــ ساندۇقتىكى ئۇچ يۈز سومنى قايسى ۋاقىتتا ئوغرىلاشتىڭ ؟

ــ دېيىشمىسەڭ قۇلىقىڭنى كېسىپ غازغا تاشلاپ بېرىمىز...

ــ پۇتىغا لاخشىگىرنى قىزىتىپ ياقساق ، ئاندىن سۆزلەيدۇ بۇ ئوغرىلار...

شەپقەت بىلەن پەرھات بۇ سوئال ـ سوراقتىن ھەيران قالدى .

ــ بىز ئوغرى ئەمەس ، بىز ئوقۇغۇچى ، بىز سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلەرگە سىلەر بار چېغىڭلاردا كىردۇق ، دادامغا دەيمەن...

ــ مانا دە ، ھۇ ئوغرى...

تۇنىياز شاپىلاق بىلەن شەپقەتنى بىر قانچىنى سالدى . شەپقەت يىغلاشقا باشلىدى . تاراسلاپ تەگكەن شاپىلاقتىن پەرھاتمۇ قۇرۇق

قالمىدى .

ـــ راست گەپ قىلىش ، بولمىسا ئاساقلا ئاسمەن ،ـــ دەرغەزەپكە كەلگەن تۇنىياز بەئەينى غالجىر ئىتقا ئوخشاپ قالغانىدى . تۇنىياز قولىغا بىر كالتەكنى ئالدى ـ دە ، شەپقەت بىلەن پەرھاتنى دۇشكەلەپ ئىچكىرىدىكى ئۆيگە ئېلىپ كىرىپ ، كالتەك بىلەن شەپقەت ھەم پەرھاتنىڭ دۇمبىسىگە بىردىن سالدى . تۇنىيازنىڭ ئايالى كالتەكنى ئېلىۋالمىغان بولسا ، تۇنىياز بۇ بالىلارنى يەۋەتسىمۇ دەردى چىقمايتتى . تۇنىياز شەپقەت بىلەن پەرھاتنى ئىچكەركى ئۆيگە سولاپ قويدى .

ـــ بۇ شۇمتەكلەر ھېچنېمە دېمىدى ، بىرقانچە سائەت سولاپ قويساقمۇ كار قىلمىدى . كەنت ئامانلىق قوغداش مۇدىرىنى ئېلىپ كەلسىلە ، شۇ ئايرىسۇن ،ـــ دېدى تۇنىيازنىڭ ئايالى .

ـــ ھەي ئەخمەق خوتۇن ، بۇ شۇمتەكلەر تاياق يېدى ، شۇنداقلا قويۇۋەتسەك ، ئاتا ـ ئانىلىرىدىن قۇتۇلالمايمىز ،ـــ دېدى تۇنىياز .

ـــ ئەمىسە قانداق قىلىمىز ؟ـــ دېدى ئايالى .

ـــ سەن بېرىپ كەنت ئامانلىق قوغداش مۇدىرىنى چاقىرىسەن ، بىز نەق تۇتۇۋالدۇق ، ئوغرىلىققا چۇشۇپتىكەن دەيمىز ، ئىش شۇنىڭ بىلەن تۈگەيدۇ ،ـــ دېدى تۇنىياز .

ـــ يوقالغان ئۇچ يۈز سومنى قانداق قىلىمىز ؟ـــ دېدى ئايالى .

ـــ كەنت ئامانلىق قوغداش مۇدىرى بۇلارنىڭ ئاتا ـ ئانىلىرىدىن تۆلىتىپ بېرىدۇ ،ـــ دېدى تۇنىياز ئايالىغا پىچىرلاپ . ئايالى دەرھال ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

كەنت ئامانلىق قوغداش مۇدىرى كىردى ، ئۇ شەپقەت بىلەن پەرھاتنىڭ ھالىنى كۆرۈپ ئىچى سىيرىلىپ ، ئۇلارنى تۇنىيازنىڭ ئۆيىدىن ئاچىقىپ ، دەرھال ساقچىخانىغا مەلۇم قىلدى .

ـــ ھەي خوتۇن ، ساقچىلار تەكشۈرۈۋېتىپتۇ ، مەن ئۆگەتكەن

بويىچە سۆزلەڭلار .

ـــ سىلىنى تۇتۇپ كېتەرمۇ ؟ـــ دېدى ئايالى قورقۇمسىراپ .

ـــ ئېغىزىڭنى ئۇشۇتمەي خالتا تەييارلىغىنا ، بۇغداينى ئۇنغا ئالماشتۇرۇپ كېلەي ،ـــ دېدى تۇنىياز .

ئايال ئىككى خالتا ئېلىپ كەلدى ، ئاشلىق قويۇلغان ئۆيگە كىرىپ تۇنىيازغا خالتىنىڭ ئېغىزىنى ئېچىپ بەردى ، تۇنىياز بۇغداي قويۇلغان ساندۇقنىڭ ئېغىزىنى ئاچتى ـ دە ، داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى .

ـــ ھەي ، جىم تۇرىلمۇ ، نېمە بولدى ؟ـــ دېدى ئايالى .

تۇنىياز بۇغداي ئارىسىغا تىقىپ قويغان ئۇچ يۇز يۇەننى قولىغا ئېلىپ ئايالىغا كۆرسەتتى .

ـــ ھە ، ئەسلىدە پۇل بۇ يەردىكەندە ، سىلى ئۇ بالىلارغا بەك ئۇۋال قىلىپلا ،ـــ دېدى ئايالى .

شۇئان ساقچى ئاپتۇموبىلىنىڭ سىگنالى پۈتۈن مەھەللىنى بىر ئالدى . ئاپتوموبىل تۇنىيازنىڭ ئۆيى ئالدىدا توختىدى . تۇنىياز بېشى چۇشكەن ھالدا كىشىلەر توپى ئىچىدىن ئۆتۈپ ساقچى ئاپتوموبىلىغا چىقتى .

خىجىللىق

ج خ خىزمەتچىنىڭ ئېھتىياجى بىلەن ناھىيە بازىرىدىن يىراق بولغان يېزىغا يۆتكىلىپ خىزمەت قىلىۋاتقىنىمغا ئىككى ئاي بولغانىدى . ساقچىخانا باشلىقى ئادىل ئاكا مېنى جىنايى ئىشلار خىزمەتچىگە مەسئۇل قىلىپ ، ئايرىم ئىشخانا ھازىرلاپ بەرگەنىدى .

ئادىل ئاكا قىرىق ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، چىرايىدىن مۇلايىملىقى چىقىپ تۇرىدىغان ، تەمبەل كەلگەن ئادەم بولۇپ ، سىرتتىكى ئادەملەرگە مۇئامىلىسى شۇنداق ياخشى بولغىنى بىلەن ، ساقچىخانىدىكى كادىر - ساقچىلارغا قاپاق ئاچمايتتى . مەن بۇ ساقچىخانىغا كەلگەندىن بېرى ، ئۇنىڭ ساقچى فورمىسى كىيگەنلىكىنى كۆرۈپ باقمىدىم . ئۇ ئىشخانىسىدا ئولتۇرمايتتى .

ــ ساقچىخانا باشلىقى ئادىل ئاكا بىر ئايدىن بېرى نېمىشقا ئىشخانىدا ئولتۇرمايدىغاندۇ ؟ــ دېدىم مەن خىزمەتدىشىمغا .

ــ شۇنى دېمەمسەن ، ھېلى يىغىنغا بارىمەن دەۋاتقان ، ھېلى ئىشىم بار دەۋاتقان ، ئىدارىمۇ تەكشۈرۈپ چىقار ، شۇ چاغدا پىكىر قىلساق بولىدىغان ئوخشايدۇ ،ــ دېدى خىزمەتدىشىم .

مەن خىزمەتداشلىرىم بىلەن ئىداره رەھبەرلىكى كېلىپ قالسا ، ئۇنى چېقىپ تازا ئاچچىقىمىزنى چىقىرىۋېلىشنى دېيىشۇالدۇق . چۈنكى ، بىرقانچە كۈندىن بېرى ساقچىخانىنىڭ ئىشلىرىنى دائىم بىرقانچىمىزلا قىلىۋاتاتتۇق . ئىش شۇنداق كۆپىيىپ كەتكەنىدى . ئادىل ئاكا شۇنداق كۆرۈنۈپلا ، بەزىده خىزمەتلەرنى بىرقۇر

ئورۇنلاشتۇرۇپ بولۇپ چىقىپ كېتەتتى . مېنىڭ ۋە خىزمەتدىشىمنىڭ قورسىقى كۆپكەندى . يېغىنغا بارمەن دېگەندىن باشقا گەپ ئېغىزىدىن چىقمايتتى .

كۈندىكى ئادىتىم بويىچە باشقا ئىشقا تۇتۇش قىلماي ، ئەتىگەندىلا گېزىت كۆرۈپ ئىشخانامدا ئولتۇراتتىم ، خىزمەتدىشىم يۈگۈرۈپ كىرىپ :

ــ ئىدارە باشلىقى كەلدى ، ھازىر پىكىر ئېلىۋاتىدۇ ، ئاڭلىساق ئادىل «ئالدىراش» (بىز قويۇۋالغان لەقەم) ئۈستىدىن باھالاش پىكرى ئالىدىكەن . ئۇنى خىزمەت كۆرسەتتى ، دەپ ئەنگە ئالارمىش ، مەنمۇ پىكىر قىلمەن ، سەنمۇ ئاچچىقىڭنى چىقىرىۋالغىن ، خىزمەت كۆرسەتتى ، دەپ ئەنگە ئالسا تېخىمۇ گىدىيىۋېلىپ ، ئىشنىڭ ھەممىسىنى بىزگە تاشلاپ قويىدۇ ، ئۇ ئاداش ،ــ دېدى .

خىزمەتدىشىمۇ مەن بىلەن تەڭ باشقا ساقچىخانىدىن يۆتكىلىپ كەلگەندى . دەل شۇ چاغدا ئىدارە باشلىقى ئىشخانامغا كىردى .

ــ ھەر ئىككىڭلار بار ئىكەنسىلەر ، كۆنۈپ كېتەلىدىڭلارمۇ ؟ ــ دېدى ئىدارە باشلىقى مۇلايىملىق بىلەن .

بىردەم خىزمەت توغرۇلۇق پاراڭلاشتۇق .

ــ ھە ، ئاساسىي گەپكە كېلەيلى ، ئادىل قانداقراقكەن ، ساقچىخانىدىكى كادىر ـ ساقچىلارغا كۆڭۈل بۆلدىمۇ ؟ــ دېدى ئىدارە باشلىقى .

مەن خىزمەتدىشىم بىلەن بىر قارىشۇالغاندىن كېيىن سۆزلەشكە باشلىدىم :

ــ باشلىق ، ئۆزىڭىز بىلىسىز ، مەن ئىداردە خېلى ئۇزۇن ئىشلىگەن . بۇ ساقچىخانىدا ئىش شۇنداق كۆپكەن ، ئىشخانىدا

ئولتۇرغانلار ئولتۇرۇپ ، ئاممىنىڭ دەرد ـ ئەھۋالىنى ئاڭلايمىز ، ئادىل ئاكام مەن كەلگەندىن بېرى يىغىن دەپلا چىقىپ كېتىدۇ ، ساقچىخانا باشلىقىنى ئىزدەپ كەلگەنلەرگە جاۋاب بېرىپ ، تېلېفون نومۇرىنى دەپ بېرىپمۇ ھاردۇق . مۇمكىن بولسا ، تەشكىل باشقا باشلىق بەلگىلەپ بەرگەن بولسا ، ئادىل ئاكام بۇ ساقچىخانىغا ماس كەلمىگۈدەك . ئۇ يىغىن ئاچىدىغان ئىدارىگە يېقىنراق تۇرۇپ ئىشلىسۇن ،ــ دېدىم مەن دادىللىق بىلەن باشلىقا قاراپ .

خىزمەتدىشىمىمۇ مېنىڭ گېپىمنى قوللاپ ، ئادىل ئاكىنى تازا سۆكتى .

ــ ياخشى پىكىر قىلدىڭلار ، خىزمەتنى ياخشى ئىشلەڭلار ، پىكىرىڭلارنى ئىدارە پارتكومىغا يەتكۈزىمەن ،ــ دېدى ـ دە ، ساقچىخانىدىن چىقىپ كەتتى .

ــ خوپ بولدىمۇ ، ئوبدان بابلىدۇق ئادىل ئالدىراشنى ،ــ دېدى خىزمەتدىشىم .

خىزمەتدىشىم ئىككىمىز تاماق يەپ بولۇپ ، ساقچىخانىغا كىردۇق . بۇ چاغدا ئادىل ئاكا ئىشخانىدا بولمايتتى . ئادىل ئاكىنىڭ ئىشخانىسى ئالدىغا كەلگەندە ، مەن خىزمەتدىشىمنى توختاتتىم ـ دە :

ــ ئادىل ئاكا بولغان بولسا ئىدارە باشلىقىغا ھېچقانداق گەپ قىلالمايتتۇق ، قىلغان بولساق ، ئاڭلاپ قالار ئىدى ، بەك ياخشى بولدى . بۇگۈن ئادىل ئاكىنىڭ ھەر كۈندىكىگە ئوخشاش يوق بولۇپ چىققىنى تېخى ، خۇش بولدۇڭمۇ ،ــ دېدىم ئۇنلۇك ئاۋازدا .

ــ خۇش بولمامدىغان ، مائاشنى ئوخشاش ئالىمىز ، ساقچىخانا باشلىقى بولغاندىكىن ئىشخانىدا ئولتۇرۇپ ئىشلىسە بولىدۇ . ساقچىخانىنىڭ بارلىق ئىشىنى بىزلا ھۆددە ئالىمىزمۇ ؟ــ دېدى خىزمەتدىشىمۇ .

ساقچىخانا باشلىقىنىڭ ئىشىكىنىڭ تۈيۈقسىز ئېچىلىشى مېنى چۆچۈتۈۋەتتى .

ـــ ئىشخانىغا كىرىڭلار ، يىگىتلەر ،ـــ دېدى ئادىل ئاكا ئىشخانىدىن چىقىپ .

تەمتىرەش ئىچىدە ئىشخانىغا كىردۇق . ساقچىخانىدىكى باشقا كادىر ـ ساقچىلارمۇ ساقچىخانا باشلىقى ئىشخانىسىدا ئولتۇراتتى . ئەسلىدە ئادىل ئاكا بىز تاماق يېگىلى چىقىپ كەتكەندە پەيدا بولغان بولۇپ ، يىغىن ئېچىشقا تەييارلىنىپ ، بىز ئىككىمىزنى ساقلاپ ئولتۇرغانىكەن . مەن سەل ئوڭايسىزلانغاندەك بولدۇم ، لېكىن خىزمەتدىشىم قۇلىقىمغا «قورقما ، بۇ ئەمەلىيەت» دېگەچكە ، غالىبلارچە گىدىيىپ ئولتۇردۇم .

ـــ بىرقانچە كۈندىن بېرى مەن ئىنتايىن مۇھىم بولغان بىر دېلوغا يىپ ئۇچى ئىگىلەيمەن دەپ ئالدىراش بولۇپ قالدىم . بىرەرسىڭلارغا ئەينى ئەھۋالنى دېيىشكىمۇ ئۇلگۈرمىدىم . يىغىنغا باريمەنلا دەپ قويدۇم . ھەممىڭلار كۆپ جاپا تارتتىڭلار ، بۈگۈن كەچتە ئالاھىدە مۇھىم ۋەزىپە بار ، كېچە ئىشلەيمىز . چۈشتىن كېيىن ياخشى ئۇخلاپ ، تاماقلىنىپ تەييارلىنىڭلار ، تارقالساڭلار بولىدۇ ،ـــ دېدى ئادىل ئاكا گەپنى قىسقىلا قىلىپ . ھەممەيلەن ئىشخانىدىن سىرتقا ماڭدۇق . ئادىل ئاكا مېنى چاقىردى . مەن : «مېنى تەنقىدلەيدىغان بولدى» دەپ ئاستا بېرىپ كېرىسلودا ئولتۇردۇم .

ـــ يىگىت ، كۆنۈپ كەتكەنسەن ، مۇشۇ كەسىپتە چىنىققان ساقچىدىن سەنلا بار ، بۈگۈنكى ۋەزىپىدە سەن رولۇڭنى ياخشى جارى قىلدۇرمىساڭ بولمايدۇ ، نېمە ۋەزىپىدۇر دەپ ئويلىنىپ قالما . تۈتۈشقا تېگىشلىك بىرقانچە مۇھىم جىنايەت گۇماندارى بار ، ـــ دېدى ـ دە ، ئۈستەل ئۈستىدە تۇرغان بىر قاپ تاماكىنى ماڭا

تەڭلىدى . مەن ئاستا چىقىپ كەتتىم .

كەچتە ھەممەيلەن بۇ ئالاھىدە ۋەزىپىگە ئاتلاندۇق . ئالتە نەپەر مۇھىم جىنايەت گۇماندارىنى قاچۇرۇۋەتمەي تۇتۇپ كېلىپ ، سوراق قىلىدۇق . ناھىيىمىز تەۋەسىدىكى نۇرغۇن بېسىلىپ قالغان ئوغرىلىق ، بۇلاڭچىلىق دېلولىرى يۇقىرىقى ئالتە نەپەر گۇماندارنىڭ ئىقرار قىلىشى ئارقىلىق پاش قىلىندى . قوشنا ناھىيە ، ۋىلايەتلەرنىڭمۇ خېلى زور تۈركۈمدىكى دېلولىرى بىز تۇتقان گۇماندارلار ئارقىلىق پاش قىلىندى .

ـــ خاتالىشىپتىمىز ئەمەسمۇ ، بىكارغا ئەيىبلەپ كېتىپتىمىز ، ئەسلىي ئىش مۇنداقكەن ئەمەسمۇ ،ـــ دېدى خىزمەتدىشىم خىجىللىق ھېس قىلىپ .

ئەسلىدە ئادىل ئاكا كېچە ـ كۈندۈز رازۋېدكا قىلىش ئارقىلىق يۇقىرىقى ئالتە گۇماندارنىڭ ئىزىغا چۈشۈپ ، توختىماي ئىشلىگەچكە ، ساقچىخانىدا كەمدىن ـ كەم كۆرۈنگەن ئىكەن .

قانداقتۇر بىر خىجىللىق مېنى ئۆز ئىسكەنجىگە ئېلىۋالغانىدى .

جەرىمانە

سەمەت بىر كۈنلۈك ئېتىز ئىشىنى تۈگىتىپ ، ھارغىن ھالەتتە ئۆيگە كىردى ـ دە ، ئايالى سائادەتنىڭ يەنىلا سۈيۈقئاش ئېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ كايىشقا باشلىدى .

ـــ ھەي ، كۈندە ئېتىۋېرەمسەن سۈيۈقئاشنى ، ئۈنىڭدىن باشقا تاماق ئېتىشكە قولۇڭ بارمامدۇ ؟...

ـــ يا گۆش ، يا تۇخۇم بولمىسا ، سۈيۈقئاشتىن باشقا نېمە تاماق ئەتسەم بولاتتى ، «ھالىڭغا بېقىپ ھال تارت ، خالتاڭغا بېقىپ ئۈن تارت» دەپتىكەن ، غوجام ،ـــ دېدى سائادەتخان .

ـــ كەنت ئالدىدىن گۆش ياكى تۇخۇم ئەكىرسەڭ بولىدۇغۇ ؟ـــ دېدى سەمەت .

ـــ ئادەمنىڭ يۈزى چىملىدايدىكەن ، نېسىگە ئەكىرەمتىم ،ـــ دېدى سائادەتخان .

ـــ ھەي ، ئۆيدە قالىسى كۈنى ياڭاق ساتقان پۇل بار ئىدىغۇ ؟ـــ دېدى سەمەت .

ـــ ئۈنتۈپ قالغان ئوخشىمامىلا ، قايسى كۈندىكى جەرىمانىگە تۆلىۋەتكەن ئەمەسمۇ ؟ـــ دېدى سائادەتخان .

ـــ ھە ، راست ، ئۈنتۈپ قاپتىمەن ، مەيلى نېمە ئەتسەڭ ئېتىۋەرگىنە .

سەمەت سۈپىغا چىقتى ـ دە ، ئەمدىلا ئولتۇرغان قىزنىڭ قۇچىقىغا ئالدى .

ـــ ئوماق قىزىم ، ئىسمىڭنى جەرىمانىخان قويايلى دېسەم ئاناڭ ئۇنىمىدى ئەمەسمۇ ، تاتلىق بالام ،ـــ سەمەت قىزىنىڭ مەڭزىگە سۆيدى .

ـــ دادا ، ئەتە مۇئەللىم بايراملىق كىيىم كىيىپ كېلىڭلار دەيدۇ . ئانامغا دېسەم ، ئانام تىللىدى ،ـــ دېدى سەمەتنىڭ چوڭ قىزى .

ـــ خاتىرجەم بول ، ئەتە بازاردىن ئۆزۈم ئېلىپ بېرىمەن ، سەندىن باشقا سىڭلىڭغىمۇ قوشۇپ ئېلىپ بېرىمەن ، قىزىم ،ـــ دېدى سەمەت .

سەمەت ئوتتۇز بەش ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان دېھقان ئىدى . قانچە ئارزۇ قىلغان بولسىمۇ ، سەمەتكە ئوغۇل پەرزەنت نىسىپ بولماي ، تۆت قىز پەرزەنت نېسىپ بولدى . ئاخىرىدىكىسىگە جەرىمانىمۇ تۆلىدى ، كەنتتىن سائادەتخانغا ئۇزۇك سالدۇرۇشنى قايتا ـ قايتا ئۇقتۇرۇش قىلغانىدى . بىراق سائادەتخان قېچىپ دېگەندەك ئۇزۇكمۇ سالدۇرمىدى .

سائادەتخانىنىڭ قورسىقى كۆندىن ـ كۈنگە تومپىيىشقا باشلىدى .

ـــ ھەي ، خوتۇن ، بالىنى ئالدۇرۇۋەتسەك قانداق ؟ـــ دېدى سەمەت .

ـــ نېمە دەيسىز ، ئەگەر قورسىقىمدىكى ئوغۇل بولۇپ قالسىچۇ ؟ـــ دېدى سائادەتخان .

سەمەت ئويلا ـ ئويلا ئاخىر بالىنى ساقلاپ قېلىش ، ئاخىرقى قېتىم تەلەي سىناش نىيىتىگە كەلدى .

ـــ ھەي ، خوتۇن ، سەندىن قىز تۇغدۇڭ ، دەپ رەنجىپ قالغىنىم يوق ، قىزلىرىممۇ شۇنداق ئوماق ، لېكىنزە ، باشقىلارنىڭ ئوغۇل بالىلىرىنى كۆرسەم چىدىيالماي قالىمەن ،ـــ دېدى سەمەت

ـــ قانداق قىلىمىز ، كەنتنىڭ پىلانلىق تۇغۇت مۇدىرى بىلمەپ قالسىچۇ ؟ـــ دېدى سائادەتخان .

ـــ مەن سېنى داۋالانغىلى سىرتتىكى تۇغقانلارنىڭ يېنىغا كېچىك قىزىمنى ئېلىپ كەتتى دەپ يالغان ئېيتاي ، سەن ئۆيدە سىرتقا چىقماي يوشۇرۇنۇپ ياتقىن ، جەريانە تۆلەپ يۈرمەيلى ، يەنە ،ـــ دېدى سەمەت .

سائادەتخاننىڭ كۈنلىرى خۇددى مەھبۇسلاردەك ئۆي ئىچىدە ئۆتتى .

تاراسلاپ ياغقان يامغۇر پۈتۈن هويلا ـ ئارامنى بىر ئالدى . سائادەتخان ئۆگزىگە يېيىپ قويغان گۈلە ـ قاقلاردىن ئەنسىرەشكە باشلىدى . سەمەت هېچ كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى . بالىلارمۇ ئوينىغىلى چىقىپ كەتكەنچە كەلمىدى . سائادەتخان كەنجى قىزىنى ئۇخلىتىپ قويۇپ ئىشىك سىرتىغا چىقتى . چىقتىيۇ ئىشىك ئالدىدا يامغۇردىن پاناھلىنىپ تۇرۇۋاتقان قوشنىلىرى ئەنەلخان بىلەن مەلۇمخانغا ئۇچرىشىپ قالدى .

ـــ ئۆيگە كىرەيلى ،ـــ سائادەتخان ئۆيگە يېنىپ كىرىپ كەتمىسە بولمايتتى .

ـــ ۋۇي ، سائادەت ، سەن قاچان كەلدىڭ . ئۇچ ئاي بولدى سېنى بەك سېغىنىدۇق ، ئاخشام كەلگەن ئوخشىمامسەن ، سەمەتنىڭمۇ خىڭلىقىنى قارا ،ـــ دېدى مەلۇمخان .

مەلۇمخان بىلەن ئەنەلخان بىر ـ بىرىگە قاراشتىيۇ ، سائادەتخاننىڭ قورسىقىنى كۆرۈپ چاندۇرمىدى .

ـــ خوش ، ئەتە كىرەيلى...

سائادەتخان يامغۇردا بىرھازا تۇردى . ئۇ چىلىق ـ چىلىق هۆل بولۇپ كەتكىنىنى سەزمەيلا قالدى .

ـــ هەي ، نېمە بولدى...

ـــ ئوبدان بولدى ، مانا ، بالىلار ئويىنغىلى چىقىپ كەتكەن ، ئىشكىنى تېشىدىن ئېتىپ قويماپتۇ . مەن شوتىغا باراي ، دەپ ھويلا ئىشكى ئالدىغا بارسام قوشنىلاردىن ئەنەلخان بىلەن مەلۇمخان كۆرۈپ قالدى... تېزرەك كەلمەي... خوپ بولدى ، مانا...

سائادەتخان يىغلاشقا باشلىدى .

ـــ يىغلىما ، بالىغا تەسىر يېتىدۇ ،ـــ دېدى سەمەت .

ـــ ئۇلار ئېغىزى ئوت خوتۇنلار تۇرسا ، نەق مېنى ماريغاندەك تۇرغىنىنى ، ئۇلار ئەتىلا كەنتكە دېمەيدۇ دېگىلى بولامدۇ ؟ـــ دېدى سائادەتخان .

ـــ سەنمۇ بالىلارغا ئىشكىنى تېشىدىن ئېتىپ قوي دېسەك بولمامدۇ ؟

ـــ دېـــگەن ، ئـــۇنتۇغان ئـــوخشايـــدۇ ، ئـــەمدى قـــانداق قىلىمىز...

ئـــەر ـ ئايال ئىككىسى بىرھازا مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن مـــەھـــەللـــە ، كەنتكە ئۇقتۇرۇپ ئوچۇق ـ ئاشكارا يۇرۇشنى راۋا كۆردى .

ـــ ھەي ، سائادەت ، ئەمدى جەريمانە قويسا قانداق قىلارسىلەر ؟

ـــ تۆت بالاڭ تۇرسا ، تۇغۇپ قانداق قىلاتتىڭ .

ـــ بـــىچـــارىـــلـــەرگـــە ئىچىم ئاغرىپ قالدى ، ھالۇ ـ كۇنى ياخشىلانماي ئۆتكۈدەك...

قوشنا ئاياللار ھەر خىل گەپلەرنى قىلىشماقتا ئىدى .

ـــ خـــانـــلىرىم ، ئەنسىرىمىسىلە ، جەريمانە دېسە تۆلەرمىز ، ھەرقايسىلىرىغا تۆلىشىپ بېرىڭ دېمەسمىز...

.....

سائادەتخاننىڭ ئاي ـ كۇنى يېقىنلىشىپ قالدى .

ـــ ھـــەي ، خـــوتۇن ، مەن تۇغقىنىمىز سايىمئاخۇنۇم بىلەن

كۆرۈشتۇم ، ئاخۇنۇم بىلەن مەسلىھەتلەشتىم ، چارە تېپىلدى ، — سەمەت سائادەتخاننىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى .

— شۇنداق قىلساق بولارمۇ ؟— دېدى سائادەتخان .

— بولمايدىغان نېمىسى بار ، بولىدۇ .

سائادەتخان پاخلانغىنىچە بىر ئوغۇل تۇغدى - دە ، بالىنى شۇ كېچىسى يۆگەپلا سائادەتنىڭ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋەتتى ، سائادەتنىڭ ئانىسى ئوغۇلنى قۇچىقىغا ئېلىپ كالا سۈتى ئەمدۈرۈشكە باشلىدى...

سەمەت ئايالى سائادەتنىڭ يېنىغا بىر دانە چوڭ قونچاقنى بوۋاقىغا ئوخشىتىپ زاكىلدى - دە ، يانتۇزۇپ يۈزىنى يۆگەپ قويدى .

تاڭ ئاتتى . سەمەت ئۆي ئالدىغا چىقىپ يىغلاشقا باشلىدى .

— ۋاي بالام ، كۆز ئېچىپلا كەتتىڭغۇ بالام ، ئوغۇلكەن ئەمەسمۇ بالام ، داداڭ قانداق چىدايدۇ بالام...

سايىمئاخۇنۇم دېيىشكىنى بويىچە ئالدىدىن بۇ ئۆيگە كېلىپ ئولتۇرۇپ بولغاندى .

قولۇم - قوشنا ، ئۇرۇق - تۇغقان ، ئەل - جامائەت كېلىشكە باشلىدى .

— مۇھتەرەم جامائەت ، نارەسىدەنى ئۇزۇن ساقلىساق راۋا بولماس ، شۇڭا ھازىرلا مېيىتنى چىقىرىۋېتەيلى .

سايىمئاخۇنۇم جامائەتكە سۆزلىگەندىن كېيىن ئاستا ئۆيگە كىردى - دە ، سائادەتنىڭ يېنىدىكى قونچاقنى ئاۋايلاپ قولىغا ئالدى . قونچاقنىڭ يېنىدا ئىككى يۈز سوم پۇل مانا مەن دەپ چىقىپ تۇراتتى .

سايىمئاخۇنۇم بۇ تاپقان ھەققىدىن رازى بولدى - دە ، پۇلنى ئېلىپ يانچۇقىغا سالدى . قونچاقنى پاكىزە چىۋەكلەرگە

يۆگەپ ، ئايەت ئوقۇغىنىچە جامائەتنىڭ ئالدىدا ئۆيدىن چىقتى . جامائەت ئاخۇنۇمنىڭ كەينىگە ئەگەشتى . قەبرىستانلىققا بارغۇچە نامىزى چىقىرىلىۋاتقان بۇ قونچاق قولدىن - قولغا ئۆتۈپ مېڭىۋاتاتتى .

مېيىت قەبرىگاھقا قويۇلدى . سايىمئاخۇن بۇ پاكىزە چىۋەكلەرنىڭ قونچاق بىلەن دەپنە قىلىنىشىنى خالىمىدىمۇ - قانداق ، ئۇران ئىچىگە ئەكىرىپ ، قونچاقنى ئېلىۋېتىپ ، چىۋەكلەرنى ياندۇرۇپ چىقتى...

جامائەتنىڭ نەزىرى گەرچە چىۋەككە چۈشمىگەن بولسىمۇ ، بىراق يىراقراق تۇرغان بەزى كىشىلەر سەل گۇمانلىنىشقا باشلىدى .

مېيىت نامىزى چۈشۈرۈلۈپ بولغاندىن كېيىن ھېچكىم بۇ قەبرىگاھقا چىقىپ دۇئا قىلمىدى .

سەمەت سايىمئاخۇنۇمنىڭ مەھەللىدىكىلەرنى بۇنداق ياخشى ئۇسۇل بىلەن ئالداپ ، ئۆزىنى جەرىمانىدىن ساقلاپ بەرگەنلىكىگە خۇش بولۇپ ، قايتىدىن يىگىرمە سومغا بىر ئاددىي تون ئېلىپ ئاخۇنۇمغا سوۋغا قىلدى . سايىمئاخۇنۇم بىكار كەلگەن ئىككى يۈز سوملۇق ھەم بىر تونلۇق بولۇپ قالغانلىقىدىن سۆيۈندى .

— ئۇكام ، سەن بىلەن تۇغقان تۇرسام ، بۇنچىلىك ئىشنى قىلمىسام بولامدۇ ، تونىنى ئېلىپ قالاي ، پۇلنى قايتۇرۇپ بېرەي ئېلىپ كەت...

ئاخۇنۇمنىڭ ئايالىنىڭ يۆتىلىشى بىلەن ئاخۇنۇم پۇلنى ئاستا يانچۇقىغا سالدى .

— رەھمەت ، سايىمئاخۇنۇم ئاكا ، بۇ ئىش چېنىپ قالمىسا .

— خاتىرجەم بول ، سەنمۇ ئېغىزىڭنى مەزمۇت تۇتقىن ، كەنت ئۇقۇپ قالسا مېنىڭ مەزىنلىكىمنى ئېلىپ تاشلاپ ، يېزىغا مەلۇم قىلىپ ماڭا جەرىمانە قويۇپ يۈرمەسۇن يەنە...

كۆنلەر ئۆتتى .

سەمەتنىڭ ئوغلىنىڭ يىغىسى بۇ ئىشنى يوشۇرۇپ قالالمىدى .

ــ بالام ، ئاناڭ يەنە تۇغدىمۇ ، كەنتته پىلانلىق تۇغۇت مۇدىرى سەمەتنىڭ ئۆيى ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ سەمەتنىڭ كىچىك قىزىدىن سورىدى .

ــ مېنىڭ ئامراق قونچىقىمنى ئۇكامنىڭ ئورنىدا كۆمۈۋەتتى . دادام يەنە بىرنى ئېلىپ بېرىمەن دەپ يالغان ئېيتىپ ھازىرغىچە ئېلىپ بەرمىدى ،ــ دېدى قىز .

سىر ئاشكارىلاندى ، قونچاق كولاپ ئېلىنىپ قىزغا بېرىلدى .

يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن سايىمئاخۇنۇمنى مەزىلىكتىن ئېلىۋېتىپ ، ئۇنىڭغا ئىككى مىڭ سوم جەريمانە قويۇلغانلىقى توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇش كىشىلەرنى تاڭ قالدۇردى .

سايىمئاخۇن مەسچىتكىمۇ ناماز ئوقۇغىلى چىقماي يېتىۋالدى .

ــ خوپ بولدىمۇ ؟ ئىككى يۈز سومنى دەپ ئىككى مىڭ سوم جەريمانە تۆلىگەنسىز ؟ــ ئايالى كۈندە سايىمئاخۇنۇمغا تاپا ـ تەنە قىلاتتى .

كىشىلەر ياقىلىرىنى چىشلىشەتتى . سەمەتمۇ جەريمانىدىن قۇرۇق قالمىدى . سەمەت جەريمانىنى تۆلەپ بولغاندىن ، كېيىن سايىمئاخۇنۇمدىن كەچۈرۈم سوراش ئۈچۈن ئۆيىگە باردى .

ــ جەريمانىنى سەن تۆلەيسەن ،ــ دېدى ئاخۇنۇم .

ــ ئاخۇنۇم ، بۇ پىلاننى سىز كۆرسەتكەن ، ماڭا تېگىشلىكىنى مەن تۆلەپ بولدۇم ،ــ دېدى سەمەت .

ــ يوقىلە !ــ دېدى ئاخۇنۇم .

ــ مەن سىزگە بەرگەن ئىككى يۈز سومنى دەپ كەلگەن ، ــ دېدى سەمەت سوغۇق مۇئامىلىگە ئۇچرىغاندىن كېيىن ، مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتىپ :

ئۇ پۇلۇڭنى كەنت يېتىم - يېسىرلارغا بېرىمىز دەپ تۇتۇپ قالدى . كۆزۈمدىن يوقالغىنا... دېدى ئاخۇنۇم .

سەمەت يا كۇلۇشنى ، يا يىغلاشنى بىلەلمەي ئۆيگە كەلدى .

ئوغۇلىنىڭ يىغىسىنى ئاڭلىغان سەمەت بېشىنى تۇتقىنىچە بېغىغا چىقىپ ئولتۇردى ، بالىلارنىڭ يىغا ۋە كۈلكىلىرى هويلىنى بىر ئالغاندى...

ساقچىنىڭ ھېكايىسى

مەۋج ئۇرۇپ ئېقىۋاتقان بۇ ئەزىم دەريا كۈندۈزلىرى شارقىراپ ئاقسا ، كېچىلىرى تۇلپاردەك كىشنەپ شاۋقۇن چىقىراتتى . شاۋقۇننىڭ ئاۋازى يىراق - يىراقلارغا ئاڭلىناتتى .

ئەنە ، چاچلىرى ئۇچتەك ئاقارغان كۆزەينەكلىك بىر كىشى دەريا لېۋىدىكى جىغانلىقتا ئولتۇرۇپ ، دەريانىڭ ئېقىنىغا قاراپ خىيال دېڭىزىغا غەرق بولماقتا...

بۇ كىشىنىڭ ئىسمى ئەزىمەت ئىدى ، خۇددى باياۋاندا ئۆزۈن سەپەرلەرنى باسقان كارۋانغا ئوخشاش ، ئۇنىڭ بېشىدىن نۇرغۇن جەبىر - جاپا ۋە مۇشەققەتلەر ئۆتكەنىدى . ئالدىدىكى مۇشۇ ئەزىم دەريا ئەزىمەتنى ئەللەيلىگەن ھەمدە مۇڭغا چۆمدۇرگەنىدى . دەريانىڭ يۇقىرى قىسمىدىكى دۆڭلۇككە جايلاشقان ساقچىخانىغا ئەزىمەتنىڭ يۇرەك قېنى سەرپ قىلىنغانىدى ، ئۇ دەريا قىسمىغا جايلاشقان بۇ ساقچىخانىدا بىر ئۆمۈر ئىشلەپ يېقىندا دەم ئېلىشقا چىققان بولسىمۇ ، بۇ ئەزىم دەريا ھەمدە بۇ يەردىكى ساددا دېھقانلار ئۈنىڭ قەلبىنىڭ تۆرىدىن ئورۇن ئالغانىدى . ھەر ھەپتىدە بىر ، گاھىدا ئىككى قېتىم چىقىپ دەريانى ياقىلايتتى . بۇ يەردىكى خەلقنىڭ دەرد ، مۇڭ ئەھۋالىنى ئاڭلايتتى...

ياشلار تەبىئەت دۇنياسىنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئاتسا ، ئۇنىڭدا تۇرمۇشنىڭ شادلىقىغا ئېرىشەلەيدۇ . ئەزىمەتنىڭ ساقچى مەكتىپىنى پۈتتۈرۈپ يېڭى تەقسىم قىلىنغان ۋاقتى ئىدى . قاتناش قىس

بولۇپ ، ئۇ تەقسىم قىلىنغان ساقچىخانىغا دەريا قىنىنى بويلاپ ئاتلىق ياكى ئېشەكلىك ھالدا ماڭاتتى . پايانسىز چۆللۈك ، تۇغراقلىق ، ئەزىم دەريا ، مۇنبەت تۇپراق ئەزىمەتنىڭ نەزەر دائىرىسىنى كېڭەيتتى . ئۇنىڭ چۈس مىجەزى بۇ زېمىندا تاۋلاندى ، ئۇ بارا - بارا خىزمەتكە كۆنۈپ قالدى . چۈنكى ، مۇھەببەتنىڭ تۇنجى قەدىمىنى مانا مۇشۇ ماكاندىن باشلاپ باسقانىدى .

قاش قارايغان چاغ . ئەزىمەت ساقچىخانىنىڭ قارا ئېتىنى مىنىپ ، دەريانىڭ تۆۋەنكى قاپتىلىدىكى ئائىلىلەرگە نوپۇس ئىنىقلىغىلى ماڭدى . ھاۋا شۇنچىلىك ئوچۇق بولۇپ ، گۈل - گىياھلار دەريا قىنىنى بىر ئالغان . ئەزىمەت ئات مىنىشنى يېڭى ئۆگەنگەنلىكى ئۈچۈنمىكىنتاڭ ، ئاتنى قامچىلىدى . ئات قاتتىق كىشنەپ دۆڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ بولغۇچە ئەزىمەت ئاتتىن يىقىلدى . تەلىيىگە ئۇ بوش توپىغا يىقىلغان بولۇپ ئانچە چوڭ ھادىسە يۈز بەرمىدى .

يىراقتا ئېشەك ھارۋىسىدا كېتىۋاتقان تۆت قىز بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ھارۋىكەش بالىغا ھارۋىنى توختاتقۇزۇپ قويۇپ يۈگۈرۈشۈپ كېلىشتى . ئۇچ قىز ئەزىمەتنى زاڭلىق قىلىپ كۈلمەكتە ئىدى .

ـــ ئەجەب قالتىس چۈشتىڭىز ، خۇددى كىنولاردىكىدەك...

ـــ رول ئېلىشنى مەشىق قىلىۋاتامسىز...

ـــ بىچارە ساقچىنىڭ كىيىملىرى توپىغا مىلىنىپ كېتىپتۇ ھا... ھا... .

يەنە بىر قىز ئۇندىمىدى ، قارىقۇمچاق كەلگەن ، كۆزلىرى چوڭ بۇ قىز ئوقۇنقۇچى بولۇپ ، شەھەردىن ئەزىمەتلەر بىلەن تەڭ سەھرالىغا تەقسىم قىلىنغانىدى .

ـــ مانا ، شەپكىڭىزنى كىيىۋېلىڭ ، ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ، بىر يېرىڭىز ئاغرىمىغاندۇ ؟ـــ دېدى قىز ئوڭايسىزلىنىپ .

ئەزىمەتىنىڭ جېنى ئاغرىق ئازابىدىن قىينىلىپ كەتكەن بولسىمۇ ، قىزنىڭ گۈزەل سىيماسى ، شېرىن سۆزلىرى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا غەيرەت ۋە تاقەت ئاتا قىلغانىدى .

ــ ياق ، ھېچنېمە بولمىدىم ،ــ دېيەلىدى ئەزىمەت .

ــ زىباگۈل ، يۈرە ، ھارۋىكەش ساقلاپ قالدى ،ــ دېدى قىزلار .

ئەزىمەت زىباگۈلنىڭ كەينىدىن قاراپ داڭ قېتىپ قالدى ، شۇ ئارىدا ھارۋىكەش بالا ئاتنى تۈتۈپ ئەزىمەتكە بەردى . ئەزىمەت ئاتنىڭ ئارغامچىسىنى تۈتۈپ ئولتۇردى .

زىباگۈل ھارۋا يېنىغا مېڭىۋېتىپ كەينىگە بۇرۇلدى ـ دە :

ــ بولمىسا بىز ئولتۇرغان ھارۋىدا ئولتۇرۇڭ ، ئاتنى ھارۋىغا باغلايلى ،ــ دېدى .

ئەزىمەت قىزلارنىڭ ياردىمىدە ھارۋىدا ئولتۇردى ، ھارۋىكەش بالا ھارۋىنىڭ كەينىگە ئاتنى باغلىدى .

ــ تۆۋەنكى مەھەللىدە دېلو يۇز بەرگەن ئوخشىمامدۇ ،ــ دېدى قىزلاردىن بىرى .

ــ ياقەي ، بۇ يەرنىڭ ئادەملىرى شۇنداق ساددا ئادەملەر تۇرسا ، نەدە دېلو يۇز بەرسۇن ، نوپۇس تىزىملىغلى مېڭىۋاتىمەن ،ــ دېدى ئەزىمەت .

ــ ھەي سىلەرگە تەس ، شۇنچە چوڭ يېزىدا ساقى ئاكام بىلەن سىزلا ئىشلەيدىكەنسىز ، نوپۇس ئېنىقلاپ ، دېلو تەكشۈرۈپ ھەممىگە يېتىشەلەمسىلەر ؟ــ دېدى زىباگۈل .

ــ يېتىشىپ كېتىۋاتىمىز ، سىلەر ؟...

ــ ھە ، بىزمۇ سىزگە ئوخشاش ئوقۇش يېشىدىكى بالىلارنى تىزىملىغلى كېتىۋاتىمىز ،ــ دېدى زىباگۈل .

قىزلار كۈلۈشۈپ ئەزىمەتتىن ئۇنى ، بۇنى سورايتتى . بەزىسى

ناخشا ئېيتاتتى . بەزىسى بۇ سەھرادىن ئاغرىنىپ غۇدۇرايتتى . شۇ كۈنى ئەزىمەت قىزلار بىلەن بىرلىكتە ھەممە ئىشنى پۈتتۈردى - دە ، يېنىشىدىمۇ قىزلار بىلەن بىرگە قايتتى .

ئەزىمەتنىڭ مەزمۇت ، چەبدەس قامىتى زىباگۈلنى ئۆزىگە ئەسىر قىلىۋالغان بولسا ، زىباگۈلنىڭ كۆزلىرى ، شېرىن سۆزلىرى ئەزىمەتنى شۇنىڭدىن بېرى ئۆزىگە رام قىلىۋالدى .

ئەزىمەت بىلەن زىباگۈل مۇھەببەت سەپىرىگە ئەمدىلا قەدەم تاشلىشىغا زىباگۈل بىلىم ئاشۇرۇشقا كېتىپ قالدى . ئەزىمەتنىڭ پاك مۇھەببىتى زىباگۈلنى بۇ سەھراغا قايتا ئېلىپ كەلدى .

مانا زىباگۈل مەكتەپتە باغۋەن بولغان بولسا ئەزىمەتنىڭ ئۆيىدە سۆيۈملۈك ئايال ، ئىككى ئوغۇلنىڭ ئانىسىغا ئايلاندى . يىللار بۇ بىر جۈپ قىز - يىگىتنى مۇشۇ ئەزىم دەريا بويىدا تاۋلاپ چىنىقتۇرۇپ ئۆز قوينىغا ئالغاندى . ئەزىمەت بىلەن زىباگۈل خىزمەتتىن چۈشكەندە دەريا قىنى بويىدا ئۆزلىرى ئاپىرىدە قىلغان بۇ كىچىك باغنى گۈل - چېچەككە پۈركىدى .

— بالىلار مۇشۇ يېزىدا ئوقۇسا بولاتتى ، يېنىمىزدا تۇرغىنى ياخشى ئەمەسمۇ ، دادىڭىز بىلەن ئاپىڭىز يېنىمىزدا ئوقۇتمىز دەپ ھەر ئىككى بالىنى ئېلىپ قالدى ، چوڭلارنى يالغۇز قالدى دەپ يۇرۇپ ، قاراڭ ، مانا ، بۇ ئائىلىدە ئىككىمىز تەنھالا قالدۇق ، چوڭلارغا ئېغىرچىلىق سالمىساق بولاتتى ، ھەي…— دېدى زىباگۈل .

— چوڭلارنىڭ كۆڭلى دەڭلار ، مانا ھەش - پەش دېگۈچە ئون بەش يىل ئۆتۈپتۇ ، بۇ يەردىن كېتەيلى دېسەك ھەر ئىككىمىزنىڭ مېھرى بار ، مەيلى بالىلار چوڭلارنىڭ يېنىدا ئوقۇسۇن ، كېيىنچە ئەكېلىۋالارمىز ،— دېدى ئەزىمەت .

ئەزىمەتنىڭ ئاتا - ئانىسى ئىككى ئوغلىنى ئۆز يېنىدا ئېلىپ

قالغان بولۇپ ، زىباگۇل گەرچە ئوغۇللىرى يېنىدا بولمىسىمۇ ، مەكتەپتىكى دېھقان بالىلىرىنى ئۆز بالىسىدەك كۆرۈپ دائىم سەھرا بالىلىرىغا ئاتىدارچىلىق قىلاتتى . مانا بۇ يىل زىباگۇل ئوقۇتقان بالىلاردىن ئون نەچچىسى ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشقا كەتتى .

بۇ يۇرتتا يامغۇر ياغمىغىلى خېلى يىللار بولغانىدى . بۈگۈن يامغۇر قاتتىق يېغىپ كەتتى . زىباگۇل دەريا بويىنى بويلاپ بېشىغا بىر چىپتىنى يۆگەپ ئالدىراپ مېڭىۋاتاتتى ، تۇيۇقسىز دەريا قىنىدا بىر قىزنىڭ ئېچىنىشلىق نالىسى ئاڭلىنىشقا باشلىدى .

— قۇتقۇزۇڭلار...

زىباگۇل دەرياغا قارىدى ، دەريا سۇيى ئەزۈەيلەپ دولقۇن ياساپ ئېقىۋاتاتتى . دولقۇندا بىر قىز بىر شۇڭغۇپ ، بىر لەيلەپ ئاقماقتا ئىدى . زىباگۇل قولىدىكى چىپتىنى تاشلاپ دەرياغا سەكرىدى . ئەپسۇس ، زىباگۇلنىڭ زىبا قامىتى قىز بىلەن بىللە دەريا قاينىمىدا غايىب بولدى . بۇ دەريا زىباگۇلنى مەڭگۈلۈك قوينىغا ئالدى .

زىباگۇلنىڭ شۇنداقلا ئۆلۈپ كېتىشى ئەزىمەتنى قاتتىق ئازابلىدى . تېخى تۇنۇگۈنلا خۇشال ـ خۇرام ھالدا كەلگۈسى توغرۇلۇق نۇرغۇن پىلانلارنى تۇزگەن ، كۆڭۈلدىكىدەك ئائىلىسىدىن سۆيۈنگەن ئەمەسمىدى ؟ بالىلىرى توغرۇلۇق ، ئوقۇغۇچىلىرى توغرۇلۇق نۇرغۇن ئارمانلارنى قىلغان ئەمەسمىدى ؟ زىباگۇلنىڭ دەريا ئېقىنىدا پىداكارلىق كۆرسىتىپ ، ئەزىمەتنى تاشلاپ كېتىپ قېلىشى ئەزىمەت ئۈچۈن قاتتىق زەربە بولدى .

زىباگۇلنىڭ قەھرىمانلارچە ئىش ئىزلىرى كەڭ تەشۋىق قىلىنىدى . ئەزىمەت سوغۇق قانلىق بىلەن ئويلىنىپ رېئاللىققا يۈزلەندى ، چۈنكى ئەزىمەتنىڭ ئالدىدا مۇشكۈل ۋەزىپە بار ئىدى ، ئۇ ئوغۇللىرىنى قاتارغا قوشمىسا بولمايتتى . ئەزىمەتنىڭ كۆڭلىدىن گەرچە زىباگۇل چىقمىسىمۇ ئەزىمەت يەنىلا تۇرمۇشنى قىزغىن

سۆيدى . ئۇ مەيلى ئالدىراش خىزمەت ئورنىدا بولسۇن ياكى ئائىلىسىدە بولسۇن زىياگۈلنىڭ گۈزەل ئەسلىمىلىرى ئارقىلىق روھىي دۇنياسىنى بېيىتىپ ، پاك ۋە كۆڭۈللۈك ياشىدى . بالىلارغا خۇشاللىق بېغىشلىدى . ئەل ئۇچۇن بارلىقىنى ئايىمىدى .

نۇرغۇن يىللاردىن بېرى دېلو يۈز بەرمەي تېپىنچ ئۆتۈۋاتقان بۇ يېزىدا يېقىنقى يىللاردىن بېرى توساتتىن خېلى چوڭ دېلولار ئارقا - ئارقىدىن يۈز بېرىشكە باشلىدى .

ئەزىمەت ئالدىراش بولۇپ كەتتى . كىچىك ئىشلار تېخى كۆپ ئىدى . ئەزىمەت كېچىلەردىمۇ دائىم دېگۈدەك ئالدىراش ئىدى . بىر ئوچۇم قارا نىيەتلەر تۇتۇلدى ، لېكىن ئاز بىر قىسىملىرى قانۇن سىرتىدا قېپقالغانىدى . ئەزىمەت شۇ بىر ئوچۇم مۆكۈۋالغان كىشىلەرنى تۇتۇش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كەتتى . چۈنكى ، بۇ كىشىلەرنى ئەزىمەت تونۇيتتى .

كېچە ئاسمىندا يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى . ئەزىمەت خىزمەتدىشى بىلەن ساقچىخانىغا قايتىپ كېتىۋاتقاندا تۇيۇقسىز ئۇچ قارا گەۋدە ئەزىمەت بىلەن خىزمەتدىشىغا ئېتىلدى . يۇزلىرىگە قارا پايپاق كىيىۋالغان ئۇچ قارا نىيەت بۇلارغا ھۇجۇم قىلغانىدى . ئەزىمەت چەبدەسلىك بىلەن ئىككىنى تۇتۇۋالدى ، بۇ چاغدا خىزمەتدىشى ئالىلقاچان يارىلانغانىدى . ئەزىمەتنىڭ بەدىنىنىڭ ئىككى يېرىگە پىچاق تىقىلغانىدى . گەرچە يارىلانغان بولسىمۇ ئەزىمەت بىلەن خىزمەتدىشى پىداكارلىق كۆرسىتىپ ئۇچ قارا نىيەتنى تۇتۇپ ، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا ئۆتكۈزۈپ بەردى . شۇ چاغدىكى ئېلىشىشتىن ئەزىمەتنىڭ بىلىكىدە تاتۇقتىن ئەستىلىك قالدى...

كۈنلەر شۇنداق ئۆتمەكتە .

— ئوت كەتتى !... ئوت كەتتى !...

كىشىلەرنىڭ قىيا - چىيالىرى تەرەپ - تەرەپتىن

ئاڭلىنىۋاتاتتى . ئەزمەت كېچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ئاۋاز چىققان تەرەپكە ئاتلاندى .

ئەسلىدە دەريانىڭ تۆۋەن تەرىپىدىكى مايسەمخان چوڭ ئاننىڭ ئۆيىگە ئوت كېتىپ مايسەمخان ئون ياشلىق نەۋرىسى بىلەن بىرگە ئوت ئىچىدە قالغانىدى . بۇ چاغ قىشنىڭ جاندىن ئۆتىدىغان سوغۇق ۋاقتى ئىدى . ئەزمەت ئوت دېگىزىغا ئۆزىنى ئېتىپ يۈرتداشلىرى بىلەن ئوتنى ئۆچۈرۈشكە تىرىشقان بولسىمۇ ، ئۆچۈرۈۋېلىشقا مۇمكىن بولمىدى . ئادەم قۇتقۇزۇش مۇھىم ئىدى . ئەزمەت هايات ـ ماماتلىق پەيتتە دەرهال ئاتلىنىپ هۆل قىلىنغان ئەدىيالغا پۈركىنىپ ، ئۆي ئىشىكىنى تېپىپ ئېچىپ كىردى . يەردە مايسەمخان بىلەن نەۋرىسى ياتاتتى . ئەزمەت ئوت دېگىزىدىن مايسەمخان بىلەن نەۋرىسىنى قۇتقۇزۇپ چىققان بولسىمۇ ، كۆزىگە بىر نەرسە تېگىپ كېتىپ ، بىر كۆزىنى ئاچالماي قالدى . شۇنداقتىمۇ ئەزمەت پۈت ـ قولى كۆيگەن مايسەمخان ئاننى يۆلەشتۇرۇپ يۈرتداشلىرىنىڭ ياردىمىدە ماشىنىغا چىقاردى . بىراق قېرىشقاندەك ماشىنا ئوت ئالمىدى .

ـــ مايسەمخاچامنى دوختۇرخانىغا ئاپارمىساق بولمايدۇ ،ـــ دېدى ئەزمەت .

ـــ سوجاڭ بالام ، سىزنىڭمۇ كۆزىڭىز كۆيۈپتۇ...

ـــ هېچقىسى يوق...

ئەزمەت ئۆزىنى ئويلىماي مايسەمخاننىلا ئويلايتتى .

ـــ مانا مەن هارۋىنى قېتىپ كەلدىم...ـــ دېدى بىر ئەر .

ماشىنا قانچە هەپىلەشكەن بىلەن ئوت ئالمىدى ، چۈنكى ماتورنىڭ ئىچىدىكى سۇ توڭلاپ قالغانىدى .

ـــ تېز بولايلى ، مايسەمخاچامنى يۆگەڭلار ، دەريانىڭ ئۇ قېتىدىكى دوختۇرخانىغا ئېلىپ بارايلى... مايسەمخان نەۋرىسى بىلەن

هـارۇنغا سېلىندى . ئۇلارنىڭ تېنىدە كۆيۈك ئىزلىرى خېلى بار ئىدى ، بالا ۋايسايتتى ، مايسەمخان جىم ئىدى .

ـــ ئۇدۇل دەريا بىلەن ئۆتەيلى ، مۇز توڭلاپ كېتىگلىك ، تۇنۇگۈن مەن هارۇندا مۇز ئۇستىدىن يۈرۈپ دەريادىن ئۆتكەن ، ـــ دېدى هارۇنكەش ئەر .

ـــ بولىدۇ ، ماڭايلى ،ـــ دېدى ئەزىمەت .

هارۇا دەريا ئىچىدىكى چىغىر يول بىلەن توڭلاپ كەتكەن مۇزغا سېلىندى . هارۇا ئاسانلا دەريادىن ئۆتتى ، مايسەمخان ، نەۋرىسى قۇتقۇزۇپ قېلىندى . دەريانىڭ ئۇ تەرىپىدىكى بۇ دوختۇرخانا شەخسىي دوختۇرخانا ئىدى . يېزا دوختۇرخانىسى بۇ يەرگە يىراق ئىدى . ئەزىمەت مايسەمخانىنىڭ ئەھۋالى ياخشىلانغاندىن كېيىن ، كېسەلتكە قايتماقچى بولدى . چۈنكى ، دېلو ئەھۋالى ئايدىڭلاشقان بولۇپ ، مايسەمخانىنىڭ نەۋرىسى سەرەڭگە ئويناش داۋامىدا ياققان ئوت ئۆيگە تۇتىشىپ ئوت ئاپىتى يۈز بەرگەنىدى . بۇ ئەھۋالنى خەلققە چۈشەندۈرمىسە كەنتتىكى كىشىلەر ۋەھىمە ئىچىدە قالاتتى .

ـــ ئايلىنىپ چوڭ يول بىلەن ماڭايلىمىكىن ،ـــ دېدى ئەزىمەت .

ـــ ئۇدۇل ماڭايلى ، يول يىراق هازىر چۈش بوپتۇ ، ئۇدۇل ماڭساق بىرەر سائەتتە بارالايمىز ،ـــ دېدى هارۇنكەش .

هارۇنكەشنىڭ كىچىك بالىسىمۇ مايسەمخانىنى ئېلىپ بارغان دوختۇرخانىدا ئىدى . هارۇنكەش ئۇنىمۇ هارۇنغا سېلىۋالدى .

ـــ بىز بالا بىلەن مۇز تۆپىسىدە چۈشۈپ ماڭايلى ، ـــ دېدى ئەزىمەت .

ـــ سىز چۈشۈپ مېڭىڭ ، بالا كىچىك ، مەن هارۇندا ئېلىپ ماڭاي ئۇكام ،ـــ دېدى هارۇنكەش .

ئەزىمەت دەريا ئۇستىدىكى مۇز ئۇستىدىن ماڭماقتا ئىدى .

ئەزىمەت دەريادىن ئۆتۈپ بولدى . تۇيۇقسىز ھارۋىكەشنىڭ ئېشىكىنىڭ پۇتى مۇزغا سېپىلىپ قالدى ، تاراسلاپ مۇز پارچىلىرى ئاجراشقا باشلىدى . ئېشەك ھارۋىسى يانتۇ بولۇپ قالدى . ئەزىمەت كۆز ئالدىدىكى بۇ خەتەرنى كۆرۈپ ، دەريا ئوتتۇرىسىغا يۈگۈردى ، ھاۋانىڭ ئازراق ئىسسىشىغا ئەگىشىپ مۇز ئېرىشكە باشلىغاچقا ، كېچىدە كۆتۈرگەن مۇز كۈندۈزى ئېشەكنى كۆتۈرەلمەي يېرىلغانىدى . ھارۋىكەش سۇغا چۆكۈۋاتقان ئېشىكى بىلەن قالدى . ئەزىمەت كاچكۇلغا ئۆزىنى ئېتىپ بالىنى قۇچىقىغا ئېلىۋالدى ـ دە ، ئۇنى ھارۋىدىكى ئەدىيالغا يۆگەپ دەريا لېۋىگە ساق ـ سالامەت ئېلىپ چىقتى .

ـــ پىچاق بارمۇ ؟ـــ توۋلىدى ئەزىمەت .

ـــ بار ، مانا ،ـــ ھارۋىكەش ئېشەك ئارغامچىسىنى قولىدا تارتىپ توۋلىدى .

ـــ ئېشىكىمنى ئۆلتۈرمەكچىمۇسىز ؟...

ئەزىمەت گەپ قىلماي ئېشەكنىڭ نوختا بۇيۇنچىلىرىنى كېسىۋەتتى . ئېشەك بىردەمدىلا ھارۋىدىن ئاجراپ مۇز ئۈستىگە چىقىۋالدى ـ دە ، دەريا لېۋىگە چىقتى . ھارۋىكەش ھارۋىنى تارتىۋېلىشقا قولىنى ئۇزاتتى .

ـــ تارتماڭ ، خەتەرلىك !ـــ توۋلىدى ئەزىمەت .

دەل شۇ چاغدا ھارۋا بىلەن ھارۋىكەش كاچكۇلغا قايتا چۈشۈپ كەتتى .

ئەزىمەت ئارغامچىنى ئۇزىتىپ ھارۋىكەشنى تارتىۋالدى ، ھارۋىكەش چوڭ ئوتۇك كىيىۋالغاچقا ھېچنېمە بولمىدى ، بىراق ئەزىمەتنىڭ پۇتى ئۈشۈپ قالغانىدى . ئەزىمەتنىڭ پۇتىنىڭ بەزىدە ئاغرىشى شۇ قېتىملىق ھادىسىدىن قالغانىدى...

شۇنداق ، ئەزىمەت ھاياتىدا نۇرغۇن ۋەقەلەرنى باشتىن

ئۆتكۈزدى . چەبدەسلىك بىلەن تۈتۈلغان ئوغرىلار ، ئەپچىللىك بىلەن بىتچىت قىلىنغان زەھەر ئۇۋىلىرى ، ئادەم ئۆلتۈرۈپ ئىزىنى يوقاتقان قاتىللارنىڭ تورغا چۈشۈشى ... ھەممىسى ئەزىمەتنىڭ ئۆتكۈر كۆزى ۋە پىداكارلىقىنىڭ نەتىجىسى ئىدى . ئۇ يېزىدىكى چىغىر يوللار ، مەھەللىلەر ، ھەتتا ھەربىر ئۆي ، ھەربىر ئادەمگىچە ھەممىسىنى بىلەتتى . ئەزىمەت ھەققىدىكى ھېكايىلەر ساناقسىز ئىدى .

مانا ھەيۋەتلىك كۆۋرۈكتىن ئىككىسى بۇ يېزا تەۋەسىگە سىلىندى .

يوللار راۋانلاشتى . ساقچىخانىدا ماشىنىلار كۆپەيدى . خەلقمۇ بېيىدى...

ئەزىمەت مۇشۇنداق ئەۋزەل شارائىتقا ئىگە بولغاندىلا ، ئاندىن دەم ئېلىشقا چىقتى .

قايرىلدىم كەينىمگە يېنىشلاپ بېقىپ ،
ۋەسلىڭنى سېغىندىم ياشلىرىم ئېقىپ .
مېھرىبان ئانامسەن ، ئەزىز دىيارىم ،
مەن كەلدىم قوينۇڭغا باغرىمنى يېقىپ .

يىراقتىن ئاڭلىنىۋاتقان بۇ مۇڭلۇق ناخشا ئەزىمەتنىڭ دىققىتىنى تارتتى .

يىراقتىن يېڭى كەلگەن بىر قىز سومكىسىنى ئېسىپ ، مۇڭلۇق كۈيىنى ياڭرىتىپ كېتىۋاتاتتى . ئەزىمەت ناخشىنىڭ تولۇق تېكىستىگە قۇلاق سالدى . قىزنىڭ دەريا لېۋىدە ناخشا ئېيتىپ مېڭىشى زىباگۈلنى ئەسلىتەتتى . قىز ئەزىمەتنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە ناخشا تۈگىدى .

ـــ ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، تاغا ،ـــ دېدى قىز .
ئەزىمەت قىزغا ئىللىق تەبەسسۇم بىلەن :
ـــ ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ، قىزىم ،ـــ دېدى .
ئەزىمەتنىڭ كەينىدە بىر ئوغۇل تۇراتتى ، ئوغۇل ئەزىمەتنىڭ ئەينى يىللاردىكى قامىتىنى ئەسلىتەتتى . دەل شۇ چاغدا ئەزىمەتنىڭ كەينىگە ساقچىخانىنىڭ ئىككى جىپ ماشىنىسى كېلىپ توختىدى .
ـــ دوكلات ، پېشقەدەم ساقچىخانا باشلىقى ، ساقچىخانىمىزنىڭ بارلىق ساقچىلىرى سىزگە ئېھتىرام بىلدۇرىدۇ ،ـــ دېدى يەنە بىر ساقچى چاس بېرىپ . كەينىدىن سەككىز نەپەر ساقچى تەڭلا ئەزىمەتكە چاس بېرىپ ئېھتىرام بىلدۇردى .
ـــ پېشقەدەم ساقچىخانا باشلىقى ، گەرچە دەم ئېلىشقا چىققان بولسىڭىزمۇ ، ساقچىخانىمىزغا دائىم كېلىپ خىزمەتلەرنى كۆزدىن كەچۈرۈپ ، ياش ساقچىلارنى تەربىيىلەشكە يارەملىشىڭىزنى ھەمدە مەسلىھەتىڭىزنى بېرىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز ،ـــ دېدى قاۋۇل كەلگەن ساقچى .
ـــ رەھمەت ،ـــ دېدى ئەزىمەت .
دەل شۇ چاغدا ئەزىمەتنىڭ يېڭى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ كەلگەن ئوغلى يېڭى ساقچى فورمىسى بىلەن ئەزىمەتنىڭ ئالدىغا بىر دەستە گۈل كۆتۈرۈپ كەلدى .
ئەزىمەتنىڭ كۆزى ياشقا تولدى ، ئەزىمەت قولىدىكى ئاق ئەتىرگۈلنى ئاۋايلاپ دەريا قىنىغا قويۇپ بەردى ، ئەتىرگۈللەر دەريا سۈيىدە ئېقىپ يىراقلارغا ئۇزاپ كەتتى .
ساقچىلار مارشى ياڭراپ ، دەريا قىنىنى بىر ئالدى...
ئەزىمەتمۇ بۇ مارشقا جور بولۇپ ، ياش ۋاقتىدىن بېرى ئۆزىگە ھەمراھ بولغان بۇ ساقچى مارشىنى ئۇنلۇك ئوقۇشقا باشلىدى...

بۇزۇلغان قەسەم

ماي ئېيىنىڭ ئىككىنچى ئاخشىمى ، ئىزغىرىن شامال ئۆستەڭ بويىدىكى بۇ قەدىمىي دەرەخلەرنى لەرزان ئىرغاڭلىتىپ ، ئۆستەڭ سۈيىنىڭ داۋالغۇپ ئېقىشىغا ماسلىشىپ ، كېچە ئاسمىنىدا ماتەم كۈيىنى ياڭراتقاندەك بىر پەسلەپ ، بىر كۈچەيىپ بېرىۋاتاتتى . كېچە ئاسمىنىدا شامالغا ئەگىشىپ ئېقىۋاتقان قارا بۇلۇتلار گاھى ئاي يۈزىنى توسسا ، گاھى ئاينىڭ يۈزى ئېچىلاتتى . ئۆستەڭدە ئۆركەشلەپ ئېقىۋاتقان سۇ يۈزىگە ئاي نۇرى بىردەم شولا چاچسا ، بىردەم تۇن قاراڭغۇسى قارا پەردە ياپاتتى . شامال ، سۇ ، دەرەخلەر بىر ـ بىرىگە ھەمدەم بولۇۋاتقاندەك قىلاتتى . سۇپسۇزۇك سۇ يۈزىدە قىپيالىڭاچ بىر جەسەت گاھ لەيلەپ ، گاھ چۆكۈپ ، سۇنىڭ ئېقىشى بىلەن خۇددى مېيىت نامىزى ئوقۇپ ئاۋايلاپ كۆتۈرۈۋاتقان مېيىت ئادەملەر ئېقىنىدا گۆرىستانغا يۈرگەندەك ، سۇ ئېقىنى بىلەن تەڭ ئېقىپ مېڭىۋاتاتتى .

جەسەت ئالاھازەل ئون بەش كىلومېتىردەك ئاققاندىن كېيىن ، تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ شەرق تەرىپىگە جايلاشقان بۇ يېزىنىڭ ئېچىش رايونىدىكى بىر ئازما زاكۇغا كېلىپ سۇ يۈزىدە لەيلەپ تۇرۇپ قالدى . دەل شۇ چاغدا تاڭ ئاتقاندى . سۇ بويىدا بىرقانچە دېھقان كېچىدىن بېرى نۆۋەتلىشىپ سۇنىڭ يار ئېلىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن خەۋەر ئېلىۋاتقاندى ، ئۇلاردىن بىرى تاھارەت ئېلىش ئۈچۈن ئۆستەڭ گىرۋىكىگە كەلدى ـ دە ، جەسەتنى كۆرۈپ كەينىگە داجىپ

كەتتى .

ـــ ھەي ، بولۇڭلار ، سۇدا بىر جەسەت تۇرىدۇ ،ـــ توۋلىدى دېھقان . باشقا دېھقانلارمۇ كەلدى ـ دە ، جەسەتنى قىرغاققا ئېلىپ چىقىپ ، كېچىدىن بېرى سېلىپ ياتقان ئەدىياللارنى ئېلىپ يۆگەپ ، جەسەتنىڭ يالىڭاچ بەدىنىنى ياپتى ـ دە ، دەرھال ج خ ئىدارىسىگە دېلو مەلۇم قىلدى .

نەق مەيدان ناھىيە مەركىزىدىن ئون بەش ـ ئون ئالتە كىلومېتىر يىراقلىقتا ئىدى ، ساقچىلار يېتىپ كەلدى . جەسەتنىڭ پېشانىسىدىكى ئازراق سۇرۇلگەن زېدىنى ھېسابقا ئالمىغاندا باشقا ئورۇندا ھېچقانداق يارا ئىزى يوق ئىدى . قانۇن دوختۇرى تەكشۈرۈپ ، جەسەتنى «سۇدا تۇنجۇقۇپ ئۆلگەن» دەپ يەكۈن چىقاردى .

ئۆلگۈچى كىم ؟ نەدىن سۇغا چۈشۈپ ئۆلگەن ؟ بۇ ساقچىلارنىڭ ئالدىغا قويۇلغان بىر تېپىشماق ئىدى . چۈنكى ، بۇ ئۇزاق تارىخقا ئىگە بولۇش بىلەن بىللە يەنە ئېقىن مۇساپىسىمۇ ئۇزۇن ئۆستەڭ بولۇپ ، بۇ يەردىن باش تەرەپكە قاراپ ماڭغاندا يەتمىش كىلومېتىرچە كېلەتتى .

جەسەتنىڭ كىملىكىنى ئېنىقلاپ چىقىش ساقچىلارنىڭ ئالدىغا قويۇلغان بىرىنچى ۋەزىپە ئىدى . ساقچىلار دەرھال ھەربىرىنى كېلىپ ، ئۆستەڭنىڭ بېشىدىن ئاخىرىغىچە ئالا قويماي ئەھۋال ئىگىلەش ھەمدە ئۆلگۈچىنىڭ كىيىمىنى ئىزدەشكە كىرىشتى . بىراق ھېچقانداق نەتىجە چىقمىدى . جەسەتنى تېزلىكتە يەرلىكىدە قويۇۋەتمەسە بولمايتتى . چۈنكى ، ھاۋا ئىسسىشقا باشلىغانىدى . ئۆستەڭ بويى ئەتراپىدىكى بارلىق يېزا ـ كەنتلەردىن ئادەم چاقىرتىلىپ جەسەت كۆرسىتىلدى . بىراق ھېچكىم تونۇيالمىدى . تېلېۋىزور ، رادىئولاردا كەڭ تۈردە تونۇتۇش ئېلانى بېرىلگەن

بولسىمۇ ، ئۇنۇمى بولمىدى . مويسىپىت ئۆلىمالارنىڭ ساقچىلارغا ياردەم قىلىشى بىلەن مەيىت قائىدىلىك ئۇزىتىلدى...

* *

— ۋاي ئىسىت بالام ، مەنىڭ بالام...

— ئاھ ئۇكام ! نەدىن ئېقىپ نەگە بېرىپ يانقانسەن ئۇكام !

ئاربىدىن يىگىرمە كۇندەك ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ج خ ئىدارىسىگە توختىخان ، ئابلاجان قاتارلىق بىرقانچە كىشى ھازىدارلىق كىيىملىرىنى كىيىشىپ ھازا ئېچىپ يىغلاپ كىرىشتى .

— مەنىڭ ئۇكام 5 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۇنى ئۆيىدىن قەيىداپ چىقىپ كەتكەن . يەنىدا ئىككى مىڭ يۇەن پۇل بار ئىدى . تېلېۋىزورىدا كۆرسەتكەن سۇرەتنى تۇنۇگۇن ئاخشام كۆردۇق ، مەنىڭ ئۇكام ئاشۇ شۇ ، ئىسمى ياسىن ، ج خ ئىدارىسىدىكى ساقچىلارغا رەھمەت ، بىزنى يەرلىكىتە قويغان مازارلىققا باشلاپ بارسىلا ، دۇئا ـ تىلاۋەت قىلىۋالايلى ، ئۇكامنىڭ نەزىرلىرىنى بەرمەسەك قانداقمۇ خاتىرجەم ياتسۇن ، جەنىم ئۇكام ، ۋاي ئۇكام ، — ئابلاجان يوقاپ كەتكەن ئۇكىسى ياسىنجاننىڭ تەرىپىنى قىلىپ يىغلاشقا باشلىدى .

— كېلىڭلار ئاۋۋال ئولتۇرۇڭلار ، ياسىنجان توغرۇلۇق بىرەر ئىسپاتىڭلار بارمۇ ؟— دېدى رازۋېدكا ئەترىتىدىكى ساقچىلار .

ئابلاجان ياسىنجاننىڭ سۇرىتىنى ئېلىپ كىرگەنىدى ، ئۇ سۇرىتى ئۆلگۈچىگە خېلى ئوخشىسىمۇ ، لېكىن سەل ئورۇقراق ئىدى .

— سۇدا تۇرۇپ بوشاپ سەمرىگەن گەپ ، ئاھ ئۇكام ، مەنىڭ ئۇكام شۇ ، مەن نېمە ئۈچۈن تونۇمىغۇدەكمەن...

ـــ مەن جانجىگەر بالامنى بىر كۆرۈپلا تونۇغان ، مېنىڭ يۈرەك پارەم مۇشۇ شۇ...

توختىخان بىلەن ئابلاجان ھەم تۇغقانلىرى جەسەت يەرلىكىدە قويۇلغان مازارلىققا باردى ـ دە ، نەزىر ـ چىراغ ئىشلىرىنى نورمال بېرىشكە باشلىدى .

بىراق ، ياسىنىڭ ئۆيىدىكىلەر ساقچىلارنى ياسىنىڭ ئۆيىدىن چىقىپ كەتكەنلىكى ، ھەمدە كېيىم ـ كېچەكلىرىنىڭ رەڭگىدىن باشقا ھېچقانداق ئۇچۇر بىلەن تەمىن ئېتەلمىدى .

ئابلاجان ، توختىخانلار ئائىلىسى ئۆزلىرىنىڭ ھازىرسىنى قىلىۋەردى . قىرىق كۈندىن كېيىن توختىخان ، ئابلاجانلار ئالدىراش ھالدا ئوغلى ياسىنىڭ قىرىق نەزىرىسىنى بېرىۋاتاتتى . پاتمە قىلىپ كەلگەن مېھمانلار خېلى بار ئىدى . تۇيۇقسىز ئۆي ئالدىدا بىر شالىي ماشىنا توختىدى ـ دە ، توختىخاننىڭ ئوغلى ماشىنىدىن چۈشۈپ ئۆيى ئالدىغا كەلدى... .

ئۆي ئالدىدا نۇرغۇن ئاق كېيىم كېيىۋالغان كىشىلەرنى كۆرگەن ياسىنجان سەل ئەنسىرىدى ـ دە ، سومكىسىنى قويۇپ «ۋاي ئانام» دېگىنىچە ئۆيى ئالدىغا يۈگۈردى . ئۇچ ـ تۆت ئادەم ياسىنجاننى كۆرۈپ «توۋا خۇدايىم» دېيىشىپ ، ئۆزلىرىگە ئايەت ئوقۇپ ھۇرۇشكە باشلىدى .

ـــ يا ، يا ، يىلسىنجان ھىلياتكەن ، قورقماڭلار ، ئانا بىز خاتالىشىپتىمىز ،ـــ ئابلاجان ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ يا يىغلاشنى ، يا كۈلۈشنى بىلمەي داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى .

ـــ بۇ سەنمۇ بالام ، سەن ھايات‌مۇ ،ـــ توختىخان ئوغلىنى سىلايتتى . ھىدىنى پۇرايتتى .

ـــ شۇكەن ، مېنىڭ بالام ساقكەن...

يىغا ـ زارىگە تولغان بۇ ھويلا بىردەمدە خۇشاللىققا چۆمدى ،

ئاق كىيىملەر ئورنىنى رەڭلىك كىيىملەر ئالدى ـ دە ، بۇ گەپ مەھەللىگە بىردەمدە پۇر كەتتى...

ـــ ئانا ، شۇنداقمۇ ئەنسىرەمسىلەر ؟ مەن ئاقسۇغا پۇلغا ئىشلەشنى دېيىشكىلى چىققان ، يەر باشقۇرماقچى بولۇپ يەر ئىگىلەپ قويۇپ كىردىم ،ـــ دېدى ياسىنجان . توختىخان ، ئابلاجانلار ياسىنجاننىڭ تېلېفونمۇ ئېلىپ قويمىغانلىقىدىن ئاچچىقلانغان بولسىمۇ ، كۆڭلىدىكى غەم ـ ئەندىشە تۈگىگەنىدى . جەسەتنى بۇلار تونۇغاندىن كېيىن تېلېۋىزوردىكى جەسەت تونۇش ئېلانى توختىتىلغانىدى . ئابلاجان ، ياسىنجان ، توختىخانلار ساقچىلارغا ئۆزىرىخاھلىق ئېيتىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى . شۇنداق قىلىپ ، ياسىنجاننىڭ كومېدىيىسى ئاخىرلاشتى .

ئۆلگۈچى كىم ؟

شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە ياسىنجاننىڭ كەچۈرمىشىدىن خەۋەر تاپقان ھاشىمئاخۇن ، ئادىلئاخۇن قاتارلىقلار ج خ ئىدارىسىگە كىردى .

ـــ بىز تېلېۋىزوردىن كۆرۈپ تازا پەرق قىلالمىدۇق . ئىگىسى چىقىپتۇ دەپ ئاڭلاپ كارىمىز بولمىدى . بالىمىز ئاسىم 5 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنىدىن باشلاپ ئۆزى ئىشلەيدىغان ئاشخانىدىن يوقاپ كەتتى . قانچە سۈرۈشتۈرگەن بولساقمۇ ئىز ـ دېرىكى بولمىدى . بىزنىڭ گۇمانىمىز قۇزغالدى . شۇنچە ياخشى ئىشلەپ تۇرغان بالا ئاشخانىدىن ئىز ـ دېرەكسىز يوقىلىپ كېتەرمۇ ؟ ياكى بىرەر قېتىم تېلېفونى يوق ، مەن بالىلىرىمنى باشلاپ كىردىم ، سۈرەتلەرنى بالىلىرىم قايتا كۆرۈپ تونۇپ باقسۇن ،ـــ دېدى ھاشىمئاخۇن .

ھاشىمئاخۇننىڭ بالىلىرى ج خ ئىدارىسىدىكى سىن لىنتىسى بىلەن سۈرەتلەرنى كۆردى ـ دە ، يىغلاشقا باشلىدى .

ـــ ئاسىم شۇكەن ، ئېنىق شۇ ، بۇ قېتىم بىز خاتالاشمىدۇق ،ـــ دېيىشتى بالىلار .

يىغا ـ زار قايتىدىن باشلاندى . ئاسىمغىمۇ ئادەت بويىچە قايتا نەزىر ـ چىراغ قىلىندى .

ئاسىم ئون يەتتە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان يىگىت بولۇپ ، تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ بىرئاز بولسىمۇ يۈكىنى يەڭگىللىتىش ئاشپەزچىلىكنى ئۆگىنىش ئۈچۈن يېزىدىن ناھىيە بازىرىغا كىرىپ ھاجىم دېگەن كىشىنىڭ ئاشخانىسىدا ئاشپەزلىك ئۆگىنىۋاتاتتى .

ئاسىم ئاشخانىدىكى ئەسەت ، ئوسمان ، توختى ، قادىر قاتارلىق شاگىرت ئاشپەزلەر بىلەن خېلى چىقىشىپ قالغانىدى . ئاسىم ھەر كۈنى كاۋاپدانغا ئوت ياقاتتى . ھاجىممۇ بۇ شاگىرتقا خېلى ئامراق ئىدى .

ھاۋا ياز كىرگەندىن بېرى خېلى ئىسسىپ كەتكەنىدى .

ـــ ھەي ، ئاغىنىلەر ، كەچتە دۈكاننى تاقىغاندىن كېيىن ، ئۆستەڭگە چىقىپ سۇغا چۈشۈپ كىرمەيلىمۇ ،ـــ دېدى قادىر .

ھەممەيلەن قوشۇلدى . قادىر ، ئەسەت ، ئاسىم ، توختى ، ئوسمان قاتارلىق بەش بالا چىقىدىغان بولدى . قالغان بالىلار ئۈنداق ـ مۇنداق باھانە كۆرسىتىپ چىقالمايدىغانلىقىنى ئېيتىشتى .

كەچ سائەت توقۇزلاردا يۇقىرىقى بەشەيلەن ئاشخانىنى تاقىدى ـ دە ، ناھىيە مەركىزىدىن ئانچە يىراق بولمىغان ئۆستەڭ بويىغا چىقتى . گەرچە كەچ بولسىمۇ ، ئالەم سۈتتەك ئايدىڭ ئىدى ، ھاۋا تىپتىنچ بولۇپ سۈپسۈزۈك سۇلار ئۆستەڭ زاكۇسىدىن شارقىراپ چۈشۈپ جانغا راھەت بېغىشلايتتى .

ھەممەيلەن كىيىملىرىنى سالدى ـ دە ، ئۆستەڭ لېۋىگە كەلدى .

ـــ ھەي ئاسىم ، سۇ بەك كۆپكەن چۈشمەيلىمىكىن ،ـــ دېدى توختى .

ـــ سۇ كـۆپ بـولغان بىلەن سۈزۈككەن ، ئايدىك تۇرسا ، مـۇشۇنداق چاغدا چۈشمەي قاچان چۈشىمىز ، چۈشەيلى ،ـــ دېدى ئاسىم ۋە ئەك بۇرۇن ئۆستەكتىگە سەكرىدى . باشقىلارمۇ ئاسمغا ئەگىشىپ يالىڭاچ ھالدا سۇغا سەكرەشكە باشلىدى .

ـــ نېمىدېگەن راھەت سۇ بۇ...

ـــ ھەي قادىر سەن نېمىشقا سەكرىمەيسەن ؟

بـۇ بـالـىـلارنىڭ خۇشاللىقى تولۇپ تاشقانىدى . قادىر سۇ ئۈزەلمىگەچكە ئۆستەكتىنىڭ گىرۋىكىدىكى سۇ ئاز يەرگە چۈشۈشكە باشلىدى .

ھەممەيلەن بەدىنىگە سوپۇن سۈرتۈپ يۇيۇشقا باشلىدى .

قادىر ، ئەسەت ، توختى ، ئوسمان قاتارلىقلارمۇ ئون يەتتە ، ئون سەككىز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ياشلار بولۇپ ، ئاسىم بىلەن تەكتۈش كېلەتتى . ئارىسىدا قادىر ئۈلاردىن سەل چوڭدەك كۆرۈنەتتى .

ـــ قايتا سەكرەيلى ، ئاسىم سۇدىن چىقىپ ئۆستەكتىگە قايتا سەكرىدى . سۇ بەلگىچە كېلەتتى .

ئـاسـمـنـىڭ كـەينىدىن ئوسمان سەكرىدى ، ئوسماننىڭ كەينىدىنلا ئەسەت سەكرىدى ـ دە ، ئوسماننىڭ پۇتىغا دەسسۈالدى .

ـــ نېمىشقا مېنىڭ پۇتۇمغا دەسسەيسەن ، ھارىمى ؟ !ـــ دېدى ئوسمان .

ـــ مەن كۆرمەپتىمەن ، خاپا بولما ،ـــ دېدى ئەسەت .

ـــ ئاستىراق سەكرىسەك بولمامدۇ ، ـــ دېدى ئوسمان .

ـــ خاپا بولما دېدىمغۇ ،ـــ دېدى ئەسەت .

ئەسەت بىلەن ئوسمان بىر ـ بىرىگە سۇ چېچىشىپ ئويناشىپ

دېگەندەك بىر - بىرىنى سۈغا بېسىشقا باشلىدى . بۇنى كۆرگەن ئاسىم ئىككىسىنى سۈدا تۇتۇشۇپ قالغان ئوخشايدۇ دەپ ئۇلارنىڭ يېنىغا باردى ۋە :

ـــ ھەي ، نېمە قىلىۋاتىسىلەر ؟ ئۇرۇشۇپ كەتمەكتىلار يەنە ، ـــ دەپ ئۇلارنى ئىتتىرىپ ئايرىۋەتمەكچى بولۇپ ، قولىنى ئۇزارتىشى بىلەن ئۇلارغا سۇ چاچراپ كەتتى .

ـــ سەنمۇ بىز بىلەن سۇ چېچىشىپ ئويناماسەن ، كېلە ، ـــ ئوسمان ئاسمغا تاشلاندى ، ئەسەتمۇ ئاسمغا تاشلاندى . ئوسمان بىلەن ئەسەت ئاسمنىڭ ئىككى قولىدىن تۇتۇپ سۇغا بېسىشقا باشلىدى . بۇ جەريانداً ئاسممۇ ئۇلارغا سۇ چېچىپ ئۆزىنى قاچۇرغان بولسىمۇ ئۇلگۈرەلمىدى . ئەسەتنىڭ بىر مۇشتى ئاسمنىڭ زاكىتقىغا تەگدى . ئۇلار قوغلىشىپ ، ئىتتىرىشىپ سۇ ئىچىدە ئاسمنى قىرغاققا ئېلىپ چىقتى - دە ، ئىتتىرىشىش داۋامىدا ئاسمنىڭ پېشانىسى ئۆستەڭ گىرۋىكىدىكى تاشقا تېگىپ زىدە بولۇپ قان چىقتى .

ـــ شوخلىچى قېرىنىڭ بالىسى ، نېمىشقا مېنى ئۇستۇرىسەن ؟ ! ـــ دېدى ئاسم تەرگەپ ئەسەتكە .

ـــ قورۇق ھارىمى ، سەنمۇ بار ! ـــ دەپ يىغلىدى ئاسم ئوسماننى تىللاپ .

ئوسمان بىلەن ئەسەت ، ئاسمنى قامالاپ ئىككى قولىدىن تۇتۇپ بۇلدۇقلىتىپ سۇغا بېسىشقا باشلىدى . سۇدىن بۇلدۇقلىغان ئاۋاز چىقىشى بىلەن ئاسمنى قويۇپ بەردى . ئاسم سۇغا ئوخدا چۈشتى - دە ، سۇنىڭ تېگىگە كىرىپ كېتىپ چىقمىدى ، ئەسەت يۈگۈرۈپ بېرىپ ئىككى مېتىر ئارىلىققا بېرىپ ئاسمنى سۈزۈپ ئېلىپ كۆتۈردى . ئاسم جىم بولۇپ قالغانىدى .

ئەسەت قولى بىلەن ئاسمنىڭ بۇرنىنى تۇتۇپ باقتى . تىنىقى

يوق ئىدى . يۇرىكىنى تىڭشىدى ، يۇرىكىمۇ ھەرىكەتتىن توختىغانىدى . ئەسەت ئاسمىنى تۇتۇپ تۇردى .

ــ نېمە بولدى ؟ــ دېدى ئوسمان .

ــ نېمە بولاتتى ، ئاسىم نەپەستىن قالدى ،ــ دېدى ئەسەت قورقۇپ .

ــ نېمە ! ؟ــ دېدى ئوسمان ئاسمىنىڭ بىر قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ .

ئۆستەڭنىڭ ياقىسىدا سۇ چېچىشۇاتقان قادىر بىلەن توختى ئاستا يېتىلىشىپ ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلدى .

ــ نېمە بولدى ؟ــ دېدى قادىر .

ــ ئاسىم نەپەستىن قالدى ،ــ دېدى ئەسەت .

ئۇلار ئاسمىنىڭ جەستىنى سۇدىن سۆرەپ ئۆستەڭ باغرىغا ئېلىپ چىقتى . ئەسەت ئاسمىنى تۇتۇپ تۇردى . ئاسمىنىڭ قولى ، بېشىدىن باشقا جايلىرى سۇ ئىچىدە ئىدى .

ئەسەت ، ئوسمان ، توختى ، قادىرلار مەسلىھەتكە چۈشتى ، قانداق قىلىش كېرەك ؟ ئارىدىن ئون بەش مىنۇتتەك ۋاقىت ئۆتتى .

ــ قانداق قىلىمىز ؟ــ دېدى ئەسەت .

ــ قانداق قىلاتتۇق ، نەپەستىن قالغاندىكىن ، سۇغا قويۇپ بەر ، بۇ يەردە يات ئادەمدىن ھېچكىم يوق ، ھەممىمىز شاگىرتلار ،ــ دېدى ئوسمان كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ .

دەل شۇ چاغدا شامال چىقىشقا باشلىدى .

ئەسەت شۇ گەپ بىلەن ئاسمىنىڭ جەستىنى سۇغا قويۇپ بەردى . ئاسىم سۇغا بىر چۆكۈپ ، بىر لەيلەپ غايىب بولدى .

ــ يۇرۇڭلار كىيىملىرىمىزنى كىيىپ بۇ يەردىن كېتەيلى ، نېرىراق بېرىپ بىرنېمە دېيىشەيلى ،ــ دېدى ئوسمان .

ھەممەيلەن كىيىملىرىنى كىيىشكە باشلىدى . يەردە ئاسمىنىڭ

ئىشتان ، كۆڭلەك ، ئاياغ ۋە كالتە ئىشتانلىرى تۇراتتى .

قادىر ئىشتاننى قولىغا ئالدى . ئوسمان باشقا كىيىملەرنى قولىغا ئالدى ، قادىر ئىشتاننىڭ يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ ئالتە يۈەن نەق پۇل ، ئاچقۇچ ، تېلېفون خاتىرىسى ، قاتارلىق نەرسىلەرنى ئېلىپ ئوسمانغا ئۇزاتتى .

ــ ماۋۇ پۇلنى سەدىقە بېرىۋەت ، قالغان نەرسىلەرنى كىيىم بىلەن قويغىن ،ــ دېدى ، قادىر ئىشتاننى توختىغا ئۇزىتىپ .

تۇخىتى ئىشتاننىڭ بەلبېغىنى سۈغۇردى ـ دە ، ئىشتاننى ماڭغاچ ئۆستەكنىڭ قارىتىپ ئاتتى . ئىشتان سۇغا چۆكۈپ ئېقىپ كەتتى .

ــ نېمىشقا سۇغا ئاتتىڭ ؟ــ دېدى قادىر .

ــ ئادەم بولمىغاندىكىن ئىشتاننى قانداق قىلىمىز ؟ــ دېدى توختى .

ئۇلار ئاڭغىچە يول چىرىغىنىڭ يورۇقىغا كېلىپ قالدى . ئوسمان ئاسمىنىڭ قالغان كىيىملىرىنى يول بويىدىكى تۆمۈر بوتكا دۇكانىنىڭ ئاستىغا يوشۇرۇپ قويدى .

ــ ھەي ، بولغۇلۇق بولدى ، ئەمدى ئۇستامغا ياكى باشقىلارغا ئاسىمنى سورىسا «سۇغا چۈشكىلى ماڭغان يولدا ئۇنىڭ بىر ئاغىنىسى ئۇچرىغانتى ، ئاسىم شۇ ئاغىنىسى بىلەن قالدى » دەيلى . شۇنداق دەپ بۇ ئىشتىن قۇتۇلمىساق بولمايدۇ ،ــ دېدى قادىر . ھەممەيلەن قوشۇلدى ۋە سىر ساقلاشقا قەسەم قىلىشتى .

ئۇلار ئاشخانا ئىچىدىكى ياتقىغا كىرىپ يېتىشتى . يېرىم سائەتتىن كېيىن ھاجىم بالىلاردىن خاتىرجەم بولالماي ياتاقتا كىردى .

ــ ھەي ، ئاسىم يوقتۇ ؟ــ دېدى ھاجىم .

ــ ھە ، ئاسىم يولدا بىر ئاغىنىسى بىلەن قالدى ، ئۇ

ئەلغىنىسىنى بىز تونۇمليمىز ، بىز سۇغا چۈشۈپ يېنىپ كەلدۇق ،ـــ دېدى قادىر .

ـــ ئىشىكنى ئېچىدىن ئەتمەي يېتىڭلار ، ئاسىم كەلسە كىرەلمەي قالمىسۇن يەنە ،ـــ دېدى هاجىم چىقىپ كېتىۋېتىپ .

هاجىم چىقىپ كېتىشى بىلەن قادىر سۆز باشلىدى :

ـــ هەي ، ئاڭلاڭلار ، شۇ گەپتە چىڭ تۇرايلى ، ئاڭلىدىڭلارمۇ ؟ـــ توختى ، ئەسەت ، ئوسمان هەممىسى «شۇنداق قىلايلى» دېيىشتى-دە ، خاتىرجەم ئۇيقۇغا كەتتى .

بىر نەچچە كۈندىن كېيىن ئاسمىنىڭ ئاكىسى سۈرۈشتۈرۈپ كىردى .

ـــ سۇغا چۈشكىلى ماڭغان يولدا ئاسىم بىر ئاغىنىسى بىلەن قالغان ـــ دېدى توختى .

ئاردا ساقچىلار يۇقىرىقى گۇماندارلاردىن ئەھۋال ئىگىلىدى . ئەسەت ، ئوسمان ، توختىنىڭ گەپلىرى ئوخشاش ئەمەس ئىدى ، بىرى : «يولدا دوغاپ ئېچىپ قالغان دېسە ، بىرى ئاغىنىسى بىلەن گەپلىشىپ قالغان» دېدى . يەنە بىرى : «دۇكان تەرەپكە كەتكەن» دېسە ، يەنە بىرى يەنە بىر نېمە دېدى . بۇ هال ساقچىلارنى قاتتىق گۇمانلاندۇردى - دە ، ئەسەت ، ئوسمان ، قادىر ، توختىلارنى دەرھال چاقىرتىپ سوئال سورىدى .

چاقىرتىپ سوراق قىلىش داۋامىدا ساقچىلارنىڭ تەربىيە قىلىشىغا ئاساسەن گۇمانداراللار ئۆز جىنايىتىنى تاپشۇردى . هەممەيلەن ئاسمىنىڭ يوشۇرۇپ قويغان كىيىملىرىنى تېپىپ بەردى .

ئەسەت ، ئوسمان ، قادىر ، توختىلارنىڭ قەسىمى بۇزۇلدى . ئۇلار تۇرمە دەرۋازىسىغا قاراپ يول ئالدى .

ئىشقۇازنىڭ پاجىئەسى

ئېسىل ھاراقنىڭ خۇش پۇراق ھىدى يۇنۇسنى يەنە ھاراق سورۇنىغا باشلاپ كىردى . يۇنۇس مەھەللىدىكى تونۇش ئەل - ئاغىنىلىرى بىلەن ھاراق ئىچىشكە تۇتۇش قىلدى . ئىچىلىۋاتقان ئېسىل ھاراقلار ، چېلىنىۋاتقان شوخ ناخشىلار يۇنۇسنى ھېچبىر مەست قىلمىغاندەك ئەمەس ئىدى . ئۇ ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ ، ھاراق دۇكىنى خوجايىنىنىڭ ياندىكى ئۆيىگە چىقتى . ئۆيدە خوجايىننىڭ ئايالى بار ئىدى . يۇنۇس ئايالغا يېقىنلاشتى .

ـــ يۇنۇسجان ، چىقىپ كېتىڭ ، خېلى مەست بولۇپ قاپسىز ، ھېلى ئېرىم كىرىپ قالسا چوڭ چاتاق چىقىپ قالىدۇ...

ئايال يۇنۇسقا يالۇرىدى .

ـــ مەن يارىمىدىمۇ ، ئۇلار ھەممىسى دۇتتارنىڭ سېھرىي كۈچىگە بېرىلىپ ، غەپلەتتە ھاراق ئىچىۋاتىدۇ ، قورقماڭ... بىر قېتىملا...

يۇنۇس ئايالغا يېقىنلاشتى .

ئايال ۋاراقىرسا ياندىكى ئۆيدىكىلەرنىڭ چىقىپ قېلىشىدىن ئەنسىرىدىمۇ ياكى يۇنۇسنىڭ يېنىدىن ئېلىپ شىرەدە قويغان پىچىقىدىن قورقتىمۇ ياكى يۇنۇسنى كۆڭلى خالامدۇ ، جىم تۇردى .

ـــ مۇشۇنچىلىك ئىش ، بۇنىڭدىن كېيىن زېرىكسەڭ ، ھە دەرسەن ، مەن تەييار ، ئومىقىم...

ئايال ئۇندىمىدى ، يۇنۇس ئۆيىگە كەتتى...

يۇنۇس ئوتتۇز بەش ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، چەبدەس ، خۇشچاقچاق يىگىت ئىدى . يۇنۇسنىڭ ئايالى نۇرغۇن ، ساددا دېھقان ئاياللىرىغا ئوخشاش يۇنۇسنى بېشىدا كۆتۈرۈپ ، يۇنۇسنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقماي خىزمىتىنى قىلىدىغان ئايال ئىدى . يۇنۇسنىڭ ئۈچ بالىسى بار ئىدى . بالىلىرىنىڭ چوڭىيىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ ، يۇنۇسمۇ دېھقانچىلىقنىڭ ئارىسالدى ۋاقىتلىرىدىن پايدىلىنىپ تىجارەتكە يۇزلىنىپ ، بەزىدە موتسىكلىت ئېلىپ ـ سېتىپ ، خېلى پايدىغا ئېرىشتى . يۇنۇسنىڭ تۇرمۇشى نورمال كېتىپ باراتتى . يۇنۇس قاچانلاردىن باشلاپ ھاراقنى ئاشىق بولۇپ قالدى؟ بۇنى ئۇ سەزمەيلا قالدى .

كۈندە دېگۈدەك ھاراق ئىچىپ مەست يۈرۈپ ، كېچىلىرى ئۆيدە ئولتۇرالمايدىغان ، ھاراق سورۇنى ، قىمار سورۇنىدىن نېرى بولالمايدىغان ، بەزىدە ئۆيگە قايتىپ كەلمەيدىغان بولدى . بۇ ئازلىق قىلغاندەك قوشنا كەنتلىك قىرىق بەش ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان بىرقانچە بالىسى بار زىۋىيدىخان بىلەن ئىش ـ پەش تارتىشىپ قالدى .

ـــ ھەي يۇنۇس ، مېنىڭ بالىلىرىم بار ، يولدىشىمۇ بار ، ئەمدى ئارىلاشمايلى ، مەن سىزدىن ئون ياشتىن كۆپ چوڭ ، بولدى قىلايلى...ـــ دېدى بىر كۈنى زىۋىيدىخان .

ـــ ھەي زىۋىيدىخان ، نېمە دېگىنىڭىز بۇ ، سىزنىڭ خۇيىڭىزنى زادىلا ئۇنتۇيالمايمەن ، ئۇنداق دېمەڭ ،ـــ دېدى يۇنۇس .

ئىشلار داۋام ئەتمەكتە ئىدى . كۈندە بىر خىل تاماق يەۋەرسە ئادەم زېرىكمىتۇ دېگەندەك يۇنۇس كۈندۈزلىرى كۆزىنى مەھەللىدىكى كېلىشكەن چىرايلىق ئايالارغا سېلىپ كۆزىتىپ كېلىۋاتقىلى بىر يىلدەك بولدى .

يۇنۇس خېلى كېلىشكەن يىگىت بولۇپ ، مەھەللە تەۋەسىدىكى

خۇشچاقچاق ئاياللار دائىم ئۇنى كۆرگەندە چاقچاق قىلىشاتتى .

يۇنۇس كۆز سالغىلى باشلىغاندىن بېرى نۇرغۇن ئاياللار بىلەن ئىش - پەش تارتىشتى . بەزىلىرىنى ئېرى يوق ۋاقىتتا قورقۇتۇپ بوزەك ئەتسە ، بەزىلىرىنى شېرىن - شېكەر سۆزلەر بىلەن ئالدىدى .

نۇرغۇن قىز - چوكانلار كېچىلىرى شېرىن ئۇيقۇ ۋاقتىدا ياكى ئېتىزلىقلاردا ياكى ئۆستەڭ بويلىرىدا يۇنۇسنىڭ كۆڭلىنى خۇش ئېتىدىغان قونچىقىغا ئايلىنىپ قالغانىدى . بوزەك ئېتىلگەنلىرى بولسا يۇنۇسنىڭ مىجەزىنى بىلگەچكە ئەرلىرىگە ياكى باشقىلارغا بۇ ئىش ھەققىدە سۆز ئېچىشتىن قورقۇپ ئۇن - تىنسىز ئۆتۈپ كەتتى .

يۇنۇسنىڭ شەھۋەتلىك كۆزى ئايزىمخانغا چۈشتى .

ـــ ھەي ئىسىت ، ئولجا ئالدىمدىلا تۇرسا ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى نېمىشقا ئۇنىڭغا كۆز سالمىغاندىمەن ،ـــ يۇنۇس ئۆز ئۆزىگە پىچىرلايتتى ، ئايزىمخانغا كۆڭلىنى قانداق ئىزھار قىلىشنى ئويلايتتى .

ئايزىمخاننى كۆرگەندە يۇنۇسنىڭ يۈرىكى ئوينىپ ، ئۆيدىكى خوتۇن بالىلىرى پۈتۈنلەي ئېسىدىن چىقىپ كېتەتتى . ئايزىمخاننى كۆزىتىپ بىرقانچە ئاي ئۆتتى ، بۇ جەريانداا يۇنۇس ئايزىمخان بىلەن بىرقانچە قېتىم ئۇچراشتى .

ـــ كەچۈرۈڭ ، مېنىڭ ئېرىم ۋە ئۇچ بالام بار ، خاپا بولماڭ ،ـــ ھەر قېتىم ئايزىمخان شۇ جاۋابنى بېرەتتى . يۇنۇس يەنىلا ئايزىمخانىڭ دەردىدە سارىڭ بولاي دېدى .

ـــ ھەي ، زىۋىيدىخان ، سەن بىلەن ئارىلاشقىلى خېلى بولدى ، مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئايزىمخان ئەسىر قىلىۋالدى ، كەلتۈرۈپ بەرگىن ،ـــ دېدى يۇنۇس .

ـــ نېمە دەۋاتىسەن ؟ ! ھېلىمۇ مەھەللىدىكى سەن بوزەك

ئەتىسىگەن ئاشۇ ئايالا قالدى . بولدى قىل ، بۇنىڭدىن كېيىن مېنىمۇ ئىزدىمە ، خوتۇنۇڭ نېمىشقا يارىمايدۇ ، ئايالىڭ ئۈچ بالا تۇغقان تۇرسا ،ـــ دېدى زىۋىيدىخان .

ـــ ئۆيدىكى بالىنىڭ ئانىسىنى دەمسەن ؟ مەن بىلەن خۇشۇڭ قالمىغان بولسا مەيلى ، كۆزۈڭگە كۆرسىتىپ ئويىنىمسام...

يۇنۇس زىۋىيدىخاننىڭ ئۆيىدە يېتىپ قالدى .

ئايزىمخان يىگىرمە بەش ياشلاردىن ھالقىغان خېلى كېلىشكەن ئايال بولۇپ ، يولدىشى رۇستەم بىلەن بىرقانچە يىلنى خېلى جاپادا ئۆتكۈزۈپ ئۈچ بالىلىق بولۇپ ، ھاللىق ئىگىلىك تىكلەپ كېلىۋاتقان دېھقان ئايال ئىدى . يولدىشى رۇستەم ئوتتۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، يۇنۇستىن پاكاراق بولسىمۇ مىجەز ، چىراي جەھەتتە يۇنۇستىن قېلىشمايتتى . رۇستەم ئۇششاق تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىپ كېلىۋاتقان بولۇپ ئايزىمخاننى قەۋەتلا ياخشى كۆرەتتى ھەم ھۆرمەتلەيتتى .

بىرقانچە قېتىم ئايالى ئايزىمخاننىڭ يولدا يۇنۇس بىلەن تۇرغانلىقىنى كۆرگەن رۇستەم ئايالىغا ئىشەنگەچكە بىرنەرسە دېمىگەن بولسىمۇ ، گۇمانلىنىپ يۈرۈشكە باشلىغانىدى .

سىم ـ سىم يامغۇر ئەمدىلا توختىغان چاغ ، يۇنۇس ھەر كۈندىكى ئادىتىگە ئوخشاش ھاراق ئىچىش ئۈچۈن ھاراق دۇكىنىغا بارىدى . دۇكاندا بىرقانچە تونۇشلىرى پۇل تىكىپ قىمار ئويناۋاتاتتى . بۇ ھاراق دۇكىنىنىڭ كۆپىنچە ۋاقىتلىردا ئادىتى شۇنداق ئىدى ، يانچۇقۇڭدا ئىككى يۈەن پۇل بولسىلا ھاراق ئىچكىلى بولاتتى .

يۇنۇسنىڭ ئامىتى خېلى كەلدى ، خېلى كۆپ ھاراق ئىچكەندىن كېيىن ھاراق خوجايىنىنىڭ ياندىكى ئۆيىگە چىقتى .

ـــ سەن ماڭا ئالتۇن ئۈزۈك ئېلىپ بېرىمەن دەپ بىرقانچە

قېتىم ئالدىدىكى ، بىلەزۈك ئەكەلمىگەن بولساڭ چىقىپ كەت...

ھاراق دۈكىنى خوجايىنىنىڭ سىمىز ئايالى يۇنۇسنى بۈگۈن قارشى ئالمىدى . يۇنۇس چىقىپ كەتتى . يۇنۇس دەلدەڭشىگىنىچە توپىلىق يولنى خېلى ماڭغاندىن كېيىن تەستە زىۋىيدىخانىنىڭ ئۆيىگە كەلدى .

ـــ ئۆيدە بالىلىرىم بار ، تېز كېتىڭ ، چاتاق چىقىپ قالىدۇ .

زىۋىيدىخان شۇ گەپنى قىلىپلا ئىشكنى ئېتىپ كىرىپ كەتتى .

ـــ ئانا ! كىمكەن ئىشىك چەككەن ؟ـــ ھويلىدا زىۋىيدىخانىنىڭ ئوغلى سورىدى .

ـــ ھە ، بىرى ئېزىپ قېلىپ يول سوراپ ئىشىك قېقىپتۇ ، يولۇچى ئىكەن...

يۇنۇس كەينىگە ياندى .

ـــ ھەي كاساپەت ، بۈگۈن ئېرى يوق ئىدى ئەمەسمۇ ، كاساپەتنىڭ بالىلىرى بار ئىكەنغۇ ، مېنى يولۇچى دەيدۇ تېخى . شۇنداق مەن يولۇچى ، ياق ، يولۇچى ئەمەس ، قونۇچى ، سېنىڭ ئۆيۈڭگە قونغىلى كەلدىم...

يۇنۇس يولدا بىرقانچە ئورۇندا قۇسۇۋەتتى . ئۇنىڭ يۈرىكى گۈپۈلدەشكە باشلىدى . چۈنكى ، ئۇ ئايزىمخانىنىڭ ئۆيى ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتى . ئەسەبىي كۆڭۈلنىڭ شېرىن ئەسلىمىلىرىگە بەنىد بولغان يۇنۇسنىڭ كۆز ئالدىدىن ئايزىمخانىنىڭ سېيىماسى ئۆتۈشكە باشلىدى .

يۇنۇس ئايزىمخانىنىڭ ئۆيى ئالدىغا كېلىپ توختىدى .

رۇستەم ئوماق ئۈچ بالىنى ئارىغا ئېلىپ ئايالى ئايزىمخان بىلەن ئۇخلاپ قالغىلى خېلى ۋاقىت بولۇپ قالغانىدى . كېچە سائەت ئىككىلەردىن كېيىن ئىشىكنىڭ چېكىلىشى رۇستەم بىلەن

ئايزىمخاننى ئويغىتىۋەتتى .

ــ بۇنداق ۋاقىتتا ئىشىك چەككەن كىمدۇ ، مەن تىجارەت قىلغان ۋاقتىمدىمۇ شۇنداق ئىشىك چېكىلىدىغان ئوخشىمامدۇ ؟ چاندۇرماي سورىغىن ، سېنى سىنايمەن ؟ــ دېدى رۇستەم .

ــ كىم ؟

ئايزىمخاننىڭ ياڭراق ئاۋازىنى ئاڭلىغان يۇنۇسنىڭ يۈرەكلىرى ئوينىپ كەتتى .

ــ مەن ، ئىشق ئوتىدا ، ئوخلىيالماي سىلىڭ بولاي دېدىم ،ــ دېدى يۇنۇس تەقەززالىق بىلەن .

ــ كىم سىز ؟ــ دېدى ئايزىمخان .

ــ مەن دېگەن يۇنۇس ، سىزنىڭ ئوتىڭىزدا كۆيۈۋاتقان شام ، جامالىڭىزنى بىر كۆرسىتىڭ ، ــ دېدى يۇنۇس .

ــ مەن دېگەن ئېرى ، بالىلىرى بار ئايال ، سىز دەرھال كېتىڭ ، سەت تۇرىدۇ .ــ ئايزىمخان شۇ گەپنى قىلدىيۇ ، قورقتى .

ــ مېنى بۇنداق ھەيدىمەڭ ، بىلىمەن رۇستەم تىجارەت بىلەن ئالدىراش ، سىزگە كۆيۈنەلمەيدۇ ، رۇستەم بەرمىگەننى مەن بېرىمەن ، سىزنى جاپادا قويمايمەن ، ئەگەر بۇگۈن ئىشىكنى ئاچمىسىڭىز ، مەن سىزگە قارا سۇۋايمەن ـ دە ، رۇستەمنىڭ ئالدىدا قارا يۇز قىلىمەن .

رۇستەمنىڭ قۇيقا چېچى تىك تۇردى . ئايالىنىڭ گۇناھسىز ئىككەنلىكىگە ئىشەنگەن رۇستەم ئاستا ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، ئىشىكنى ئاچتى .

ــ بۇ ئىشىڭىز بولدى ، جېنىم ، كېلىڭا بىر سۆيۈۋالاي...

يۇنۇس ئىشىكنىڭ ئېچىلىشى بىلەن كىرىپلا رۇستەمنى قۇچاقلىۋالدى . رۇستەم چىراغنى ياندۇردى . يۇنۇس رۇستەمنى كۆرۈپ ئوڭدا چۈشتى .

ـــ مېنىڭ ئۆيۈمگە كېچىدە نېمىشقا كىردىڭ؟

ـــ مەن ئېزىپتىمەن...

رۇستەم يەردە تۇرغان نوغۇچنى قولىغا ئالدى ـ دە ، قېچىشقا تەمشىلىۋاتقان يۇنۇسنىڭ كاللىسىغا بىرنى سالدى ، يۇنۇس يىقىلدى ، ئۇنىڭ بېشى يېرىلغان بولۇپ ، يەرگە ئاققان قانلارنى كۆرگەن ئايزىمخان چىرقىراپ كەتتى .

ـــ مېنى كەچۈر رۇستەم ، مېنى چىقىرىۋەت ، بۇ سەتچىلىكنى باشقىلار بىلمىسۇن ،ـــ دېدى يۇنۇس يالۇۋۇرۇپ .

ـــ بۇنىڭدىن كېيىن مەھەللىدىكى قىز ـ ئاياللارنى بوزەك قىلىغىنىڭنى ئاڭلىسام سېنى بوش قويمايمەن ، يوقىلە ، ئىككىنچىلەپ مېنىڭ بوسۇغامدىن ئاتلىما...

رۇستەم يۇنۇسنى ئىتتىرىپ يولغا چىقىرىۋەتتى ـ دە ، ئۆيگە كىرىپ ئايزىمخان بىلەن ئۇخلاپ قالدى . يۇنۇس يولغا چىقىپلا دۇم چۈشتى ـ دە ، يول ياقىسىدا يېتىپ قالدى .

تاڭ ئېتىشقا ئاز قالغان چاغ ، ئالدىراپ مەسچىتكە ماڭغان مەزىن تۇيۇقسىز يۇنۇسقا پۇتلىشىپ كەتتى . ئۇ چىرىغىنى ياندۇرۇپ قورقۇپ كەتتى . يۇنۇسنىڭ بېشىنىڭ ھەممىسى قان ئىدى .

ـــ ھەي سىز كىم... نېمە بولدى...

ـــ مەن يۇنۇس ، سىزنىڭ قوشنىڭىز...

مۇشۇ سۆزلەر يۇنۇسنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرى بولۇپ قالدى . يۇنۇس جان ئۈزدى .

ئۆلگىنى ئۆلدى ، رۇستەممۇ تۇرمىگە يول ئالدى . بىراق ، ئۆلگۈچى يۇنۇسنىڭ ئۈچ بالىسى ، رۇستەمنىڭ ئۈچ بالىسى يىغلاشماقتا ئىدى .

مەھبۇس بولغان قىزلار

خالىق ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بېرىپ ئۆتەلمىگەندىن كېيىن ، ئاتا ـ ئانىسى قايتا ئىمتىھان بېرىپ بەقىش تەكلىپىنى بەرگەن بولسىمۇ ، قەتئىي ئۇنىمىدى . چۈنكى ، ئۇ قايتا ئىمتىھان بەرسە ئۆتەلمەسلىكىدىن ئەنسىرىدى . ئۆزىنى دۇنيادىكى ئەڭ بىچارە ، قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان ئادەم دەپ ھېسابلاپ ، نېمە ئىش قىلىش ئۈستىدە كۆپ ئويلاندى . ئاخىر ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا ، ناھىيە بازىرىنىڭ دوقمۇشىدىكى بىر ئورۇندا قاسساپلىق قىلىشقا باشلىدى .

خالىق قاسساپلىق قىلغان بىرقانچە ئايدىن بېرى ئىلگىرىكى ۋاقىتتىكى مىجەز ـ خۇلقى ئۆزگىرىپ خۇشخۇي ، ئوچۇق كۆڭۈل يىگىتكە ئايلانغانىدى . گۆش سېتىش داۋامىدا ئازراق پايدا ـ زىيان ئۈستىدە زىغىرلاپ ئولتۇرمايتتى . خالىقنىڭ قولىغا پۇل كىردى ، ئىلگىرى قاسساپلىق دۇكىنىدىن كەتمەي ئولتۇرۇپ گۆش ساتىدىغان بۇ يىگىت ئەمدىلىكتە دۇكىنىدا شاگىرت بالىلىرىنى ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ ئويۇن ـ تاماشا ، رەڭلىك سورۇنلارغا دائىم باردىغان بولۇپ قالدى . «ھەي ، جاھان دېگەن ئاجايىپ ئىكەن ، بۇرۇنراق ئوقۇشتىن توختاپ قاسساپلىق قىلغان بولسام ـ ھە ، پۇل بولسا ، تاماشا بار ئىكەنغۇ» دەپ ئويلىدى خالىق . شۇنىڭ بىلەن ئۇ دۇكىنىغا گۆش ئالغىلى كەلگەن ھەر بىر قىز ـ چوكانغا نەزەر سېلىشقا باشلىدى .

ـــ هەي ، خالىقىمۇسەن ، قاچاندىن باشلاپ قاسساپ بولۇپ قالدىڭ ؟ـــ خالىق ئالدىدا تۇرغان بۇ چىرايلىق قىزنى تونۇيالمىدى .

ـــ هەي ، مەكتەپ پۈتتۈرگىلى ئىككى يىل بولمايلا مېنى ئۇنتۇپ كەتتىڭمۇ ، مەن ھۆرقىز ئەمەسمۇ ؟

خالىق پېشانىسىگە بىرنى قويدى .

ـــ سەن ھۆرقىزمۇ ؟ نېمانچە چىرايلىق بولۇپ كەتتىڭ ، بىرەر خوجايىن بىلەن توي قىلدىڭمۇ ياكى بىرەر شىركەتكە دىرېكتور بولدۇڭمۇ ، سېنى كۆرۈپ كۆزۈمدىن ئوت چىقىپ كەتتى...

ـــ بەك چاقچاقچى بولۇپ كېتىپسەنغۇ... بىكارچىلىق ، يېقىندا بىر شىركەتتە ئىشلىگەن ، ئىشتىن قالدىم دېگىنە ، ھازىر ئىش ئىزدەپ يۈرىمەن ،ـــ دېدى ھۆرقىز .

بۇ قىز خالىقنىڭ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشى ئىدى . ھەر ئىككىسىنىڭ تەلىيى كاج چىققاچقىمىكىن ئالىي مەكتەپكە ئۆتەلمىگەنىدى ، ھۆرقىز بىر يىپەك توقۇمىچىلىق شىركىتىگە ئىشقا چۈشۈپ ئۇزۇن ئۆتمەي ئىشتىن بوشىتىلغانىدى . يېقىندا ئاتا ـ ئانىسى ھۆرقىزنى سەھرادىكى بىر باي كىشىگە ئۆيلەپ قويماقچى بولغانىدى . بۇگۈن خالىقنى كۆرۈپ ھۆرقىز ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالدى .

ـــ گۆش سېتىۋالغىلى كەلگەنمۇ ؟ـــ دېدى خالىق .

ـــ ھەئە ، ئىككى جىڭ گۆش تارتىپ بەرگىن ،ـــ دېدى ھۆرقىز يىگىرمە سوم پۇلنى خالىققا سۇنۇپ .

ـــ قويە پۇلۇڭنى ، سەن بايۋەچچە خېنىم بولمىساڭ ، بىز ساۋاقداش تۇرساق ، ئالە ماۋۇ بىر پۇت گۆشنى ، ئېلىپ كەت . ئاپىرالمىساڭ مەن ئاپىرىپ بېرەي...

ھۆرقىز كۈلدى ، ئىشلار شۇنىڭدىن باشلاندى . ھاياجانغا تولغان

بىر جۈپ يۈرەك بارا - بارا بىر - بىرىگە يېقىنلىشىشقا باشلىدى .

ھۆرقىز گۆش سېتىۋېلىش ئۈچۈن كوچا دوقمۇشىغا چىقمىسىمۇ ، كۈندىلىك يېڭى گۆش ئۆي ئالدىغا خالىقىنىڭ قولى بىلەن كېلىشكە باشلىدى .

ئايىنىڭ بالىسى دەيمۇ ؟
كۈننىڭ بالىسى دەيمۇ ؟
يۈرىكىمنىڭ قەلبىمنىڭ
پارىسى دەيمۇ ؟

ھۆرقىزنى ئۆيىگە ئاپىرىپ قويۇپ ، ئەمدىلا يانغان خالىقىنىڭ دىققىتىنى كېچە قاراڭغۇلۇقىدا ناخشا ئېيتىپ مېڭىۋاتقان قىزنىڭ ئاۋازى ئۆزىگە رام قىلىۋالدى . «نېمىدېگەن مۇڭلۇق ناخشا ، نېمىدېگەن يېقىملىق ئاۋاز» خالىق ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلايتتى . قىزنىڭ كەينىدىن ناخشىنى تىڭشاپ مېڭىۋاتقان خالىق يول بويىدىكى تاشقا پۇتلىشىپ يىقىلدى .

ـــ ئادەم بارمۇ ؟ ھەي خېنىم ، توختاڭ ،ـــ خالىق ۋارقىرىدى .

ناخشا ئېيتىپ مېڭىۋاتقان قىز خالىقىنى تونۇيتتى ، بىراق خالىق قىزنى تونۇمايتتى ، قىز خالىقىنىڭ ئالدىغا گەرچە قانچە قېتىملاپ گۆش سېتىۋالغىلى بارغان بولسىمۇ ، بۇ كۆزلەر ئەسلا ئۇچرىشىپ باقمىغانىدى .

قىزنىڭ دادىسى مەسچىتنىڭ مەزىنى بولغاچقا ، يۈزى يۆگەلگەن روپاش ئىدى . يۈزى يۆگەلگەن قىزلاردىمۇ مۇھەببەت بولىدۇ - دە .

مۇھەببەتنىڭ ھەربىتى سىرلىق بولۇپ ، ئۇنى بىلىپ بولغىلى بولمايدۇ . ئۇ روپاش خېنىمنىڭ ئىسمى گۈلقىز ئىدى .

گۈلقىز كىچىكىدىن باشلاپ ئوقۇمىغان بولسىمۇ ، دادىسىنىڭ

تەربىيەسىزلىكى ياخشى تەربىيىلەنگەن بولۇپ ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سىزىقىدىن چىقمايتتى . گۇلقىزنىڭ گەرچە ئوقۇغۇسى بولسىمۇ ، لېكىن ئوقۇش ئۇنىڭغا نېسىپ بولمىدى . گۇلقىز تىككۈچىلىك ھۈنىرىگە تايىنىپ ئاتا ـ ئانىسىنى رازى قىلغانىدى . ئەمدىلا توي قىلىش يېشىغا يەتكەن بۇ قىزنىڭ يۈرىكىنى گۆش سېتىۋېلىش ئۈچۈن بارغاندا خالىق ئوغرىلىۋالغانىدى . گۇلقىز قارا چۈمپەردە ئىچىدە خالىققا تەلمۈرەتتى .

ئالدىنقى كۈنى ، گۇلقىزنىڭ ئۆيىگە ساقاللىق بىر قاريم ئەلچى بولۇپ كىرگەن بولۇپ ، گۇلقىز دېرىزە يوچۇقىدىن قارايلا ئۇنى يېقىتۇرمىدى . قانداق قىلىش كېرەك؟ بىچارە قىز يا يۈزىنى ئاچالماي ، يا ئۆزى گەپ قىلالماي ئاخىر خالىقنىڭ كەينىگە چۈشۈپ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۈجۈمغا ئۆتۈش قارارىغا كەلگەنىدى .

ـــ ھوي ، نېمە بولۇپ يىقىلىپ چۈشتىڭىز ؟ـــ گۇلقىز كەينىگە ياندى ـ دە ، ياغلىقىنى قەستەنگە ئېچىۋەتتى .

يول بويىدىكى چىراغنىڭ غۇۋا نۇرىدا خالىق داڭقېتىپ تۇرۇپ قالدى . چۈنكى ، خالىقنىڭ ئالدىدا ئاسماندىكى ئايدەك چىرايلىق بىر پەرىزات تۇرغاندەك بىلىنىدى .

ـــ سىز ؟...ـــ خالىق شۇ گەپنى قىلىپ قىزغا قارايلا قالدى .

گۇلقىز پۈرسەتنى قولدىن بەرمەي ، ياغلىقىنى يېپىۋالدى .

ـــ كەچۈرۈڭ ، مەن كەتمىسەم بولمايدۇ ،ـــ گۇلقىز ئالدىراپ كېچىك كوچا ئېغىزىغا ماڭدى .

ـــ ئەتە بىلىپ قالىسىز ، مەن گۆش ئالغىلى دائىم بارىمەن...

خالىق خىياللار ئىلكىدە ئۆخلىيالمىدى ، ئەجەب ئىش ، بۇ قىز كىمدۇ ؟ «ھە راست ، ئەسلىدە ھەر كۈنى ھەر خىل كىيىملەرنى كىيىپ يۈزىنى يۆگەپ كېلىدىغان قىز شۇكەن ـ دە... »

مۇھەببەتتە بۇنداق ئۇشتۇمتۇت ئۆزگىرىشنىڭ يۈز بېرىشى دەرۋەقە

خالىقنى خېلى ئويلاندۇرۇپ قويدى . بىرى چاچلىرى قويۇۋېتىلگەن مودا قىز ، يەنە بىرى ئاخشام ئۇچراتقان نىقابلىق قىز...

تاڭ ئاتتى ، خالىقنىڭ تەقەززالىق بىلەن كۈتكەن مىنۈتلىرى كەلدى . روياش قىز خالىقنىڭ يېنىغا كېلىپ توختىدى .

خالىق ياغلىق ئۈستىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئوتلۇق كۆزگە قاراپ سەل خىجىل بولدىيۇ ، دەرھاللا گەپ تاشلىدى .

ـــ ئۆزلىرى ، كىمنىڭ چاھار بېغىدىكى قىزىلگۈلكىن ؟

ـــ سىزنىڭ ئۆيىڭىزگە ئانچە يىراق ئەمەس ، ئاخشام سىز پۇتلىشىپ كەتكەن كىچىك كوچىدىكى مەمەت مەزىنئاخۇنۇمنىڭ قىزى بولىمەن . ئىسمىم گۈلقىز ، دائىم سىزنىڭ گۆشلىرىڭىزنى يەپ كېلىۋاتىمىز ، باشقا گۆشلەر تېتىمايدۇ...ـــ دېدى گۈلقىز جۈرئەتلىك هالدا .

ـــ ۋۇي ، شۇنداقمۇ ؟...

ئىشلار داۋام ئەتتى ، خالىق بارا ـ بارا هەر كۈنى گۈلقىز بىلەن كۆرۈشمىسە ئۈيقۇسى كەلمەيدىغان هالغا كېلىپ قالدى . توساتتىن قوزغالغان هېسسىيات خالىقنىڭ كۆزىنى ئېزىقتۇرۇشقا باشلىدى .

هۆرقىز خالىقتەك سىرداش تاپقانلىقىدىن سۆيۈنۈپ ، خالىققا ساداقەتلىك بىلەن ئەگىشىش نىيىتىگە كەلگەنىدى .

گۈلقىزمۇ نىقابلىق ياغلىق ئارىسىدا تۇرۇپ ، مۇهەببەت گۈلزارلىقىغا قەدەم قويۇپ ، خالىقنىڭ ئۆزىنى يارىتىپ مۇهەببەتلىك بېغىشلىرىغا ئەسىر بولۇپ قالغانىدى . بىراق ، خالىقنىڭ هەر ئىككى گۈلنى قولدىن بېرىشكە كۆزى قىيمايتتى . بىرى زامانىۋى ، بىر قەدىمىي تۈسكە ئىگە بۇ خۇش پۇراق گۈللەرنىڭ هىدى خالىقنى مەست قىلماقتا ئىدى .

ئاشكارىلانمايدىغان سىر يوق دېگەندەك ، ئەخلاقنىڭ مۇقەددەس زېمىنىدىن ئايرىلىپ كېتىۋاتقان خالىقنى كېچىلىرى سۇر بېسىشقا

باشلىدى .

خالىق ئەمدىلا دۆكاندىكى كانارلارغا ئۇچ تۈياق قوينىڭ گۆشىنى ئېسىپ تۇرۇشىغا ھۆرمەت پەيدا بولدى .

ــ خالىق مېنى ئالداۋېتىپسەن ، مەن ئۆيۈمدىكىلەرگە سەن بىلەن مۇشۇ يېقىندا توي قىلىدىغانلىقىمنى دەپ بولغان تۇرسام ، سەن بىر روپاش ئايال بىلەن كېچىلىرى بىرگە يۈرۈپسەن ، راستمۇ ؟...

ھۆرمەتنىڭ پەيلى يامانەك كۆرۈنەتتى .

ــ كىم دەيدۇ بۇ گەپنى ، مەن تېخى بىر قارارغا كەلمىگەن تۇرسام ؟ــ دېيىلىدى خالىق .

ــ ئەسلىدە ئىشنى گۇلقىز دېگەن شۇ پاسكىنا بۇزغانكەن ـ دە خەپ !ــ ھۆرمەت ئۆرۈلۈپلا ماڭدى ۋە يىراقتىكى لەڭپۈڭچى ئايالىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئورۇندۇقىنىڭ يان تەرىپىدە يوشۇرۇنۇپ ئولتۇردى .

دەل شۇ چاغدا گۇلقىز خالىقنىڭ يېنىغا پەيدا بولدى . بۇنى كۆرگەن ھۆرمەت قولىغا بىر دانە ساقال تىغى ئېلىۋالغان بولۇپ ، بىردەمدە خالىقنىڭ يېنىغا پەيدا بولدى ـ دە ، ۋاراقىراشقا باشلىدى .

ــ مۇشۇكەن ـ دە ، ھۇ رەسۋا ، ئاچە ياغلىقىڭنى مەندىنمۇ چىرايلىق بولسىڭ مەيلى دەيمەن ، ئەگەر مەندىن سەت بولساڭ يۈزۈمنى تىلىپ بېرىپ بولدى قىلمەن . بۇ چىرايىمنىڭ ماڭا نېمە لازىمى بولسۇن...

گۇلقىز ئالدىدا نېمە ئىشلار بولغانلىقىنى بىلەلمىدى ـ دە ، كەينىگە داجىپ كېتىشكە تەمشەلدى ، ھۆرمەت كاپلا قىلىپ گۇلقىزنىڭ ياغلىقىنى تارتتى ، گۇلقىزنىڭ ئايدەك چىرايىنى كۆرگەن ھۆرمەت نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قولىدىكى تىغ بىلەن گۇلقىزنىڭ چىرايىنى سىزىشقا باشلىدى . گۇلقىز يىقىلدى . ھۆرمەت

خالىق تۇتۇپ بولغۇچە گۈلقىزنىڭ چىرايىغا تىغ بىلەن زەخمىلەندۇردى . خالىق ئاران دېگەندە ھۆرقىزنى تۇتۇۋالدى .

گۈلقىز چىرايى قان ھالەتتە بۇ سەتچىلىكتىن خىجىل بولغان ھالدا يۈگۈرۈپ ئۆيى تەرەپكە ماڭدى . ئۇنىڭ ئالدىغا ئون ياشلىق كىچىك ئۇكىسى ئۇچرىدى .

ــ ئاچا ، توختا ، نەگە بارىسەن ؟ !ــ دېدى ئۇكىسى .

گۈلقىز ئاران «دوختۇرخانىغا» دېيەلىدى ـ دە ، يۈزىنى تۇتۇۋالدى .

ــ سەن ئۇ ئايالدىن قېلىشامسەن ، يۈرە ئۇنىڭمۇ يۈزىنى تىلىۋېتىمىز ، يۈرمەمسەن ؟

كىچىك ئۇكىسى بايا تىنقى ئىش يۈز بەرگەندە بار بولۇپ ، ئۆيدىكىلەرنى چاقىرغىلى بېرىپ ، ئادەم بولمىغاچقا ، قولىغا تىغ ئېلىپ كەلگەندى ، كىچىك ئوغۇل بالا كىشىلەر توپى ئىچىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ ھۆرقىزنىڭ پاچىقىغا ئېسىلدى ـ دە ، پۈتىنى چىشلىگىنىچە ئوڭدىسىغا يىقىتتى . گۈلقىز قانغا مىلەنگەن قوللىرىنىڭ تىترىگىنىگە قارىماي ھۆرقىزنىڭ يۈزىگە يۆمىلاق شەكىللىك خەرىتىلىك ئەن سېلىپ زەخمىلەندۇردى . خالىق غىپلا قىلىپ تىكىۋەتكەندى .

ھۆرقىز بىلەن گۈلقىزنىڭ قانلىق ئېلىشىشى بىردەمدىلا ناھىيە مەركىزىدىن سەھرالارغىچە پۇر كەتتى . ھەر ئىككىسى دوختۇرخانىغا يۆتكەلدى . ھەر ئىككىسىنىڭ يۈزلىرىدىكى تىغ بىلەن كېسىلگەن ئورۇنلار تىكىلدى . بىراق . چىرايىدىكى تاتۇقلار خۇددى تامغا باسقاندەكلا مانا مەن دەپ تۇراتتى . ھەر ئىككى قىز دوختۇرخانىدىن چىقتى ، بىراق ئاتا ـ ئانىلار دەۋاغا چۈشتى .

ج خ ئىدارىسى دېلو تۇرغۇزۇپ تەكشۈردى ، ھۆرقىز بىلەن گۈلقىز ھەم زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچى ، ھەم گۇماندارغا ئايلاندى ،

ج خ ئىداريسى گۇلقىز بىلەن ھۆرقىزنى تەكشۈرۈپ بىر تەرەپ قىلىنغۇچە كېپىلگە بېرىپ دېلونى تەپتىش مەھكىمىسىگە ئۆتكۈزۈپ بەردى .

سوت ئېچىلدى ، بىراق سوت مەيداندا خالىق گۇۋاھلىق بېرىشكە كەلمىدى . ئىككى ئائىلە كىشىلىرىنىڭ سوت مەيداندا كېلىشەلمەي جېدەل قىلىشى ھەمدە ھەر ئىككىسىنىڭ زەخمىلىنىش دەرىجىسىنىڭ ئېغىر زەخمە بولۇپ چىقىشى بىلەن ئاخىرقى ھۆكۈم كېيىنكە سوزۇلدى . سوتىيەنىڭ ئاخىرقى ھۆكۈمنى جاكارلىشى گۇلقىز بىلەن ھۆرقىزنى چۆچۈتۈپ قويدى .

ـــ جاۋابكار ھۆرقىزغا ئېغىر زەخمىلەندۈرۈش جىنايىتى سادىر قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇچ يىللىق قاماق جازاسى بېرىلسۇن !

ـــ جاۋابكار گۇلقىز ئېغىر زەخمىلەندۈرۈش جىنايىتى سادىر قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇچ يىل ئالتە ئايلىق قاماق جازاسى بېرىلسۇن !

گۇلقىز بىلەن ھۆرقىز مەھبۇسلۇق ھاياتىنى باشلىدى .

ئۇلار گەرچە ھۆكۈمگە قايىل بولماي ، نارازىلىق ئەرزى قىلغان بولسىمۇ ، ئەمما ھۆكۈم كۈچكە ئىگە قىلىنغانىدى .

ھۆرقىز بىلەن گۇلقىز تۇرمە سىرتىدا گەرچە ئەشەددىي رەقىبلەردىن بولسىمۇ ، لېكىن تۇرمىدە بىر مەزگىلدىن كېيىن كامىرداش بولۇپ قالدى .

ـــ ئاداش ، كەچۈرگىن نېمانچە ياخشى كۆرۈپ قالاتتىمكىن ئۇ قاسساپنى ، مەن بەك ئاشۇرۇۋەتتىم ،ـــ دېدى ھۆرقىز .

ـــ سەندىلا ئەمەس ، مەندىمۇ بار ، مەنمۇ خالىقىنى قاتتىق ياخشى كۆرەتتىم ، سەن مېنى زەخمىلەندۈرگەندىن كېيىن مەنمۇ بولدى قىلىپ قانۇن ئارقىلىق ھەل قىلماي ، سېنىمۇ نابۇت قىلدىم ، مېنىمۇ كەچۈرگىن...

قىزلار ھۆڭرەپ يىغلىشىپ كەتتى .

ـــ هەي ، هازىرمۇ ياخشى كۆرەمسەن ؟ـــ سورىدى گۈلقىز .
ـــ قويە ، ئۇنداق قاسساپنى ، نېمە بالاغا قويمىدى ئۇ بىزنى ، مەن ئۇنى ھەرگىز ياخشى كۆرمەيمەن ، ـــ ھۆرقىز شۇنداق دېدىيۇ ئەمما گۈلقىزنىڭ ۋۇجۇدىدا قانداقتۇر خالىقىنىڭ گۆش پۇرايدىغان ھىدى قالغاندەك بىر خىل سېزىمدا ئۇخلاپ قالدى .
تۇرمىدە ئايال مەھبۇسلار ئارىسىدا نۇرغۇن ئىشلار بولۇپ ئۆتتى ، ھۆرقىز بىلەن گۈلقىز بىر ـ بىرىنى قوغدىدى . ئۇچ يىللىق تۇرمە ھاياتى بۇ مەھبۇس قىزلاردىن بىر تۇغقان ئاچا ـ سىڭىلغا ئايلاندۇرۇپ قويغاندەك قىلاتتى . ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۇچ يىللىق مەھبۇسلۇق ھاياتى ئاخىرلاشتى ، ھۆرقىز تۇرمىدىن چىقىش ئالدىدا تۇراتتى .
ـــ گۈلقىز ، مەن ئەتە چىقىپ كېتىمەن ، ئالتە ئايدىن كېيىن سېنى ئالغىلى كېلىمەن ، ئۇنىڭغىچە يوقلاپ كېلىشىمۇ مۇمكىن ، نېمە تاپشۇرۇقۇڭ بارمىكىن ؟ ـــ دېدى ھۆرقىز .
ـــ باشقا تاپشۇرۇقمۇ يوق ، خالىقتىن ھېچ ئۇچۇر يوق ، ئىزدەپ قوي ، ئەھۋالنى بىلگەندە ماڭا دەپ بېرەرسەن ،ـــ دېدى گۈلقىز .
ـــ قويە ، ئۇنداق پەسىنىڭ گېپىنى...
ھۆرقىز ئۆزگەرتىش مەيدانىدىن كۆزى قىيمىغان ھالدا چىقىپ كەتتى .
ئارىدىن بىرقانچە ئاي ئۆتكەندە ھۆرقىز نۇرغۇن نەرسە ـ كېرەكلەرنى ئېلىپ گۈلقىزنى يوقلاپ تۇرمىگە كەلدى . تۇرمە رېشاتكىسى ئارىسىدىن ھۆرقىزنى كۆرگەن گۈلقىز ئۇنى تونۇيالماي قالدى .
ـــ چىرايىڭدىكى مەن سىزىپ قويغان يۇمىلاق خەرىتىلەر قېنى ، يوقاپ كېتىپتۇغۇ ؟ـــ دېدى گۈلقىز .

ـــ هازىر زامانىنىڭ تەرەققىياتىنى بىلەمسەن ، مەن تۇرمىدىن چىقىپ مەركىزىي شەھەرگە بېرىپ ، بىر ئۇستا مۇتەخەسسىسكە كۆرۈنۈپ ، ھۆسۈن تۇزەتتىم ، ئاداش ، مېنى مۇبارەكلەرسەن ، سىزغان خەرىتە ئۆچۈرۈۋېتىلدى . مەن هازىر بىر شىركەتتە ئىشلەۋاتىمەن ، سەنمۇ تۇرمىدىن چىققاندا يۇزۇڭدىكى مەن سىزغان قوشۇش بىلگىسىنى ئۆچۈرۈۋېتىمەن ، ئاداش ،ـــ دېدى ھۆرقىز كۈلۈپ .

ـــ جىق پۇل كېتەر ھەرقاچان ؟ـــ دېدى گۈلقىز .

ـــ خاتىرجەم بول ، ئۆيۈڭدىكىلەر پۇل جۈغلاپ قويۇپتۇ ، مەنمۇ ياردەم قىلىمەن دېگىنە .

گۈلقىز خۇشاللىقتىن كۆزىگە ياش ئالدى ، ھۆرقىزمۇ يىغلىدى .

ـــ رەھمەت ساڭا ، مەن دېگەن ئىشنى بېجىردىڭمۇ ؟ـــ دېدى گۈلقىز ئاستا پىچىرلاپ .

ـــ ھەي ، قويە ئاداش ، مەن سۈرۈشتۈردۈم ، ئۆزىنىمۇ كۆردۈم .

گۈلقىز جىم بولۇپ قالدى .

ـــ سېنىڭ خالىق بىلەن توي قىلغۇڭ بولسا مەيلى ، پەقەت ئەھۋالنى بىلىۋالاي دېگەن ئىدىم شۇ ،ـــ دېدى گۈلقىز .

ـــ ۋاي بىچارە بايقۇشۇم ، مېنى بىلمەيدۇ دېمە ، مەن ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىپ ، قانداق قىلاي ، سېنى ئالغىلى كەلگەندە مەن ئېرىم بىلەن بىرگە كېلىمەن ، چىراي جەھەتتە قاسساپقا يەتمىسىمۇ خېلى سالاپەتلىك باي دېگىنە ،ـــ دېدى ھۆرقىز .

گۈلقىزنىڭ چىرايى ئېچىلىپلا كەتتى .

ـــ خالىقنى كۆردۈڭمۇ ؟

ـــ كۆردۈم ، سەنمۇ ئۇنى تاشلا ئەمدى ، هازىر ئۇ چېكىدىكەن ،

كوچىدا ساراڭدەك ئولتۇرغىنىنى كۆردۈم ، بەزىدە تىلەمچىلىكمۇ قىلارمىش تېخى ، ــ دېدى ھۆرقىز چاچلىرىنى تۈزەشتۈرۈپ .

ــ ھ ــە راست ، سەن تۇرمىدىن چىقىقاندا نىقابىڭنى تارتىۋالامسەن ؟ــ دېدى ھۆرقىز .

ــ چۈمبىلىمنى ئىككىمىز خەرىتە سىزغان ۋاقتىمىزدا سەن ئېچىۋەتكەن ، ئەمدى تارتمايمەن ، بىراق چىرايىمدىكى بەلگەڭنى يوق قىلىپ بەرسەڭ ، ئاندىن ئوچۇق يۈرەرمەن ،ــ دېدى گۈلقىز .

ھۆرقىز كەتتى .گۈلقىزنى قاتتىق چىگىش خىياللار ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئېلىۋالدى .

خالىق ھۆرقىز بىلەن گۈلقىز مەھبۇس بولغاندىن كېيىن ، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ نەپرەت ، ھاقارەتلىرىگە ئۇچرىدى ، ئۆزىنى ئەيىبلەش ئىچىدە كۈنىنى ئۆتكۈزدى . ئۆمۈر بويى بىر خىل قەرز يۈكلىۋالغاندەك ۋىجدان ئازابىدا قىينىلىشقا باشلىدى ـ دە ، قىز ـ ئاياللار بار كوچىلاردىنمۇ ئەگىپ ئۆتۈپ كېتىدىغان بولۇۋالدى . بارا ـ بارا نەشە چېكىش ، ھاراق ئىچىشنى ئۆگىنىۋېلىپ ، بارلىق بىساتىدىن ئايرىلىپ قاق سەنەم بولۇپ ، كوچىدا سەرگەردان تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلىدى . كىشىلەر خالىقنى كۆرسە «ساراڭ» دەپ ئەگىپ كېتەتتى . خالىق راست ساراڭمۇ ياكى نەشە ، ھاراق ئىچىپ شۇنداقمۇ ، بۇنى ھېچكىم بىلمەيتتى .

گۈلقىز تۇرمە روجىكىدىن قاراپ خىيالغا پېتىپ ئۇخلىيالمىدى .

ــ ھەي خەرىتە ، سەن ئۇچ يىلدىن بېرى شۇ قاسساپنى ئويلىدىڭ ، يا سېنى يوقلاپ كەلمىدى ، قانداقراق قاسساپتۇ ـ ئۇ ، شۇنداق قىلىشقا ئەرزىمدۇ ؟ــ دېدى ياشتا چوڭ ئايال مەھبۇس .

ــ سەن نېمىنى بىلەتتىڭ ، قېرى تۇرساڭ ، مۇھەببەتنى بىلەمسەن سەن ؟ــ دېدى ياش ئايال مەھبۇس .

ـــ سەن نېمىنى بىلەتتىڭ ، ئېرىڭنىڭ ئاشنىسىنى زەخىملەندۈرگەن تۇرسىڭ ،ـــ دېدى يەنە بىرى .

ـــ ھەي توختاڭلار ، مېنىڭچە گۇلقىز ئۇ قاسساپنى ھەقىقىي ياخشى كۆرىدىكەن . مۇھەببەت دېگەن شۇ ئەمەسمۇ ؟ تۇنجى سۆيگەن كىشىسى بولغاچقا ئۇچ يىلغىچە يوقلاپ قويمىسىمۇ يەنە سېغىنغىنى شۇنى ئىسپاتلايدۇ...ـــ دېدى يەنە بىر ئايال مەھبۇس .

ـــ سەن نېمىنى بىلەتتىڭ ، مۇھەببەت دەپ كېتىشلىرىنى بۇنىڭ ، ھەي سەنچۇ زەھەرنى ئاشنا تۇتۇپ ئۆمرۇڭدە توي قىلماي ، نەشە ، خروئىن بىلەن ھەپىلەشكەن تۇرسىڭ ،ـــ دېدى قېرى مەھبۇس .

ـــ مەندىمۇ مۇھەببەت بار ، خان ئاچاڭدىن مەسلىھەت سورىساڭ بولىدۇ...

تۇرمىداشلىرىنىڭ گەپلىرى گۇلقىزنىڭ قۇلىقىغا كىرمىدى...

گۇلقىزنىڭ ۋاقتى توشتى ، ھۆرقىز تۇرمە ئالدىدا بىر پىكاپتا ئولتۇراتتى . ماشىنىدىن بىر ئەر ھۆرقىز بىلەن چۈشتى ، گۇلقىز بۇ ئەرنىڭ خالىق بولۇشىنى ئارزۇ قىلغان بولسىمۇ ، خالىق بولماي چىقتى .

ـــ بۇ مېنىڭ يولدىشىم بولىدۇ ، يېقىندا توي قىلىدۇق ، تويۇمغا قاتنىشالمىدىڭ ، ماشىنىغا چىقىپ كىيىمىڭنى ئالماشتۇرۇۋال ،ـــ دېدى ھۆرقىز . ئۇنىڭ بوينىدا ، قولاقلىرىدا ، قوللىرىدا ئالتۇن جابدۇقلار پارقىراپ تۇراتتى . يېنىدىكى خام سېمىز ئەرگە ھۆرقىز پۇلنى دەپلا توي قىلغاندەك تۇراتتى . گۇلقىز بىر قۇر كۆڭلەكنى كىيىۋالدى ـ دە ، ياغلىق بىلەن يۈزىنى يۆگىۋالدى .

ـــ سەن نېمە دېگەن ، يۈزۈڭنى ئاچمامسەن ؟ـــ دېدى ھۆرقىز .

ـــ ياق ، مەن پەرەنجە ئىچىگە مەنسۇپ ، يۈزۈمدىكى بەلگىنى

كۆرمىدىڭمۇ ؟ !ــ دېدى گۈلقىز . ماشىنا قوزغالدى .

ــ بىزنىڭ ناھىيىگە ئۇدۇل يول بىلەن ماڭمىدىڭىزغۇ ؟ ــ دېدى گۈلقىز ماشىنىنىڭ باشقا يولغا ماڭغانلىقىنى كۆرۈپ .

ــ ئالدىرىما ، بىرەر ھەپتە كېچىكسەڭ بارساڭمۇ بولىدۇ ، ئاۋۋال يۈزۈڭدىكى بەلگىنى ئۆچۈرۈۋېتەيلى...

ئىككى ھەپتىدەك كارىۋاتتىن چۈشمەي ياتقان گۈلقىز چىرايىنىڭ باشقا چىرايغا ئۆزگىرىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ خۇشاللىقتا چۆمگەن بولسىمۇ ، لېكىن قانداقتۇر بىر ئازاب ئۇنىڭ قەلبىدە داۋالغۇيتتى .

ھۆرقىزمۇ گۈلقىزنى كۆرۈپ دەسلەپتە تونۇيالمىدى ، بۇ ساھىبجامال قىزنىڭ چىرايىنىڭ بۇنداق ئۆزگىرىپ باشقىچە سىياقتا كىرىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ گۈلقىز بويىدىن قۇچاقلىدى .

ــ ئەجەب چىرايلىق بولۇپ كېتىپسەن ، ئېڭىكىڭدىكى خالىڭدىن ۋە ئۇلۇزىڭدىن تونۇمىسا تونۇغۇسىز بولۇپ كېتىپسەن ،ــ دېدى ھۆرقىز .

گۈلقىز ئاخىر ئۆز ناھىيىسىگە كەلدى . بۇ تونۇش ماكان تونۇش كىشىلەر گۈلقىزغا ناتونۇش كۆزلەر بىلەن باققاندەك قىلاتتى ، ھەتتا ئاتا ـ ئانىسىمۇ گۈلقىزنى تونۇيالماي قالدى . گۈلقىز تەپسىلىي سۆزلەپ بەرگەندىن كېيىن دادىسى ۋە ئانىسى گۈلقىزنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ يىغلىشىپ كەتتى .

ــ قىزىم ، ھەر ئىشتا سېنىڭ ئىختىيارىڭغا قويىمىز ،ــ دېدى دادىسى .

ــ دادا ، مەن مەركىزىي شەھەردە گۈلقىز بىلەن بىر شىركەتتە ئىشلەيدىغان بولۇپ قالدىم ، شۇڭا بۇنىڭدىن كېيىن بىرەر يىلدا بىر كېلەرمەن . گۈلقىز باشقىچە مىجەز ، باشقىچە چىرايغا ئىگە بىر قىزغا ئايلىنىپ قالغانىدى .

بۇگۈن ھاۋا شۇنچە سالقىن بولۇپ ، گۈلقىز بىلەن ھۆرقىز بازار ئايلىنىدى ، گۈلقىزنىڭ كۆزى ھەر دوقمۇشتا بىر كىشىنى ئىزدىگەندەك قىلاتتى ، ھۆرقىز ئالدىدا تۇرغان خالىقنى كۆردى ۋە ئۆزىگە تەلمۈرۈپ قاراۋاتقان خالىققا قەھرى بىلەن بىر ئالايدى ـ دە «تۇفى» دەپ بىرنى تۈكۈردى .

گۈلقىزنىڭ كۆزلىرى خالىق بىلەن ئۇچراشتى ، خالىقنىڭ كىيىملىرى مەينەت بولۇپ ، بېشىغا شەپكە كىيىۋالغانىدى . ئۇنىڭ ئۆز ۋاقتىدىكى سالاپىتى يوق ئىدى . كۆزىدىن بىر خىل خامۇشلۇق چىقىپ تۇراتتى . گۈلقىز خالىقتىن كۆزىنى ئۈزمەي قاراپ تۇردى .

خالىق بىر قاچا دوغاپنى ئىچىپ كۆزىنى ھۆرقىزدىن ئەپقېچىپ ، قول تىقىپ ، چىنە ئىچىدىن بىر پارچە مۇزنى ئېلىپ غاجىلاشقا باشلىدى . مۇز پارچىسى گېلىغا تۇرۇپ قالدىمۇ ـ قانداق ، ئۇنى تاشلاپ شەپكىسىنى قولىغا ئېلىپ ، شەپكە ئىچىدىن يۆگەلگەن تاماكىنى ئېلىپ ، تۇتاشتۇرۇپ چېكىپ ماڭدى .

گۈلقىز خالىقنىڭ ئۆزىنى تونۇمىغانلىقىنى كۆرۈپ قانداق قىلىشىنى بىلەلمىدى ـ دە ، بىر قەغەزگە ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل قىلىپ خەت يازدى ـ دە ، سومكىسىدىن بىر ئۈزۈكنى ئېلىپ ئورىدى . ئەسلىدە بۇ ئۈزۈكنى خالىق تۆت يىل ئىلگىرى گۈلقىزغا سوۋغا قىلغانىدى .

ـــ ئۇكام ئاۋۇ ماڭغان ئاكاڭغا بۇ خەتنى بېرىپ قويغىن . كىم بەردى ، دېسە ، مېنى كۆرسىتىپ قوي ،ـــ دېدى گۈلقىز بىر بالىغا بەش سوم پۇل بېرىپ .

بالا يۈگۈرۈپ خالىقنىڭ يېنىغا بېرىپ ، گۈلقىزنىڭ سوۋغىسىنى بەردى . خالىق قەغەز بولاقنى ئاچتى ، ئىچىدە ئانىسىدىن قالغان چوڭ ئالتۇن ئۈزۈك تۇراتتى . خەتكە :

ئاينىڭ بالىسى دەيمۇ ؟
كۈننىڭ بالىسى دەيمۇ ؟
يۇرىكىمنىڭ ، قەلبىمنىڭ ،
پارىسى دەيمۇ ؟

دېگەن مىسرالار يېزىلغاندى . شۇئان خالىقنىڭ يۇرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇشقا باشلىدى ـ دە ، بېشىنى بۇراپ كەينىگە قارىدى . ناتونۇش چىرايلىق بىر قىز خالىققا قاراپ تۇراتتى . خالىق ئوتلۇق كۆزلەردىن گۈلقىزنى تونۇدى .

گۈلقىزنىڭ كۆزلىرىدىن ياش تامچىلىغانىدى ، بۇ ئارىدا ھۆرقىزنىڭ مېڭىشقا ئالدىرىتىپ بەرگەن ماشىنا سىگنالى ئۇلارنىڭ دىققىتىنى بۇزۇۋەتتى . گۈلقىز كەينىگە ئۆرۈلدى ـ دە ، ھۆرقىزنىڭ ماشىنىسىغا چىقتى .

ـــ گۈلقىز...

خالىق ماشىنىنىڭ كەينىدىن يۈگۈرمەكتە ئىدى...

تۇرمىدىكى ھېكايە

مەمەت تەگسىز خىياللار ئىلكىدە بېشىنى قامالللىغىنىچە ئالدىدا يۇز بەرگەن بۇ پاجىئەدىن ، ئۆزىنى ئاران تۇتۇۋېلىپ ، ئۆز ـ ئۆزىنى قاتتىق ئەيىبلەپ كەتتى .

ـــ مەن نېمە قىلىپ قويدۇم ، بۇنداق بولار دەپ ئويلىمىغانغۇ ، مەن ئەمدى تۇگەشتىم ، نېمە ئۈچۈن بۇنداق بولىدۇ ؟ !...

مەمەتنىڭ بىلىكىدىن قان ئېقىۋاتاتتى ، رازىيە ياغلىقى بىلەن مەمەتنىڭ بىلىكىنى چىگدى ـ دە ، ئېسىدەپ يىغلاپ كەتتى .

مەمەت 10 مىنۇت ئىلگىرى مۇشۇ دەريا بويىدا ئىككى يىگىت بىلەن ئېلىشقانىدى...

مەمەت يىگىرمە ئىككى ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان تېتىك ، شوخ ، ھېسسىياتقا باي دېھقان يىگىتى ئىدى . يېقىندا قوشنا يېزىدىكى دېھقان قىزى رازىيە بىلەن توي قىلىشقا پۇتۇشكەن بولۇپ ، بۇگۈن دەريا بويىغا ئارام ئالغىلى چىققانىدى...

كىم بىلسۇن رازىيە بىلەن مەمەت دەريا بويىدا پاراڭلىشىپ ئولتۇرغاندا ، تۇيۇقسىز ئىككى يىگىت كەلدى ـ دە ، ھاياسىزلارچە سۆزلەشكە باشلىدى :

ـــ ھەي ، بۇ قىزنى بىر ئويناملىمىدۇق ؟ـــ دېدى يىگىتنىڭ بىرى .

ـــ ئاۋۋال مەن ئويناي ، ـــ دېدى يەنە بىرى .

ـــ ھەي ئاغىنىلەر ، سىلەر خاتالىشىۋاتىسىلەر ، بۇ مېنىڭ توي قىلىدىغان قىز دوستۇم بولىدۇ ، ـــ دېدى مەمەت .

ـــ قىز دوستۇڭمۇ ، ئاشناڭمۇ ، نېمە كارىمىز . ئىشقىلىپ بىزمۇ ئويناپمىز ،ـــ دېدى يەنە بىرى .

ـــ نېمە دەۋاتىدۇ ماۋۇ نېمىلەر ، يولۇڭغا مېڭىشە !ـــ دېدى رازىيەمۇ .

قولىدا كالتەك كۆتۈرۈۋالغان يىگىت رازىيەگە تاشلاندى .

مۇھەببەتنىڭ ئوتلۇق رىشتىسى كۆچىيىپ ، تويماي بېقىشۋاتقان چاغدا بۇ ۋەقەنىڭ يۈز بېرىشى مەمەتنىڭ قەھر - غەزىپىنى قاينىتىۋەتتى ، مەمەت يىگىتكە ئېتىلدى . مەمەت يىگىتنىڭ قولىدىكى كالتەكنى تارتىۋالدى - دە ، ئىككىسى قالايمىقان ئېلىشىپ كەتتى . دەل شۇ چاغدا يەنە بىر يىگىت يېنىدىكى پىچىقىنى چىقاردى - دە ، مەمەتنىڭ بىلىكىگە بىر پىچاق تىقتى . يەنە بىرنى تىققاندى ، بۇ كالتەك تۇتقان شېرىكىنىڭ قولىغا كىرىپ كەتتى . مەمەت كالتەك بىلەن يىگىتنى بىرنى سالدى . كالتەك پىچاق تۇتقان يىگىتنىڭ كاللىسىغا تەگدى ، يىگىت دۈم چۈشتى . يەنە بىر يىگىت ئاغىنىسىنى يۆلىدى - دە ، «خەپ ، ئەگەر ئۆلمىسەم ، كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسەن» دېگىنىچە يىگىتنى يۆلەپ ماڭدى . باشتىن چىققان قان چىملىقنى قىزىللىققا بويىغانىدى .

ـــ مېنى كەچۈرۈڭ مەمەت ، مەن دەرىيا بويىغا چىقايلى دېمىگەن بولسام بۇ ئىش چىقماس ئىدى ، يۈرۈڭ دوختۇرخانىغا بارايلى...ـــ رازىيەنىڭ كۆزلىرىدىن پۈشايمان ياشلىرى تامچىلىماقتا ئىدى .

ـــ ساقچىغا تېلېفون بەرمەكچىمۇ ؟ـــ مەمەت بىلىكىنى تۇتۇپ تاشقا يۆلەندى .

ـــ بەردىم .

ـــ بىرەم تۇرايلى ، بۇ يەردىن ئايرىلمايلى . ساقچىلار كەلسۇن... ھەي بېشىغا سالارمەن دەپ ئويلىمىغان...ـــ مەمەت رازىيەگە قارىدى ،ـــ رازىيە ، ئەگەر مەن تۇتۇپ تۇرۇلسام ، ئانامنىڭ

هالىدىن خەۋەر ئېلىپ قويارسىز .

يىراقتىن ساقچى ماشىنىسىنىڭ سىگنالى ئۇزۇلمەي ياڭراپ نەق مەيدانغا يېتىپ كەلدى . ماشىنىدىن تۆت ساقچى چۈشتى . بىر قۇر ئەھۋال ئىگىلىگەندىن كېيىن نەق مەيدان تەكشۈرۈلدى ، ئۇلار نەق مەيدانىدىن بىر كالتەك بىر پىچاقنى يىغىشتى - دە ، دوختۇرخانىغا تېلېفون قىلدى .

ساقچىلار بايىاتىن كالتەك يېگۈچىنىڭ دوختۇرخانىدا ئۆلگەنلىكىنى بىلگەندى . ساقچىلار بىر - بىرىگە قارىشىپ مەمەتنىڭ قولىغا كويزا سالدى .

— قولى يارىلانغان تۇرسا ، كويزا سالمىساڭلار ، قېچىپ كەتمەيدۇ ، — رازىيە مەمەتكە ئېسىلىپ يىغلىدى .

— سىڭلىم ، بىز قولىنى تاڭدۇرمىز ، خاتىرجەم بولۇڭ ، تېلېفونىنى سىلەر قىلىپسىلەر ، ئۆزۈڭلارنى مەلۇم قىلغان ھېسابلىنىدۇ . سىزمۇ بىز بىلەن بىللە ساقچىخانىغا بېرىپ گۇۋاھلىق بېرىڭ ، مەمەت تۇتۇپ تۇرۇلۇپ تەكشۈرۈلىدۇ ، — دېدى ساقچى .

ساقچىلارنىڭ ئارىسىدىن پېشقەدەم بىر ساقچى مەمەتنى ماشىنىغا چىقاردى ، ماشىنىنىڭ سىگنالى يىراق - يىراقلارغا ئاڭلىنىپ بۇ تىمتاس يېزىنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزدى .

مەمەتنىڭ قولىدىكى جاراھەت ئىزى ساقچىلارنىڭ ياردىمىدە تېڭىلغاندىن كېيىن ، ئاغرىق ئازابى توختىغان بولسىمۇ ، سوراقتىن كېيىن مەمەتنىڭ يۈرەكلىرى ئېچىشىپ كەتتى ، مەمەت ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويغىنىغا زادىلا ئىشەنمەيتتى . بىراق بۇ رېئاللىققا ئىدى .

مەمەتنىڭ يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكەندەك بولدى . ئۇنى سۈرلۈك دەرۋازا ئىچىگە كىرگەن ھامانلا ئېتىۋېتىدىغاندەك سۈر بېسىشقا باشلىدى . چۈنكى ، مەمەت تۈرمىنىڭ سۈرلۈكلۈكى

توغرۇلۇق باشقىلاردىن نۇرغۇن گەپلەرنى ئاڭلىغانىدى .

بىرھازا تەكشۈرۈشلەردىن كېيىن ، تۇرمە ساقچىسى مەمەتكە بىر يۈرۈش كىيىم بېرىپ ، كامېرغا باشلاپ كىردى .

ـــ مەمەت ، سەن مۇشۇ كامېردا ياتسەن ، كامېرنى ئائىلە دەپ بىلىشىڭ كېرەك ، جېدەل قىلىشقا ، ئۇنلۇك ۋارقىراپ ـ جارقىراشقا بولمايدۇ...ـــ دېدى

بۇ كامېر شۇنداق يورۇق بولۇپ ، روجەكتىن كۇن نۇرى چۈشۈپ تۇراتتى ، قاتار قىلىپ تىزىلغان كارىۋات ئۈستىدىكى يوتقان ـ كۆرپىلەر شۇنچىلا رەتلىك تىزىلغان بولۇپ ، ناھايىتى پاكىز ئىدى ، توۋا باشقىلارنىڭ «تۇرمىگە كىرسە پىت ـ بۇرگە بېسىپ كېتەرمىش ، دېگەن گېپى يالغانكەن ـ دە ، نېمىدېگەن پاكىزچىلىق بۇ» دەپ ئويلىدى مەمەت .

ـــ ھوي قاراپ تۇرسەنغۇ ، كەلمەمسەن ، ماۋۇ داستىكى سۇنى ئىچكىرىسىدىكى مۇنچىغا ئەكىرىپ تۆكۈۋەت ،ـــ ياندا سېلىنىپ ياتقان قاپقارا سېمىز بىر ئەرنىڭ بوم ئاۋازى مەمەتنى ئېسىگە كەلتۈردى .

ـــ ئاكامنىڭ گېپىنى ئاڭلىدىڭمۇ ؟ !ـــ مەمەت قولىدىكى نەرسىلەرنى نەگە قويۇشنى بىلەلمەي قالدى ـ دە ، قاراپ تۇردى .

مەمەتنىڭ كامېرىدا سەككىز نەپەر گۇماندار قامالغان بولۇپ ، ھەممىسىنىڭ كۆزى مەمەتتە ئىدى . ئورۇق بىر بالا كېلىپ مەمەتنىڭ قولىدىكى نەرسىلەرنى ئالدى ـ دە ، بوش تۇرغان كارىۋاتقا قويدى .

مەمەت داستىكى سۇنى كامېرنىڭ ئىچىدىكى مۇنچىغا ئەكىرىپ ، سۇ چۈشۈرۈۋېتىدىغان جايغا تۆكۈۋەتتى .

ـــ يۇيۇنۇپ چىق ، ئەبلەخ ،ـــ قوپاللىق بىلەن توۋلىدى قارا سېمىز گۇماندار .

ـــ نېمە ؟ ئالىيسەنغۇ... ـــ قارا مەھبۇس مەمەتنىڭ ئېڭىكىگە بىر شاپىلاق سالدى .

ـــ توختا ، نېمە ئۈچۈن ئۇنى ئۇرىسەن ، يېڭى كەلگەن تۈرسا ، قائىدىلەرنى بىلەمدۇ ئۇ ؟ !ـــ دېدى ئورۇق گۈماندار .

ـــ مېنىڭ دېگىنىم قائىدە ، بىلەمسەن ؟ مەن نېمە دېسەم قىلىسەن ، ساقچىلار كىرگەندە دېسەڭ كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسىتىمەن ، ئاكاڭ قارىغاينى بىلەمسەن ، ئىككى ئادەمنى ئۆلتۈرۈپ كىرگەنمەن ، ھۆكۈمنى كۆتۈۋاتىمەن ، نېمە دېسەم شۇنى قىلىشىڭ كېرەك...

ـــ قورقىمىسىڭىزمۇ بولىدۇ ، بۇ كامېرغا ئاساسلىقى گۈمانداراللار قامىلىدۇ .

ھۆكۈم كېسىلىپ مەھبۇس بولغاندا باشقا ئۆيگە يۆتكىۋېتىدۇ ، يۇيۇنۇپ چىقىڭ ،ـــ دېدى ئورۇق بالا .

ئورۇق بالىنىڭ ئىسمى ئەزىز بولۇپ ، تۇرمىگە كىرگىلى بىر ئايدەك بولغانىدى ، ئەزىزنىڭمۇ ئۆزىگە چۈشلۈق كەچۈرمىشلىرى بار ئىدى .

مەمەت يۇيۇندى . «توۋا تۇرمە دېگەندىمۇ مۇنچا بولىدىكەن ، نېمىدېگەن راھەت ـ ھە» مەمەت يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن چېچى چۈشۈرۈلۈپ باشقا گۈماندارلاردىن پەرقلەنمىدى . گەرچە ھەممىسى گۈماندار بولسىمۇ بۇلارنىڭ جىنايىتى پەرقلىنەتتى . بەزىلىرى ئادەم ئۆلتۈرگەن ، بەزىلىرى ئوغرىلىق قىلغان ، بەزىلىرى بۇلاڭچىلىق قىلغان ، بەزىلىرى باسقۇنچىلىق قىلغان... ئىشقىلىپ ھەر خىل جىنايەت گۈمانداراللىرى ھەر كۈنى دېگۈدەك بۇ كامېرغا كىرىپ ياكى چىقىپ ئالمىشىپ تۇراتتى .

مەمەت ئەزىز بىلەن بىر يەردە ياتاتتى .

ـــ ھەي ئاكا ، سىز نېمە بولۇپ كىرىپ قالدىڭىز ؟ـــ سورىدى

ئەزىز .

مەمەتنىڭ ۋۇجۇدىنى بىر خىل قورقۇنچ قاپلىۋالدى ـ دە ، بۇ سوئال بىلەن گاڭگىراش ئىچىدە قالدى .

«نېمە دېگۈلۈك ، ئادەم ئۆلتۈرۈپ دەمدىم ، توۋا مەن راستتىنلا بىر قاتىلمۇ ؟ ياق ، مەن ئادەم ئۆلتۈرمىگەن . ئۆلۈپ قالدى ، دەمدىم ؟ » مەمەت جىمىپ كەتتى . كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلەتتى .

ئەزىزنىڭ بۇ سوئالى جاۋابسىز قالدى .

— ھە ، خىجىل بوپسىز ـ دە ، ماڭا ئوخشاش بولغان ئوخشىمامسىز ، بىز ھەمشىرىكلەردىن ئىكەنمىز ، نېمە خىجىل بولىسىز ، دەپ بېرىڭ ، بىرىنىڭ يانچۇقىنى كولىغانمۇ ياكى قۇلۇپ چاققانمۇ...

ئەزىزنىڭ سوئالى يەنە جاۋابسىز قالدى .

— بولدى ، بولدى ئەتە دەپ بەرسىكىزمۇ بولىدۇ . بۈگۈن سىزگە مەن ئۆزۈمنىڭ جىنايىتىنى سۆزلەپ بېرەي ، يىغلىماڭ ، ئاكا ،__ دېدى ئەزىز .

— ھەي ، تولا گەپ قىلما ، شۇمتەك ، مېنى ئۇخلىغىلى قوي ،__ قارىماتاق گۈماندار توۋلىدى .

ئەزىز جىم ياتتى . بىردەمدە كامېردا خورەك ئاۋازى ئاڭلىنىشقا باشلىدى .

__ ئەزىز ، تاماكا بارمۇ ؟ تاماكا چەككۈم كېلىپ كەتتى ،__ دېدى مەمەت .

__ سىزدىنمۇ زۇۋان چىقىدىكەن ـ ھە ، ئاكا ، تاماكا يوق ، بۇ يەردە تاماكا چەككىلى قويمايدۇ . كۆرگەنسىز ، تۇرمىگە كىرگەندە يالىڭاچ قىلىپ تەكشۈرۈلىدىغان گەپ ، مەنمۇ دەسلەپ شۇنداق بولغان ، — دېدى ئەزىز ئاستا پىچىرلاپ .

__ قارىغاندا ئۇيقۇڭىز كەلمىگەن ئوخشايدۇ ، مەن سىزگە

مېنىڭ بېشىمدىن ئۆتكەن ئىشلىرىمنى سۆزلەپ بېرەي .

ئەزىز ئاستا پىچىرلاپ ئۆز كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەشكە باشلىدى .

ئېسىمنى بىلسەم ئانام ، دادام يوق ، كوچىدىكى سەرگەردان بالا ئىكەنمەن ، يېتىپ ـ قوپۇشۇم قىشلىرى تونۇر ، يازلىرى ھاۋالىق ئۆستەڭ ، باغلار ئىدى . قېقىلىپ ـ سوقۇلۇپ ، خەقلەرنىڭ ئىشلىرىنى قىلىشىپ بېرىپ جان باقاتتىم ، مەن بىلەن تەڭتۇشلارنىڭ مەكتەپكە ماڭغانلىقىنى كۆرسەم مېنىڭمۇ مەكتەپكە ماڭغۇم كېلەتتى . گاھىدا بالىلارنىڭ كەينىدىن مەكتەپلەرگە بېرىپ دەرس سۆزلىگەننى سىنىپ سىرتىدا تۇرۇپ كۆرەتتىم . بىر قېتىم يېقىندا تونۇشۇپ قالغان بىرقانچە دوستۇم بىلەن مەكتەپكە باردىم .

مەكتەپتىكى بىر ئايال ئوقۇنقۇچى : «ھەي ، سەن نەدىن كەلگەن مەينەت بالا ؟ نەدىن كەلگەن بولساڭ ، شۇ يەرگە كەت ، سەن بىزنىڭ مەكتەپتە ئوقۇمايدىكەنسەن ، ئەگەر مەكتەپتە ئوقار بولساڭ ئاتا ـ ئاناڭنى ئېلىپ كەل » دەپ مېنى مەكتەپتىن چىقىرىۋەتتى .

مەن دوستلىرىمنى سىرتتا ساقلاپ تۇردۇم . دوستلىرىم چىقتى . ئۇلار بىلەن ئۆيلىرىگە يارىدىم ، تۇيۇقسىز بىر دوستۇمنىڭ ئانىسى مېنى دوستلىرىم بىلەن كۆرۈپ قېلىپ : «ھەي بالا ، سەن كىم ؟ سەن بىزنىڭ بالىلارنىڭ كەينىگە كىرىۋالما . بالىلارنى بۇزۇپ ، مەكتەپتىن قالدۇرۇپ ، ئۆزۈڭگە ئوخشاش سەرگەردان قىلماقچىمۇ ؟ ئىككىنچى بالىلار بىلەن كۆرمەي ، ماڭ كەت » دەپ مېنى ئۆيدىن قوغلىدى .

مەن قاتتىق ئىزا ـ ئاھانەت ئىلكىدە ، شۇنىڭدىن بېرى چىرايلىق كىيىنىدىغان دوستلىرىم بىلەن ئۇچرىشالمىدىم ، شەھەر كوچىلىرىنى ئارىلاپ ئاشخانىلارغا سۇ توشۇپ ، ناۋايخانىلارغا ئوت قالاپ بېرىپ ، جېنىمنى جان ئەتتىم . قاچانلىقى ئېسىمدە يوق ،

مەن شەھەردە سەرگەردانلىقتا يۈرۈۋاتقان چېغىمدا بىر قول مېنى كاپ قىلىپ تۇتتى - دە ، يانغا تارتتى . «ماڭا بالا بولۇشنى خالامسەن» دېدى ئۇ ئايال . مەن بۇ سېمىز ئايالنىڭ ئەپتىگە قاراپ قورققان بولساممۇ ، لېكىن «بالا بولامسەن ؟» دېگەن گېپى ماڭا شۇنداق ياقتى - دە ، ماقۇل دېدىم .

شۇ ئايالنىڭ كەينىدىن ماڭغاندىن كېيىن كۆزۈم ئېچىلدى . ئەسلىدە بۇ ئايال ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە بالا ئېلىپ بېرىپ ساتىدىغان ئايال ئىكەن ، مېنى ئىچكىرىگە ئېلىپ بېرىپ ، تۇيدۇرماي سېتىۋېتىپ غايىب بولدى .

شۇنىڭدىن بېرى مەن ئىچكىرى ئۆلكىدە بىر خوجايىننىڭ قۇلىغا ئايلىنىپ قالدىم . كۈندە يانچۇقچىلىق قىلىپ ، كۆپ پۇل تاپمىساڭ ، تاياق يەيدىغان گەپ . قېچىپ كېتەي دېسەڭمۇ كېتەلمەيسەن . مەن ئىچكىرىدە قولدىن قولغا ئۆتۈپ كىشىلەرنىڭ قولىدىكى ماددىي بۇيۇمغا ئايلىنىپ ، ئوغرىلىق قىلىپ دېگەندەك چوڭ بولدۇم . ئوغرىلىق قىلىش داۋامىدا ئاق تاماكىنىمۇ چېكىپ سالدىم . ئىشقىلىپ ، ئىچكىرىدە تۇرغان ۋاقىتلىرىمىزدا قىلمىغان ئەسكى ئىشلىرىمىز قالمىدى . كېيىن خوجايىن تۇتۇلۇپ قالغاچقا ، مەن قېچىپ يۈرۈپ ئاران دېگەندە يېنىپ كېلىۋالدىم . نەگە بارىمەن ، نېمە ئىش قىلىمەن ؟ ئىچكىرىدىن ئېلىپ كىرگەن نەرسىلىرىم تۈگىدى . ئاخىر يەنە كونا ھۈنىرىم ياخشى ئىكەن دەپ يېزا بازارلىرىدا يانچۇقچىلىق قىلىشقا باشلىدىم . نەچچە قېتىم خەقلەردىن تاياق يېدىم . ئاساسلىقى ، مەن مال بازىرىدا يانچۇقچىلىق قىلدىم . كېيىن بازارنى باشقىلار تارتىۋالدى . مانا ، قارىمامسەن نەق ئىككى مىڭ يۈەن ئوغرىلاپ تۇتۇلۇپ قېلىپ ھازىر سولاقتا يېتىۋاتىمەن . دەسلەپتە ، خۇمارىم تۇتۇپ قىينالدىم ، مانا ھازىر ئوبدان بولدى . قورسىقىم ئېسىلگەندىن باشقا ئالامەت يوق ، مېنىڭ

ئاددىي كەچۈرمىشلىرىم مۇشۇ... قاچان چىقىپ كېتەرمەن... ئەزىز ئەسىنىدى .

— چىقىپ كەتسەڭ ، يەنە چېكەمسەن ؟ — دېدى مەمەت .

كىشىم بىلىدۇ دەيسەن ، پۇلغا يەتسەم چەكمەيمەن دېيەلمەيمەن - دە ، — دېدى ئەزىز .

— يەنە ئوغرىلىق قىلامسەن ؟— مەمەت قاچانلاردا بازاردا كالىسىنى سانقان قوشنىسىنىڭ پۇلى يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغانىدى . ئۇ دېھقانىنىڭ ئاھ - زارى پۈتۈن مەھەللىنى بىر ئالغانىدى . ئۇنىڭ ئەزىزگە قاراپ غەزىپى كەلدىيۇ ، لېكىن بۇ بىچارىنىڭ ھالىغا قاراپ ئىچى سىيرىلدى .

— ئوغرىلىق قىلماسمەن دەيمەن ، چۈنكى خەقلەرنىڭ بىرنەرسىلىرىنى ئوغرىلاپ بولغاندا ، يۈرىكىم ئېچىشىپ ئىچىم ئاغرىيدىغان چاغلار كۆپ بولغان . — دېدى ئەزىز .

ئەزىز خورەككە چۈشۈپ كەتتى . مەمەت ئۇيان ئويلاپ ، بۇيان ئويلاپ ھېچبىر ئۇخلىيالمىدى . «توۋا بىر ئوغرىنىڭ مال ئىگىسىگە ئىچى ئاغرىغان يەردە ، مېنىڭچۇ ، ھەي ، مەن تەنتەكلىك قىلدىم . ئۆلگۈچىمۇ تەنتەكلىك قىلدى... » مەمەت قورقۇنچقا چۆمدى... كېچىچە تەرلەپ ، جۆيلۈپ ئۇخلىيالمىدى .

— گۇماندار مەمەت ، سەن باشقىلارنى زەخمىلەندۈرۈپ ، ئۆلۈشكە سەۋەبچى بولغان جىنايەت بىلەن قولغا ئېلىنىدىڭ ، ئۆزۈڭنى - ئۆزۈڭ ئاقلىساڭمۇ ، ئادۇوكات تەكلىپ قىلساڭمۇ بولىدۇ...

سوراق ئۆيىدە ساقچىلارنىڭ يۇقىرىقى سوئالىنى ئاڭلىغان مەمەت جىمىپ كەتتى . ئاقلىغۇچى ئادۇوكات دېگەنلەرنى ئاندا - ساندا كىنولاردا كۆرگەن مەمەت قانۇننى ھېچ بىلمەيتتى .

مەمەت خىيال ئىلكىدە ساقچىلارنىڭ ھمايىسىدە كامېرغا

يېتىپ كەلدى .

ـــ ھەي لاپسيىپ قاپسەنغۇ ، سەنمۇ مەندەك ئادەم ئۆلتۈرگەنكەنسەنغۇ ، نېمە يوشۇرىسەن ، نوچىلىقىنى بۇنىڭ . كۆرىمىز ، ئەتە ـ ئۆگۈنگە قالماي سېنىمۇ ئېتىۋېتىدۇ ، ئۆلۈم جازاسى لايىق ساڭا ، ـــ قارىماتاق گۇماندار قاقاقلاپ كۇلدى .

ـــ ھەي مەمەتنىڭ جىنايىتى ساڭا ئوخشىمايدۇ ، گۇناھسىز دەپ ھۆكۈم قىلامدۇ ، تېخى . سەن بىلەمسەن ، ئۆزۈڭنىڭ جىنايىتىنىڭ ئېغىرلىقىنى ئويلىغىنا ،ـــ دېدى ئەزىزمۇ بوش كەلمەي .

ـــ ھەي ئوغرى نېمەڭگە يان باسىسەن ، ھەدەڭمىدى سېنىڭ ، ئاچا ـ سىڭىل بولۇۋالغىلى ،ـــ دېدى قارىماتاق گۇماندار مەھبۇسلار كىيىمىنى سېلىپ ، ئىچ كۇسرى بىلەنلا مۇنچىغا مېڭىۋېتىپ .

ـــ ھەي بولۇشمامسەن ، دۇمبەمنى تاتىلا !ـــ توۋلىدى ئۇ مۇنچىدا تۇرۇپ .

يەنە ئىككى گۇماندار مۇنچىغا كىرىپ كەتتى .

ـــ ئاستىراق تاتىلاشمامسەن ! ؟ ـــ ئاۋازىنىڭ چىقىشچە توۋلىدى قارىماتاق . ئىككى گۇماندار مۇنچىدىن يېنىپ چىقتى .

ـــ ھەي ، مەمەت سەن كىرە ، مېنىڭ دۇمبەمنى تاتىلاپ ، يۇيۇپ قوي…

مەمەت ئۇنىمىدى ، دەل شۇ چاغدا كامېرنىڭ ئىشكى ئېچىلدى .

ـــ توختى ، سەن بۇگۈندىن باشلاپ مۇشۇ كامېردا ياتىسەن . ساقچىلار چىقىپ كەتتى . كامېرغا قىرىق ياشلاردىن ھالقىغان سېمىز زىيالىي سۇپەت بىر كىشى كىردى .

قارىماتاق مۇنچىدىن يالىڭاچ چىقتى .

ـــ نېمىشقا كىرمەيسەن !ـــ مەمەتكە قاراپ ھۇرپەيدىيۇ ، ئالدىدا تۇرغان توختىنى كۆرۈپ جىمىپ قالدى .

ـــ ئۇيالساڭچۇ ، ھەرقانچە ئادەملىكىڭنى يوقاتقان ھايۋان بولساڭمۇ ، نېمە يالىڭاچ يۈرسەن !ـــ دېدى توختى غەزەپ بىلەن .

ـــ ھە ، توختى ئاكا ، خاپا بولما ، مەن سەن بىلەنمۇ كامېرداش بولغانغۇ ، مانا كىيىمىمنى كىيىۋاتىمەنغۇ ، ـــ قارىماتاق توختىنى تۇنۇيتتى . بىر ئاي ئىلگىرى بىر كامېردىمۇ يانقانىدى .

قارىماتاق توختىدىن ئەيمەندىمۇ قانداق ، ئەمدى ئۇنىڭ نوچىلىقىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى ، توختى ئەسلىدە ئامانەت قەرز كۇپىراتىپىدا ئىشلەيتتى . خېلى كۆپ پۇلنى باشقىلارغا قەرزگە بېرىۋەتكەچكە ، قەرز ئالدامچىلىقى بىلەن قولغا ئېلىنغان بولۇپ ، يېقىندا سوت ئېچىلاتتى ، توختىمۇ كەچلىكى يېتىپ ئەزىز ۋە مەمەتلەرنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى ئاڭلىدى .

ـــ ھەي ئۇكام ، ـــ دېدى توختى مەمەتكە ، سىزنىڭ جىنايىتىڭىز ئانچە ئېغىر ئەمەستەك تۇرىدۇ . قاراپ تۇرۇڭ ، يەنە بىر زەخىمىلەنگۈچى ساقىيىپ راست گەپ قىلسا ، يوللۇق قوغدانغان دەپ قويۇپ بېرىشى مۇمكىن ، سىز ئانچە ئۆزىڭىزگە ئېلىپ كەتمىسىڭىزمۇ بولغۇدەك ،ـــ دېدى توختى .

ـــ مېنىڭچۇ توختى ئاكا ، قانچە يىل كېسەركىن مېنى ،ـــ دېدى ئەزىز ئالدىراپ .

ـــ سېنىمۇ ؟ سېنى ئاز بولسا بىر يىل ياكى ئىككى يىل كەسسە مۇڭاپىق بولىدۇ ، سەن چىقىپ كېتىشكە ئۇنچە ئالدىرىمىساڭمۇ بولىدۇ ، سەن زەھەرنى تاشلاشنى ئويلا ، ئۆزۈڭنىڭ بارلىق مەسىلىلىرىنى ساقچىلارغا قالدۇرماي تاپشۇرغىن ،ـــ دېدى توختى .

ـــ ھەي ، توختى ، سەن قانۇندا ئوقۇپ ، نېمىشقا ئادۋوكات بولماي ، قەرز كۇپىراتىپىدا ئىشلىگەن··· قاراڭلار بۇنىڭ بىلىمدانلىقىنى ، مانچە يىل كېسىدۇ ، مانداق قىلىدۇ ، دەپ

سۆزلەپ كەتكىنىنى ، ھەي ، ئۆزۈڭنى بىر ئاقلاپ باققىنا قېنى ، تېخى مەمەتنى يوللۇق قوغدانغان دەيدۇ ماڭۇ ،ـــ دېدى قارىماتاق گۈماندار .

ـــ ھــەي ، مەن ساڭا بۇرۇنمۇ دېگەن ، سەن توۋا قىلىپ ، يــاخشى ئەمەللىرىڭ بولسا قىلىۋېلىپ ، گۆرۈڭنىڭ تەييارلىقىنى قىلماقتا يوق ، ئادەم ئۆلتۈردۈمغۇ دەپ چوڭ سەكرەپ ھەممىنى بوزەك قىلامسەن ، سەن ئىنسان ئەمەسمۇ ؟...

توختــىنىڭ پەند ـ نەسىھىتى قارىماتاقنى يەنە بىر قېتىم پەسكويغا چۈشۈرۈپ قويدى .

ئارىدىن بىرەر ھەپتە ئۆتتى .

نــېمــىشــقــىكىنتاڭ ، قارىماتاقنىڭ ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ كەتكەنىدى . ئۇ جىمىپ بىر كىچىدىلا مۇردىغا ئايلىنىپ قالغاندەك قىلاتتى .

ـــ نېمە بولدى ؟

قارىماتاق جىم ئىدى ، باشقىلار ئۇنىڭغا ئۆلۈم جازاسى بېرىش توغرىسىدا ھۆكۈم قىلىنغانلىقىنى بىلگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاۋايلاپ سورىمىدى .

ـــ ماڭۇنى يەڭال... .

ـــ پۇتۇڭنى يۇيۇڭال...

ـــ دۇمبەڭنى تاتىلاپ قويايمۇ...

قارىماتاقنىڭ كۆزلىرىدە ياش لىغىرلايتتى .

ـــ كامېرداشلار ، بەلكىم بۇگۈن ياكى ئەتە مەن بۇ كامېردىن چىقىپ كېتىشىم مۇمكىن ، مەن نەچچە ۋاقىتتىن بېرى كامېردا زومىگەر بولۇۋېلىپ ، ، سىلەرگە جىق ئازاب سالدىم ، مەن ئادەم ئــۆلــتــۈردۈمــغــۇ ، ھــامــان ئۆلىمەن ، دېگەن ئىدىيىدە بولۇپ ، ھەرقايسىڭلار بىلەن ئەپ ئۆتكۈم بولسىمۇ ئۆزۈمنى باسالماي شۇنداق

قىلدىم ، مېنى بەلكىم ھايۋان دەپ قالغانسىلەر... مەندىن ھېچقايسىڭلار «نېمە قىلدىڭ؟» دەپ سوراپ قويمىدىڭلار ، مەنمۇ ئەسلىدە دۇرۇس ئادەم ئىدىم . لېكىن ، ئادەملىكىنى يوقاتقان خوتۇنۇم بىلەن ئاشنىسىنى ئۆلتۈرۈپ بولۇپ قېچىپ كەتكىنىم ئۈچۈن بۇ ئۆلۈم جازاسىغا مۇپتىلا بولدۇم . مەن ئادەم ئۆلتۈردۈم دەپ پەخىرلەنمەيمەن ھەم ئۆكۈنۈپمۇ كەتمەيمەن . ھەرھالدا يېشىم چوڭ بولسىمۇ بالام بولماپتىكەن ، مېنى بەلكىم يېقىندا ئىجرا قىلىشى مۇمكىن . خوش ئاغىنىلەر ، مېنىڭ زومىگەرلىك قىلىشىمغا چىدىدىڭلار ، ساقچىلارغىمۇ دېمىدىڭلار ، مەن سىلەردىن رازى ، سىلەرمۇ رازى بولۇڭلار...

قارىماتاق ھۆڭرەپ يىغلاپ كەتتى .

مەمەت ئىككى ئادەمنى ئۆلتۈرگەن بۇ قاتىلنىڭمۇ يۈرىكىنىڭ گۆش ئىكەنلىكىنى ئويلاپ قاتتىق تەسىرلەندى .

ئەسلىدە بۇ كىشى خوتۇنىنى ئاشنىسى بىلەن تۇتۇۋېلىپ ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن ، ئىزىنى يوقىتىپ قېچىپ كەتكەنىدى . شۇڭا ، بۇ قېتىم ئۆلۈم جازاسى بېرىلگەنىدى .

— ئاتمىش تۆتىنچى نومۇر ، سەن كامېر ئالمىشىسەن ، نەرسە ـ كېرەكلىرىڭنى يىغىشتۇر...

ساقچىنىڭ ربشاتكىلىق ئىشىكنى ئېچىپ توۋلىغان ئاۋازى ھەممەيلەننى دىققەتكە سالدى ، قارىماتاق نەرسە ـ كېرەكلىرىنى يىغىشتۇرماقچى بولدى . قارىماتاقنىڭ پۈتىدا كىشەن بار ئىدى ، مەمەت ئۇنىڭ ئورنىدا يىغىشتۇرۇپ بەردى . ئەزىزمۇ ياردەم قىلدى . شۇ تاپتا مەمەت قارىماتاقنىڭ دۇمبىسىنى تاتىلاپ قويمىغىنىغا پۇشايمان قىلغانىدى .

— خوش ، دوستلار ، — قارىماتاق يىغىدىن توختاپ قىزارغان كۆزلىرىگە كۆلكە يۈگۈرتتى ـ دە ، ئاستا كامېردىن چىقىپ كەتتى .

قارىماتاق بۇ كامىرغا كىيىنچە ئىككىنچىلەپ كىرمىدى ، ئىجرا قىلدىمۇ ياكى ھاياتمۇ ، بۇنى مەمەت ، ئەزىز ، توختىلار ھېچقايسىسى بىلمەيتتى .

ـــ ئەتە توختى ئاكا، سىز بېشىڭىزدىن ئۆتكەننى سۆزلەپ بەرمىدىڭىزغۇ ؟ـــ سورىدى ئەزىز .

ـــ كۆرمىدىڭىزمۇ ، تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ ئەيىبلەشنامىسىدە بەش يۈز مىڭ يۈەن قەرزنى بانكىدىن ئالداپ ئالغان ، شېرىكى قېچىپ كەتكەن دەپ تۇرمامدۇ ، مېنىڭ قىلمىشىم شۇ .

ـــ سىزنىڭ بىلمەكچى بولغىنىڭىز بۇ بەش يۈز مىڭ يۈەن نەدە ؟ تۆلىمىدىڭىزمۇ ، شېرىكىڭىزچۇ ، شۇنى سوراڭاتىسىز ، شۇنداقمۇ ؟ـــ دېدى مەمەت ئەزىزگە .

ـــ ھەي ئۇكىلار ، سىلەر كىچىك ، بىلمەيسىلەر ، مەن سۆزلىسەم گەپ تولا ، مەن بالىلىرىمنىڭ ئالدىدا يۈز كېلەلمەيمەن ، ئائىلەمنى قوغداپ قالالمىغىنىمغا يۈز كېلەلمەيمەن ، سۆزلەپ بېرەي... كېيىنچە تۇرمىدىن چىقىپ قالسام مېنى ئىزدەڭلار ، شېرىك تىجارەت قىلارمىز ، كامىرداش ئۇنتۇلمايدۇ ، ئۇكىلىرىم ، — توختى بىر ئۇھ تارتتى ـ دە ، كەچۈرمىشلىرىنى كامىرداشلىرىغا سۆزلەپ بەردى .

ئەسلىدە توختى قانۇندا ئوقۇغان بولۇپ ، تەقسىم قىلىنغاندا بانكىغا تەقسىم قىلىنغانىدى . كېيىنچە بانكىلارنى قەرز كوپېراتىپ بانكا دەپ ئايرىدى . توختى قەرز كوپېراتىپىغا تەقسىم قىلىندى . توختىنىڭ بالىسى بار ئىدى . ئايالى كېلىشكەن ئايال بولۇپ ، خىزمىتىنى تاشلاپ تىجارەت قىلاتتى . چۈنكى ، توختىدىكى پۇللار خوتۇننىڭ قىزىقتۇرۇپ خىزمىتىنى ئاقسىتىشقا سەۋەب بولغانىدى . غورا ـ غورىنى كۆرسە ئالا بوپتۇ دېگەندەك ، توختىنىڭ خوتۇنى

رېستوران ، مېهمانسارايلاردىن كېلەلمەيدىغان ، قاتار چاي بولمىسا ياشىيالمايدىغان بولۇپ قالدى . توختى ئىككى بالىغا ھەم ئانا ، ھەم دادا بولۇپ مەكتەپتە ئوقۇتتى ، خوتۇنىنىڭ پۇل تېپىشى توختىدىن ئېشىپ چۈشتى . خوتۇنى بىرمەھەل خېلى كۆپ پۇل تاپتى ، پۇل تېپىش بىلەن بىرگە ئويۇن تاپقاندى ، توختى نەدىن بىلسۇن ، بىر كۈنى خوتۇنى توختىغا ئەركىلىدى .

ـــ ھەي توختى ، سىز تامغا بېسىپ كېپىل بولسىڭىز بولىدىكەن ، مەنمۇ كېپىل بولاي ، قۇرۇلۇشچى ئەمەت تازا بېيىپ كەتتى ، مەن بىلەن شېرىكلىشىپ مېھمانساراي ئاچماقچى ، شۇڭا ئۇنىڭغا بەش يۈز مىڭ يۈەن قەرز ئېلىپ بېرىڭ ، ـــ توختى خوتۇنىنىڭ دامىغا چۈشكەنىدى . توختى بەش يۈز مىڭ يۈەننى بانكا ئارقىلىق ئۆزى ھەم ئايالى كېپىل بولۇپ ئەمەتكە ئېلىپ بەردى . شېرىك تىجارەت قىلىش توغرىسىدىكى ئايالى بىلەن بولغان توختامنىمۇ بانكىغا بەردى . بولمىسا بۇ پۇلنى ئالالمايتتى ، ئەمەت بىلەن توختىنىڭ خوتۇنى بەش يۈز مىڭ يۈەننى ئالغاندىن كېيىن بىر كېچىدىلا يوقالدى ، ئۇلارنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى... توختىنىڭ كۆڭلىگە بۇ ئىش يۈز بېرىپ بولغاندا ئاندىن گۇمان چۈشتى .

گۇمان توغرا چىقتى . ئەمەت توختىنىڭ ئايالىنىڭ ئاشنىسى ئىدى .

مانا بۇ توختىنىڭ كەچۈرمىشى ئىدى...

ـــ ھەي ، ھەممىڭلارنىڭ جىنايىتىدە خوتۇن كىشى شېرىككەن ، مېنىڭكىدىمۇ شۇ خوتۇن كىشى مېنى سېتىۋەتكەن ، توۋا بۇ جاھانغا نېمە بولدى ، ـــ دېدى ئەزىز .

مەمەت قارىماتاق بىلەن توختىنىڭ كەچۈرمىشىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن خىيالغا چۆمدى...

مۇھەببەت ئۇرۇقى تىكىلىگەن ئىكەن ، ئۇنى كۆڭۈل قويۇپ پەرۋىش قىلىپ پورەكلەپ ئېچىلدۇرۇپ ، خۇش پۇراق چاچقۇزۇش كېرەك . مۇھەببەتنى ئۆز جېنىنى قوغدىغاندەك قوغدىغاندىلا ئاندىن مېۋە بېرەلەيدۇ . گەرچە رازىيەنىڭ سېيماسى مەمەتنى مەپتۇن قىلىپ ھاياجانغا سالغان بولسىمۇ ، كۆڭلى ئېغىشقا باشلىدى . ھەي رازىيەمۇ ئاخىر بىر ئايالغۇ قارىماتاقنىڭ ئايالى ، توختىنىڭ ئايالى ياق ، ياق ، مۇھەببەتنىڭ پايانسىز دۇنياسىدا ھەر خىل ، ھەر رەڭدىكى ۋاپاسىزلار تۇرلۇك ئويۇنلارنى ئويناپ چىقىدۇ ، بەزىلىرى يېڭىسىنى كۆرۈپ كونىسىنى تاشلايدۇ ، توختىنىڭ ۋە قارىماتاقنىڭ ئايالى ئۇچۇن ھەسرەت يېشى تۆكۈشكە ئەرزىمەيدۇ ، رازىيە ئۇلارغا ئوخشىمايدۇ ؟ قانداق قىلىشىم كېرەك ؟ ئەڭ ياخشىسى رازىيە بەختىنى تاپسۇن ، ئايرىلىپ كېتەي ، مەن تۇرمىدە قانچە يىل ياتسەم ، بۇ ماڭا نامەلۇم ، مەمەت ھەر خىل خىياللارنى قىلىپ ئۇخلاپ قالدى .

تاڭ ئاتتى . كامبر ئىشكى ئېچىلدى ، تاڭ ئېتىشى بىلەنلا بىر گۇماندارنى ساقچىلار كامبرغا ئەكىرىپ قويدى .

ـــ ھەي ، ئۇكام سىز نېمە جىنايەت بىلەن كىرىپ قالدىڭىز ؟ـــ سورىدى توختى .

ـــ كونا خوتۇنۇمنىڭ ئۆيگە ئوت قويغانلىقىم ئۇچۇن كىردىم .

يېڭى كىرگەن يىگىت پاكار بوي بولۇپ ، ئاچچىقى يامانەك قىلاتتى ، ئۇ قاراماتاقنىڭ ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى .

ـــ توۋا قىلدىم ، يەنە خوتۇن گېپى...

ـــ خوتۇنغا مۇنلىسۇەتسىز ئىش قىلغانلار بارمىدۇ بۇ كامبردا ؟ـــ سورىدى ئەزىز .

ـــ ھەي بىلمەمسەن ، بۇ كامبردا مەنلا بۇلاڭچىلىق قىلىپ

كىرگەن...

باشقا بىر گۇماندار شۇ گەپنى قىلىپ تۇرغاندا كامبرغا ساقچىلار كىردى .

ـــ توختى سەن نەرسىلىرىڭنى يىغىشتۇرۇپ چىق .

توختىنىڭ توغقانلىرى بارلىق زىيانلارنى تۆلىگەن بولۇپ ، سىرتتا ئىجرا قىلىنىشقا ھۆكۈم قىلىنغانىدى .

ـــ تۇرمىدىن چىققاندا مېنى ئىزدە ، ئۇكام ،ـــ دېدى توختى مەمەتكە .

مەمەتكىمۇ سوت ئېچىلدى ، رازىيە مەمەتكە بىر ئادۆوكات تەكلىپ قىلغانىدى .

مەمەتنىڭ بەختىگە يارىشا يەنە بىر زەخمىلەنگۈچى دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىن شېرىكىنىڭ (ئۆلگۈچىنىڭ) پىچىقىنىڭ ئۆزىنى زەخمىلەندۈرگەنلىكى ، مەمەتكىمۇ پىچاق تىققاچقا كالتەك بېشىغا تېگىپ كەتكەنلىكى ، ئەسلىدە رازىيەگە لۇكچەكلىك قىلماقچى بولغاندا ، مەمەتنىڭ قوغداپ قالغانلىقىنى ئېنىق تاپشۇرغانىدى . مەمەت يوللۇق قوغدانغان دەپ قويۇپ بېرىلدى .

ئەزىزمۇ بىر يىلدىن كېيىن تۇرمىدىن چىقتى . ئەنە ، توختىنىڭ قۇرۇلۇش شىركىتىدە مەمەت ،ئەزىزلەر ئىشلىمەكتە ، رازىيەنىڭ قورسىقى خېلىلا يوغىناپ قالغان بولۇپ ، ئۇلاردا تۇرمىدىكى ۋاقتىدىكى ئەنسىزلىكتىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى...

خاسىيەتلىك تېرەك

ھەر ئادەمنىڭ ھاياتىدا ئۇنتۇلغۇسىز بىر خاتىرە بولىدۇ . ئالدىمدا تۇرغىنى بىر كونا ئۆي ، ئۆينىڭ كەينىدىكى ئاچىماق تېرەك ، بۇ تېرەك مومامنىڭ ھايات كەچۈرمىشلىرىنىڭ گۇۋاھچىسى ، ھەر قېتىم مومامنى سېغىنغاندا ، مۇشۇ تېرەكنىڭ يېنىغا كېلىپ ، تېرەك بىلەن ئۇنسىز سىردىشىمەن . يىللار تېرەكنى قۇرۇتۇۋەتكەن بولسىمۇ ، لېكىن تېرەكنىڭ كۆتكىدىن قايتا ياشىرىپ چىققان نوتىلارنى مەن ياخشى پەرۋىش قىلغاچقا ئوبدان ئايىنىدى .

مومام قازا قىلغىلى بىر قانچە يىل بولغان بولسىمۇ ، لېكىن مومامنىڭ سېمىاسى ئېسىمدىن چىقمايدۇ . دوستۇم شەپقەت تېببىي ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتتۈرگەن يىلى مەنمۇ ساقچى مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ خىزمەتكە چىققان ئىدىم . مومام شۇ يىللىرى سەكسەن ياشتىن ئاشقان بولۇپ ، پالەچ بولۇپ يېتىپ قالغان ئىدى . بىر كۈنى مەن دوستۇم شەپقەتنى باشلاپ يېزىدىكى كونا ئۆيىمىزگە مومامنى يوقلاپ چىقتىم . مومام باغ چېتىدىكى ئىككى تۈپ چوڭ تېرەكنىڭ سايىسىدا ئولتۇرغان ئىكەن .

ـــ موما ، ئەجەب تېرەك تۈۋىدە ئولتۇرۇپسىزغۇ ؟ ـــ دېدىم مەن .

ـــ كەل بالام ، ئولتۇرغىن ، ـــ دېدى مومام مېنى يېنىغا

تارتىپ .

ـــ شەپقەتنى سېنىڭ كېسىلىڭنى كۆرۈپ باقسۇن دەپ باشلاپ چىقتىم ، ـــ دېدىم مومامغا .

ـــ رەھمەت بالىلىرىم ، مېنىڭ كېسىلىم يوق ، بىر پۈتۈم گۆرگە ساڭگىلىدى ، قېرىلىق ئەمەسمۇ ، ـــ دېدى مومام .

مەن مومامنى يۆلىدىم . شەپقەت مومامنىڭ قان بېسىمىنى ئۆلچەپ كۆردى .

ـــ موما كېسەللىرىمۇ ئېغىر ئەمەسكەن ، مەن كېلەر قېتىم دورا ئالغاچ چىقاي ، ـــ دېدى شەپقەت .

ـــ موما ، يۈرە ئۆيگە كىرەيلى ، ئۆيدە ياتقىن ، ـــ دېدىم مەن مومامنىڭ تېرەك تۈۋىدىكى توپىغا سېلىپ ياتقان سىلىنجىسىنى قېقىشتۇرۇپ .

ـــ بالام بۇ تېرەككە قارا ، تېرەكتە مېنىڭ ھايات خاتىرلىرىم ساقلانغان ، بۇ تېرەك بۇنىڭغا گۇۋاھ ، تووا ، ئەجەب ئۇدۇل كەلگىنىنى بىرىڭلار دوختۇر ، بىرىڭلار ساقچى ، ـــ دېدى مومام تېرەكلەرگە قاراپ .

مەن شۇئان بېشىمنى كۆتۈرۈپ تېرەككە قارىدىم ، ئىككى تۈپ قاياق تېرەكنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئايلانمىسىغا ئادەمنىڭ غۇلىچى يەتمەيتتى . ئۇستى تەرىپى كېسىۋېتىلگەن بولۇپ ، نۇرغۇن نوتىلار ئەتراپقا باراقسان يېيىلىپ سايە تاشلاپ تۇراتتى .

ـــ موما ، قانچە ياشقا كىردىلە ؟ ـــ دېدى دوستۇم شەپقەت .

ـــ ۋاي بالام ، قانچە ياشقا كىرگەنلىكىمنى ئۇقالمايمەن ، ـــ دېدى مومام .

ـــ موما ، تېرەكنى شۇنچە قەدىرلەيدىكەنسەن ، ھەر قېتىم چىقسام تېرەك تۈۋىدە ئولتۇرىسەن ، بۇ تېرەكنىڭ نېمە خاسىيىتى بار ؟ ـــ دېدىم مومامغا قاراپ .

ـــ بۇ ئىشلارغا نۇرغۇن يىللار بولدى ، ـــ دېدى مومام ، ـــ سۆزلىسەم گەپ جىق ، بوپتۇ سورىغاندىكىن دەپ بېرەي :

ـــ ئون ئالته ياشلاردىكى ۋاقتىم ئىدى ، بوۋاقنىڭ بىلەن قوشنا ئىدۇق . ئۇ دەۋرىنىڭمۇ ئۆزىگە يارىشا كىيىنىشلىرى بار ئىدى . ئائىلىمىزنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى ياخشى بولۇپ ، مەن ئۇزۇن پىنجەك كىيەتتىم . چېچىمدا يارىشىملىق كۆمۈش گۈيەكلەر لاۋۇلداپ تۇراتتى . بوۋاقنىڭ تازا قىران ، يىگىتلىك چاغلىرى ئىدى . مېنى ئالىمەن دەپ تۇرۇۋاپتۇ ، شۇنىڭ بىلەن ماڭا چاي ئىچۈرۈلدى . بوۋاقنىڭ باي ئائىلىنىڭ ئوغلى ئىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە يالغۇز ئوغۇل بولۇپ ، مەھەللىدىكى يىگىتلەرنىڭ كۆزى ئىدى . قېينانام ھەجىگە ماڭماقچى بولدى ـ دە ، ئات يېتىلەپ مېڭىش ، ھەمراھ بولۇش ئۈچۈن بوۋاقنىمۇ بىرگە ئېلىۋالدى . تويمىزنى ئۇلار ھەجدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن قىلماقچى بولدۇق ، بوۋاقنىڭ كەتتى . ئارىدىن بىر يىل ئۆتتى . كەلمىدى . چۈنكى ، ئۇ چاغلاردا قاتناش ئات ـ تۆگىلەر ئىدى . بىر چاغلاردا بوۋاقتىن خەت كەلدى ، بوۋاقنىڭ خېتىدە بىزنى سېغىنغانلىقىنى ، يولىنىڭ بەك يىراقلىقىنى ، ئات بىلەن تاغ ـ داۋان ئېشىپ ماڭغانلىقىنى ، يەنە ئالته ئايدىن كېيىن ھەج قىلىپ بولۇپ قايتىپ كېلىدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ . مەن بوۋاقنىڭ ساقلىدىم . شۇ ئاي ، شۇكۈنلەردە ۋاباا كېسىلى تارقىلىپ پۈتۈن يۇرتتا يىغا ـ زارە ، ماتەم بولدى . بەزى ئۆيلەردىن ئائىلە بويىچە ئادەم ئۆلۈپ كەتتى . قورقۇش ، گاڭگىراش ئىچىدە كۈنلىرىمىز تەستە ئۆتمەكتە ئىدى . ئۇ چاغلاردا نەدە داۋالاشتىن سۆز ئاچقىلى بولسۇن ، تېۋىپلار شۇنداق ئەتىۋار بولۇپ ، تېۋىپ تېپىشمۇ قىيىن بولۇپ كەتكەن ئىدى . ئۆي ـ ئۆيدە كۈندە ناماز بولماقتا ئىدى . «قىزىم بۇياقتا كەلگىن» دېدى دادام مېنى ئىككى تۈپ تېرەككە ئارغامچا باغلاپ ياسالغان ئىلەڭگۈچنىڭ يېنىغا چاقىرىپ :

سەن قوشنىمىزنىڭ قىزى دانىخان بىلەن بۇ ئىلەڭگۈچتە ئولتۇرۇپ ئويناپ تۇرغىن ، ئۆي تەرەپكە ئۆتمەڭلار ، يەيدىغان نەرسىلەرنى قويۇپ قويدۇم ، تېرەك تۆپىسىدىكى بىر خالتىدا نان بار ، چىلەكتە سۇ بار . قورسىقىڭلار ئاچسا نان يەپ ، ئۇسسىساڭلار سۇنى ئىچىپ ، باغدا ئويناڭلار . ئاناڭ بىلەن تۇغقانلىرىمىزنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كېلەيلى . باغدىن چىقماي ئىلەڭگۈچ ئويناڭلار ، كەچ بولسا تېرەك تۇڭگە سېلىپ قويغان كۆرپە ، ئەدىيالدا ئۇخلاڭلار .

دادام كۆزىگە ياش ئېلىپ دانىخان بىلەن مېنى باغدا قالدۇرۇپ ، باغ ئىشىكىنى ئېتىپ چىقىپ كەتتى . دانىخان بىلەن ئىككىمىز قىپقىزىل ئەتلەس كۆينەك كىيىۋالغانىدۇق .

كېيىن ئۇقسام ، قوشنىمىز دانىخاننىڭ ئاتا ـ ئانىسى كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن ئىكەن . دادام بىزنى بىلىپ قالسا قورقمىسۇن دەپ ، باغقا ئەكىرىپ قويغان ئىكەن . دادامنىڭمۇ بۇ كېسەلنىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ ئۆلۈپ كېتىشىنى مەن نەدىن بىلەي ؟ ئاردىدىن يەتتە كۈن ئۆتكەندە باغقا دادامنىڭ سىڭلىسى كىردى . مېنى ھەم دانىخانىنى قۇچاقلاپ يىغلاپ كەتتى . دادام ئۆلۈپ كەتكىلى ئالتە كۈن بولغان بولۇپ ، مەن تېرەك تۇڭىدە تۇرۇپ دادامنى ئۇزىتىپ قويالمىغانىدىم . دادامنىڭ سىڭلىسى ئۆيلەرگە سەندەل چاچتى . دانىخان بىلەن ئىككىمىزنى دورا ـ دەرمەكتە يۇيۇندۇردى . قىش يېتىپ كەلگەچكە ، ئۆلۈم ـ يېتىم ئازلاشقا باشلىدى . كېسەل تۇگىدى . بىزنىڭ ئائىلىدىن مەنلا ساق قالغانىدىم . ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي بوۋاڭ ھەرەمدىن قايتىپ كەلدى . مەن بوۋاڭ بىلەن توي قىلدىم ، شۇنىڭدىن كېيىن بىر قانچە يىللار ئۆتتى . كېيىن ئۆلكە ئازاد بولدى . سولچىلىق ھۆكۈم سۈرگەن يىللاردا بۇرۇن چەت ئەللەرگە چىققان بەزى كىشىلەر ئۇڭچىلىققا ئۇچرىدى . بىز بوۋاڭدىن ئەنسىرەپ باغقا ئېلىپ چىقىپ ئىلەڭگۈچ ئېسىلغان تېرەك

ئۇستىگە يوشۇردۇق . تېرەكنىڭ ئۇستىگە ئۇچ - تۆت ئادەم ئازادە ياتاتتى . بوۋاڭ ئۇچ ئاي ئەتراپىدا تېرەك ئۇستىدىن چۈشمەي يوشۇرۇنۇپ تۇردى . كېيىن ۋەزىيەت ئوڭشىلىپ بوۋاڭ ئۇۋالچىلىققا ئۇچراشتىن ساقلىنىپ قالدى . بۇ تېرەك ئىلگىرى مېنى يۇقۇملۇق كېسەلدىن ساقلاپ قالغان بولسا بۇ قېتىم بوۋاڭنى ساقلاپ قالدى . يىللار ئۆتتى . بوۋاڭ قېرىلىق يېتىپ ئۆلۈپ كەتتى . مېنىڭ تەقدىرىم بىلەن بۇ تېرەك چەمبەرچاس باغلانغان ، تېرەك تۇۋىدە ئولتۇرۇشۇمنىڭ سەۋەبى شۇ .

مومام بۇ تەسىرلىك ھېكايىسىنى ماڭا قالدۇرۇپ بىر قانچە يىلدىن كېيىن ئۆلۈپ كەتتى . خىزمەت ئېھتىياجى بىلەن باشقا يەرگە بېرىپ بىر نەچچە يىلدىن كېيىن قايتىپ كەلسەم ، ھەر ئىككى تېرەك قۇرۇپ كېتىپتۇ ، كېيىن ئۇنى كېسىۋەتتىم . شۇنىڭدىن بېرى تۇۋىدىن ياشىرىپ چىققان نوتىلارنى پەرۋىش قىلىپ كېلىۋاتىمەن .

گۈزەللىك ۋە رەزىللىك

(پوۋېست)

1

تۇرمە ئالدىغا كەلگەندە تۇرانسانى سۇر بېسىشقا باشلىدى . ئۇ يېقىندىلا يۇز بەرگەن پاجىئەنىڭ بىر قاباھەتلىك چۈش بولۇشىنى نەقەدەر ئارزۇ قىلاتتى ـ ھە !ساقچىلارنىڭ يالاپ مېڭىشى بىلەن تۇرمە دەرۋازىسىدىن كىردى ـ دە ، تېخىمۇ قورقۇنچ ئىچىدە قالدى .

بەھەيۋەت ئېگىز تاملار ، تامدىكى مىخلىق سىملار ، ئۆگزىدە رەتلىك تىزىلىپ چارلاۋاتقان قوراللىقلارنى كۆرگەن تۇرانسا ئۆزىنىڭ چۈش كۆرمەيۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى .

ئېگىز بوي ، كۆزلىرى چوڭ ، كېلىشكەن بۇ چوكانىنى كۆرگەن ھەرقانداق ئادەم ئۇنىڭ ياۋاش ، مۇلايىم تۇرقىدىن تۇرمىگە خاتا كىرىپ قالغان ئوخشايدۇ ، دەپ ئويلاپ قالاتتى .

ـــ جىنايەت گۇماندارى تۇرانسا ، سەن قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايەت گۇمانى بىلەن بۇگۈندىن باشلاپ سولاقخانىدا جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلۇپ تەكشۈرۈلىسەن ، بۇ يەرگە قول قوي ، ـــ بايانىنى بېرى تۇرانسانى يالاپ كەلگەن ئايال ساقچى تۇرانسانىڭ قولىغا قەلەمنى كەسكىنلىك بىلەن ئۇزاتتى .

تۇرانسانىڭ قوللىرى توختاۋسىز تىترەپ ئاران دېگەندە يەنە بىر ئايال ساقچى كۆرسىتىپ بەرگەن ئورۇنغا ئۆز ئىسمىنى يازدى .

ئايال ساقچىلار بىر قاتار رەسمىيەتلەرنى ئۆتىگەندىن كېيىن ،

تۇرانسانى تۇرمە ساقچىلىرىغا تاپشۇرۇپ بەردى ـ دە ، تۇرمىدىن چىقىپ كەتتى ، تۇرانسا مىشىلداپ يىغلاشقا باشلىدى .

تۇرمە دىجورنى ئىشخانىسىدا بىر ئايال ساقچى ھەمدە تۆت ئەر ساقچى بار ئىدى .

ـــ يىغلىما ، ـــ دېدى ئايال ساقچى مۇلايىملىق بىلەن گەپىنى داۋاملاشتۇرۇپ ، ـــ بۇ سولاقخانا مۇناقچە دېگەندە ، بۇ دېگەن تۇرمە . بۇگۈندىن باشلاپ سەن تۇرمىنىڭ بىر ئەزاسى ، تۇرمىنى ئۆز ئائىلەم دەپ بىلىشىڭ كېرەك ، بۇ يەرگە ھەر خىل گۇمانداراللار قامىلىدۇ ، سەن ئاياللار ئىككىنچى كامېرىغا قامالدىڭ ، كامېر ئىچىدە ئۇنلۇك ۋارقىراشقا ، قالايمىقانچىلىق چىقىرىشقا بولمايدۇ ، مانا ماۋۇ تۇرمىدىكى گۇماندار ھەم جىنايەتچىلەر رىئايە قىلىشقا تېگىشلىك بەلگىلىمە ، ئوبدان كۆرۈۋال ، ـــ ئايال ساقچى تۇزۇم خاتىرىلەنگەن بىر ۋاراق قەغەزنى تۇرانسىغا سۇندى .

تۇرانسا مىشىلداشتىن توختاپ ، قەغەزنى قولىغا ئالدى .

ـــ مەن بىلەن ماڭ ، كىيىملىرىڭنى ئالماشتۇرىسەن ، ـــ ئايال ساقچى تۇرانسانى تەكشۈرۈش ئۆيىگە ئەكىرگەندىن كېيىن ، ئۇنىڭغا تۇرمە كىيىمىنى بەردى .

تۇرانسا سىزىقچە بەلگىسى بار ، كۆكۈچ كىيىمنى قولىغا ئېلىپ تېڭىرقاپ تۇرۇپلا قالدى .

ـــ نېمە تۇرىسەن ، چاپسان كىيىملىرىڭنى يېشىپ ، بۇ كىيىملەرنى كىيگىن ، بۇ يەرنىڭ قائىدىسى مۇشۇ ، بۇنىڭغا بويسۇنمىساڭ بولمايدۇ ، ـــ دېدى ئايال ساقچى .

تۇرانسا مەھبۇس كىيىمىنى كىيدى ، ئەمما ياغلىقىنى ئېلىۋەتمىدى :

ـــ ياغلىقىڭنىمۇ ئېلىۋەت ، ـــ دېدى ئايال ساقچى بۇيرۇق

قىلىپ .

تۇرانسا چىڭ چىگىلگەن ياغلىقىنى يەشتى ، ئۇزۇن ، قاپقارا ، سۇمبۇل چاچلىرى ياغلىقنىڭ يېشىلىشى بىلەن پەسكە ساڭگىلاپ چۈشتى ، بۇ مەھبۇسنىڭ زىبا قامىتى ھەرقانداق كىشىنى مەپتۇن قىلاتتى .

ــ ماۋۇ يوتقان ـ كۆرپە ھەم ئاۋۇ قاچىنى ئېلىپ مەن بىلەن ماڭ ، ــ ئايال ساقچى قولىدىكى ئاچقۇچلارنى شاراقلىتىپ ، تۇرانسانى رەسمىي كامېرغا باشلاپ ماڭدى .

ئۇچ تۆمۈر رىشاتكىلىق ئىشىكتىن كېيىن ، تۆتىنچى تۆمۈر رىشاتكىلىق ئىشىك ھەيۋەت بىلەن ئېچىلدى .

ــ گۇمانىدار تۇرانسا ، سەن مۇشۇ كامېردا تۇرىسەن ، نەرسىلىرىڭنى ئاۋۇ ئورۇنغا قوي ، جېدەل قىلىشقا بولمايدۇ ، جېدەل قىلساڭ جازاغا تارتىلىسەن ، ــ دېدى ئايال ساقچى .

تۇرانسا نەرسىلىرىنى ساقچى كۆرسىتىپ بەرگەن ئورۇنغا قويدى ـ دە ، بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى .

ساقچى ئىشىكنى يېپىپ چىقىپ كەتتى .

تۇرانسانىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەشكە باشلىدى ، چۈنكى تۇرانسا كىنولاردا مەھبۇسلارنىڭ بىر ـ بىرىنى بوزەك قىلىپ ئۇرغانلىقىنى كۆرگەن ئىدى .

ئۆزىنىڭ قانداق دىشۋارچىلىققا دۇچ كېلىدىغانلىقىنى ، كىم تەرىپىدىن بوزەك ئېتىلىدىغانلىقىنى خىيال قىلىۋېتىپ كامېرداشلارغا كۆز يۈگۈرتتى .

بۇلاقتەك شەھلا كۆزلەر ، ئۇزۇن ـ كالتە چاچلار تۇرانساغا تەلمۈرۈپ قارىشىپ تۇراتتى .

ياشتا چوڭراق ئىككى ئايالدىن باشقا بەش قىز تۇرانسا بىلەن تەڭ دېمەتلىك بولۇپ ، بۇ كامېرغا تۇرانسا بىلەن قوشقاندا سەككىز

ئادەم قامالغاندى ، تۇرانسا ئوڭايسىزلاندى .

ــ بۇياقتا كېلىڭ ، سىز نېمە جىنايەت بىلەن سولاندىڭىز ؟ ــ چاچلىرى سېرىق رەڭدە بويىلىپ ئۆڭۈشكە باشلىغان چىرايلىق قىز تۇرانسانىڭ يېنىغا كەلدى . تۇرانسا نېمە دېيىشىنى بىلمەي جىمىپ ، ئېغىزىغا بىر نەرسە تۇرۇپ قالغاندەك ھاڭۇبقىپ تۇرۇپ قالدى .

ــ گەپ قىلمايدۇغۇ بۇ خېنىم ، ياكى ئىپپىتىنى ساتقان پاھىشە ، ياكى بولمىسا مەندەك ئاق ساتقاندۇ ، خجىل بولۇپ گەپ قىلمىغىنىنى قارا بۇنىڭ ، ۋۇي خېنىم ، سولامچىلىق قىلغانمۇ ، ئەجەب گەپ قىلمايسىز ـ يا ، ــ دېدى سېمىز ئايال .

ــ ھەي ، ئېھتىمال ، بۇ قىز گاس ـ گاچا ئوخشايدۇ ، ئ ـەجەب چىرايلىق قىزكەن بولمىسا ، ماڭا ئوخشاش ئىغرى ئوخشىمامدۇ ، ــ دېدى ئوتتۇرا ياش يەنە بىر ئايال .

ــ باغلىشامدۇق ؟ ــ دېدى يەنە بىر ئايال .

ــ بىز ھەممىمىز جىنايەت ئۆتكۈزۈپ كىرگەن ، بىر ـ بىرىمىزنىڭ جىنايىتىنى بىلىشمىسەك بولماس ، مەيلى تەڭلىكتە قالغان بولسۇنز ▮ دېمىسۇنزمۇ بولىدۇ ، ــ دېدى سېرىق چاچلىق قىز .

ــ ئادەم ئۆلتۈرۈپ كىرىپ قالدىم ، ــ تۇرانسا ئىككى قوللاپ يۈزىنى تۇتۇپ يىغلاشقا باشلىدى .

تۇرانسانىڭ بۇ گېپىنى ئاڭلاپ بەزى ئاياللار يانغىراق بېرىپ ئولتۇرۇشتى . سېرىق چاچلىق قىز تۇرانسانىڭ يېشىنى سۈرتتى .

ــ يىغلىۋېلىڭ ، قانغۇچە يىغلىۋېلىڭ ، لېكىن ئاۋازىڭىزنى بوش چىقىرىڭ ، ــ دېدى سېرىق چاچلىق قىز تۇرانسانى بەزلەپ .

ــ مېنىڭ ئىسمىم ماھىرە ، جاھانكەزدى ماھىرە ، ئەسلىدە مەن تاغلىق قىز ئىدىم ، بالا ئالداپ ساتقانلىقىم ئۈچۈن يېقىندا

رەسمي قولغا ئېلىندىم . ھازىر سوت ئېچىپ ھۆكۈم قىلىشنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتىمەن ، ـــ دېدى سېرىق چاچلىق قىز .

ـــ مەن ئېرىمنى زەھەرلەپ ئۆلتۈرگەنىدىم ، ئېرىمغا چاشقان دورىسى سېلىپ بەرگەن ، ئىسىت ئىككى بالام ، ئىسىت كېسەلچان دادام ، ئۇلارنى كىممۇ باقار ...

ـــ تۇرانسا قايتىدىن بۇلدۇقلاپ يىغلاپ كەتتى .

ـــ مېنىڭ ئىسمىم ساجىدە ، مەنمۇ سىزگە ئوخشاش ئېرىمنى زەھەرلىگەن ، مەنمۇ چاشقان دورىسى بەرگەن ، لېكىن ئۆلمەي قالدى ئۇ ئەبلەخ ، دوختۇرلار قۇتقۇزۇۋالدى ، ھەر نېمە بولسا مېنىڭ رىسقىم بارىكەن ، ئۆلگەن بولسا قانداق قىلاتتىمكىن تاڭ ، مېنىمۇ ھۆكۈمەت ئېتىۋېتەتتى ـ دە ، ـــ دېدى ساجىدە .ئ

ـــ ئوھوش ، ـــ دېدى ماھىرە ئېغىزىغا قولىنى ئاپىرىپ ساجىدەنى سۆزلىمەسلىككە ئۇندەپ .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ تۇرانسىغا تېتىرەك ئولىشىشقا باشلىدى .

ـــ مېنىڭ ئىسمىم خانسايىپخان ، ئۆزۈمنى ھەممىڭلارنىڭ ئانىسى دېسەممۇ بولىدۇ . مەن ئەر خەقلەردىن يىرگىنىپ ، زەھەر بىلەنلا ئۆتكەن خوتۇنمەن ، زەھەر چەكتىم ، ساتتىم . بۇ نۆۋەت خېلى كۆپ مال بىلەن نەق تۇتۇلدۇم . ھازىر بەك پۇشايمان قىلىۋاتىمەن ، نېمە ئۈچۈن قېرىغاندا زەھەرگە يولىغاندىمەن ، ـــ دېدى يەنە سېمىز ئايال .

ـــ ھەي ، سىز نېمە ئۈچۈن ئېرىڭىزنى زەھەرلەيسىز ، بالىلارنىڭ دادىسى ئەمەسمۇ ؟ ـــ دېدى يەنە بىر ئايال مەھبۇس تۇرانسىغا قاراپ .

ـــ ھوي ، خىجىل بولماي ئوغرىلىق قىلغان خېنىم ، ئۇنداق قىلىشىڭمۇ سەۋەبى بولىدۇ ، سوراۋەرمەڭە ئادەمنىڭ نېرۋىسغا تېگىپ ، ـــ دېدى ساجىدە تۇرانسانىڭ يېنىدىكى قاچىنى قاچا

قويىدىغان جازىغا ئېلىۋېتىپ .

ــ ساڭا گەپ قىلمىدىم ، ياش تۇرۇپ ئېرىنى زەھەرلىگەن سارالڭ ، ــ دېدى ئايال مەھبۇس قاپىقىنى تۇرۇپ .

ساجىدە يەردىكى سۇپۇرگىنى قولىغا ئالدى .

ــ بولدى ، جېدەلىلەشمەكلار ، ھەممىمىز تۇرمىدە يېتىۋاتىمىز ، بۇرۇن تونۇشمىساقمۇ ئەمدى تونۇشتۇق ، ھەممىمىزنىڭ بېشىدىن نۇرغۇن ئىسسىق ـ سوغۇقلار ئۆتكەن . ھەممىمىز ئاچا ـ سىڭىل ، يېغىرىمىزغا تېگمىدىغان گەپلەرنى قىلىپ نېمە قىلىمىز ؟ ــ دېدى ماھىرە .

ــ تاماق ئېلىۋېلىڭلار ...

كارىدوردا تاماققا قوڭغۇراق چېلىندى .

ــ ماھىرە ئاچا ، تامىقىڭىزنى مەن ئەكېلەي ، ــ ساجىدە ئىككى قاچا كۆتۈرۈپ ئەڭ ئاۋۋال ئىشىك ئالدىغا باردى . رىشاتكىدىن تاماق سۇنۇلدى .

ــ ساجىدە ، ماۋۇ دوستىمىزغىمۇ ئەكەل ، ئىسمىڭىز نېمە ئىدى ؟ ــ سورىدى ماھىرە .

ــ تۇرانىسا .

ــ ئېلىڭ تامىقىڭىزنى ، تۇرانىسا ئاچا ، ــ دېدى ساجىدە تاماقنى ئەكېلىپ .

ــ ۋايجان ، يەنە سۇيۇقئاش ئىكەنغۇ ، ــ ساجىدە تۇمشۇقىنى ئۇمچەيتتى .

ــ ھۇي ، تاۋى نازۇك خېنىم ، باينىڭ قىزى بولسىڭىز كاشكى ، بىر قەلەندەرنىڭ قىزى تۇرۇپ مۇشۇ ئاشنى ياراتمىغىنىنى بۇنىڭ ، ــ دېدى ياشتا چوڭراق ئايال مەھبۇس .

ــ كىم قەلەندەرنىڭ قىزىكەن ، سەن پادىشاھنىڭ خانىشى بولساڭ بۇ تۇرمىدە يېتىپ نېمە قىلىسەن ، ياش بالىلارنى ئازدۇرۇپ

ئوغرىلىققا سېلىپ ، ھارام مالنى يېگەن خوتۇن ، ــ دېدى ساجىدە قەھرى بىلەن .

ــ خوپ بوپتۇ ، مەن ياش بالىلارنى ئازدۇرغاچ ئۆزۈمگە تارتتىم ، سەنچۇ ، سەن ئەرلەرنىڭ قاتىلى قانجۇق ، ــ دېدى ياشتا چوڭراق ئايال مەھبۇس .

ــ تاماق ۋاقتىدىمۇ ئارامچىلىق يوقمۇ ؟ بىز ھەممىمىز جىنايىتىمىزگە توۋا قىلغىلى كەلگەن تۇرساق ، نېمە كۇندە جېدەل قىلىسىلەر ؟ ساجىدە سەنمۇ گەپنى ئاز قىلىپ تامىقىڭنى يە ، ساجىدە سىلەردىن كىچىك بولغاندىكىن بىرەر ئېغىز گەپنى قويۇپ بېرىڭلار ، ئاچىلار ، ــ دېدى ماھىرە .

ــ توۋا ماھىرە ، سەن نېمىدېگەن ياخشى بالا ـ ھە ، نېمە بولۇپ بالا ئالداپ سانقانسەن ؟ نېمە بولۇپ تۇرمىگە كىرىپ قالغانسەن ؟ سەن مېنىڭ ئۆز قىزىمنى ئەسلىتىسەن ؟ ــ دېدى خانسايىمخان .

ــ س ىز ذېمە ئۇچۇن بالا ئالداپ سېتىپ كىرىپ قالدىڭىز ؟ــ دېدى تۇرانسا ئۆزى دېمەتلىك بۇ چوكانغا قاراپ .

ماھىرە سەل ئويلىنىپ ئوڭايسىزلىنىپ قالدى .

ــ مۇھەببەتنى دەپ ، پۇلنى دەپ ، ــ دېدى ماھىرە . ماھىرەنىڭ كۆزىدىكى بىر تامچە ياش قاچىدىكى ئاشقا چۈشتى .

چۈشلۈك ئۇخلاشقا قوڭغۇراق چېلىنىدى ، ماھىرە قاچىنى يېغىشتۇردى ـ دە ، يوتقانغا يۆلىنىپ خىيالغا پاتتى ...

2

قىزلار مۇھەببەت گۈلزارىغا قەدەم قويغاندا ، خۇددى بىر ـ بىرى بىلەن گۈزەللىك تالاشقان گۈللەردەك يېگىتلەرنى ئۆزىگە جەلپ

قىلىپ ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى مۇھەببەت ئۇچقۇنىنى يالقۇنغا ئايلاندۇرىدۇ .

ماھىرەمۇ تالاي كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزۈپ يوشۇرۇن كۆيۈكنىڭ ئازابىنى بولۇشىغا تارتقانىدى . ماھىرە ھەيۋەتلىك گۈزەل تاغلار ئېتىكىدە چوڭ بولغان تېپىك تاغ قىزى ئىدى . ئەلمىساقتىن تارتىپ ماھىرەنىڭ ئاتا - بوۋىلىرى كوئىنلون تاغلىرى ئارىسىدا قوي بېقىپ ، دېھقانچىلىق قىلىپ تىرىكچىلىك قىلاتتى . باشلانغۇچ مەكتەپنى چالا پۈتتۈرۈپ ئوقۇشتىن توختاپ قالغان ماھىرە يېشى چوڭىيىپ بالاغەتكە يېتىشكە باشلىغان چاغدا ، چوڭلار سىنىپىغا قوبۇل قىلىنىپ ، مۇھەببەت مەكتۇپلىرىنى بىمالال كۆچۈرۈپ يازالايدىغان سەۋىيىگە يەتكەنىدى . قاش - كۆزى ئويناپ تۇرىدىغان ، ئىگىز بوي ، چىرايلىق بۇ قىزنىڭ قەلبىنى ئۆزىنىڭ تاغلىق كەنتىدىكى كەسكىن ، شوخ ، چېچەن مىجەزلىك خەمىت ئەسىر قىلىۋالغان ئىدى . خەمىت گەرچە دېھقان بولسىمۇ ، ھالال ئەمگىكى بىلەن ئىشلەپ كېلىۋاتاتتى . يېقىندىن بېرى خەمىت ماھىرەنىڭ ئاكىسى زىلال بىلەن بىرلىشىپ قاشتېشى سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتاتتى .

زىلال بىلەن خەمىتنىڭ ئوتتۇرىسىدا يۇز بەرگەن ئاددىي بىر ئىختىلاپ ماھىرەنىڭ بەختىنى ئۇچۇرىۋەتتى ، كېچە - كۈندۈز خەمىتنىڭ ئىشقىدا كۆيۈۋاتقان ماھىرە نېمىشقىكىنىتاڭ ، خەمىتنى كۆرگەندە سىنچىلاپ قارىيالمايتتى .

خەمىتنىڭ كۆزى گەرچە ماھىرەگە چۈشكەن بولسىمۇ ، زىلال بىلەن بىر سورۇندا ئولتۇرۇپ ، بىر قىزنى ئۇسسۇلغا تارتىش داۋامىدا قىزنى تالىشىپ قىزىرىشىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ، خەمىت ماھىرەنى كۆرگەندە كۆزىنى ئېلىپ قاچىدىغان بولۇۋالدى .

خەمىتنىڭ تۇيۇقسىز قوشنا كەنتتىكى بىر قىز بىلەن قىلغان

تويى ماهىرەنى گاڭگىرتىپ قويدى . ئۆزى بەكمۇ ياخشى كۆرگەن يىگىتنىڭ توي قىلىپ كېتىشى ، ماهىرەنىڭ قەلبىدە كىشىلىك ھىسسىياتى سەھنىسىدىكى ئەڭ ئۇنتۇلغۇسىز ئازابلىق بىر كۆرۈنۈش بولدى . ماهىرە ئاھ ئۇردى ، ئۆز مۇھەببىتىنى خەمىتكە دادىللىق بىلەن ئېيتقانلىقىغا ئۆكۈندى . تۇرمۇشنىڭ قىلچىمۇ قىممىتى قالمىغاندەك ھەسرەت چېكىش ، ئازابلىنىش بىلەن كۈنلىرىنى ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى .ماهىرەنىڭ تەڭتۇشلىرى توي قىلىشقا باشلىدى .

ـــ ھەي ، ماهىرە قاچان توي قىلىسەن ؟ ...

ـــ ساڭا بىر كىم توي قىلىش تەكلىپى قويمىدىمۇ ؟ ...

ـــ ئۆزىنىڭ چىرايىنى كۆز ـ كۆز قىلىپ ، تاغلىقلارنى يارالمىغان گەپ دېگىنە ، بۇ تاۋى نازۇك خېنىم .

ـــ ئەر چىققان بولسا تېگەر ئىدى ...

ـــ بىرسىنى ساقلامدۇ ـ يا ، بۇ تەنتەك قىز ...

كىشىلەرنىڭ ھەر خىل نەشتەردەك ئاچچىق سۆزلىرىنى ئاڭلىغان ماهىرە بەزىدە ئۆڭايسىزلىنىپمۇ قالاتتى . ئەمەلىيەتتە ماهىرە خەمىتنى ساقلاۋاتاتتى . كۈنلەرنىڭ بىرىدە خەمىت ئايالى بىلەن ياخشى بولالمىسا ئۆزىنى شۇنىڭغا ئاتىماقچى بولغان ماهىرە كۆتۈش ، سېغىنىش ئىلكىدە كۈنلىرىنى تەستە ئۆتكۈزۈۋاتاتتى .

ئەپسۇس ئۇزۇنغا بارماي خەمىت بالىلىق بولدى ، بۇ خەۋەر ماهىرەنى تېخىمۇ گاڭگىرتىپ قويدى .

مۇھەببەت ، يوشۇرۇن كۆيۈش ، يوشۇرۇن مۇھەببەتكە مەڭگۈ سادىق بولۇش دېگەنلىك ئەمەستە ؟ ! ماهىرە ئەمدى خەمىتنى ئويلىمايدىغان ، يىراقتىن خەمىتنى كۆرسىمۇ كۆز قىرىنى سالمايدىغان بولدى .

بۇ تاغلىق كەنتتە ماهىرە توغرۇلۇق ھەر خىل گەپ ـ سۆزلەر

بىخلىنىشقا باشلىدى . تاغلىق كەنتتە بۇنداق گەپ ـ سۆزلەر ، ئاۋۇال تـوي قـىلمىغان قىزلاردىن باشلانسا ئاخىردا بويتاق يىگىتلەرگە بېرىپ تاقىلاتتى .

ـــ ماھىرە قىزىم ، ساڭا چاي ئىچكۈزۈپ قويدۇق ، ـــ دېدى بىر كۈنى ماھىرەنىڭ ئانىسى تۇيۇقسىزلا .

ـــ كىم بىلەن ؟ ئەجەب خەۋىرىم يوقكەنە مېنىڭ ، ـــ دېدى ماھىرە ھەيران بولۇپ .

ـــ تـۆۋەنـكـى مەھەللىدىكى قادىرنىڭ ئانىسى تۇغقانلىرىنى بـاشلاپ ، تۇنۇگۈن كەپتىكەن ، بىز تاغلىق خەقنىڭ ئارىلىقىمىز يـىـراق ، سـەن تـۇنـۇگۈن بازارغا كەتكەندە كەپتىكەن ، سېنىڭ رازىلىقىڭنى ئالمايلا قوشۇلدۇم ، ماقۇل دېمىسەم ھېلىمۇ كەنتتە سەن توغرۇلۇق ئەپقاچتى گەپلەر كۆپىيىپ قالدى ، ـــ دېدى ئانا دوق قىلىپ .

ـــ قايسى قادىر ئۇ ؟ يا مەن ئۇنى تونۇمىسام ؟ ـــ ماھىرە ھەيرانلىق نەزىرى بىلەن سورىدى .

ـــ بىر ئۆيگە كىرسەڭ تونۇيسەن ، قاسىم ئاخۇنىڭ بالىسى قادىر ، ـــ دېدى ئانا .

ـــ دادىسىنى تونۇيمەن بىر قانچە يىل ئىلگىرى ئۆيگە كەلگەن ، لېكىن قادىر دېگەننى تونۇمايمەن ، ـــ دېدى ماھىرە دومسىيىپ .

ـــ تونۇساڭ ، تونۇمىساڭ بەرىبىر قىزىم ، ئەتە تويلۇق سۆرەتكە چۈشكىلى يېزا بازىرىغا بارىسىلەر ، شۇ چاغدا تونۇۋال ، ـــ دېدى ئانا .

ـــ ئانا ، چاقچاق قىلما ، مەن ... ـــ ماھىرە شۇ گەپنى قىلىپ توختاپ قالدى .

ماھىرەگە مەھەللىدىكى بولۇۋاتقان گەپلەر ، تىكىلىپ مەنىلىك قاراۋاتقان كۆزلەر ئايان ئىدى .

ـــ ئىشقىلىپ مەن قوشۇلدۇم ، ئاكاڭمۇ قوشۇلدى ، ئەتە سۈرەتكە چۈشۈشكە تەييارلىق قىل ، باشقا گەپنىڭ ئاڭلىغۇم يوق ، ھېلىمۇ بۇ مەھەللىدە سەن دېمەتلىك كىم تۇي قىلماي يۈرۈڭاتىدۇ··· ـــ ئانا ئىشكنى داققىدە يېپىپ چىقىپ كەتتى .

ماھىرە ئويلا ـ ئويلا ئاخىرى ئانىسىنىڭ گەپىنى يىرىڭبتىشنى خالىمىدى ، چۈنكى ماھىرەنىڭ قوشۇلماسلىقىدىن ئەنسىرەپ قۇدىلار ئارىسىدا خۇپىيانە ھالدا چايمۇ ئىچۈرۈلۈپ بولغانىدى .

ماھىرە ئەتىسى تويلۇق سۈرەتكە چۈشۈش ئۈچۈن ئېشەك ھارۋىسىدا بىر كۈن يول يۈرۈپ ، يېزا بازىرىغا كىردى .

قادىرمۇ يېزا بازىردا ساقلاپ تۇراتتى ، ئۆزىدىن بويى پاكار كەلگەن بۇ يىگىتنى كۆرگەن ماھىرەنىڭ سەل ئاچچىقى كەلگەن بولسىمۇ ، چىدىدى ، ماھىرە شۇنداق چىرايلىق بولسىمۇ ھېچكىم تەكلىپ قويۇشقا پېتىنالمىغانىدى . خەمىتمۇ گەپ قىلمايلا توي قىلىۋالدى ، ماھىرە ئۆزىنى دۇنيادىكى ئەڭ بىچارە قىز ھېسابلىدى . ئۇ ھەقىقەتەن چىرايلىق قىز ئىدى .

«توۋا ، چىرايىمغا چاي قۇيۇپ ئىچەمتىم ، تەگسەم تەگدىم بۇ پاكارغا» دەپ ئويلىدى ماھىرە ، ئۇ قادىر بىلەن ئاخىر سۈرەتكە چۈشتى .

ـــ لەڭپۇڭ يەيلى ، ـــ دېدى قادىر .

ماھىرەنىڭ سەل قوشۇمىسى تۇرۇلگەن بولسىمۇ ، قادىرنىڭ مەيلىگە بېرىپ ، لەڭپۇڭچىنىڭ ئالدىدا ئولتۇردى .

ـــ قورساقمۇ ئاچتى ، مەن نان ئەكېلەي ، قادىر لەڭپۇڭچى ئۇزاتقان تەخسىنى ئۇستەلدە قويۇپ ، ماھىرەدىن نېمە يەيدىغانلىقىنى سورىمايلا ناۋايىنىڭ يېنىغا كەتتى ـ دە ، بىردەمدە گىرده ناندىن ئۈچنى ئېلىپ كەلدى .

ماھىرەنىڭ ھاممىسىنىڭمۇ ئاچچىقى كەلدى .

«بىرەر كىلو كاۋاپ ئەكېلەلمەي ، گىرده كۆتۈرۈپ كەلگىنىنى بۇ بالىنىڭ» دەپ ئويلىدى ئۇ ئىچىده .

ـــ قادىراخۇن يانچۇقلىرىدا پۇل بولمىسا مەن پۇل بېرەي ، تارشىدەك قاتتىق گىرده ئەكېلىپلا ، بېرىپ گۆشگىردىگە ئالماشتۇرۇپ كەلسىلە بولامدىكىن ، ـــ دېدى ئايال .

ـــ ھە ، بولىدۇ ، گۆشگىرده ماڭا تازا خىل كەلمەيتتى ، شۇڭا...

قادىر ناۋاينىڭ يېنىغا بېرىپ ئىككى دانە گۆشگىرده ئېلىپ كەلدى ـ ده ، ماھىرە بىلەن هاممىسىنىڭ ئالدىغا قويۇپ ، ئۆزى ئەكەلگەن گىردىلەرنى لەڭپۇڭغا سىلەپ يېيىشكە باشلىدى .

ماھىرەنىڭمۇ بىر كۈن يول يۈرۈپ قورسىقى تازا ئاچقانىدى . ماھىرە ئىچىده بۇ پىخسىق يىگىتنى سىڭنى تىللىدى ـ ده ، ئاچچىقىدا گۆشگىرده بىلەن لەڭپۇڭنى تېزلا يەۋەتتى .

ماھىرە چەكسىز ئازاپ ، ھەسرەت ئىچىده قادىرنىڭ بوسۇغىسىغا قەدەم قويدى . قادىر ماھىرەدەك لاتاپەتلىك ، گۈزەل قىز بىلەن توي قىلغىنىغا شۇنداق خوشال بولۇپ كەتكەنىدى . ئۇ يىگىرمە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان سەل تەرسارىق يىگىت ئىدى ، بويىنىڭ پاكار بولۇشىنى ئۇنىڭ ئەيىبى دېگىلى بولمايتتى .

قادىر ، ئۆز ئۆيىگە كەلگەن بۇ خۇش پۇراق ئەتىرگۈلنى كۆرۈپ پۈراپ قانمايتتى . ماھىرە جان ـ دىلى بىلەن قادىرغا كۆيۈنۈپ ، بەختىيار بىر ئائىلە قۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن ، ئېتىز ـ ئېرىق ئىشلىرىنى جاي جايىدا سەرەمجانلاشتۇراتتى .

ئارىدىن ئۆزاق ئۆتمەي بۇ بىر جۈپلەرگە كۆز تېگىشكە باشلىدى .

ـــ مەن ئانامنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كېلەي ، ـــ دېدى ماھىرە بىر كۈنى ھەممە ئىشلىرىنى تۈگىتىۋېتىپ .

ـــ كېلەر ھەپتە بېرىڭ ، ـــ دېدى قادىر .

ماھىرە غۇدۇراپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى ـ ده ، تۈگمەس ئۆي

ئىشلىرىنى قىلىپ ئۇخلاپ قالدى .

تاڭ ئاتتى ، ئەتىگەندىلا يانتاق ئورۇننى يىغىشتۇرۇۋاتقان ماھىرە قادىر يانتاق ئورۇننىڭ ھەممىسىنىڭ ھۆل تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇيقۇچىلىقتا سىيىپ سالغان ئوخشايدۇ ، دەپ كۆرپىلەرنى باغقا ئاچىقىپ ئاپتاپقا يايدى .

ئاردىدىن يەنە ئىككى كۈن ئۆتۈپ ، ماھىرە كۆرپىلەرنىڭ يەنە ھۆل تۇرغانلىقىنى كۆردى ـ دە ، قاقشاشقا باشلىدى :

ـــ ھەي ، سىز كىچىك بالا بولمىسىڭىز ، ھەر كۈنى كۆرپىلەر ھۆلغۇ ، سىيگەك كېسىلىڭىز بولسا داۋالىتايلى ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ سوغۇم ئېشىپ قاپتۇ ، داۋالانمىسامۇ بولىدۇ ، ـــ دېدى قادىر غۇڭزىدە ئاچچىقى كېلىپ .

قادىرنىڭ ھەقىقەتەن كېچىسى گاھىدا كۆرپىلەرگە سىيىۋېتىدىغان كېسىلى بار ئىدى ، بۇ ئىشنى ئەمەلىيەتتە قادىرنىڭ ئانىسىمۇ بىلەتتى . كۆپ دورا ئىشلەتكەن بولسىمۇ ، ساقايمىغانىدى .

ـــ لەڭپۇڭنى ئازراق يەڭ ، ئادەمنى بىزار قىلىپ ، ئەجەب سېسىق پۇرىدى . ئۆزىڭىز يىغىشتۇرۇڭا... ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ بولىدۇ ، مەنمۇ بىلمەيلا شۇنداق... ـــ قادىرنىڭ گېپىگە ئۇلاپلا ماھىرە سۆزلەشكە باشلىدى .

ـــ سىيگەك كېسىلىڭىزنى ئەجەب توي قىلىشتىن بۇرۇن دېمىدىڭىز ، تەكشۈرگەندىمۇ يېزا دوختۇرخانىسىدا تەكشۈرۈپ توي خېتى ئاپسىز ، بۇنىڭدىن كېيىن بىر ئۆيدە ياتمايلى ، مەن بۇنداق سېسىقچىلىققا چىدىمايمەن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ خېنىم ، نېمە دېگەنلىرى بۇ ، مېنىڭ ئوغلۇمنى سىيگەك دېدىلىما ، سىلى بىلەن توي قىلغاندىن كېيىن شۇنداق بولۇپ قالدىمۇ تېخى . ئوغلۇمنى تولا ھاقارەت قىلمىسىلا ، ـــ دېدى

قېينانىسى تۆيۈقسىزلا كىرىپ . ئەسلىدە قېينانىسى ئىشىك سىرتىدا تۇرۇپ ماھىرەنىڭ گەپلىرىنى ئېنىق ئاڭلىغانىدى .

ماھىرە نېمە دېيىشىنى بىلمەيلا قالدى ، قېينانىسى خېلى ئۇزۇن كوتۇلداپلا كەتتى . ماھىرە قىلغان سۆزىگە مىڭ پۇشايمان قىلدى . ئۇ ھەر كۈنى كۆرپىلەرنى ئۈن ـ تىنسىز ھالدا قۇرۇقداپ ئۆتتى .

ھەر قېتىم قۇرۇقدىغاندا ، ماھىرە بەزىدە قادىرنىڭ زاڭلىق قىلىپ قاراپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، قاتتىق خورلۇق ھېس قىلاتتى .

ـــ ھەي ، مەن نېمە دېگەن شور پېشانە ، ئەسلىدە تاغ ئۈستىدىكى مەھەللىدىكى رازىيەنى ئالماقچى ئىدىم ، ئۆيۈمدىكىلەر رازىيەنى بەك ياۋاش دەپ ئۇنىمىغان ، رازىيەنى بىر قېتىم نىكاھىمغا ئېلىپ ئۆتكەن بولسام ئارمانسىز كېتەتتىم ، ـــ دېدى قادىر ماھىرە بىلەن كېچىسى بىر يوتقانغا كىرگەندە ، چۈنكى ماھىرە شۇ كۈنى مەجەزىم يوق دەپ ئۇنىمىغانىدى .

ـــ ھەي ، ئەسسەت ، مەنمۇ خەمىت بىلەن بىر قېتىم نىكاھلانغان بولسام ئارمانسىز كېتەر ئىدىم ، ـــ دېدى ماھىرەمۇ ئاچچىقىدا .

ـــ خەمىتنىڭ ئايالى ، بالىسى بار تۇرسا ، ـــ دېدى قادىر .

ـــ رازىيەمۇ ئاللىقاچان ئىككى ئەرگە تېگىپ ئاجرىشىپ ، ئۇچىنچى ئەرگە تەگكەن تۇرسا ، ـــ دېدى ماھىرە .

ئۇلار بىر كېچە دەتالاش بىلەن ئۇخلاپ قېلىشتى . تاڭ ئېتىشى بىلەنلا ماھىرە بوغچىسىنى چىگىپ ، تاغ يولى بىلەن پىيادە مېڭىپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە يامانلاپ كېتىۋالدى .

قادىر بىر قانچە قېتىم ماھىرەنى ئەكىتىشكە كەلگەن بولسىمۇ ماھىرە ئاجرىشىپ كېتىمەن دەپ ئولتۇرۇۋالدى .

خەمىت تەمبەل كەلگەن يىگىرمە بىر ياشلارنىڭ قارىسىنى

ئالغان خۇشچاقچاق يىگىت ئىدى . ئۇ ئايالى ھەم بالىسى بىلەن تىنچ تۇرمۇش كەچۈرگەندەك قىلغىنى بىلەن ئۇششاق ئىشلار توغرىسىدا تولا دەتالاش قىلىدىغان بولۇپ قالغانىدى .

بىر كۈنى خەمىت ماھىرەنىڭ ئاكىسى زىلالنى ئىزدەپ كەلدى ، زىلال ئۆيدە يوق ئىدى . ماھىرە خەمىتنى ئۆز ئىشىكى ئالدىدا قايتا كۆرۈپ كۆزىدىن ئوت چاقناپ كەتتى .

ـــ كىرىڭ ، خەمىت ئاكا ، ئولتۇرۇڭ ، ـــ دېدى ـ دە ، خەمىتكە چاي قۇيدى . ماھىرەنىڭ قوللىرى تىترەيتتى .

خەمىت ماھىرەنىڭ چىرايىغا سەپسالدى ، ماھىرە يەردىن ئۈستۈن قارىمىدى ، ماھىرەنىڭ چىرايى قىزىرىپ كەتكەن ئىدى . خەمىت بىر نەرسىنى سەزگەندەك بولدى ـ دە ، ماھىرەنىڭ ئانىسى بىلەن خوشلىشىپ چىقىپ كەتتى . ماھىرە خەمىتنى كۆرۈپ ، ئۇنى ئېرى قادىر بىلەن سېلىشتۇرۇپ يۈرىكى پارە ـ پارە بولۇپ كەتتى .

خەمىت ئۆيگە كېتىۋېتىپ ، ماھىرەنىڭ قوشنىسى رۇسۇل بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى .

ـــ ھەي ، رۇسۇل ماھىرە ئۆيىدە تۇرىدىغۇ ـ ھە ، ئاجرىشىپ كەتمىگەندۇ ؟ ـــ دېدى خەمىت .

ـــ يېقىندا ئاجرىشارمىكىن ، ماھىرە ئاچام ھازىر شېئىر ـ قوشاقلارغا بەك ئۇستا بولۇپ كېتىپتۇ ، خاتىرىسىدىن ماڭا ، شېئىر ـ قوشاق كۆچۈرۈپ بەرمەكچى ئىدى .مەن يېڭى خاتىرە سېتىۋېلىپ ماھىرە ئاچامنىڭ يېنىغا ماڭدىم ، ـــ دېدى رۇسۇل .

ـــ سەن ئەمدىلا ئون ئالتە ياشقا كىرسەڭ ، قوشاق كۆچۈرۈپ قانداق قىلىسەن ؟ ـــ دېدى خەمىت قىزىقىش بىلەن .

ـــ سەن بىلمەيسەن ، ھازىر تاغدا قىزلارنى مۇھەببەت قوشاقلىرى يېزىلغان خاتىرە بىلەن كەلتۈرىمىز ، مەن تاغنىڭ ئىچكىرىسىدىن بىر قىزنى ياخشى كۆرۈپ قالغان ، ماھىرە ھەدەمگە

خاتىرە كۆچەرتىپ ، شۇ قىزغا سوۋغا قىلماقچى ، ــ دېدى رۇسۇل خاتىرە دەپتەرنى مەيدىسىگە يېقىپ ھايا‌جان بىلەن .

ــ ھــەي ، شۇمتەك ، سەنمۇ چوڭۇپ قاپسەن ، ــ خەمىت رۇسۇلنىڭ بېشىغا نوقۇپ قويدى ـ دە ، رۇسۇل بىلەن خوشلىشىپ كېتىپ قالدى .

خــەمــىت ئــادەتــتە ھەر كۈنى دېگۈدەك دەريادىن قاشتېشى ئىزدەيتتى . ئۇ تاشنى زىلالغا كۆرسىتىش ئۈچۈن زىلالنىڭ ئۆيىگە ماڭدى ، چۈنكى زىلال قاشتېشىنى ئوبدان تونۇيتتى . قېرىشقاندەك زىلال بۇگۈن قاشتېشى سودىسى بىلەن باش تەرەپكە چىقىپ كېتىپ ، قايتىپ كەلمىگەنىدى .

ــ تاشنى ، زىلالغا كەلگەندە كۆرسىتەرمەن ، مېنىڭ ئىزدەپ كەلگىنىمنى دەپ قويالا ، ــ دېدى خەمىت مېڭىشقا تەمشىلىپ .

ــ ئــالــلا ، قاشتېشىدىن ساڭا ئامەت ئاتا قىلسۇن ، سېنى بېيىتىۋەتسۇن ، بالام ، ــ ماھىرەنىڭ ئانىسى دۇئا قىلدى ، خەمىت بىلەن ماھىرەمۇ دۇئاغا قول كۆتۈردى .

ــ رەھمەت ، خوش ، ــ خەمىت خوشلىشىپ ماڭدى .

ــ خەمىت ئاكا ماڭۇ خاتىرىنى ئۇ ئۇچراپ قالسا بېرىپ قويغان بولــســكىز ، رۇسۇلمۇ قاشتېشى كولىغىلى كېتىپتۇ . رۇسۇل كۆچۈرۈپ قويۇڭ دېگەنىدى . ئاخشام كۆچۈرۈپ بولدۇم . سىزمۇ ھــەرقــاچان قاشتېشى كولىغىلى بارىسىز ، ــ دېدى ماھىرە قارا تاشلىق خاتىرىنى ئۇزىتىپ .

ــ ھە ، مۇنداق ھۇنىرىم بار دەڭ ، چىراق تۈۋى قاراڭغۇكەن ئەمەسمۇ ، ــ دېدى خەمىت .

خەمىت زوق ، قىزىقىش ئىچىدە خاتىرە دەپتەردىكى مۇھەببەت قوشاقلىرىنى ئوقۇشقا باشلىدى . بەزى قوشاقلارنى ئوقۇپ كۈلۈپ كەتسە ، بەزى قوشاقلارنى ئوقۇپ ئويلىنىپ قالدى ، ماھىرە قەستەن

شۇنداق قىلدىمۇ ياكى ئىختىيارسىز شۇنداق چىقىپ قالدىمۇ ، كۆچۈرگەندە خەمىتىكە بولغان ئىلگىرىكى مۇھەببىتىنى ھېسسىياتلىق ھالدا ئىپادىلەپ قويغانىدى .

خەمىت تاغ باغرىدىكى خىلۋەت جايغا بېرىپ خاتىرىنى تولۇق كۆردى . خەمىتنىڭ ماھىرەگە ئىچى سىيرىلىشقا باشلىدى . خەمىتنىڭ يۈرىكىدە قانداقتۇر بىر خىل ئوت لاۋۇلداپ يېنىۋاتاتتى .

خەمىت خاتىرىنى بىرقانچە قېتىم يېنىشلاپ كۆرۈپ چىقتى ، خاتىرىدە ئەلىشىر نەۋائىيدىن باشلاپ ھازىرقى زامانىدىكى بىر قىسىم شائىرلارنىڭ تەسىرلىك مۇھەببەت لىرىكىلىرى ماھىرەنىڭ قەلبى بىلەن ئەينەن كۆچۈرۈلگەنىدى . ئۇنىڭدىن باشقا ماھىرەنىڭمۇ ئايرىم قوليازمىلىرى بار ئىدى .

خەمىت ئەمدىلىكتە ئولتۇرسا ـ قوپسا ماھىرەنى ئويلايدىغان ، ئايالى بىلەن سېلىشتۇرىدىغان بولۇپ قالدى . ئەسلىدە خەمىتنىڭ ماھىرەنى ئېلىش ئويى بولسىمۇ ، لېكىن مېنى ياراتمايدۇ دەپ ئويلاپ ، ئۆز ۋاقتىدا ئۇنىڭغا ئېغىز ئاچمىغانىدى . ئۇنىڭ ئۈستىگە خەمىتنىڭ ئاتا ـ ئانىسى يوق بولۇپ ماھىرەنى غۇربەتچىلىكتە قويۇشىدىن ئەنسىرەپ باشقا بىر قىزنى ئەمرىگە ئېلىپ بالىلىق بولغانىدى .

قىش كىرگەندىن بېرى ، بۇ تاغلىق كەنتتە ھەر كۈنى دېگۈدەك قار يېغىپ ئىگىز ـ پەس تاغلار ھەم دەل ـ دەرەخلەر ئاپئاق تۈس ئالغان ، پۈتكۈل تاغ جىمجىتلىققا چۆككەنىدى . قار كېچىگىچە ھېچبىر توختايدىغاندەك ئەمەس ئىدى ، ماھىرە ئۆزىنىڭ ياتاق ھوجرىسىدا مەشتىكى ئوتنى ئۇلغايتىپ دېرىزە پەردىسىنى چۈشۈردى ـ دە ، سىرتتىكى لەپىلدەپ چۈشۈۋاتقان قارنى تاماشا قىلدى .

ـــ ماھىرە ...

تۇيۇقسىز چىققان بۇ ئاۋاز ماھىرەنى چۆچۈتۈۋەتتى . دېرىزە

سەرتىدا خەمىت ماھىرەگە قاراپ تۇراتتى . ماھىرەنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ كەتتى ـ دە ، ئاستا ئۆزىنى تۇتۇۋالدى ، ماھىرە دېرىزىنى ئاچتى ، ئۆيگە مۇزدەك سوغۇق شامال كىردى .

ـــ خەمىت ئاكا ، دېرىزە تۇۋىدە نېمە قىلىۋاتىسىز ؟ ئاكامنى ئىزدەپ كەلگەن بولسىڭىز ، ئاكام يەنە ئۆيدە يوق ، ئاغىنىلىرىنىڭ ئۆيىگە كەتتى ، شۇ يەردىن ئىزدەڭ ، ـــ ماھىرە دېرىزىنى يېپىشقا تەمشەلدى .

ـــ بۇ قېتىم سىزنى ئىزدەپ كەلدىم ، سىزگە دەيدىغان گېپىم بار ئىدى ، سىرتقا چىقىڭ ، بىردەم قاردا ئايلىنايلى ، ـــ دېدى خەمىت تەقەززالىق بىلەن .

ـــ كەچۈرۈڭ ، مېنىڭ كېچىسى تالاغا چىقىپ شامالدايدىغان ئادىتىم يوق ، مەن ھازىر يامانلاغلىق ، سىزنىڭمۇ ئايالىڭىز ، بالىڭىز بار ، ئۇلار توڭۇپ قالمىسۇن ، ئۆيىڭىزگە كېتىۋېلىڭ ، ـــ دېدى ماھىرە ياغلىقىنى چۈڭقۇر ئارتىۋېتىپ .

ـــ ماھىرە ، دەڭا ، سىز بەختلىكمۇ ؟ ـــ دېدى خەمىت دېرىزىگە ئېسىلىپ تۇرۇپ .

ـــ بۇ نېمە دېگىنىڭىز ؟ مەن توڭلاپ كېتىۋاتىمەن ، دېرىزىنى يېپىۋەتتىم ، ـــ دېدى ماھىرە دېرىزىنى يېپىشقا تەمشىلىپ .

ـــ مەن سىزنى ئوتتەك ھارارەت بىلەن ئىسسىتىپ قويايى ، ـــ دېدى خەمىت شەھۋەتلىك كۆزىنى قىسىپ .

ـــ كەچۈرۈڭ ، باشقىلار كۆرسە نېمە دەيدۇ ؟ بۇرۇنقى ئىشلار ھەممىدە خاتىرىدىكى قۇرلار ئەمدى كەلمەسكە كەتتى . بۇنىڭدىن كېيىن مېنى ئىزدىمەڭ ، مەنمۇ تىپتىنچ ياشاي ، خوش ، ـــ ماھىرە دېرىزىنى ياپتى ـ دە ، پەردىنى چۈشۈرۈۋېتىپ تامغا يۆلىنىپ بىر ھازاغىچە تۇردى .

خەمىت ماھىرەنىڭ دېرىزىسىنى زور ئۈمىد بىلەن چەككەندى ،

ئىشىنىڭ ئۇڭغا تارتمىغانلىقىنى كۆرۈپ لاسسىدە بوشاپ قالدى ـ دە ، ئاستا ماھىرەنىڭ بېغىغا چىقىپ بىردەم تاماكا چېكىپ ئولتۇردى .

قادىرمۇ قېرىشقاندەك شۇ كېچىسى بىر ئاغىنىسى بىلەن ماھىرەلەرنىڭ مەھەللىسىگە كېلىپ ، يۈرت چوڭىنى ئىزدەپ ماھىرە بىلەن ئاجرىشىدىغانلىقىنى دەپ قويۇپ ، ئۆيىگە ئاغىنىسىنىڭ موتسىكلىتىنىڭ كەينىگە مىنىپ قايتىپ مېڭىۋاتاتتى .

تاغ يولىدىكى ئىگىزدە تۇرۇپ ماھىرەنىڭ ياتاق ئۆيىنىڭ چىرىغىنىڭ تېخىچە يېنىق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ سەل گۇمانسىرىدى .

ـــ ئاداش ، بىر چاتاق بار ، يۈرە ماھىرەنىڭ ئۆيىگە بىر بېرىپ كېلەيلى ، ئوڭ قاپىقىم تارتىۋاتىدۇ ، ـــ دېدى قادىر .

قادىر ماھىرەنىڭ دېرىزىسىنىڭ يېنىغا كېلىپ دېرىزىنى بوش چەكتى .

ماھىرە خەمىت قايتىپ كېلىپ چەككەن ئوخشايدۇ دەپ ئويلىدى ـ دە :

ـــ خەمىت ئاكا ، مەن دېدىمغۇ ئەمدى كەلمەڭ ، مەن ئۇخلاپ قالدىم ، ـــ دېدى .

ـــ ئىشىكنى ئاچ ، دوپپامغا جىگدە سالماقچىمۇ سەن ، ـــ دېدى قادىر غەزەپ بىلەن توۋلاپ .

ماھىرە قورقۇشقا باشلىدى ، ماھىرە قادىرنىڭ ئاۋازىنى تونۇغانىدى .

ـــ نېمە ئىشىكىز بار؟ بۇ كېچىدە ئوغرى مۇشۇكتەك تىمسىقلاپ ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ توي خېتىنى ئايرىپ بېرەي دېگەن ، ـــ دېدى قادىر .

ـــ توي خېتىنى بىزنىڭ ئۆيدە ئايرىمايدۇ ، ئايرىيدىغان يەرگە كۇندۇزى بېرىپ ئايرىيلى ، ـــ دېدى ماھىرە ئۇنلۇك توۋلاپ .

ماهىرە قادىر بىلەن خەمىتنىڭ ئۇچرىشىپ قېلىپ قارا بەتنامغا قېلىشىدىن ئەنسىرەشكە باشلىدى . ھەر قانداق ئادەم يېمىگەن مانتىنىڭ پۇلىنى تۆلەشنى خالىمايدۇ ـ دە ، ماهىرە سىرتقا زەن سالدى .

دېگەندەك سىرتتا توڭلاشقان ، مۇشتلاشقان ئاۋاز ئاڭلىنىشقا باشلىدى .

ئەسلىدە قادىر ئاغىنىسى بىلەن مېڭىۋېتىپ بىرسىنىڭ ماهىرەنىڭ بېغىنىڭ چىتانىدىن سەكرەپ يولغا چىققانلىقىنى كۆرۈپ قېلىپ ئاغىنىسى بىلەن بىرلىشىپ خەمىتنى تۇتۇۋالغاندى ، قادىر خەمىتنى سۆرەپ ماهىرەنىڭ هويلىسىغا ئېلىپ كىردى .

ـــ خوتۇنۇمنىڭ ئۆيىدە نېمە قىلىسەن ؟ ـــ دېدى قادىر غەزەپ بىلەن .

ـــ سەن ئۆزۈڭ سۆرەپ ئەكىردىڭغۇ ، مەن چۈشەندۈرەي ، خاتا چۈشىنىپ قالما ، ـــ دېدى خەمىت جىددىيلىشىپ .

ـــ چۈشەندۈرمىسەڭمۇ بىلىمەن ، ماهىرە سېنى ياخشى كۆرىدۇ ، سەن بولغاچقا شۇڭا مەندىن يامانلاپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كېلىۋالغانكەن ـ دە ، ـــ دېدى قادىر . هايت ـ هۇيت دېگۈچە قادىر خەمىتكە مۇشت ئاتتى ، خەمىت قېچىشقا تەمشەلدى ، قادىر يېنىدىن پىچىقىنى چىقىرىپ خەمىتنىڭ ئىككى يېرىگە پىچاق تىقتى ، خەمىت قولىدىكى ئېلېكتر چىراغ بىلەن قادىرنى بىرنى سالدى . قادىر خەمىتنى ئاستىغا بېسىۋېلىپ پىچاق تىقىشقا باشلىدى . خەمىتنىڭ بەش يېرىگە پىچاق تىقىلدى .

خەمىتتىن ئاققان قان ئاپپاق قارغا تامچىلاشقا باشلىدى .

ـــ قولۇڭنى تارت ، مېنىڭ هويلامدا ئىش تېرىماقچىمۇ ؟ ـــ ماهىرەنىڭ ئانىسى قوشنىلارنى چاقىرىپ كەلگەنىدى .

ـــ قىزىڭدىن سورا ، يامانلاقتا تۇرۇپ ئۆيگە ئەر كىشى

سولىغاندىكىن ، ھۇ بۇزۇق ، ـــ دېدى قادىر .

قـولۇم قوشنىلار قادىرنىڭ قولىدىكى پىچاقنى ئېلىۋالدى ، خەمىت ئاستا ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، باشقىلارنىڭ ئالدىدا ماھىرەنىڭ تېخىمۇ يۇزى چۈشۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىدىمۇ ياكى ئۆزىنىڭ يۇزى چـۈشۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىدىمۇ بېقىنىنى تۇتقىنىچە تاغ يولى بىلەن ئۆيى تەرەپكە قاراپ كەتتى .

ـــ خەمىتنى قېينانا بولغان خوتۇن قاچۇرىۋەتتى خالايىق ، نەق تۇتۇۋالدىم ، ـــ قادىر ئەزۋەيلەپ سۆزلەشكە باشلىدى .

ـــ ھويلامغا يولدا ماڭغان ئادەمنى باشلاپ كىردىڭ ، پاكىنەك تاز ، نېمە ئۆزۈڭنى سازايى قىلىسەن ، مېنىڭ قىزىم پاك ، مەن ئىشكىنى تاقاپ يانقان ، دېرىزىمدە پولات چىۋىق بار ، قىزىمنىڭ پاكلىقىغا مەن گۇۋاھ ، ـــ ماھىرەنىڭ ئانىسى يىغلايتتى .

قولۇم قوشنىلار خەمىتنى ئىزدەپ تاغ باغرىدىكى بىر ئادەم ئـولـتـۇرمـايدىغان ئۆيدىن تاپتى ، بەختكە يارىشا خەمىت قېلىن كىيىنىۋالغاچقا پىچاق ئەجەللىك يېرىگە تەگمىگەنىدى .

خەمىت دوختۇرخانىغا ئېلىپ بېرىلدى . پىچاق تىقىلغان يەر تېڭىپ قويۇلدى . خەمىت يەڭگىل دەرىجىدە زەخمىلەنگەنىدى .

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ساقچىخانا قادىرغا 10 كۈن توختىتىپ قـويـۇش جـازاسى بەردى ، قادىر توختىتىپ قويۇلۇشنىڭ ئالدىدا ماھىرەدىن ئايرىلىپ كەتتى .

ـــ ھۇ ، يۇزسىز پاسكىنا ، سەن مېنىڭ ئېرىم بىلەن نېمە ئىشلارنى قىلدىڭ ، رەسۋا ، ـــ ئەخلەت تۆكۈشكە چىققان خەمىتنىڭ ئايالى ماھىرەنىڭ چېچىغا ئېسىلدى .

بـاشـقـا ئاياللار ئۇلارنى ئايرىۋالدى ، ماھىرە يەرگە چۈشۈپ كەتكەن ياغلىقىنى ئېلىپ ئۆيىگە يېنىپ ماڭدى .

ـــ ئـېرىم دوختۇرخانىدىن چىقتى ، بولمىسا سېنى سۆرەپ

سازايى قىلاتتىم ، ـــ دېدى خەمىتنىڭ ئايالى قولىنى چىنەپ .

ـــ ھەي ، مەينەت ، سەن بالامنى ئالدىدىڭ ، بالامنى ھازىر ئون كۈنلۈك تۈتۈپ كەتتى ، ھەممىگە سەن سەۋەبچى ، تويلۇق مالىلىرىنى قايتۇرۇپ بەر ، ـــ ماھىرەنىڭ قېينانىسى بىر قانچە ئايالنى باشلاپ كېلىپ ماھىرەنىڭ ئۆيىگە كىرىپ ، ماھىرەنىڭ تويىغا سالغان كىيىم ـ كېچەكلىرىدىن باشلاپ ، ئالتۇن زىننەت بۇيۇملارنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ كېتىشتى ...

ماھىرە توغرۇلۇق كىشىلەرنىڭ ئېغىزلىرىدا يەنە گەپ ـ سۆز بولۇشقا باشلىدى .

ـــ خەمىت بىلەن ماھىرەنى بىرگە تۇتۇۋالمىغان بولسا ، قادىر پىچاق تىقمايتتى ، ھەر نېمە بولسا خەمىت قېلىن كىيىنىۋاپتىكەن ...

ـــ چىرايلىقنىڭ دەردى جىق دەڭلار ...

ـــ كىم ماھىرەنى چىرايلىق بولسۇن دەپتۇ ...

ـــ تۇفى ... بۇزۇق گۇزەل ...

ـــ جېنىم ئانا ، كىشىلەر نېمە دەۋاتىدۇ ، بىلەمسىز ، ماڭا ئەمدى خەق قىزىنى بېرەمدۇ ؟ سىڭلىسى بۇزۇقكەن دېمەمدۇ ؟ـــ زىلال ئانىسىغا دەرد تۆكۈپ يىغلاۋاتاتتى .

ـــ بالام ، ماھىرە سېنىڭ بىردىنبىر سىڭلىڭ ، ئۇ پاك ، سەن سىڭلىسىڭنىڭ دەردىگە يەتمەكتە يوق ، خەقنىڭ گەپلىرىگە ئىشىنەمسەن ...

ئانا يىغلاپ كەتتى ...

شۇنداق ، ماھىرەنىڭ دەردى خېلى بولسىمۇ ، لېكىن دەرد ـ ئەلەمنى سىرتقا چىقارماي ئۇنسىز ياش تۆكتى ، كىشىلەرنىڭ نەشتەردەك تىل ھاقارەت ، تۆھمەتلىرى ، ئاكىسىنىڭ ، ئانىسىنىڭ يېلىنىشلىرى ، ئانىسىنىڭ ھەسرەتلىك يىغىسى ...

ماهىرە رومىلىنى مەھكەم ئوراپ ، تاغ يولىدىن پەسكە قاراپ ماڭىدى . ماھىرەنىڭ خەمىتكە ئىچى ئاغرىدىمۇ ياكى قادىرغا ئېچىندىمۇ ، ئىشقىلىپ ئۇنىڭ چىرايىدىن خۇشاللىق ئىزنالىرى ئۆچكەنىدى . ئۇنىڭ قەلبى خۇددى ئەتراپىنى قاپلىغان قارەك ئاپپاق ئىدى ...

ماھىرەنىڭ مەنزىلى قايان ، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى . ماھىرە ئاچچىق ھەسرەت ئىچىدە ئۆزىنى تۇغقان ، ئۆزىنى ئەللەيلىگەن ، ئۆزىنى مۇشۇ دەمگىچە خۇشاللىققا ھەم ھەسرەتكە چۆمدۈرگەن بۇ تاغلىق كەنت بىلەن خوشلاشتى ـ دە ، دادىللىق بىلەن مېڭىپ كېچىدىلا ناھىيە مەركىزىگە يۈرۈپ كەتتى .

ماھىرە ناھىيە مەركىزىگە بىر قانچە قېتىملا كەلگەنىدى . يولنى ئانچە پىششىق بىلمەيتتى . ناھىيە مەركىزىدە ماھىرەنىڭ بىرمۇ تونۇش ـ بىلىشى يوق ئىدى . نەگە بېرىش كېرەك ؟ نېمە قىلىش كېرەك ؟ ماھىرە ئۆزىمۇ بۇنى بىلمەيتتى .

ـــ ھەي ، خان ، قارىسام ئەتىدىن بېرى مۇشۇ كوچىدىن ئەگىپلا ماڭىدىكەن ، قارىغاندا باردىغان يېرىڭىز يوق ئوخشايدۇ ، يۈرۈڭ ، ـــ دېدى بىر خام سېمىز ئايال ماھىرەگە ئىچ ئاغرىتقاندەك قىياپەتتە .

ئايال ماھىرەنىڭ قولىنى تۇتۇپ بىر ئۆيگە باشلاپ كىردى .

ـــ قاراڭا توڭۇپ كېتىپسىز ، قولىڭىزنى ئىسسىتىۋېلىڭ ، ـــ ئايال بىردەمدىلا ماھىرەگە بىر قاچا چۆچۈرە ئېلىپ كىردى .

ماھىرە ئانىسىدەك كۆيۈنۈپ كەتكەن بۇ ئايالدىن تەسىرلىنىپ كەتتى ، ھەمدە بېشىدىن ئۆتكەن كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەپ بەردى .

ـــ ئەخمەق قىز ، شۇنىڭغىمۇ بۇنچە مەيۈسلىنىپ كېتەمسىز ، ماڭا بالا بولۇڭ ، جاھاندا ئەر دېگەن سامانەك ، سىز تاغنىڭ سەھرالىقلىرىغا زايە كېتىپسىز ، قاراپ تۇرۇڭ مەن سىزنى خانىش

قىسىلىۋېتىمەن ، ـــ دېدى ئايال قولىدىكى ئالتۇن ئۈزۈكلىرىنى تۈزلەپ كۆز ـ كۆز قىلىپ .

ماھىرە بۇ شەپقەتچى ئايالنىڭ ئۆيىدە بىر قانچە كۈن كىر ـ قات يۇيۇپ ، ئاش ـ تاماق ئەتتى . ئۈزۈنغا بارماي بۇ ئايال ماھىرەگە بىر قۇر كىيىم كىيگۈزدى ـ دە ، ماھىرەنى ئۇرۇمچىگە ئېلىپ چىقتى .

جەنۇبنىڭ تاغلىق يېزىسىدا چوڭ بولغان ماھىرە ئۇرۇمچىدەك بەھەيۋەت چوڭ شەھەرنى كۆرۈپ ، ھەيرانۇ ھەس قالدى . ئەسلىدە ماھىرەنى ئۇرۇمچىگە ئېلىپ چىققان بۇ ئايال ئادەم بىدىكى ئىدى .

ـــ ماھىرە سىزگە بىر خوجايىننى تونۇشتۇرىمەن ، ئۇ خوجايىن كاتتا باي ، سىزنى بىرقانچە بالا بىلەن ئىچكىرىگە ئېلىپ بارىدۇ . ئىچكىرىدە شەھەر كۆرىسىز ، مەن بىلەن تىجارەت قىلىسىز ، ئۇ بالىلار كاۋاپ ساتىدۇ ، سىز ئاشۇ بالىلارنىڭ ئاش ـ تامىقىنى ئېتىپ بېرىسىز ، سىز بىر يىلغا قالماي مىليونېر بولۇپ كېتىسىز ، قىزىم . مېنىڭ يۈرتتا ئىشىم چىقىپ قالدى . مەن سىز بىلەن بىللە بارالمايدىغان بولدۇم ، كەينىڭىزدىن ئۈزۈنغا قالماي بارىمەن ، مانا كەلدى . ئاۋۇ ئادەم سىزنىڭ زايىت ئاكىڭىز بولىدۇ ، سىزنى زايىت خوجايىنغا تاپشۇردۇم . ئايال پويىز ئىستانسىسىغچە بېرىپ ، ماھىرەنى پويىزغا چىقارغاندىن كېيىن غىپپىدە تىكىۋەتتى . ئەسلىدە زايىت ماھىرەنى بۇ دەلالال ئايالدىن بەش مىڭ يۈەنگە سېتىۋالغانىدى .

زايىت ، بىر قانچە بالا بىلەن ماھىرەنى باشلاپ ئاۋۇال ۋۇخەن شەھىرىگە باردى ـ دە ، بىر ئۆيگە ئورۇنلاشتى . بۇ يەردە زايىتنىڭ خېلى كۆپ ئادەملىرى بار ئىدى .

زايىتنىڭ قوللىرىدىكى ئالتۇن ئۈزۈك ، بويىنىدىكى ئالتۇن زەنجىرلەرنى كۆرگەن ماھىرە سەل ئەيمىنىپ قالدى ، چۈنكى ماھىرە

بۇنداق زننەت بۇيۇملىرىنى سېلىش تۈگۈل ، تۈتۈپمۇ باقمىغانىدى .

ــ بـۇ كىچىك بالىلار ، سىزنىڭ بالىلىرىڭىزمۇ ؟ ــ دېدى ماھىرە ھەيرانلىق بىلەن .

ــ شۇنداق دېسەممۇ بولىدۇ ، سۆيۈملۈكۈم ، بۇلار بىزنىڭ گـۆھـەرلىرىمىز ، بىزگە بايلىق تېپىپ بېرىدۇ ، ــ دېدى زايىت كـۆڭـلـىـكـىـنـىـڭ تـۈگـمىسىنى يېشۈۋېتىپ ماھىرە زايىتنىڭ مەيدىسىدىكى تۈكلىرىنى كۆرۈپ سەسكىنىپ كەتتى ـ دە ،بۇلۇڭدا ئولتۇرغان كىچىك بالىلارنىڭ يېنىغا بېرىپ ئولتۇردى .

ــ تۈمۈچۈقۇم ، مەن بىلەن توي قىلىشنى خالامسەن ؟ ــ دېدى زايىت قوپاللىق بىلەن .

ــ نـېـمە دېگىنىڭىز بۇ ، زايىت ئاكا ، سىز مېنىڭ دادام دېـمەتـلـىك تـۇرسـىڭىز ، تىجارەت قىلىمىز دېگەنغۇ ، ئۇنداق گەپ قىلماڭ ، ــ دېدى ماھىرە قورقۇپ .

ــ ئـەخـمـەق ، مـەن سېنى سېتىۋالدىم ، چىرايىڭ خېلى چـىـرايلىق بولغاچقا بەش مىڭ يۈەنگە سېتىۋالدىم . خام خىيال قىلما ، ئىككىمىز بىر ياتاقتا تۇرىمىز ، مەن سېنى خوتۇن قىلىشنى لايىق كۆرگەنىكەنمەن ، بۇگۈندىن باشلاپ ماڭا تەگدىڭ ، مېنىڭ خوتۇنۇم بولدۇڭ ... ھا ... ھا ...

ماھىرە قېچىشقا تەمشەلدى ، زايىت كىچىك بالىلارنى ياندىكى ئۆيگە ئاچىقىپ قويۇپ ماھىرەنى ئۆز ياتىقىغا ياندۇرۇپ كىردى .

ئامبۇردەك توم قوللار ماھىرەنى بىردەمدىلا بويسۇندۇردى .

ماھىرە ۋارقىرىدى ، توۋلىدى ، ئەمما ھويلىدىكى ئادەملەرنىڭ ھېچقايسىسى بۇ ياتاققا كىرمىدى ...

تاڭ ئاتتى ، ماھىرە ئاستا ئورنىدىن تۇردى ، خامۇش ھالدا ھويلىغا چىقتى ، ھويلىدىكى ئۆيلەرنىڭ ھەممىسىدە ئادەم بار ئىدى . ماھىرە بۇ ئادەملەرنى گاس ـ گاچىمىدۇ دەپ ئويلاپ قالدى . دەرۋازا

تاقالغاندى ، ئاساقلا ئېسىلىپ تاياق يەڭلەن شور پېشانە بالىلار ، زەھەر سېتىڭلەن ، چېكىڭلەن ياشلار ...

ماھىرە ئالتە ئاي ئەتراپىدا زەي پۇراپ تۇرىدىغان ، مال - دۇنياغا توشقان ئۆيدە سولاقتىكى خانىش بولۇپ ئۆتتى .

ماھىرە بىرقانچە قېتىم قاچقان بولسىمۇ ، لېكىن يەنە تۇتۇلۇپ قېلىپ ، زايىتىنىڭ ئامبۇردەك قوللىرىنىڭ ئەسىرى بولدى . ئۇ ئەمدىلىكتە باشقىچە بىر ئادەمگە ئايلىنىپ قالغاندى . ماھىرە زايىت ئۇچۇن يانچۇقچىلىق قىلىپ پۇل تېپىپ كەلگەن بالىلاردىن ، پۇللىرىنى زايىتىنىڭ بۇيرۇشى بىلەن يىغىۋالاتتى ، بەزى بالىلارغا ماھىرەنىڭ ئىچى ئاغرىيتتى .

ماھىرەنىڭ مۇشتۇمدەك تۇرۇپ بېشىدىن ئۆتمىگەن ئىسسىق-سوغۇق قالمىغاندى . ئەمدىلىكتە زايىت ماھىرەنى يېشى چوڭ بالىلاردىن كۇنلەپ مەخسۇس بىر ئۆيگە سولاپ قويدى .

بىر كۇنى ماھىرە ئوغرىلىق قىلىپ كەلگەن بىر بالىدىن پۇلنى ئالدى ، پۇل ماھىرە بىلەن ھېلىقى بالىنىڭ يول كىراسىغا يېتىپ ئاشاتتى . ماھىرەنىڭ بەختىگە يارىشا بۇ كۇنى زايىت غەرىق مەست ئىدى ، خورەكنى بولۇشىغا تارتىپ ئۇخلاۋاتاتتى .

ـــ ئۇكام سېنىڭ ئۆيۇڭ نەدە ؟ ـــ سورىدى ماھىرە بالىدىن .

ـــ دادام ئۇرۇمچىدە قاسساپچىلىق قىلىدۇ ، بارسام تاپالايمەن ، مېنى ئۇرۇمچىگە ئېلىپ كەلگەن ، ئەسلىي يۇرتۇم خوتەندە ، ئاچا ، بىز قاچايلى ، ـــ دېدى بالا .

ـــ مەن يولنى تازا بىلمەيمەن ، سەن بىلەمسەن ؟ ـــ دېدى ماھىرە .

ماھىرە دوزاختىن قۇتۇلغىنىغا خوش بولۇپ ئالدى - كەينىگە قارىماي يېنىدىكى ئون ئىككى ياشلىق بالىنىڭ يول باشلىشى بىلەن ئۇرۇمچىگە پويىز بىلەن تېزلا چىقىۋالدى . بالا دادىسى بىلەن جەم

بولدى . ماهىرە ئۇرۇمچىدە تۇرۇپ يېنىدىكى زايىتىنىڭ يېنىدىن ئېلىپ چىققان پۇللىرىنىڭ كۆپ قىسمىنى ئانىسىغا ئەۋەتىۋەتتى .

مەركىزىي شەھەردە مودا قىزلاردەك ياسانغان ماهىرەنى كۆرگەن كىشىلەر ئۇنى تاغ قىزى دېسە ئىشەنمەيتتى . ماهىرە ئۇرۇمچىدە بىر قانچە ئاي تۇرۇپ پارچە ـ پۇرات ، كىيىم ـ كېچەك ئېلىپ ساتتى . بارا ـ بارا ماهىرەگە چوڭ شەھەر تۇرمۇشى ياقمىدى ، ئۇ تاغنى سېغىنغانىدى .

ماهىرەنىڭ ئاكىسى زىلال تېلېفوندا كۆندە دېگۈدەك ماهىرەگە ئانام كېسەل ، تېز كەل ، دەپ ئاگاھلاندۇرۇپ تۇردى . ماهىرە ئاخىرى تاغلىق كەنتكە يول ئالدى . چامادان كۆتۈرگەن ، كۆزىگە كۆزەينەك تاقىۋالغان ، ئالتۇن زىبۇزىننەت تاقاپ چېچىنى سېرىق بويىۋالغان بۇ قىزنى كىشىلەر چىگرا تاغنىڭ ئۇ قات تەرىپىدىن كېلىپ قالغان ئوخشايدۇ دەپ قېلىشتى . چۈنكى ، بۇ تاغلىق كەنتكە بۇنداق مودا ياسىنىۋالغان قىزلار ئەزەلدىن كېلىپ باقمىغان ئىدى .

ـــ هوي قاراڭلار ... بۇ ماهىرەكەنغۇ !

ـــ ماهىرە ئاچا ...

ماهىرەنى ئەڭ بۇرۇن تونۇۋالغىنى يەنىلا رۇسۇل بولدى .

ـــ كاتتا خوجايىنغا ياتلىق بولغان ئوخشىمامسەن ؟ ـــ دېدى رۇسۇل .

ـــ ياقەي تېخى توي قىلمىدىم ، ماهىرە كۈلدى .

ـــ جېنىم قىزىم ، نەگە ئۇچۇپ كەتتىڭ ؟ ئەجەب سېغىنىدىم . سەن نېمىدېگەن تاش يۈرەك ، ماهىرەنىڭ ئانىسى ماهىرەگە ئېسىلىپ يىغلاپ كەتتى .

ـــ تېخىچە مۇشۇ كونا ئۆيدە ئولتۇرۇپسىلەرغۇ ؟ نېمە ئۈچۈن ئۆيىنى باشقىدىن كېسەكتە سالمىدىڭلار ؟ ـــ دېدى ماهىرە .

ـــ سىڭلىم ، سەندىن ئەنسىرىدۇق ، سەن ئەۋەتكەن پۇللارنى

شۇ پېتى بانكىغا سېلىپ ساقلىدۇق ، پۇلۇڭنىڭ چاتىغى چىقىپ قالارمۇ دەپ ئەنسىرىدۇق ـــ دېدى زىلال بىر ياغلىقنى ماھىرەگە سۇنۇۋېتىپ .

ـــ بۇنى ئارتىۋال ، قوشنىلار ھاردۇق سوراپ كىرىدۇ ، يالاڭ باش يۈرسەڭ سەت تۇرمامدۇ ؟ ـــ دېدى زىلال .

ـــ ھازىر زامان تەرەققىي قىپتۇ ، ئاكا ، «يەكچەشمىنىڭ شەھىرىگە بارساڭ بىر كۆزۈڭنى قىس» دەپتىكەن ،ـــ دېدى ماھىرە سومكىلاردىن سۇۋغاتلىق نەرسىلەرنى ئېلىۋېتىپ .

ـــ قارا ماڭۇ مېنىڭ خوتۇنۇم بولىدۇ ، ـــ دېدى زىلال يېنىدىكى روياش ئايالنى كۆرسىتىپ .

روياش ئايال يۈزىنى ئېچىۋەتتى ـ دە ، ماھىرەگە سالام قىلدى ، بۇ قادىر گېپىنى قىلغان رازىيە ئىدى .

ـــ مۇبارەك بولسۇن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئاكا ، ماڭۇ پۇلنىمۇ قوشۇپ سالغىن ، سېنى جاپادا قويدۇم ئانا ، ئاكا ، سائىدا رەھمەت ئانامنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئاپىسەن ، ـــ ماھىرە سومكىسىدىن ئون مىڭ يۈەن پۇلنى چىقىرىپ زىلالغا بەردى .

رازىيەنىڭ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى .

ماھىرە قادىرنىڭ قايتا توي قىلغانلىقىنى ، خەمىتنىڭ ئىككى بالىلىق بولغانلىقىنى ئاڭلاپ ھېچقانداق ئىنكاس قايتۇرمىدى ، ئۇ بىرقانچە كۈندىن كېيىن قوشنا بازىرىغا باردى .

قېرىشقاندەك بۇگۈن توپا يېغىپ ماھىرەنىڭ چاچلىرىمۇ توپا بولۇپ كەتتى . ئۇ «گۈزەللىك» دەپ ۋىۋىسكا ئېسىلغان ئەرلەر سالىراشخانىسىغا كىردى . تۈيۇقسىز ساتىراشخانىنىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ مودا كىيىنگەن بىر قىزنىڭ كىرىشى ، ساتىراشنى ھەيران قالدۇردى .

ـــ بـــر... بـــر كـــمنى ئـنزده‌مسز؟ ـــ دېدى ساتـراش هەيرانلىق بىلەن .

ـــ ياقەي ، بىلمەن ، بۇ ئەرلەر ساتـراشخانىسى ، چېچىمنى بويىۋالاي دېگەن ، ناھىيە مەركىزىگە كىرەي دېسەم خېلى ۋاقىت كېتىدۇ ، شۇڭا كىرىپ بېقىشىم ، قىلالامسز؟ ـــ ماھىرە ئالدىدا تۇرغان چوڭ كۆز ، بۇرۇتلۇق ، چىرايلىق بۇ ساتـراشقا نازلىنىپ قارىدى .

ساتـراش شاگىرتلىرىنى يولغا سالدى .

ـــ ئـولتۇرۇڭ خېنىم ، سىز ئۇچۇن خىزمەت قىلىش مەن ئۇچۇن شەرەپ ، قانداق رەڭدە بويايمەن ، ـــ دەپ سورىدى ساتـراش هەيرانلىق بىلەن .

ـــ ســېرىق بولامدۇ ، بىنەپشە بولامدۇ ، قايسى رەڭ بولسا مەيلى ، چىرايلىق بويالاپ قويۇڭ ، ئەجەب ئۆچ بولدۇم ، بۇ يېزىنىڭ توپىسىغا ، ـــ دېدى ماھىرە چېچىنى ئارقىسىغا تاراۋېتىپ .

ـــ سىز بۇ يەرلىك ئەمەسمۇ؟ ـــ سورىدى ساتـراش قولىنى يۇيۇۋېتىپ .

ـــ قوشنا تاغلىق يېزىدىن ، ئىچكىرىدىن ئەمدى كەلدىم دەڭا ، شۇڭا دوست ـ دۇشمەنلىرىمنىڭ ئالدىدا چىرايلىق ياسىنىپ يۈرەي دەيمىنا ، ـــ دېدى ماھىرە ئەينەككە قاراپ .

هەش ـ پەش دېگۈچە قولى ئەپلىك بۇ ساتـراش ماھىرەنىڭ چېچىنى سېرىق رەڭدە بويالاپ قويدى . ساتـراش هەيران قالدى ، ئالدىدا چىرايلىق بىر هۆر ـ پەرى ئولتۇراتتى .

ـــ ئەجەب قاراپ كەتتىڭىزغۇ ، ـــ دېدى ماھىرە سومكىسىنى قولىغا ئېلىۋېتىپ .

ـــ بـەك چـــرايلىقكەنسىز ، ـــ دېدى ساتـراش هاڭۋېقىپ قاراپ .

ـــ رەھمەت ، ماۋۇ پۇلنى ئېلىڭ ، ـــ ماھىرە ئەللىك سوم پۇلنى ساتىراشقا تەڭلىدى .

ـــ بولدى ، شۇنچىلىك ئىشقىمۇ پۇل ئالامدىم ، ـــ دېدى ساتىراش پۇلنى ئالغىلى ئۇنىمىدى .

ـــ تېلىفون نومۇرىڭىز... ـــ دېدى ساتىراش .

ماھىرە ساتىراشقا تېلىفۇن نۇمۇرىنى يېزىپ بەردى .

ـــ خوش ، كېيىنچە كۆرۈشەرمىز ، ـــ دېدى ماھىرە ۋە سومكىسىنى ئېلىپ رەھمەتمۇ دېمەي سىرتقا ماڭدى .

ـــ ئىسمىڭىز ـــ ... دېدى ساتىراش .

ـــ ماھىرە ،ـــ ئۇ ساتىراشقا تاتلىق بىر كۈلۈپ قويدى ـ دە ، چىقىپ كەتتى .

ـــ مېنىڭ ئىسمىم قەيسەر ... ـــ دېدى ساتىراش .

ماھىرە قولىنى كۆتۈرۈپ قويۇپ ، ئىشىكنى ئېچىپ قەيسەرگە قارايمۇ قويماستىن چىقىپ كەتتى .

قەيسەر كېچىچە كارىۋات ئۈستىدە يېتىپ ، ئۇيان ئۆرۈلۈپ ـ بۇيان ئۆرۈلۈپ ئۇزاققىچە ئۇخلىيالمىدى . ئۆزئارا ياخشى كۆرۈشۈپ ئۆتكەن جۆرىسىگە قارىدى ، ئايالى يېنىڭ پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى . قەيسەر هويلىغا چىقتى ، كۆز ئالدىدا سېرىق چاچلىق قىزنىڭ سېيماسى نامايان بولدى .

خۇددى ھىندىستان كىنو چولپانلىرىغا ئوخشايدىغان ماھىرە قەيسەرنىڭ كۆز ئالدىدىن كەتمەي ، قەيسەرنى قىيناشقا باشلىدى . ئاخىر تاڭ ئاتتى .

قەيسەر ماھىرەگە تېلېفون بەردى ، بىراق ماھىرە تېلىفوننى ئالمىدى ، تاقىتى تاق بولغان قەيسەر توختىماي تېلىفون بېرىشكە باشلىدى .

ـــ كىمنى ئىزدەيسىز ، تولا تېلىفون ئالدىڭىزغۇ ... نېمە

گېپىڭىز بار ئىدى ، ـــ دېدى ماھىرە .

قەيسەر ماھىرەنى كۆرۈشۈشكە تولىمۇ تەستە ماقۇل كەلتۈردى .

ـــ بىر كۆرۈپ كۆيۈپ قېلىشقا ئىشىنەمسىز ؟ ـــ دېدى قەيسەر پاراڭ ئارىلىقىدا .

ـــ قويۇڭا ، ئۇنداق رومانتىكىلىقنى ، ئىشەنمەيمەن ، ئەرلەر ھەممىسى ئالدامچى ، ساختىپەز ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ مەن سىزگە كۆيۈپ قالدىم ، سىزنى بەختلىك قىلىمەن ، بىز ئارىلىشىپ ئۆتەيلى ، ـــ دېدى قەيسەر .

ـــ خوتۇن ـ بالىلىرىڭىز يوقتۇ ؟ ـــ ماھىرەنىڭ بۇ سوئالى قەيسەرنى گاڭگىرتىپ قويدى .

قەيسەر ماھىرەنىڭ بۇنداق سوئال سورىشىنى كۈتمىگەنىدى ، قەيسەر بۇ قىزنىڭ ھەقىقىي پاك قىز ئىكەنلىكىگە ئىشىنىشكە باشلىدى .

ـــ ئىككى بالام بار ... لېكىن ئايالىم ...

قەيسەر توختاپ قالدى ، قەيسەرنىڭ گېپىنىڭ ئاخىرى چىقىپ بولغۇچە ماھىرە سورىدى .

ـــ ئۆلۈپ كەتتى ...

ـــ ياق ، ـ دېدى قەيسەر پوكاندەك قىزىرىپ .

ـــ ئايرىلىپ كەتتىم دېسەممۇ بولىدۇ ، ـــ دېدى قەيسەر .

ـــ ئۇنداقتا ئاجرىشىپ بولغاندا كۆرۈشەيلى ، ـــ دېدى ماھىرە ئورنىدىن تۇرۇپ .

ـــ مەن چىدىيالمايمەن ، ـــ دېدى قەيسەر . ماھىرە خۇددى قوينىڭ قوزىسىدەك مۇلايىم ئىتائەتمەن ، كېلىشكەن بۇ يىگىتكە يولۇقۇپ قالغانلىقىغا ئەمەلىيەتتە شۇنچىلىك خۇش بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ ، قەيسەرنىڭ ئالدىدا چاندۇرمىدى .

قەيسەر گەپدان ، ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرىدىغان ماھىرەگە ئاشىق

بولغان ئىدى . ئۆزى مەپتۇن بولغان بۇ قىزىل گۈلنىڭ ھىدىنى پۇراش ئۈچۈن ئەقىل - ھوشىنى يوقىتىپ ، سارىڭ بولاي دېگەنىدى . ئەمدىلىكتە قەيسەر ئارىلىقنى يېراق كۆرمەي ، ھەپتىدە بىر تاغقا چىقىپ ماھىرەنىڭ ئىشىك ئالدىدىن كەتمەيدىغان بولۇۋالدى .

— بالام ، سىرتتا تۇرغان بالا كىم ؟ ئۇ بەك كېلىشكەن بالا ئىكەن ، دائىم سىزنى ئىزدەپ كېلىدۇ ، — دېدى ماھىرەنىڭ ئانىسى .

— مېنىڭ ئىشقىمدا كۆيۈۋاتقان سارىڭ ساتىراش ، — دېدى ماھىرە قاقاقلاپ كۈلۈپ .

— نېمە ، سەن ئەمدىلىكتە بىر ساتىراشنى ئۆيگە باشلاي دەمسەن ، بولدى مەن چىقىپ ھەيدىۋېتەي ، ئۆزىڭغۇ بولىدىكەن ، لېكىنزە كەسپى ... ھەي ئاكاڭ قوشۇلماسمىكىن ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇرۇنقى ئېرىڭ ، ساتىراشقا تېگىپتۇ ، دەپ مىيىقىدا كۈلمەمدۇ ؟ — دېدى ئانا .

— سەن ئارىلاشما ئانا ، ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلىمەن ، — دېدى ماھىرە .

ماھىرە قەيسەرنى ئۆيگە باشلىدى . قەيسەرنىڭ قەسەملىرى ماھىرەنى قىزىقتۇرۇشقا باشلىدى .

— سىز بۇنداق دەپ تۇرۇۋالسىڭىز مەن نېمە دەيتتىم . بولدى ، قەسەم قىلىۋەرمەڭ ، ئايالىڭىزدىن ئاجراشتىڭىزمۇ ؟ — سورىدى ماھىرە .

— ئاجراشتىم ، — قەيسەر ئايالىدىن ئاجراشمىغان بولسىمۇ يالغان ئېيتقانىدى .

— مەن سىز ئويلىغاندەك ياخشى قىز ئەمەس ، مەن ئەرلەرنىڭ ئازابىنى بولۇشىغا تارتقان ، سىز تۇنجىسى ئەمەس ، مەن ئىككى ئەردىن چىقتىم . كۆردىڭىزمۇ ؟ بوينۇمدىكى تاتۇقلار كېيىنكى ئېرىم

ماڭا بەرگەن سوۋغاتلار ... مەن بىلەن توي قىلىسىڭىز مېنى باقالمايسىز . مەن تەييارغا كۆنۈپ قالغان ، گەرچە مېنىڭ ئازراق پۇلۇم بولسىمۇ سىزگە تەگسەم ، ئاكام ساتىراشقا تەگدىڭ دەپ ماڭا بىر پۇڭمۇ پۇل بەرمەيدۇ ، ھازىر يېنىۋالسىڭىزمۇ ئۇلگۈرىسىز ، ـــ دېدى ماھىرە .

ماھىرە كېلىشكەن بۇ يىگىتنى قولدىن چىقىرىپ قويۇشنى خالىمايتتى . دېمىسىمۇ ماھىرە ئەرلەرنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلىپ بۇرنى ـ قۇلىقىغچە تويغان بولسىمۇ ، لېكىن قەيسەر قادىر ھەم زايىتىلارغا ئوخشىمايتتى . قېلىن كالپۇك ، قاپقارا چوڭ بۇلاقتەك كۆز ، ئېگىز قامەت ، ئەرلەرگە خاس سالاپەت قەيسەردە مۇجەسسەم ئىدى .

بېشىدىن نۇرغۇن ئىسسىق ـ سوغۇقلارنى ئۆتكۈزگەن ، تېخىچە زىلۋا ، گۈزەللىكىنى يوقاتمىغان مۇشتۇمدەك چىرايلىق قىزنىڭ بۇ سۆزلىرى قەيسەرنى سەل تەمتىرىتىپ قويغان بولسىمۇ ، ماھىرەنى قولدىن بېرىپ قويۇشتىن ئەنسىرىدى .

ـــ سىز ، نەگە دېسىڭىز شۇ يەرگە بارىمەن ، نېمە قىل دېسىڭىز مەيلى ،سىز ئېچكىردە تۇرۇپسىز ، مەنمۇ بىر قېتىم ئېچكىرىگە كىرگەن ، شۇ يەردە ياشايلى ، مەن سىزنى ھەقىقىي ياخشى كۆرىمەن ، ـــ قەيسەر ماھىرەنى باغرىغا بېسىۋالدى ، بۇرۇنقىغا ئوخشىمايدىغان بىر خىل ئوتلۇق ھارارەت ماھىرەنى مەستخۇش قىلدى .

ـــ بىز ئېچكىردە ھېچقانداق ئىش قىلالمايمىز ، يانچۇقچىلىق قىلساق قاملاشتۇرالمايمىز ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئۇنداقتا كېچىك سەرگەردان بالىلارنى تېپىپ ئېلىپ كىرىپ كېتەيلى ، ـــ دېدى قەيسەر تەقەززالىق بىلەن .

ـــ سىز ئاۋال ئۆيىڭىزدىكىلەرگە دەڭ ، ماڭا چاي ئىچۈرۈلسە

مەيلى ، سىزگە ئەگىشىپ ماڭمەن ، ــ دېدى ماھىرە .

قــەيسەر ئۆز ئۆيىگە چىققاندىن كېيىن دادىسىغا يالۋۇرۇشقا باشلىدى .

ــ دادا ، مەن بىر قىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم ، ئايالىمدىن ئاجرىشىپ كېتىمەن ، ــ قەيسەر يىغلىدى .

ــ نېمە ؟ نەدە پوق يېدىڭ ، لامزەللە ، ئىككى بالاڭ تۇرسا ، ئايالىڭمۇ ساڭا شۇنچە ساداقەتمەن تۇرسا ، ــ قەيسەرنىڭ دادىسى قەيسەرنىڭ ئاجرىشىپ كېتىشىگە ھەرگىز قوشۇلمايتتى .

قــەيــسەرمــۇ ئــايالىغا ئاجرىشىپ كېتىش توغرۇلۇق ئېغىز ئاچالمىدى ، ھەتتا ئايالىنىڭ چىرايىغىمۇ قارىيالمىدى .

ــ دادا ، قەيسەرگە جىن چاپلىشىۋالغان ئوخشايدۇ ، موللامغا ئــوقــۇتــايــلــى ، ــ دېدى قەيسەرنىڭ ئايالى قېينىتاتىسىغا يىغلاپ يالۋۇرۇپ .

قەيسەرنىڭ دادىسى قەيسەرنى نائىلاج ئۆيگە سولاپ قويدى .

ئەمما ، قەيسەر تەلۋىلەرچە ياخشى كۆرگەن مەشۇقى ئۇچۇن ئــۆيدىن قېچىپ چىقتى . ماھىرە بىلەن قەيسەر دېيىشكەن يەردە كــۆرۈشــتــى ، ئــىككى كېچە بىرگە تۇنىدى . قەيسەر ئەمدىلىكتە ماھىرەگە بۆلەكچىلا چاپلاشقان ئىدى . ماھىرەمۇ ئۆزىگە كانىدەك چاپلىشىۋالغان بۇ يىگىتنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى .

ــ ئــەمــدى ئايرىلمايلى ، ــ دېدى قەيسەر ، ــ سىز نەدە بــولــســىــڭــىــز مــەن شۇ يەردە ، ــ ئاكام ساتىراش بىلەن توي قىلمايسەن ، دەپ قوشۇلمىدى ، قانداق قىلىمىز ؟ ــ دېدى ماھىرە .

ــ بــىزنىڭ ئۆيدىكىلەرمۇ قوشۇلمىدى ، قېچىپ كېتەيلى ، ئىچكىرىگە بېرىپ تەلىيىمىزنى سىناپ باقايلى ، ــ دېدى قەيسەر .

ماھىرە قەيسەر بىلەن ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە كىرىپ ئۆزىنى بىر

تونۇتۇپ قويۇش قارارىغا كەلدى . قەيسەرنى ئۆزىگە مەڭگۈ تەۋە قىلىشنى ئويلىغان ماھىرە قەيسەرنى سىناپ باقتى .

ــ بارساق نەگە بارىمىز ؟ ژۇخەنگمۇ ؟ نەنچاڭغىمۇ ؟ ــ دېدى ماھىرە .

ــ سىز شاڭخەي ، بېيجىڭلاردا خېلى ۋاقىت تۇرۇپسىز ، مەن نەنچاڭغا بارغان شۇ يەرگە بارايلى ، ــ دېدى قەيسەر .

ــ بىراق ، ئۆيدىكىلەر ماڭا پۇل بەرمەيدۇ ، گەرچە مەن پۇل تېپىپ ئەكېلىپ بەرگەن بولساممۇ ، ئاكام ئۇ پۇللارنى ئۆينى يېڭىلاپ سېلىش ئۈچۈن ، قۇرۇلۇشچىلارغا بېرىۋەتتى ، ــ دېدى ماھىرە .

ــ مەن پۇلنىڭ ئامالىنى قىلاي ، ــ دېدى قەيسەر .

قەيسەر ئۇيان ئويلاپ ـ بۇيان ئويلاپ ئىچكىرىگە كىچىك بالىلارنى ئەكىرىپ كېتىش نىيىتىگە كەلدى . چۈنكى ، قەيسەرنىڭ دادىسى ھەممە نەرسىلەرنى ئاچقىپ كېلىنى بىلەن قەيسەرنىڭ سىرتتىكى ئويۇنلىرىنى تۇغىتىپ تېزراق ئۆيگە قايتىپ كېلىشىنى ساقلاۋاتاتتى .

ـ ھەي ، ئۇكام ئىچكىرىگە كىرەمسەن ؟ كىرسەڭ كومپيۇتېر ئوينايسەن ، كۇندە يۇز يۈەن خەجلەيسەن ، ــ دېدى قەيسەر يولدا تۇرغان كىيىملىرى كونىراق بىر بالىدىن .

ــ مەن بىر قېتىم كىرىپ باققان ، لېكىن ماۋۇ ئاغىنەم كىرىپ باقمىغان ، كىرسەك بىللە كىرەيلى ، لېكىن بىزدە پۇل يوق ، ــ دېدى ئون ئىككى ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان بالا يېنىدىكى ئون بىر ياشلىق بالىغا قاراپ .

ــ چاتاق يوق ، پۇل دېگەننى بىز بېرىمىز ، كېيىن كۆپ پۇل تېپىپ بولۇپ ، ماۋۇ ئاكاش ياكى مەن بىللە چىقىپ سىلەرنى ئاتا ـ ئاناڭلارغا تاپشۇرۇپ بېرىمىز ، ــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئۆيدىكىلەرگە خوش دەۋالايلى ، ـــ دېدى يەنە بىر بالا .

ـــ خوشلاشمىساقمۇ بولىدۇ ، كېيىنچە تېلېفون بېرىپ قويساڭلار بولىدۇ ، ـــ دېدى قەيسەر .

قەيسەر بىلەن ماھىرە ئىچكىرىگە كىرىشكە خۇشتار بۇ ئىككى بالىنى تاپقانلىقىدىن تولىمۇ سۆيۈندى . ماھىرە مۇشۇنداق كىچىك بالىلار بىلەن زايىتىنىڭ كۆپ پۇل تاپقانلىقىنى ئويدان بىلەتتى . بۇ ئىككى بالا ماھىرە بىلەن قەيسەرگە ئەگەشتى . ئۇلار چىقىپ ماھىرەنىڭ ئۆيىدە بىر كېچە قوندى .

ـــ ئانا ماڭا رازىلىق بەر ، مەن قەيسەر بىلەن توي قىلىپ ئىچكىرىگە يەنە بىر قېتىم سەپەر قىلىپ ئۆز بەختىمنى ئىزدەيمەن ، بۇ ساتىراش بالا بەك ياۋاشكەن ، مەن نېمە دېسەم مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلايدۇ ، بۇنداق ئەرنى تاپماق تەس ، سەندىن پۇل تەلەپ قىلمايمەن ، ئانا ئۆزۈڭنى ياخشى ئاسرا ، مەن كېيىنچە يەنە ساڭا پۇل سالىمەن ...

ماھىرە ئانىسى بىلەن خوشلىشىپ ، كىيىم ـ كېچەكلىرىنى بىر كىچىك چامادانغا سالدى ـ دە ، قەيسەر كىرا قىلىپ ئېلىپ چىققان سانتانا ماركىلىق ماشىنىغا چىقىپ تاغنىڭ ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل يوللىرى بىلەن مېڭىپ يۈرۈپ كەتتى ...

ئۇلار ئۈرۈمچىگە بارماقچى ئىدى .

ـــ يولدا ساقچىلار سوراپ قالسا ھەرگىزمۇ ئىچكىرگە ئېلىپ ماڭدى دېمەڭلار ، بۇ بىزنىڭ مۇئەللىم ساياھەتكە ئېلىپ ماڭدى دەڭلار ، ـــ دېدى ماھىرە .

قەيسەرمۇ بۇ ئىككى بالىغا گەپ ئۆگىتىپ ماڭدى .

ئۇلار ئۈرۈمچىگە بارىدىغان ماشىنىغا چىقتى ، قەيسەر بىلەن ماھىرەنىڭ شېرىن چۈشلىرى بىر كۈندىن كېيىنلا بەربات بولدى ، ئۈرۈمچىگە ئاز قالغاندا بالىلارنىڭ ئاتا ـ ئانىسى دىلو مەلۇم

قىلغاچقا ، ساقچىلار تەرىپىدىن ئىككى بالا بىلەن ماھىرە ، قەيسەرلەر قولغا چۈشتى .

ـــ قەيسەر ، بۇ ئىشنى سەن ئۈستۈڭگە ئال ، مېنى خەۋىرى يوق دېگىن ، ـــ دېدى ماھىرە پىچىرلاپ .

ـــ ياق ، مەن ئۈستۈمگە ئالسام ، مېنىڭ بالام ، خوتۇنۇم قانداق قىلىدۇ ، ـــ دېدى قەيسەر پىچىرلاپ .

ـــ لاتا ، سەن ئايالىڭدىن تېخى ئايرىلمىغانمۇ ؟ ـــ دېدى ماھىرە .

قەيسەر جىم تۇردى ، ماھىرەگە قاراپ يالۋۇرغاندەك قىياپەتكە كىرىۋالدى .

ـــ مەن سەن دەيۋزىنىڭ كەينىگە كىرىپ ، جىنايەت يولىغا ماڭدىم ، ـــ دېدى ماھىرە قەيسەرگە ئالىيىپ .

ـــ مەن سېنىڭ دامىڭغا چۈشۈپتىمەن ، ئېسىت ، خوتۇنۇم ، بالىلىرىم . ساتىراشلىقىمنى قىلىۋەرسەم بولماسمىدى ، ـــ دېدى قەيسەر .

تـۇنۇگۈنلا كۆيدۇم - پىشتىم دەپ يۈرۈۋاتقان بۇ ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ مۇھەببىتى گويا ماىكاپىتەك توزۇپ كەتتى . ئۇلار ئەمدىلىكتە بىر - بىرىدىن يىرگىنىپ كەتكەنىدى .

تـۇرمە ئىشىكى ئالدىدا قولىغا كويزا سېلىنغان ماھىرە قەيسەرگە قەھرى بىلەن ئالايدى . قەيسەرمۇ ماھىرەگە زەردە بىلەن ھومايدى . ئۇلارنىڭ قەلبىدە مۇھەببەتتىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى ...

3

تـۇرمە ئىچىدە مەھبۇسلارنىڭ ھەربىرىت قىلىشى ئۈچۈن چېلىنغان قوڭغۇراق ئاۋازى ماھىرەنى خىيالدىن ئويغاتتى .

بارلىق مەھبۇسلار ئالدىراش سەپكە تىزىلدى ـ دە ، يۈگۈرۈش ئۈچۈن كارىدورغا ماڭدى .

ـــ ۋىيەي ، ئەجەب تويدۇم يۈگۈرۈشتىن ، ـــ دېدى خانسايىپخان .

ـــ ھەي قېرى توخۇ ، تېزراق ماڭ ، سەپتىن چۈشۈپ قېلىپ يەنە جازالىنىپ قالما ، ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ ئىشىكنى قىلە ، شاتۇتىدەك تولا گەپ قىلىدىغان ، ـــ دېدى خانسايىپخان .

چۈشتىن كېيىنكى ھەربىرەت ۋاقتى تۈگىدى ، ماھىرەنىڭ تۇرمىدىكى قائىدە ـ تۈزۈملەرنى ئىگىلىشى ھەممە ئايال مەھبۇسلاردىن ياخشى ئىدى . چۈنكى ، ماھىرە تۇرمىگە ھەممە ئايال مەھبۇسلارنىڭ ئالدىدا كىرگەنىدى . تېخى يېقىندىلا بىر قانچە ئايال مەھبۇس باشقا كامىرغا يۆتكىلىپ كەتكەن ئىدى . ماھىرە ئەمدىلىكتە گەپ قىلماي جىمغۇر بولۇپ قالغان تۇرانىسانىڭ ھالىدىن ھەر كۈنى خەۋەر ئېلىشقا باشلىدى ، باشقا ئايال مەھبۇسلارنىڭ بوزەك قىلماسلىقى ئۈچۈن ئۇنى قوغداپ ھىمايە قىلدى .

ماھىرە سوراققا ئېلىپ چىقىلدى . يېنىپ كىرگەندە بىر ۋاراق قەغەزنى تۈتۈپ لاپسىيىپ كىردى . ساجىدە ماھىرەنىڭ قولىدىكى قەغەزنى قولىغا ئالدى .

ـــ ھە ، ماھىرە ئاچا ساڭا كىلەر ھەپتە سوت ئاچىدىكەن ، بۇ تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ ئەيىبلەشنامىسى ئىكەن . قەيسەر دېگىنى سېنىڭ ئېرىڭمۇ ؟ ئۇنىمۇ ئەيىبلەپتۇ ، ـــ دېدى ساجىدە ماھىرەنىڭ قولىدىكى ئىككى ۋاراق ئەيىبلەشنامىنى كۆرۈپ .

ـــ مېنىڭ ئېرىم ئەمەس ـــ دېدى ماھىرە زەئىپ ئاۋازدا .

ـــ ئەمىسە ئۇ كىم ؟ ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ كۆرمىدىڭمۇ ، ئۇ دېگەن بىر ئەبلەخ ، ئالدامچى ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ سەن بىزگە بالا ئالداپ ساتتىم دېگەنىدىڭ ، بۇ يەردە بالا ئالداپ ساتتى دېمەپتۇ ، بالىلارنى ۋەسىسىدىن ئايرىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن قولغا ئېلىنغان ، سوتقا ئەيىبلىدۇق دەپتۇ ، ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ ھە ، بۇ مېنىڭ جىنايەتنامەم ، كىچىك بالىنى ئۆزى تۇرغان يەردىن ئالداپ باشقا يەرگە ئاپارسا ، ۋەسىسىدىن ئايرىش بولىدۇ ، ئەڭ يۇقىرى جازا ئۈچ يىل ئوخشايدۇ ... ماڭا قانچىلىك بېرەركىنتاڭ ... ھەي ...

ـــ خاتىرجەم بول ، ساڭا ئۇنچىلىك جىق جازا بەرمەس ، جىق بەرسە ئالتە ئاي جازا بېرەر ، ـــ دېدى خانسايىمپخان .

ـــ ھە راست ، خانسايىمپخاچا ، سىلىنىڭ مۇشۇ كەمگىچە ياكى ئەيىبنامىلىرىنى كۆرمىدۇق ، ياكى سوت ئاچمىدى . بىكار بولغاندىكىن سىلىمۇ كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەپ بەرسىلە ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ مېنىڭ كەچۈرمىشلىرىم ، ئۇنداق مۇرەككەپ ئەمەس ، مۇھەببەتكە ، ئەرلەرگە چېتىلمايدۇ . مېنىڭ كەچۈرمىشلىرىم ئىنتايىن ئاددىي بىر كەچۈرمىش ، خالاس . ئاڭلىغۇچىلىكى يوق بولسىمۇ سۆزلەپ بېرەي ، ـــ خانسايىمپخان ئۆزىنى جايلاشتۇرۇۋېلىپ سۆزىنى باشلىدى :

ـــ مېنىڭ بۇ تۇرقۇمغا قاراپ مېنىتۇغۇلغاندىن باشلاپ مۇشۇنداق كۆتەكتەك سىمىزمىكىن دەپ قالماڭلار ، مەنمۇ ئۆز ۋاقتىدا خېلى گۈزەل ، لاتاپەتلىك قىز ئىدىم . نېمىشقىكىنتاڭ ، مەھەللىمىزدىكى يىگىتلەرنىڭ كۆزى ھەممىسى ماڭا چۈشكەندەك ئەتراپىمدا ئىدى . مەنمۇ ئۆز ۋاقتىدا نۇرغۇن يىگىتلەرنىڭ جېنىنى

ئېلىپ جاڭگالدا قويغانمەن .

ـــ سىزمۇ يىگىتلەرنى ... ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ گېپىمگە قوشۇق سالما ، مەن ئەرلەرنىڭ جېنىنى سەندەك ئېلىشنى دېمىدىم ، سارائ قىز ، مەن يىگىتلەرنىڭ كۆڭلىنى دەۋاتىمەن ، ـــ دېدى خانسايىپخان سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ .

ـــ قاچاندىن باشلاپ ئۆگىنىپ قالدىم ، ئۆزۈممۇ بىلە - بىلمەيلا نەشە چېكىشنى ، نەشە چېكىپ يۇرۇپ ، بارا - بارا ئاق تاماكا چېكىشنى ئۆگىنىۋالدىم . شۇ ۋاقىتلاردا مەن ئۆزۈمنى گويا ئاسماندا پەرۋاز قىلىۋاتقاندەك ھېس قىلاتتىم . بارا - بارا مەن زىلۋا قامىتىمنى ، زىل ئاۋازىمنى يوقىتىپ گۈزەللىكىمدىن ئايرىلىشقا باشلىدىم ، مېنىڭ مىڭ جاپادا تىجارەت قىلىپ تاپقان پۇللىرىم زەھەر تەرەپتىن خوراشقا باشلىدى . قېرى قىز بولۇپ ئوتتۇزدىن ھالقىغاندا قىز تويۇمنى قىلدىم . مېنىڭ ئېرىم يامان ئەمەس ئىدى . ئۇ خۇدانىڭ بىر مۆمىن قۇلى ئىدى . مەن تاماكا چەكسەم بۇرنىنى تۇتۇپ يۆتىلەتتى . توي قىلىپ ئۈزاققا بارماي ئېرىم مېنىڭ خىروئىن چېكىدىغان يامان ئادىتىمنى سېزىپ قالدى .

ـــ سەن ئايال كىشى تۇرساڭ ، زەھەر چەكسەڭ قانداق بولىدۇ ، تاشلىساڭ ئۆي تۇتايلى ، بولمىسا ئاجرىشىپ كېتەيلى ، ـــ دېدى بىر كۈنى .

ـــ ئولتۇرساڭ چىداپ ئولتۇر ، كۆڭلەن خۇينى سەن ئۆزگەرتەلمەتمىڭ ، چەكمە دېسەڭ ، مەن تاشلىيالمايمەن ، ـــ دېدىم مەن زىللىغىنى يوقاتقان بوم ئاۋازىم بىلەن ۋارقىراپ .

ئېرىمنىڭ نەسىھەتلىرى ماڭا ھېچ كار قىلمىدى ، ئېرىم مەندىن تېزلا ئاجراشتى .

مەن كۈندە نەشە ، خىروئىن چېكەتتىم . مېنىڭ تۇغقانلىرىم مېنى بىر قانچە قېتىم باغلاپ قويدى . ھەتتا ئاكىلىرىم ئاسماقتا

ئېسىپ ئۇردى . ئاكام ماڭا : «بالا قىلمۇبلىپ ، ياخشى ئوتكىن» دەپ ئۆزىنىڭ تۇنجى قىزىنى ماڭا بېرىۋەتتى .

مەن بىر مەزگىل تاشلىغان بولساممۇ ، لېكىن يەنىلا زەھەردىن قول ئۈزەلمىدىم . بېقىۋالغان قىزىم چوڭ بولدى . مە شۇ چاغدىلا ئۆزۈمنىڭ تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغانلىقىمنى سەزدىم . مەن پۈشايمان قىلدىم ، يىغلىدىم . ئەمما ، كېچىككەن ئىدىم . كېيىن بېقىۋالغان قىزىم مېنى زەھەر تاشلانقۇزۇش ئورنىغا ئېلىپ بېرىپ مېجبۇرىي زەھەر تاشلانقۇزدى . مەن زەھەر تاشلانقۇزۇش ئورنىدا زەھەردىن ئۇزۇل ـ كېسىل ئادا ـ جۇدا بولغانىدىم . بىراق مەن يەنىلا شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرىپ ئىلگىرىكى چۆپقەتلىرىم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم . پايدىنى كۆزلەپ يىگىرمە گرام خىروئىننى يۆتكەپ سېتىش ئۈچۈن ئېلىپ ماڭغاندا نەق خىروئىن بىلەن تۇتۇلدۇم . مېنىڭ كەچۈرمىشلىرىم مانا مۇشۇنداق ئاددىي . ئەتە ـ ئۆگۈن ماڭا سوت ئېچىپ ھۆكۈم ئېلان قىلىنىدۇ . تۇرمىدە قانچە يىل ياتىمەن ، بۇنى بىلمەيمەن ، ئىشقىلىپ مەن ئىنتايىن پۈشايمان قىلدىم . جاھاندا مەندەك پۈشايمان قىلغان ئادەم بولمىسا كېرەك . مەن بىر خوتۇن كىشى تۇرۇپ ئايالىلىق بۇرچۇمنى ئۇنتۇپ مۇنداق رەزىللىكنى نېمىشقا قىلغاندىمەن . مەن بېقىۋالغان قىزىمغا يۈز كېلەلمەيمەن . قىزىم ئەل ـ كۇننىڭ ئالدىدا ، ئانىسى چېكىدۇ ، دەپ نام ئالدى ، ئۇنىڭ نامىنى بۇلغىدىم . مانا ئەمدى تۇرمىگە كىردىم . مەن قىزىمنىڭ بەختى ئېچىلسىكەن دەپ ئويلايتتىم ، قىزىمغا يۈز كېلەلمەيمەن . قىزىم ھەر ھەپتە كېلىپ ماڭا كىيىم ـ كېچەك ، تاماق توشۇپ بەك جاپا تارتتى . مەندەك قېرى مانا بۇ يەردە يېتىۋاتىمەن ... ـــ خانسايىپخان يېشىنى سۈرتۈپ كەچۈرمىشلىرىنى ئاخىرلاشتۇردى .

ماھىرە قوپال ، سۆزۈن تەلەت بۇ ئايالنىڭ يۈرىكىنىڭ تاش

ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى .

ــ قــــزىكىزغا قايتۇرىدىغان ئەڭ ياخشى جاۋاب تۇرمىدىن ياخشى ئۆزگىرىپ چىقىش ، ــ دېدى ماھىرە .

ــ تــوۋا نېمانداق ھالى چوڭ مەزلۇم بۇ دېسەم بىر بەڭگە خوتۇنكەنسىزغۇ ، دادام دائىم ماڭا «تاماكا چەككەن كىشىلەر ئۇ دۇنياغا بارغاندا تاھىر ـ زۆھرەنىڭ تويىنى كۆرەلمەيدۇ» دەيتتى . سىز كۆرەلمىگۈدەكسىز ، ــ دېدى ساجىدە .

ــ ھــە ، مــەن قــانــداق خــوتــۇنــكەنمەن ، سەندەك ئېرىنى زەھەرلىگەن ئايالدىن ياخشى . قاراپ تۇر ھۆكۈم كەلگەندە كۆرىمىز . ساڭا چوقۇم ئېغىر جازا بېرىدۇ ، ــ دېدى خانسايىپخان .

تۇرانسا تامغا يۆلىنىپ غال ـ غال تىترەشكە باشلىدى . ماھىرە تۇرانساغا چاپان يېپىپ قويدى .

ــ ھــەمــمــڭلار كەچۈرمىشلىرىڭلارنى سۆزلەپ بولدۇڭلار ، قېنى ، مەنمۇ سۆزلەپ باقاي ، ــ دېدى ساجىدە ئالدىراپ .

ــ ســ ــەن بۇرۇن سۆزلەپ بولغان . ئەمدى سۆزلىمىسەڭمۇ بولىدۇ ، ــ دېدى يەنە بىر ئايال مەھبۇس .

ــ بۇگۈن مەن نېمە ئۈچۈن زەھەر سالغىنىمنى تەپسىلىي سۆزلەيمەن ، ــ ساجىدە گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، ــ تۇرمۇشتا ئــادەتتىكى قائىدىلەردىن ھالقىغان ئىشلار دائىم بولۇپ تۇرىدۇ . مۇھەببەت ، نىكاھ دېگەنلەر يەشكىلى بولمايدىغان سىر ئىكەن ...

ــ ھــەي بــۇنداق زېرىكىشلىك نېمەڭنى كىم چۈشىنىدۇ ، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى دېگىنە ، ــ دېدى ياشقا چوڭراق يەنە بىر ئايال مەھبۇس .

ــ ئالدىرىماڭلار . گەپنىڭ پوسكاللىسى لىرىكىلىق سۆزلەردىن كېيىن چىقىدۇ ، ـ ساجىدە كۈلدى ـ دە ، ھېكايىسىنى باشلىدى .

* *

يىگىتلەرگە بولغان جەلپكارلىق تولا چاغلاردا قىزلارنىڭ تۇنجى تەسىراتىدىن ھاسىل بولسا كېرەك . مەنمۇ نۇرغۇن قىزلارغا ئوخشاش قىزغىن ، شوخ ، ئوچۇق ، مەردانە ، زېھنىم ، ھاياتىي كۆچۈم ئۇرغۇپ تۇرىدىغان چىرايلىق قىز ئىدىم . مانا كۆرۈڭاتسىلەرغۇ ، مەن تەكلىماكاننىڭ گىرۋىگىدىكى بىر يېزىدا چوڭ بولدۇم . قۇملۇققا ، توغراققا بولغان مۇھەببەت مېنى خېلى چىداملىق قىلىپ چوڭ قىلدى . مەن گەرچە رەسىدە بولۇپ ، بۇيۇم خېلىلا ئۆسۈپ قالغان بولسىمۇ ، يەنىلا ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتاتتىم . مەھەللە تەۋەسىدىكى تەڭتۇشلىرىم كەينىدىن توي قىلىشقا باشلىدى ، مېنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈشۈمگە يەنە بىر يىل بار ئىدى . بىر كۈنى مەن مەكتەپتىن ئۆيگە كېتىۋاتسام ئالدىمدا قوشنا يېزىلىق كاۋاپچى مامۇت دېگەن بالا پەيدا بولدى . ئۇ مېنىڭ يالغۇز تۇرغىنىمنى كۆرۈپ پەيت پىشىپ يېتىلدى دەپ ئويلىغان بولسا كېرەك ، قەلبىدە ئۇزۇندىن بۇيان ساقلاپ كېلىۋاتقان مۇھەببەت ئەقىدىسىنى ماڭا بايان قىلىشقا باشلىدى :

ـــ ساجىدە ، سىز بىلمەيسىز ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى سىزنى ياخشى كۆرۈپ كەلدىم ، مەن بىلەن توي قىلسىڭىز ...

ـــ نېمە دەۋاتىسىز ، مەن ئوقۇغۇچى تۇرسام ، ئۇنداق گەپ قىلماڭ ، مەن ئەمدىلا ئون يەتتە ياشقا كىردىم ، ـــ دېدىم مەن پوكاندەك قىزىرىپ .

ـــ مەن ساقلايمەن ، سىزنى ياخشى كۆرۈپ كەلدىم ، سىزنى ئۆمۈرلۈك بەختلىك قىلالايمەن . بۇ مېنىڭ سەمىمىي قەلبىمدىكى گەپ ، ئالدىرىماي ئويلاپ كۆرۈپ ، جاۋاب بەرسىڭىز بولىدۇ ، ـــ دېدى مامۇت مەندىن يىراقلاپ .

مەن مامۇتنىڭ تەلىپىنى كەينى - كەينىدىن چىرايلىقچە رەت قىلغان بولسامۇ ، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن مامۇتنىڭ سەمىمىي ھېسسىياتىنىڭ تەسىرىدە ماڭىمۇ ئىسسىق ئۆتۈشتى بولغاي ، ئاخىر مامۇتنىڭ تەلىپىگە قوشۇلدۇم ، مامۇت مېنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر يىللىق ئوقۇشۇم توشقۇچە ساقلىماقچى بولدى .

ھەش - پەش دېگۈچە بىر يىلمۇ ئۆتۈپ كەتتى . قولۇمغا مەكتەپ پۈتتۈرۈش دىپلومىنى ئالدىم . يېشىممۇ ئون سەككىز ياشقا توشقان ئىدى ، ئەمدىلىكتە توي قىلسام بولىۋېرەتتى ، مەن دادامدىن قېلىپ ، ئانام بىلەن ياشىغىلى خېلى ئۇزۇن بولغانىدى . ئانام ماڭا نىسبەتەن ھەم ئانا ، ھەم دادا ئىدى . مەن ئانامنىڭ ھەرقانداق گېپىنى ئاڭلايتتىم .

مەن مامۇتنىڭ ماڭا توي تەكلىپى قويغانلىقىنى ھەمدە ئۆزۈمنىڭ ماقۇللۇق بەرگەنلىكىمنى ئانامغا ئېيتتىم .

— نېمە ؟ مامۇت دېگەن بىلەن توي قىلىمەن دەمسەن ؟ مەندىن يوشۇرۇنچە نېمە ئىشلارنى قىلدىڭ ، مەن تۇغقانلار بىلەن دېيىشىپ قويغان ، سەن نەۋرە ئاكاڭ غالىپ بىلەن توي قىلىسەن ، يېقىندا چاي ئىچۈرىمىز ، — مېنىڭ رازىلىق بەرگىنىمنى ئاڭلىغان ئانام چۆچۈپ كەتكەنىدى . ئانام يىغلاشقا باشلىدى .

— ئانا مەن ھېچقانداق ئىش قىلمىدىم ، مامۇت تەلەپ قويدى ، ساڭا دەۋاتىمەن شۇ ، — دېدىم مەنمۇ ئانامدىن قورقۇپ ، چۈنكى ئانامنىڭ كېسىلى قوزغىلىپ قالسا مەن تەنھا قالاتتىم .

مەن ئانامنىڭ دېگەن گېپىدىن يانايدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتىم ، غالىپلار بىز بىلەن قوشنا يېزىدا ئولتۇراتتى . غالىپ قوينىڭ قوزىسىدەك ياۋاش ، ئايغىدا چۈمۈلە ئۆلمەيدىغان يىگىت ئىدى . ئۇ بىر قېتىم توي قىلىپ ئاجرىشىپ كېتىپ ، بويتاق ئولتۇرۇۋاتاتتى . ئۇنىڭ ئائىلىسىمۇ بىزدەك دېھقان بولۇپ ،

دېھقانچىلىقنىڭ ئارىسالدى ۋاقىتلىرىدا غالىپ كۈنلىرىنى سۆزلەپ بەرگەن ئۆتكۈزەتتى . مەن ئەمدىلىكتە قانداق قىلىش توغرۇلۇق دېلىغۇل بولۇشقا باشلىدىم . چۈنكى ، مامۇتنىڭ سېيماسى مېنىڭ كۆز ئالدىمدىن ھېچ كەتمەيتتى ، مەن ئويلاۋېرىپ ئاخىر ئانامنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتماسلىق نىيىتىگە كەلدىم .

بىر كۈنى مامۇت مېنى ئىزدەپ كەلدى .

ــ مەكتەپنىمۇ پۈتتۈردىڭىز ، ئەمدى ئۆيدىكىلەرگە دېسىڭىز ، تويىمىزنى قىلساق ، ــ دېدى مامۇت .

ــ كەچۈرۈڭ ، مەن نەۋرە ئاكام بىلەن توي قىلىدىغان بولدۇم . ئۆيۈمدىكىلەر قوشۇلمايدىكەن ، ئەمدى ئىزدىمەڭ ، ــ دېدىم مەن يىغلاپ تۇرۇپ .

مامۇت ماڭا يالۋۇردى ، مەن مامۇتتىن ئەپۇ سوراپ تۇرۇۋالدىم .

ــ بىكارغا سېنى بىر يىل ساقلىدىم ، سەن ئادەم ئالدايدىكەنسەن ، يالغانچى ئىكەنسەن ، نېمىشقا ئاناڭنى قايىل قىلمايسەن ؟ مېنىڭ ئانامنى بىر يىل ئىلگىرى توي قىلىسەن دەپ ئالدىرانغاندى . «مەن توي قىلىدىغان قىزىم بار» دەپ نۇرغۇن قىزلارغا ئۇنىمىغانىدىم . ئىسىت ساڭا قىلغان ئەقىدەم ، سەن ۋىجدانسىز بىر نېمە ئىكەنسەن ، ــ مامۇت قەھرى بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى .

ــ مېنىڭ قانداق ئەيىبىم بار ئىكەن ؟ ــ دېدى مامۇت مەندىن يىراقلاپ .

دېمىسىمۇ مامۇتنىڭ ھېچقانداق ئەيىبى يوق ئىدى . ھەقىقىي يىگىتلىك خىسلەت مامۇتتا بار ئىدى ، مامۇت كەينىگە ياندى ـ دە ، يەنە سۆزلەشكە باشلىدى .

ــ تۇغقىنىڭ بىلەن توي قىلىپ ، ياخشى بولالمىساڭ ئاربىغا

سوغۇقچىلىق چۈشۈپ قالىدۇ . تۇغقانلىقتىن ئايرىلىپ كېتىدىغان گەپ ، رىزىق دېگەن مەڭگۈلۈك بولمايدۇ . كېيىنچە ئاجرىشىپ كېتىدىغان ئىشلارمۇ يۈز بېرىپ قالىدۇ ، ئۇ چاغدا ئاناڭغا ئېچ پۈشۈقى تېپىپ بېرىسەن ، ئاناڭنى قايىل قىلالمامسەن ، ــ دېدى مامۇت يالۋۇرۇپ .

ئەسلىدە مامۇت توغرا ئېيتقان ئىكەن ، مەن ئۇ چاغدا بۇلارنى ھېس قىلماپتىكەنمەن .

ــ ئانام تۇغقىنىمنىڭ يۈزىنى قىلمىسام بولمايدۇ دەيدۇ ، ئانامنىڭ گېپىنى يىرىۋېتەلمەيمەن ، ــ دېدىم مەن يەرگە قاراپ .

ــ ۋىجدانسىز ، تۇڤى ...

مېنىڭ كۆڭلۈمدە مامۇتنىڭ بۇرۇن ماڭا قىلغان «سېنى ياخشى كۆرىمەن ، توي قىلايلى» دېگەن گەپلىرى ئەكس ئېتىپ تۇرغاچقا ، ئۇنىڭ تىللىرى ماڭا ھېچ كار قىلغاندەك ئەمەس ئىدى .

ئۇزۇن ئۆتمەي مامۇت بىز بىلەن بىر يېزىلىق قىز بىلەن چوڭ توي قىلىپ ، ناغرا ـ سۇناي چالدى . مېنىڭ يۈرىكىم مۇجۇلغاندەك بولسىمۇ ، لېكىن مەن پات ئارىدا توي قىلىمەنغۇ ؟ سەن مەندىن بالدۇر چىقتىڭ شۇ ، دېگەنلەرنى ئويلاپ مەنمۇ ئۆز ئىشىمنى قىلىۋەردىم .

مەنمۇ ئۇزۇنغا بارمايلا غالىپ بىلەن توي قىلدىم .

ئادەم ئۆز قەلبىنى ئالدىيالمىغان بىلەن ، لېكىن تۇرمۇشنى ئالدىيالمايدىكەن ، كەسكىن تۇرمۇش ئالدىدا غالىپ بىلەن ئىككىمىزنىڭ ئەپت ـ بەشىرىسى ئاشكارىلىنىشقا باشلىدى .

ــ مەن بۇگۈن ئانامنىڭ ئۆيىدە يېتىپ كىرەي ، ــ دېدىم مەن توي قىلىپ ئون بەش كۈن بولغاندا ئانامنىڭ يالغۇزلۇقىغا قىيالماي .

غالىپ ئۇنىماي مېنى ئۆيىگە ياندۇرۇپ كىردى ـ دە ، كىرىپلا

مېنىڭ ئېڭىكىمگە ئىككى تەستەك سالدى .

ـــ مېنى نېمىشقا ئۇرىسەن . ـــ دېدىم مەن ھەيران بولۇپ .

ـــ نېمىشقا ئۆيۈڭدىن كىرگىلى ئۇنىماي قالىمەن دەپ تۇرۇۋالىسەن ، ئۇنداق ئادەم مەن بىلەن نېمىشقا توي قىلىسەن ، ئانام يالغۇز دېسەڭ ، ئاناڭ بىلەن ئۆتسەڭ بولمامتى ؟ بۇنىڭدىن كېيىن ئوبدان ئولتۇرساڭ ئولتۇر ، بولمىسا ئۇرۇپ ئادەم قىلىمەن سېنى ، سېنىڭ ئاناڭ بىزنىڭ تۇغقىنىمىز ، ئۇ ماڭا قانداق قىلساڭ قىلىپ قىزىم بىلەن ياخشى ئۆتكىن دېگەن ، ـــ دېدى غالىپ قەھرى بىلەن .

قويىنىڭ قوزىسىدەك ياۋاش بۇ ئەرنىڭ غەزىپى مېنى سەل تېپىرىكتۇرگەن بولسىمۇ چىدىدىم ، لېكىن بۇنداق دەتالاش دائىم بولۇپ تۇردى .

ئەتىگەندىلا قېينانام ، ئېرىمنىڭ سىڭلىسى قاتارلىق بىر قانچە ئادەمگە لەغمەن سېلىپ ، قورسىقىنى تويغۇزۇپ بولۇشۇمغا ، ئېرىم سۆزلەشكە باشلىدى .

ـــ خوتۇن ، ئېتىزلىقتىكى ئىشلارنى تېزراق تۈگىتىڭلار ، بۈگۈن يەكشەنبە بازارغا ئەكىرىپ سىلىگە ياخشى كىيىم ـ كېچەك ئېلىپ بېرەي ، ھى ... ھى ... ـــ غالىپ ماڭا قاراپ مۇغەمبەرلىك بىلەن كۈلۈشكە باشلىدى .

مەن قاپىقىنى ئاچمايدىغان غالىپنىڭ ماڭا كىيىم ئېلىپ بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ ، بۇ بېخىل ئېرىمدىن سۆيۈندۈم ـ دە ، دەرھال ئېتىز ئىشلىرىنى تۈگىتىپ كىيىملىرىمنى كىيىپ تەييار بولدۇم . چۈنكى ، توي قىلىپ ئىككى ئاي بولغاندىن بېرى ، ئېرىمنىڭ مېنى تۇنجى قېتىم بازارغا ئېلىپ بېرىشى ئىدى . مەن غالىپ بىلەن بازار ئايلىنىشقا باشلىدىم . غالىپ قىممەت مالىلار بازىرىغا باشلىسا ، مەن ئۇنى ئاياپ ئەرزان مالىلار بازىرىغا ئاپاردىم .

ـــ بۇ مايكىنى ئالاي .
ـــ قانچە پۇلكەن ؟
ـــ ئون بەش سومغا بەرمىدى .
ـــ ئەمىسە بۇنى ئالاي .
ـــ قانچە پۇلكەن ...
ـــ ئون سومغا بەردى ، مۇشۇنىلا ئالايلى ، خاتىرە بولۇپ قالسۇن ، بولدى باشقا نەرسە ئالمايلى ، ـــ دېدىم مەن .
ـــ قىممەتكەن ، بولمايدۇ ، ـــ دېدى غالىپ .
ئادەم شۇنچە كۆپ بازاردا ئون سومىلۇق بىر مايكىنىمۇ ئېلىپ بەرمىگىنىنى كۆرۈپ ، مېنىڭ ئاچچىقىم كەلدى .
ـــ ھەي ، مەن سېنىڭ خوتۇنۇڭمۇ نېمەڭ ، ئون سومىلۇق نەرسىنىمۇ ئېلىپ بېرىشكە چىدىمىساڭ ، بۇگۈن ماڭا نېمە ئېلىپ بېرەتتىڭ ؟ ـــ دېدىم مەن ئاچچىقىمدا .
ـــ قىممەتكەن ، ئۆزۈڭ ئېلىۋالغىن ، ساڭا بىر نەرسە ئېلىپ بېرىدىغانغا بىكاردا قالغان پۇلۇم يوق مېنىڭ ، ـــ دېدى غالىپ مېنى مەنسىتمەي .
ئەسلىدە مەندە پۇل يوق ئىدى . غالىپ بازارغا مېڭىشنىڭ ئالدىدا يانچۇقىغا خېلى كۆپ پۇل سالغانىدى . مەن غالىپنىڭ مېنى بازارغا سەتلەشتۇرگىلى ئېلىپ كىرگەنلىكىنى ھېس قىلدىم ـ دە ، غالىپنىڭ بىلىكىگە ئېسىلىۋالدىم .
ـــ ھەي ، نېمىشقا ئۇكام غالىپنىڭ بىلىكىگە ئېسىلىۋالىسەن ، سەت تۇرمامدۇ بازاردا ، پۇل بولسا ئېلىپ بەرمەمدۇ ، ماڭ ، ئانامنىڭ قېشىغا بارىمىز ، ـــ دېدى غالىپنىڭ ئاچىسى پەيدا بولۇپ .
بايانتىن بېرى غالىپنىڭ ئاچىسى غالىپنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن بىزنىڭ كەينىمىزدىن ئويۇن كۆرۈش ئۈچۈن ماڭغانلىقى

ئىنىق ئىدى . غالىپنىڭ ئاچىسى مېنى يېتىلەپ قېينانامنىڭ يېنىغا ئىلىپ باردى ، قېينانام ئۇزۇم ، گۈلە سېتىۋاتاتتى .

ــ ئانا ، قارا ساجىدە غالىپنىڭ بىلىكىنى تۇتۇۋېلىپ ، «كىيىم ئېلىپ بەر» دەپ غالىپنى شۇنچە ئادەمنىڭ ئالدىدا رەسۋا قىلغىلى تۇرۇپتىكەن ، سەتلىشىپ قالمىسۇن دەپ غالىپنى بازاردىلا قاچۇرىۋەتتىم ، ــ دېدى غالىپنىڭ ئاچىسى ئانىسىغا چېقىشتۇرۇپ .

ــ غالىپ مېنى زادىلىق قىلىپ ، ئون سومىلۇق بىر مايكىنى تۇتىسام ، شۇنىمۇ ئېلىپ بەرمىدى ، ــ دېدىم مەن ئاچچىقىمدا ۋارقىراپ .

ــ سىز دائىم كىيىم غەلۋىسى قىلامسىز ، جىڭ ئاق تۇمشۇق خېنىمكەنسىز ، خەققە ئۇز كۆرۈنەي دېگەنما ؟ سىزنى ئانىڭىزغا تۇتقۇزۇپ بەرمىسەم خەپ ، قېينانامنىڭ ئاچچىقى مەندىن بەتتەر كەلگەن ئىدى .

مەن ئەمدىلىكتە شۇنداق خورلۇق ھېس قىلىشقا باشلىدىم . ئانامۇ كىردى .

ــ ئانا مېنى بۇ ئۆيدىن ئېلىپ چىقىپ كېتىڭ ، مەن غالىپ بىلەن ئاجرىشىمەن ، ــ دېدىم مەن يىغلاپ تۇرۇپ .

ــ قىزىم ، قېينانادىن ئاڭلىدىم . ئولتۇرغاچ تۇرغىن ، مانا مەن ساڭا كىيىم ـ كېچەك ئېلىپ كەلدىمغۇ ، بىز ئۇرۇق ـ تۇغقان ، ساڭا ئەجىر بولىدۇ ، كىيىم غەلۋىسىنى جىق قىلما ، بۇنىڭدىن كېيىن ياخشى ئۆتۈپ كەتكىن ...

ئانام بىر ھازا تەسەللى بېرىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى .

مەن ئەمدىلىكتە قايتىدىن ئويلىنىشقا باشلىدىم ، ئانامنىڭ گېپىگە كىرىپ ، ئۆمۈرلۈك چوڭ ئىشىم بىلەن ئويناشقانلىقىمنى ھېس قىلدىم ، مەن قانداقلا بولمىسۇن غالىپتىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى قىلىشقا باشلىدىم .

مېنىڭ كۆڭلۈمده تۇنۇگۈنلا شېرىن ـ شېكەر ژەدىلەرنى بەرگەن غالىسپىنىڭ كۈپكۈندۈزده ئون سوم ئۇچۇن قىلغان ئاھانىتى ، قانداقتۇر بىر رەزىللىك ئۇرۇقىنى بىخلىتىپ ، يۈرىكىم مۇجۇلۇشقا باشلىدى .

تېزراق ئۆچ ئېلىپ بۇ نىكاھتىن قۇتۇلۇش ئارزۇسى مېنى قىيناشقا باشلىدى . مامۇتنىڭ سېيماسى ، غالىپنىڭ ژاپاسىزلىقى ، ئاھانىتى ، قېينانامنىڭ بېشەملىك بىلەن قىلغان سۆزلىرى ... ئانامنىڭ يالۋۇرۇشلىرى ...

ـــ بىز كېلىشەلمىگۈدەكمىز ، ئاجرىشىپ كېتەيلى ، ـــ دېدىم مەن غالىپقا .

ـــ تويىنى تەس قىلدۇق ، ئاجرىشىپ كەتسەم ئەل كۈننىڭ ئالدىدا ئەيىبىنى ماڭا قويىدۇ . سەن شۇنچە چىرايلىق تۇرساڭ ، سېنى قانداقمۇ قويۇۋەتكۈم كېلىدۇ ، بۇ نىيىتىڭدىن يانغىن بولامدۇ ؟ ـــ غالىپ تاراسلىتىپ ئېڭىكىمگە ئىككىنى سالدى ، ـــ مەندىن ئاجرىشىپ كىمگە تېگەتتىڭ ، مەن يارىمىدىممۇ ، يا .

مەن بۇ قورقۇنچلۇق چۈشكە بالدۇراق خاتىمە بېرىپ گۈزەل تۇرمۇشنى قايتىدىن تېپىشنى قارار قىلدىم ـ دە ، چاشقان ئۆلتۈرۈش دوربىسى سېتىۋېلىپ ، شۇ دورا ئارقىلىق بۇ نىكاھتىن قۇتۇلۇشتىن ئىبارەت رەزىل پىلاننى تۈزۈپ چىقتىم . مەن ئاخىرى چاشقان دوربىسى سېتىۋالدىم . دورىنى خۇددى ئالتۇن ساقلىغاندەك ساقلىدىم . قاچان قول سېلىش كېرەك ؟ قانداق قول سېلىش كېرەك ؟ ئۆلمەي قالسىچۇ ؟ ئەڭ ياخشىسى سۈيۇقئاش ئەتكەندە قاچىسىغىلا سالاي ... مەن مانا مۇشۇنداق رەزىل خىياللارنى قىلىشقا باشلىدىم . ئاخىر پەيت كەلدى ، مەن سۈيۇقئاش ئېتىپ ، غالىپنىڭ قاچىسىغا چاشقان دوربىسى سالدىم ـ دە ، ئاشنى قوللىرىم تىترەپ ، ئاران دېگۈدەك ھېرىپ ـ ئىچىپ كەلگەن غالىپنىڭ ئالدىغا قويدۇم .

غالىپ ئاشنى بار ئىشتىهاسى بىلەن ئىچىشكە باشلىدى .

قېينانامنىڭمۇ كۆڭلى تۇيدىمۇ ، قانداق ، قېرىنداشقاندەك بىزنىڭ ئۆيگە كىردى ، مەن قېينانامغا بىر قاچا ئاش ئېلىپ چىقتىم .

ـــ ئاشنى تەملىك ئېتىپسىز ، سىزمۇ ئىچىڭ ، ـــ دېدى قېينانام .

ـــ ئانا ئاشتا كۆمۈر تۇرىدىغۇ ، قاپقارا ئىكەن ، قاراڭا ، ـــ دېدى غالىپ ئاشنىڭ يېرىمنى ئىچىۋېتىپ .

ئەسلىدە غالىپنىڭ قاچىسىدىكى دورا ، ئاشنىڭ ئاستى تەرىپىدە تېخى ئېرىمىگەن ئىدى .

ـــ ۋاي قورسىقىم ، ھۆ ... ھۆ ... ـــ غالىپ پۇچىلىنىشقا باشلىدى .

ـــ بالامنىڭ ئېشىغا دورا ساپسەن ـ دە ، ھۇ قاتىل !

قېينانام ئاشتىكى ئۇششاق قارا مۇنەكچە نەرسىنى كۆرۈپلا ، زەھەر ئىكەنلىكىنى بىلگەنىدى .

مەن ئالدى ـ كەينىمگە قارىماي ئانامنىڭ ئۆيىگە چىقتىم ـ دە ، ئانامنىڭ باغرىغا ئۆزۈمنى ئاتتىم .

ـــ ئانا ، مەن غالىپنى ئۆلتۈرۈۋەتتىم ، ـــ دېدىم مەن ئانامنى قۇچاقلاپ .

غالىپنىڭ ئانىسى غالىپنى دوختۇرخانىغا يۆتكەپ زەھەرنى تېزلا تاتقانىكەن ، بەختىمگە ياريشا غالىپ ئامان قالدى . مەن بۇ نىكاھتىن مانا مۇشۇنداق قۇتۇلدۇم . مەن ھازىر ئەمەلگە ئاشمىغان قاتىللىق جازاسى بىلەن تۇرمىگە چۈشكىلى بىرقانچە ئاي بولدى ، تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ ئەيىبنامىسىمۇ قولۇمغا تەگدى ، سوتنى كۈتۈۋاتىمەن .

ساجىدە ھېكايىسىنى ئاخىرلاشتۇردى .

ـــ توۋا ، ساجىدە ، شۇنچىلىك ئىشقىمۇ زەھەر سالامسەن ؟ ـــ دېدى بىر ئايال مەھبۇس .

ـــ مەن ئۇ چاغدا قانۇننىڭ ئالدىغا بېرىشنى ئەسلا ئويلاپ باقماپتىمەن ، مەن شۇنداق قىلمىسام غالىپتىن مەڭگۇ قۇتۇلالمايدىغاندەك ھېس قىلىپ ، ئاچچىقىمدا شۇنداق قىلىپتىمەن ، ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ مۇشتۇمدەك تۇرۇپ ، ئەرنى قەدىرلىمەي قىلغان ئىشىنى قاراڭلار بۇنىڭ ، ھەي ... كىچىكتە ... ـــ دېدى خانسايىپخان .

ـــ تۇرمىدىن چىقساڭ مامۇتقا تېگەمسەن ؟ ـــ دېدى يەنە بىر ئايال مەھبۇس .

ـــ مامۇت ئاللىقاچان توي قىلىپ بولدى ، ھەي ، قاچان چىقمەن ، قانچە يىلدىن كېيىن چىقمەن ، ھەر نېمە بولسا غالىپ ئۆلمەپتۇ ، ئۆلگەن بولسا ياكى ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىناتتىم ياكى تۇرمىدىن چىقالماي تۇگىمەيتتىم . بىچارە ئانامغا بەك ئىچىم ئاغرىيدۇ ، ـــ ساجىدە شۇنداق دېدى ـ دە ، جىم بولۇپ قالدى .

ساجىدەنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلىغان تۇرانسانى يەنە سۇر بېسىشقا باشلىدى .

گۇم ... گۇم ... قىلغان ئوق ئاۋازى ... ئىككى كىچىك قىزنىڭ قوللىرىنى سوزۇشۇپ «ئانا... ، ئانا !... » دەپ توۋلىشى ، تۇرانسانىڭ ئاپئاق كىيىم بىلەن ئاستا يېقىلىشى...

ـــ ياق... ، ياق... ، بالىلىرىم ! ...

تۇرانسا تۇيۇقسىز توۋلاپ كەتتى .

ـــ نېمە بولدىڭىز تۇرانسا ؟ ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋېلىڭ ، ئۆزىڭىزنى ئەركىن تۇتۇڭ ... ـــ ماھىرە شۇنداق دېدى ـ دە ، تۇرانسانىڭ چېكىسىنى ئۇۋۇلاشقا باشلىدى ، تۇرانسا سەل تىنچىدى...

4

تۇن نىسپى . تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ بويىغا جايلاشقان بۇ

خىلۇەت كەنتته چىقىۋاتقان‌بوران توغراق شاخلىرىنى ئىرغاڭلىتىپ ، ياغاچتا سېلىنغان پ پاكار ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىلىرىدىكى پاسار شاخلىرىنى ئۇچۇرۇپ ، تەرەپ ـ تەرەپكە ئېلىپ كەتمەكتە ئىدى ...

ـــ قىزىم ، تۇرانساخان ، قولچىرىغى ئېلىپ چىقىڭا ، ئۆگزىدىكى ئوت خەسلەرنى بوران ئۇچۇرغىلى تۇردى ، جايلاشتۇرۇۋېتەي ... ـــ دېدى بىر بوۋاي هويلىغا چىقىپ .

ئاتمىش ياشلاردىن هالقىغان بۇ بوۋاي تۇرانساڭا دادىسى ئىدى .

ـــ دادا ، ئۆگزىگە مەن چىقاي ، قولچىراغنى سىلە ئۆگزىگە يورۇتۇپ بەرسىلە ، ـــ ياغلىقنى چېكىسىگە ئوراپ چىگىۋالغان تۇرانسا قولچىراغنى دادىسىغا بېرىپ ، ئۆگزىگە چىقىپ قېپقالغان پاسارلارنى چىگىپ ئۇستىگە ياغاچ ئېلىپ بىر قۇر جايلاشتۇردى ـ دە ، پەسكە چۈشتى .

ـــ دادا ، بولدى كىرىپ ئۇخلىسىلا ، ئەمدى بوران ئوت ـ خەسلەرنى ئۇچۇرالمايدۇ ، ـــ دېدى تۇرانسا . بوۋاي كىرىپ كەتتى .

تۇرانسا قولى چېۋەر ، چىرايلىق قىز ئىدى . ئۇنىڭ گۈزەل چىرايى ، مەھەللىدىكى ياشلارنى جەلپ قىلىپ ، نۇرغۇنلىرى توي قىلىش تەكلىپىنى بەرگەن بولسىمۇ ، تۇرانسا يا ئۇنداق ، يا مۇنداق سەۋەب كۆرسىتىپ توي قىلىشقا ئۇنىمىغانىدى .

تاڭ سەھەر ، تۇرانسا ئالدىراش هالدا هويلا ـ ئارامنى سۈپۈرۈپ بولۇپ ، دەرۋازا ئالدىنى سۈپۈرۈۋاتاتتى .

ـــ هەي ، تۇرانسا بىز توي قىلايلى ، ـــ بۇ گەپتىن چۆچۈگەن تۇرانسا بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى ، ئالدىدا ياقۇپ تۇراتتى .

ـــ ئەتىگەندە نېرۋامغا تېگىپ ، تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەكلا گەپ قىلدىڭا ، مەن سەن بىلەن چىقىشالمايمەن ، ـــ دېدى تۇرانسا ،

ئاندىن ئۆز ئىشىنى قىلىۋەردى .

يېقىندىن بېرى ياقۇپنىڭ كۆزى تۇرانىساغا چۈشكەنىدى . ئاردىدىن بىر قانچە كۈن ئۆتۈپ ياقۇپ يەنە تۇرانىسا بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى .

ـــ تۇرانىسا ، ماڭا ماقۇل دېگىن ، مەن سەن بىلەن توي قىلىپ سېنى ئىچكىرىگە ئەكىرىپ كېتەي ، بولامدۇ ؟ ـــ دېدى ياقۇپ .

ـــ مېنىڭ غېمىمدە قالماي ، ئۆزۈڭنىڭ ئىشىنى‌قىلغىنا ، مەن ساڭا تەگمەيمەن ، ئۆيدىكىلەرمۇ مېنى ساڭا بەرمەيدۇ ، چۈنكى سەن بىر ھاراقكەش تۇرساڭ ، ئۇنىڭ ئۇستىگە سەن بىر جېدەلخور ، ئەڭ ياخشىسى سەن مېنى ئاۋارە قىلما ، ـــ دېدى تۇرانىسا .

ياقۇپنىڭ ئاچچىقى كەلدى .

ـــ ماڭە ، سەن نېمىتىڭ ، چىرايىڭنى دەپ ئالاي دېدىم سېنى ، خەپ ، مېنى ھاراقكەش دەپ بىر ناسۇال ، بەڭگىگە خوتۇن بولارسەن ئىگەكىم ، ـ ـ دېدى ياقۇپ .

قېرىشقاندەك ئەمدىلىكتە تۇرانىسانى ئىزدەپ تۇرانىسانىڭ ئۆيىگە كەنت باشلىقىنىڭ ئايالى كەلدى .

ـــ قىزىم ، ئوغلۇم قاسىم دائىم سېنىڭ گېپىڭنى قىلىدۇ . شۇڭا ، ئىككىڭلارنىڭ بېشىنى قوشۇپ قويايلى ، دەپ كېلىشىم ، سەن نېمە دەرسەنكىن ،ـــ دېدى كەنت باشلىقىنىڭ ئايالى .

ـــ ئاچا ، مەن قاسىم بىلەن ئۆزۈم كۆرۈشەي ، خاپا بولماڭ ، جاۋابىنى كېيىنچە قاسىمنىڭ ئۆزىگە بېرەي ، ـــ دېدى تۇرانىسا .

كەنت باشلىقىنىڭ ئايالىنىڭ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى ـ دە ، بۇ خۇش خەۋەرنى ئوغلى قاسىمغا يەتكۈزدى . قاسىممۇ ياقۇپ بىلەن تەڭتۇش ئىدى ، بىراق ياقۇپتەك كۈندە ھاراق ئىچىۋېلىپ جېدەل ئىزدەپ يۈرمەيتتى .

تۇرانىساغا بولغان سەۋدايى ئاشقىلىق ياقۇپنى ھاراق ئىچسىلا

كۈندە جىم ئولتۇرغۇزمايتتى ، ياقۇپ مەست بولسىلا تۇرانسانىڭ ئىشىكىنى چېكەتتى ياكى تۇرانسانى يولدا توسۇۋالاتتى . ــ تۇرانسا ئىشكىنى ئېچىڭ ...

بۇ مەست بولسىلا تۇرانسانى ئىزدەيدىغان ياقۇپنىڭ ئاۋازى ئىدى . دەل شۇ چاغدا يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان قاسىم تۇرانسانىڭ ئۆيى ئالدىدا ئىشكىنى چېكىپ ئاۋازە قىلىۋاتقان ياقۇپنى كۆردى ـ دە ، ياقۇپنى ئېلىپ كېتىش نىيىتىگە كېلىپ ياقۇپنىڭ يېنىغا باردى :

ــ ئاداش ، ماڭا ئۆيۈڭگە ، ئېشەك سۈيدۈكى ئىچكەندىكىن جىم ياتقىن ، ماڭ ، ــ دېدى قاسىم ياقۇپنى سىلكىشلەپ .

ــ ھە ، سەن قاسىمكەنسەنغۇ ، سەنمۇ تۇرانسانى كۆزلەپ كەلگەنسەن ، مانا ... مانا ساڭا ...

ياقۇپ مەستلىكتە قاسىمنىڭ بىلىكىگە پىچاق تىقىۋەتتى ، بۇ ئىش شۇ كېچىدىلا پۈتۈن مەھەللىگە پۇركەتتى .

ــ كەنت باشلىقىنىڭ ئوغلى قاسىمنىڭ قولىغا ياقۇپ پىچاق تىقىۋېتىپتۇ ...

ــ تۇرانسانى تالىشىپ ، تۇرانسانىڭ ھويلىسىدا تەڭ كېچىدە تىقىپتۇ دەڭلار ...

ــ قاسىم ئۆلگەن بولسا نېمە ئىشلار بولار ئىدى ...

ــ شۇنى دېمەمسىلەر ، ساقچىلار ياقۇپنى تۇرمىگە سولاش ئۈچۈن ئېلىپ كېتىپتۇمىش ...

ــ ھەي ، تۇرانسا ئەسلىدە شۇنداق قىزكەن ئەمەسمۇ ، توۋا قىلدىم خۇدايىم ...

ــ نېمە قىلىدۇ ، ئىككى ئەرنى تەڭ چىللاپ ، خوپ بولۇپتۇ ، بۇزۇق ...

تۇرانسانىڭ مۇھەببەتلىك ھايات ماناۋشۇنداق تۆھمەت

سۆزلىرى ئىچىدە باشلانغانىدى .

ــ ھەي يىگىتلەر ، كۆكۈل خۇشى قىلساڭلار ، ئاۋۇ ئاسىپ ئاخۇنۇمنىڭ قىزى تۇرانسانى ئىزدەڭلار ...

ــ بىرى كار قىلماس ئۇ قىزغا ...

ــ ئادەمنى قورقۇتمىغىنا تۇرانسانى كۆرسەملا سۇر باسىدىغان بولۇۋالدى .

ــ ھەي ، ياقۇپ كېسىلىپ كېتەرمۇ ، مەست يۇرگەن بىلەن ياخشى بالا ئىدى ...

ــ ھەي ، قاسىمنىڭ زەخمىسى ئېغىركەن ...

ــ ساقچىلار ، ياقۇپنى قولغا ئاپتۇ ...

ــ قولغا ئېلىش ئۇقتۇرۇشنامىسىنى كۆرۈپ كەلدىم ...

ــ تۇرانسا دېگەن بىر نېمىنى دەپ ، كەنتىمىزدىن ئىككى يىگىتنى نەس باستىدە ...

ــ كىممۇ ئالار ... تۇرانسا دېگەن نەس قىزنى ...

كەنت تەۋەسىدىكى ھەر خىل گەپلەرنى ئاڭلىغان تۇرانسا ، ئەمدىلىكتە سىرتلارغا چىقماس بولۇپ قالدى . كۆپ ئويلىنىشتىن كېيىن تۇرانسا ئۆز بەختىنى ئىزدەپ باشقا ژىلايەتكە چىقىپ پاختا تېرىپ يۈلغا ئىشلەش ئۈچۈن دادىسىنىڭ رازىلىقىنى ئېلىپ يۈرۈپ كەتتى .

تۇرانسا سىرتلاردا ئىشلەمچىلىك قىلىش داۋامىدا قوشنا يېزىلىق مەرۇپ بىلەن تونۇشۇپ ، شۇ يەردىلا توي قىلىپ كىرگىلى ھەش ـ پەش دېگۈچە تۆت يىل بولۇپ قالدى . بۇ تۆت يىل جەريانىدا تۇرانسا ئىككى قىز پەرزەنتمۇ كۆردى .

مەرۇپ گەرچە تۇرانسادىن خېلى چوڭ كۆرۈنسىمۇ ، ئەمدىلا ئوتتۇز ئىككى ياشقا كىرگەنىدى . قارامتۇل ، ئىگىز بوي ، بۇ يىگىتنى بىلىگە باغلىۋالغان بەلباغ ، كاللىسىغا كىيىۋالغان كونا

قاما تەلىپەك خېلى سالاپەتلىك كۆرسىتەتتى . تۇرانسانىڭ پاكىزلىقى ، زىبا قامىتى مەرۇپنى ئەسىر قىلىۋالغاندى .

تۇيۇ قىلماي تۇرۇپ نۇرغۇن تۆھمەتلەرگە قالغان تۇرانسا مەرۇپنىڭ سىرتقى كۆرۈنۈشىگە قاراپلا تۇيۇ قىلىشقا ماقۇل كەلگەنىدى .

تۇرانسانىڭ تۇيۇ قىلىپ مەرۇپنىڭ ئۆيىدە كۆرگىنى بىر يوتقان ، بىر كۆرپە ، بىر كىگىز ، بىر قازان بولدى .

تۇرانسا جان ـ دىل بىلەن ئىشلەپ ھېيىشقا بەل باغلىدى . مەرۇپ تاپقان ـ تەرگىنىگە يېزا بازارلىرىنى تىمسىقلاپ يۈرۇپ ، ئىزدەپ تېپىپ سېتىۋېلىپ ، نەشە چېكەتتى .

پىژغىرىم ئىسسىق ، قەھرىتان سوغۇقلاردا ، ئائىلىسى ئۈچۈن توختىماي ئىشلەۋاتقان تۇرانسا مەرۇپنىڭ يوشۇرۇنچە نەشە چېكىپ يۈرگىنىنى بىلىپ قالدى . بۇ چاغدا تۇرانسا ئاللىقاچان ئىككى قىز تۇغۇپ بولغانىدى . بالىلار چوڭايغانسېرى بۇ ئائىلە تۇرمۇشتا ھېچ ئالغا باسمايۋاتاتتى .

ھۆكۈمەت ئۆيۈ سېلىپ بېرىپ تۇرسىمۇ ، يەنىلا نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشقا كۆزى يەتمىگەن تۇرانسا مەرۇپنى توسۇشقا باشلىدى .

ـــ مەرۇپ باشقىلار ئەرزان تاماكا چېكىدىكەن ، سىز قىممىتىنى چېكىدىكەنسىز ، سىزنىڭ چەككىنىڭىز نەشە ئىكەن ، بۇنىڭدىن كېيىن چەكمەڭ ، ـــ دېدى تۇرانسا غەيرەتكە كېلىپ .

ـــ ئىشىڭنى قىلە ، ـــ مەرۇپ تۇرانسانى بىر تەستەك سالدى .

شۇنىڭدىن بىرى تۇرانسا مەرۇپنى نەشە چېكىشتىن توسقان ھامان تاياق يەيدىغان بولدى .

تۇرانسانىڭ بىرەر تۇياق قويى ياكى بىرەر توخۇسىمۇ قالمىدى ، ھەممىسىگە مەرۇپ نەشە ئېلىپ چېكىپ تۆگەتكەنىدى . مەرۇپ نەشە

چەكمىسە تۇرالمايدىغان ، نەشە تۇگىگەندە تۇرانسا بىلەن قىزىنى ئۇرىدىغان بولۇۋالدى . قىسقىسى زەھەرسىز ياشىيالمايدىغان ھالەتكە كەلگەن ئىدى .

تۇرانسانىڭ دادىسىمۇ قول ئىلكىدە يوق نامرات ئادەم ئىدى ، شۇنداق بولسىمۇ تۇرانسا پات ـ پات بېرىپ دادىسىدىن 10 ـ 20 يۈەن ئەكېلىپ مەرۇپقا بېرەتتى .

ـــ ھەي تۇرا ، نەشەم تۇگەپ قالدى ، نەشە چېكىشكە پۇل تاپ ، ـــ دېدى مەرۇپ پولتايغان كۆزلىرىنى پارقىرتىپ .

ـــ مەن بىر ئاجىز ئايال تۇرسام نەدىنمۇ پۇل تاپىمەن ، ـــ دېدى تۇرانسا زەئىپ ئاۋازدا .

مەرۇپ قەھرى بىلەن تۇرانسانى تېپىشكە باشلىدى .

تۇرانسانىڭ پۇتۇن بەدەنلىرى كۆكىرىپ كەتكەنىدى ، تۇرانسا بۇ قېتىم ئىككى كۈن يېتىپ قالدى . ئۇچىنچى كۈنى ئىشلار يەنە داۋاملاشتى .

ـــ ماڭا پۇل تېپىپ بەرمەي يېتىۋېرەمسەن ؟ ! ـــ دېدى مەرۇپ ھەيۋە قىلىپ .

ـــ پۇل سوراپ قەرز ئالمىغان قوشنا ، تۇغقانلار قالمىدى ، نەدىنمۇ تاپىمەن ، ـــ تۇرانسا يىغلاشقا باشلىدى .

ئەزەلدىن مەرۇپقا سادىق بۇ ئايال مەرۇپنى ئىلگىرى ياخشى كۆرەتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ئېرىنى كۈتۈش ، تاياقلىرىنى كۆتۈرۈش ئايالالرنىڭ مەجبۇرىيىتى ئىدى .

تۇرانسانىڭ بىرقانچە يىللىق ھاياتى ، مانا مۇشۇنداق تاياق يېيىش ، ئازابلىنىش ئىچىدە ئۆتتى . تاياق زەربىسىدىن تۇرانسانىڭ بەدەنلىرى كۆكىرىپ كەتكەنىدى . تۇرانسا ياندىكى ئۆيدە شېرىن ئۇيقۇغا كەتكەن ئوماق ئىككى قىزىغا قارىدى ـ دە ، ئاستا سىرتقا چىقتى ، ئەتىگەننىڭ سوغۇق شامىلى تۇرانسىغا ھېچ كار قىلمىدى .

تۇرانسا خىيال دېڭىزىغا غەرىق بولۇپ ، چىغىر يول بويلاپ كېتىپ باراتتى .

تـۇرانـسا دادىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ پۇل سوراش ، بولمىسا دادىسى يوق ۋاقىتتا دادىسىنىڭ ئېغىلىدىكى قويدىن بىرنى ئوغرىلاپ چىقىپ سېتىش ، مەرۇپنىڭ نەپسىنى قاندۇرۇپ تاياقتىن قۇتۇلۇشنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى .

تـۇرانـسانىڭ تەلىيىگە دادىسى ئۆيدە يوق بولۇپ چىقتى . تـۇرانسا ئېغىلغا كىرىپ كىچىكرەك بىر قوينى باغلاپ يېتىلەپ چىقتى - دە ، يول بويىدىلا 170 سومغا ساتتى .

— پۇل تاپتىڭمۇ ؟ — مەرۇپ تۇرانسانىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كەلدى .

— تاپتىم ، مانا ئالە ، — تۇرانسا يۈز سومنى مەرۇپنىڭ ئالدىغا تاشلىدى . مەرۇپ تۇرانسانىڭ پۇلنى نەدىن تاپقانلىقىنى سـۇرۇشـتىمۇ قىلماي ، يۈگۈرۈپ يېزا بازىرىغا نەشە سېتىۋېلىش ئـۈچۈن كەتتى . تۇرانسا دادىسىنىڭ قويىنىڭ ئوغرىلانغانلىقىنى بىلىپ ، قانچە ئازابلانغانلىقىنى ئويلاپ ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى .

تۇيۇقسىز ئىشىك ئېچىلىپ تۇرانسانىڭ دادىسى ھەم ئىككى ساقچى ئۆيگە كىردى .

— قويىنى مەن ئوغرىلىغان ، خاپىلىق تارتىپ قالغاچقا سېتىپ خـەجـلـىدىم ، دادامغا پۇل دەپ ئېلىۋېرىشكە يۈزۈم چىدىماي ، ئامالسىز ... — دېدى تۇرانسا مەرۇپنىڭ زەھەر چېكىدىغانلىقىنى ساقچىلاردىن يوشۇرۇپ .

تـۇرانـسـانـىڭ دادىـسـى نەۋرە قىزلىرىنى قولىغا ئېلىپ ئەركىلەتتى .

— تۇرانسا سەن بىر ئايال كىشى تۇرۇپ ، داداڭنى باقماقتا

يـوق ، قـوي ئوغرىلاپسەن ، مۇشۇمۇ ئايال كىشىنىڭ قىلىدىغان ئىشىمۇ ؟ — دېدى ساقچىلار .

— پۇلنى دەرھال داداڭغا قايتۇرۇپ بەر ، — دېدى يەنە بىر ساقچى .

— بولدى ، قايتۇرمىسىمۇ بولىدۇ ، — دېدى بوۋاي .

تۇرانىسا دادىسىنىڭ ئالدىدا شۇنداق ئوسال ئەھۋالغا قالدى ، دېمىسىمۇ قېرىغاندا دادىسىنى باقماقتا يوق دادىسىنىڭ قويىنى ئوغرىلىغىنى نېمىسى ، دادا تۇرانىسادىن رازى بولارمۇ ؟ قانداق قىلىش كېرەك ؟

تۇرانىسانىڭ كاللىسىنى ھەر خىل خىيال چىرمىۋالدى ، كۆز ئالدىدىن دادىسىنىڭ ياش يۈقى كۆزلىرى كەتمەيتتى...

ئۇ گادىرماچ خىياللار ئىلكىدە ئۆزىنى ، قىزلىرىنى ئازابلىغان ، ئۆمۈر بويى نامراتلىق پاتقىقىغا تاشلىغان ئادەمنىڭ يولدىشى مەرۇپ ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى ـ دە ، مەرۇپنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ ئىككى قىزى بىلەن خاتىرجەم ياشاش نىيىتىگە كەلدى .

قانداق قول سېلىش كېرەك ؟ تۇرانىسا ھېچكىم سەزمەيدىغان ھالەتتە ئۆلتۈرۈش نىيىتىگە كېلىپ ئۆيلىرىنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى . تۇرانىسانىڭ قولىغا بۇغداي مايسىلىرىغا ئىشلىتىپ ئېشىپ قالغان «يى مېي كې» ماركىلىق دېھقانچىلىق دورىسى ئۇچراپ قالدى . ئۇ دورىنىڭ ئېغىزىنى ئېچىپ چىنىگە سالدى ، تۇرانىسا خاتىرجەم بولالماي ، ئۇستەلدە تۇرغان بىر قەغەز باش ئاغرىق دورىسىنىمۇ چىنىگە سالدى ـ دە ، چىنىگە سۇيۇقئاشنى ئۇستى .

تۇرانىسا مەرۇپنىڭ كېلىشىنى كۈتتى ، مەرۇپ كەلدى .

مەرۇپ خۇمارلاشقان كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ چىنىدىكى ئاشنى ئىچىشكە باشلىدى ...

ئەتىگەندىلا سۇ پۇلى يىغقىلى كەلگەن كەنت كادىرلىرى مەرۇپنىڭ سۈپىدا سۆنايلىنىپ ياتقانلىقىنى ، تۇرانىسانىڭ يېنىدا يىغلاپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى .

مەرۇپ زەھەر چېكىپ ئۆلسە ئۆلەتتىكى ، ھەرگىزمۇ زەھەر ئىچىپ ئۆلمەيتتى . ساقچىلار تەكشۈردى ، قانۇن دوختۇرى مەرۇپنى دېھقانچىلىق دوربىسىدىن زەھەرلەنگەن دەپ يەكۈن چىقاردى .

ساقچىلار دىلونى تەكشۈرۈش داۋامىدا تۇرانىسانىڭ ئىلگىرى باشقىلارغا «مەرۇپنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ قۇتۇلايمىكىن دەيمەن» دېگەن گەپلىرىنى ئىگىلىدى ـ دە ، چىنىدىكى زەھەر قالدۇقلىرىنى تاپتى .

تۇرانىسانى چاقىرتىپ سوئال سوردى ، قەلبى ئۆچمەس دەرد ، ھەسرەتكە تولغان تۇرانىسا جىنايىتىنى ئەينەن ئىقرار قىلدى .

ئۆلگىنى ئۆلدى ، تۇرانىسانىڭ ئىككى مەسۇم قىزى ، دادىسىنىڭ ئۆيىدە بىر ـ بىرىنى قۇچاقلاپ ، نېمە ئىش بولغانلىقىنى ئاڭقىرالماي ئولتۇرماقتا ئىدى .

5

ھەيۋەتلىك سوت زالى تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ ئەيىبلىگۈچىلىرى تۇرانىسانى ئەيىبلەپ ئەيىبنامىنى ئوقۇپ ئۆتكەندىن كېيىن ، دەلىل ـ ئىسپاتلار ئۈدۈللاشتۇرۇلدى .

ئاقلىغۇچى ئادۋوكات تۇرانىسانى بىر قۇر ئاقلاپ ئۆتتى .

ـــ جاۋابكار تۇرانىسا ، ئۆزۈڭنى ئاقلايدىغان سۆزۈڭ بارمۇ ؟ـــ سوتچىنىڭ جاراڭلىق ئاۋازى زالدا ياڭرىدى .

ـــ گەرچە مەن زەھەر چەكمىسەممۇ ، زەھەرنىڭ قۇلى بولۇپ ، بىر مەزگىل ياشىدىم . ئائىلە زوراۋانلىقى ھەم خورلاشقا ئۇچرىغىنىمدا قانۇنغا مۇراجىئەت قىلماي ، قانۇن ساۋادىمنىڭ

ئاجىزلىقىدىن مانا مۇشۇنداق رەزىللىك يولىغا ماڭدىم . مەن ئېرىمنى ، بالىلىرىمنىڭ دادىسىنى ئۆلتۈرگەن قاتىل . ئەسلىدە مەن ئېرىمنى ياخشى كۆرەتتىم ، مەن ئۇنى ھاڭدىن تارتىپ چىقالمىدىم . مەن جىنايىتىمگە توۋا قىلدىم . بۇ تاتۇقلار ئاشۇ ئېرىمنىڭ ماڭا قالدۇرغان يالدامىسى ، مەنمۇ بىر ئايال ، بىر دېھقان ئايالى بولساممۇ ، لېكىن بالىلىرىم بىلەن ھەقىقىي ئايالدەك بىر كۈنمۇ ياشاپ باقماپتىمەن ، ـ تۇرانىسا سۆزلەشتىن توختىدى .

ـــ تىنچ ... تىنچ ...

ـــ سوتىمىز ۋاقتىنچە مۇشۇ يەردە توختايدۇ ، ـــ تۇرانىساغا بېرىلىدىغان جازانى سوت ھەيئىتى مۇزاكىرە قىلىپ بېكىتىدۇ ...

ـــ جاۋابكار تۇرانىسا ئىزچىل تۇردە ئېرى مەرۇپ تەرىپىدىن خورلىنىپ كەلگەن ، تۇرانىسا ئېرىنى ئۆلتۈرۈۋېتىش نىيتىدە قاچىغا دېھقانچىلىق دورىسىنى يوشۇرۇنچە سالغان ، مەرۇپ زەھەرلىنىپ ئۆلگەن ، جاۋابكار تۇرانىسانىڭ قىلمىشىدىن «جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى جىنايى ئىشلار قانۇنى» نىڭ 232 ـ ماددىسىدىكى قەستەن ئادەم ئۆلتۈرۈش جىنايىتى شەكىللىنىدۇ .

سوتىمىز مەرۇپنىڭ تۇرانىسانى زەھەر چېكىپ ئىزچىل خارلاپ كەلگەنلىكىنى ، تۇرانىسانىڭ جىنايىتىنى دەسلەپكى سوراقتىن باشلاپ ئەينەن تاپشۇرغانلىقىنى نەزەردە تۇتۇپ جاۋابكار تۇرانىساغا مۇددەتلىك 12 يىللىق قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلدى ...

سوتچىنىڭ جاراڭلىق ئاۋازىنى ئاڭلىغان تۇرانىسا ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەيلا قالدى .

دېمىسىمۇ مەرۇپنى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن بېرى ، تۇرانىسا مېنى قاچان ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلار دېگەن ھەر خىل گادىرماچ خىياللار بىلەن بىرقانچە ئاينى شۇنداق تەستە ئۆتكۈزگەنىدى .

ماھىرەگىمۇ بالىلارنى ۋەسىيىسىدىن ئايرىش جىنايىتى بىلەن

ئىككى يىللىق قاماق جازاسى ، قەيسەرگە ئوچ يىللىق قاماق جازاسى ھۆكۈم قىلغان ئىدى .

ـــ نېمە ئىش بۇ ، ماڭا ئەجەب جىق ھۆكۈم قىلىپتىغۇ ، ـ ساجىدە تۇرانىسانىڭ ھۆكۈمنامىسىنى ئېلىپ سۆزلەشكە باشلىدى .

ـــ ماڭا بەش يىل ھۆكۈم قىلىپتۇ ، تۇرانىساغا ئون ئىككى يىل ھۆكۈم قىلىپتۇ ، بىراق مېنىڭ ئېرىم ئۆلمىگەن تۇرسا ... ـــ دېدى ساجىدە ، ـــ ھەي ، ئەخمەق ، جىنايەتنىڭ خاراكتېرى ئوخشاش ، تۇرانىساغا ئون ئىككى يىل ھۆكۈم قىلىشنىڭ نۇرغۇن ئاساسلىرى بار ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ھەي ، قېرى خوتۇن ، باغلاشقانتوققۇ ، قانداق ماڭا سەندىن بىر يىل كەم ھۆكۈم قىلىپتۇ ، تۇرمىدە مەندىن بىر يىل ئارتۇق ياتىدىغان بولدۇڭ ، مەن ھۆكۈم قىلغان بولسام ساڭىچۇ ئون يىل بېرەتتىم تازا ، ـــ دېدى ساجىدە كۈلۈپ .

مەھبۇس ئاياللارنىڭ ھەممىسى كۈلۈشۈپ كەتتى ...

مانا بۇگۈن ماھىرەنىڭ تۇرمە ھاياتى ئاخىرلىشىپ ، تۇرمىدىن چىقتى ، ئىككى يىللىق تۇرمە ھاياتى ماھىرەنىڭ نازاكىتىنى يوقاتمىغانىدى .

ماھىرە تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن ئانىسى ، ئاكىسى زىلال ھەمدە يەڭگىسى رازىيە بىلەن كۆرۈشتى .

ـــ ھەي ، رازىيە ، قانچە بالا تۇغدىڭىز ، ـــ دېدى ماھىرە . رازىيە يەرگە قارىدى .

ـــ سەن تولا سورىمىغىن ، بىز مەسلىھەتلىشىپ بالا تۇغماي بېقىۋالايلى دېيىشتۇق ، ـــ دېدى زىلال .

ـــ راست گەپ قىلىساڭچۇ بالام ، بىز تۇغماسكەنمىز دېگىنە ، ـــ دېدى ئانا .

ھەممە ئۈمىد سەندە قالدى ، ماھىرە قىزىم ، ئائىلىمىزنىڭ

نەسەبى سەندە قالدى .

ـــ رازيبە سەن قېچىركەنسەندە ، ـــ دېدى ماھىرە رازيبەگە قوپال ھالدا .

بىر قانچە كۈندىن كېيىن ماھىرە يېزا بازىرىدىن تەكلىماكان قۇملۇقىغا ماشىنىلىق باردى .

ـــ نەگە باربمىز ، ـــ دېدى زىلال .

ـــ بىر دوستۇمنىڭ ئۆيىگە ـــ دېدى ماھىرە .

ماھىرە تۇرانسانىڭ دەپ بەرگىنى بويىچە تۇرانسانىڭ ئۆيىنى ئاسانلا تېپىۋالدى ، يېقىلىپ چۈشكەن توپا تام ۋە قۇمۇش قوشام بىلەن ئەتراپى ئېتىلگەن ھويلىدا ھاسا تۈتۈپ تۇرغان بىر بوۋاي تۇراتتى .

بۇ ناتونۇش مېھمانلارنى كۆرگەن ئىككى قىز تام كەينىگە يوشۇرۇنۇۋالغانىدى .

زىلال بىلەن ماھىرە قىزلارنى قۇچىقىغا ئالدى ، زىلال ماھىرەنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن يېتىم قالغان بۇ بىر جۈپ ئوماق قىزلارنى ئەدلىيە ئورگىنىنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن بالا قىلىپ بېقىۋالدى .

يىللار بىر ئىزدا ئۆتمەكتە ئىدى .

ماھىرە ئەمدى توي قىلىشنى خىيال قىلمىدى .

تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن ماھىرە ناھىيە بازىرىدا بىر قانچە ئورۇندا پېچىنە ـ پىرەنىك پىشۇرۇش دۇكىنى ئېچىپ ، كېيىنچە ئاكىسى زىلال بىلەن بىرلىشىپ شىركەت قۇرۇپ چوڭ سودىغا چۈشۈپ كەتتى . ماھىرە ناھىيە بازىرىدا يەسلى ، ياشانغانلار ساناتوريىسى ئاچتى .

ـــ ماھىرە ئاچا ، ـــ ماھىرە ئالدىدا تۇرغان بۇ قىزنى تونۇغاندەك قىلىپ تۇرۇپ قالدى.

ـــ ساجىدە ، سەن ساجىدەمۇ ؟ ـــ ئەجەب چىرايلىق بولۇپ كېتىپسەنغۇ ، تۇرمىدىن قاچان چىقتىڭ . مەن يوقلاپ باراي دەپ بولغۇچە ئۆزۈڭ كەپسەن مانا ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ تۇنۇگۈن يېنىپ چىققان ، تېلىۋىزوردا سېنىڭ شىركىتىڭنى تونۇشتۇردى ، شۇڭا خۇشاللىقىمدا كېچىچە ئۇخلىيالمىدىم . بۈگۈن سەھەردە ئۆزۈمنى ساتىراشخانىدا بىرەر قۇر تۇزەشتۇرۇپ كەلدىم ، مەن يارامدىم ؟ ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ ئەرلەرگە ئەلۋەتتە يارايسەن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئەرلەرگە دېمىدىم ، مەن زاۋۇتىڭزدا ئىشلىسەم بولامدۇ ، دەۋاتىمەن ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ ھەي تەنتەك ، زاۋۇتتىكى ئوغۇللارنى بىر - بىرلەپ يوقاتساڭ ، ئادەم ئاز قالامدىكىن دەيمەن ، ـــ دېدى ماھىرە چاقچاق قىلىپ .

ـــ تېخىچە شۇ گەپىمۇ ، مەن ئاللىقاچان ئۆزگەرگەن تۇرسم ،ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ خاتىرجەم بول ، بىزنىڭ زاۋۇتىمىز سەن مەندەك خاتالىقتىن قول ئۈزۈپ ، ئۆزگىرىپ كېلىپ يۆلەنچۈكسىز قالغان كىشىلەرگە دائىم ئوچۇق ، ئۇلارمۇ خاتالىقنى تۈگىتىپ گۈزەللىك يارىتالايدۇ - دە ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ماھىرە ھەدە ، تۇرانىسا ھەدەم ئىككى بالىسىنى ئاكاڭنىڭ بېقىۋالغانلىقىنى بىلىپ بەك خوشال بولدى ، ئۇ مەندىن ساڭا مىننەتدارلىقىنى يەتكۈزۈپ قويۇشنى ئېيتتى ، ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ ئۇلارنىڭ ئەھۋالى قانداقراق ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ھە راست ، تۇرانىسا ئىككى يىل كەچۈرۈم قىلىندى ، قېرى دەللە خانسايىپخاچام كېلەر ئايدا چىقىدۇ ، سارائڭ ئوغرى خوتۇنغا يەنە بىر يىل جازا قوشۇلدى . ھېلىقى ئوغرى خوتۇن يەنە تۇرمىگە

كىردى ، ــ ساجىدە تۇرمىدە ماھىرە تونۇيدىغان مەھبۇس ئاياللارنىڭ ئەھۋالىنى بىر قۇر سۆزلەپ بەردى . ئاردىدىن بىر قانچە كۈن ئۆتۈپ ئۇلار تۇرانسانى يوقلاپ باردى .

ماشىنىدىن ماھىرە ، ساجىدە ، خانسايىمخان ، زىلال ، تۇرانسانىڭ ئىككى قىزى چۈشتى .

ــ ئەجەب سۇرلۇككەن تۇرمە دېگەن ، ــ دېدى زىلال تۇرمە دەرۋازىسىغا قاراپ .

ــ كەلسەملا قورققۇم كېلىدۇ ، ــ دېدى ساجىدە .

ماھىرەلەر كۆرۈشۈش ئۆيىگە كىردى ، كۆرۈشۈش ئۆيىدە تۇرمە ساقچىلىرىنىڭ نازارىتىدە تۇرانسا ماھىرەلەر بىلەن كۆرۈشتى .

ــ قىزلىرىڭدىن ئەھۋال سورا ، ئۇلار چوڭ بولۇپ قالدى ، ھەر ئىككىسى مەكتەپتە ئوقۇۋاتىدۇ ...

ــ ئاپا ، ياخشىمۇسىز ، ــ دېدى قىزلار .

تۇرانسا قىزلىرىنى كۆرۈپ يامغۇردەك ياش تۆكتى .

ــ رەھمەت ماھىرە ، مەن قىزلىرىمنى ئاكىڭىزدىن مەڭگۈ تالاشمايمەن ، مەن پەقەت سىلەرگە رەھمەتلا دېيەلەيمەن ... قىزلىرىم ياخشى ئوقۇڭلار ...

ــ قىزلىرىڭىزنى ئاكام باققاندىن كېيىن ، ئاكامغا قوش خۇشاللىق بولدى . خوتۇنى بىر ئوغۇل يەڭگىدى ، ئاكامنىڭ تىجارىتىمۇ روناق تاپتى . ئاكامنى قىزلىرىڭىز دادام دەيدۇ ... دادىڭىزنى مەن ئاچقان ساناتورىيىگە ئەكېلىۋالدىم ...

ــ رەھمەت ... ــ تۇرانسا ھاياجانلاندى .

ــ تۇرانسا ئاچا ، ماھىرە ئاچامغا گەپ قىلىپ قويۇڭا ، ماھىرە ئاچام ئەمدى مەڭگۈ توي قىلمايمەن دەيدۇ ، ــ دېدى ساجىدە .

ــ بولمىغۇر گەپ قىلما ، مەن رەزىللىك ۋە گۇزەللىك توغرىسىدا شۇنداق تۇيغۇغا كەلدىم . گۇزەللىك بىلەن رەزىللىك

دائىم كىشىلەر ئارىسىدا . ھەقىقىي گۈزەللىكنى تاپاي دېسەڭ ، ئۇ كىشىلەر ئارىسىدىكى مېھىر ـ مۇھەببەتتە ، ھەرگىزمۇ پەقەتلا قىز ـ ئوغۇللار ئارىسىدىكى مۇھەببەتتىلا ئەمەس . شۇڭا ، مەن مەڭگۈ بويتاق ئۆتۈپ كىشىلەر ئارىسىدىكى ھەقىقىي گۈزەللىكنى تاپاي دەۋاتىمەن ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ سىز يەنىلا بۇرۇنقىدەك تۇرۇپسىز ، سىز بەك ئاق كۆڭۈل ، سىزگە ئامەت تىلەيمەن ، ـــ دېدى تۇرانىسا .

ـــ سىزمۇ جۇدەپ كەتمەپسىز ، ئۆزىڭىزنى ئاسراڭ ، ياخشى ئىشلەڭ ، ياخشى ئۆزگىرىڭ ، سىزمۇ بەك گۈزەل ، تۇرانىسا ، ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ رەھمەت ، مېنى يوقلايمىز دەپ ئاۋارە بولماڭلار ، تۇرمە ساقچىلىرى ماڭا بەك ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ . مەن بارلىق رەزىللىكلەرنى ئىچىمدىن سۈپۈرۈپ تاشلاپ ھەقىقىي گۈزەللىكنى كۆرۈشكە تەشنا ، ـــ دېدى تۇرانىسا .

ـــ تۇرانىسا ، كۆرۈشۈش ۋاقتى توشتى ، كامىرىڭغا قايتىپ كەت ... ـــ دېدى بىر ئايال ساقچى .

ـــ خوش ... ، بىز سېنى كۈتىمىز ...

ـــ تۇرانىسا سەن يالغۇز ئەمەس ، گۈزەللىكنى بىرلىكتە يارىتايلى ، ـــ دېدى ماھىرە قول پۇلاڭلىتىپ .

تۇرانىسانىڭ كۆزىدىن ھەقىقىي خۇشاللىق يېشى تامچىلىدى ...

ئەدەبىي ئاخباراتلار

ئېرىنى ئۆلتۈرگەن روپاش ئايال

XXX ناھىيىسىنىڭ مەلۇم يېزىسىدا ئولتۇرۇشلۇق مەرھۇمنىسا يىگىرمە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان كېلىشكەن چوكان بولۇپ ، ئۇ توي قىلغاندىن تارتىپ ئېرىنىڭ تەلىپى بويىچە يۈزىنى يۆگەپ روپاش ئايال بولدى . ئۆي ، ئېتىزلىقى ئىشلىرى مەرھۇمنىسانىڭ كۈندىلىك خىزمىتى ئىدى . بىراق ئۇ شۇنچىۋالا كۆپ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىپمۇ ئېرىنى خۇش قىلالمىدى . توي قىلىپ ئۈزۈن ئۆتمەي ئەر ـ خوتۇن ئوتتۇرىسىدا زىددىيەت يۈز بېرىپ نىكاھى بۈزۈلدى . ئاجراشقاندىن كېيىن ئۇ يۈزىنى ئېچىۋېتىپ يۈرۈشنى ئارزۇ قىلغان بولسىمۇ ، ئەل ـ جامائەتنىن نومۇس قىلىپ يەنىلا يۈزىنى ئاچالمىدى . 2003 ـ يىل 5 ـ ئايدا مەرھۇمنىسا قوشنا يېزىدىكى ئادىل بىلەن توي قىلدى .

ئىمانىنى قاچۇرغان گۇمان

2003 ـ يىل 7 ـ ئايدا ھامىلدار بولغانلىقىنى بىلگەن مەرھۇمنىسا بۇ خۇشخەۋەرنى ئېرىگە يەتكۈزدى . ئەپسۇس ، ئويلىمىغان يەردىن ئۇ ئادىلنىڭ قوپال مۇئامىلىسىگە ئۇچرىدى .

ـــ نېمە ؟ نېمانداق بالدۇر ؟ توي قىلغىلى تېخى ئىككى ئاي

بولغان تۇرسا ، بۇ بالا مېنىڭ ئەمەس ، ــ دېدى ئادىل ئۇنىڭغا ۋارقىراپ .

مەرەمنىسا ھەيران قالدى . ئېرىگە يالۋۇردى ، يىغلاپ تۇرۇپ چۈشەندۈردى ، ئەمما ئادىل شۇ كۈندىن باشلاپ ئۇنىڭغا باشقىچە بولۇۋالدى .

مەرەمنىسا شۇنچە خورلۇقلارغا چىداپ قوساق كۆتۈرۈپ بالىنى تۇغدى . ئوماق بىر قىزنىڭ تۇغۇلۇشىمۇ ئادىلنى تەسىرلەندۈرەلمىدى . قىزى تۆت ئايلىق بولغاندا ئادىل بىر كۈنى خوتۇنىغا كايىپ :

ــ بۇ بالا مېنىڭ ئەمەس ، بۇ ھارامدىن تۇغۇلغان بالا ، بالىنىڭ دادىسىنىڭ كىملىكىنى ئېيتىپ بەر ، ــ دەپ تۇرۇۋالدى .

ــ بۇ سىزنىڭ بالىڭىز ، ئىشەنمىسىڭىز تەكشۈرتەيلى ، ئورۇنسىز گۇمانلانماڭ ، ــ دېدى مەرەمنىسا ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ . بىراق ئادىل ئۇنىڭغا ئىشەنمىدى . ئۇنى قەسەم قىلىشقا قىستىدى ، ئامالسىز قالغان مەرەمنىسا قۇرئان تۇتۇپ تۇرۇپ قەسەم قىلغان بولسىمۇ ، ئادىل پات ـ پات بالا توغرۇلۇق ئۇنىڭ بىلەن جېدەللەشتى . مەرەمنىسا يامانلاپ كەتكەندە ئاتا ـ ئانىسى ئۇنى نەسىھەت قىلىپ قايتۇرۇۋەتتى .

2005 ـ يىل 3 ـ ئايدا بۇ ئائىلىدە يەنە جېدەل باشلاندى .

ــ يازە ، بالا ئادىلنىڭ ئەمەس دەپ ياز ، يازمىسالىڭ تايىقىڭنى يەيسەن ، ــ دېدى ئادىل ئۇنى قىستاپ .

مەرەمنىسا ئامالسىز شۇنداق يېزىشقا مەجبۇر بولدى . ئادىل مەرەمنىسانىڭ خېتىنى قوشنىلارغا كۆرسىتىپ :

ــ بۇ بالا مېنىڭ ئەمەس دېمىگەنمىدىم ، كۆردۈڭلارمۇ ، ئۇ ئىقرار قىلدى . مانا ئۇنىڭ ئۆز قولى بىلەن يازغان ئىقرارى ، ــ دېدى .

قوشنىلار ھەيران قېلىشتى .
ـــ ئۇنى راستىنلا سىز يازدىڭىزمۇ ؟ ـــ سورىدى قوشنىلار .
ـــ يازدىم ، ئەمما ئۇنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن يازدىم ...
بۇ قېتىم قوشنىلار شۇنچە يالۋۇرغان بولسىمۇ ، يەنىلا مەرھۇمنىسانى بالا بىلەن قوشۇپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋەتتى .
2006 - يىل 2 - ئايدا ئادىل پۇشايمان قىلىپ بىر قانچە قوشنىسىنى مەرھۇمنىسانى ئەكېلىپ بېرىشكە ئەۋەتتى . شۇنداق قىلىپ مەرھۇمنىسا ئۆيىگە قايتىپ كەلدى .

ئايىغى ئۇزۇلمەس گۇمان

2007 - يىل 9 - ئايدا مەرھۇمنىسا ئادىل بىلەن ئاقسۇغا پاختا تېرىشقا ماڭغاندا ، مەرھۇمنىسانىڭ ئانىسى ئۇنىڭ قىزىنى ئېلىپ قالدى . بىر ئايدىن كېيىنكى بىر كۈنى كەچتە مەرھۇمنىسا ئادىلغا قىزىنى سېغىنغانلىقىنى ئېيتتى .
ـــ يەنە شۇ بالىنىڭ گېپىمۇ ، بالا زادى كىمنىڭ ؟ ـــ دېدى ئادىل ھەمدە مەرھۇمنىسانى ئۇردى .
ـــ نېمانداق گۇمان قىلىۋېرىسىز ، ماڭا ئىشەنمەمسىز ؟ قەسەم قىلىپمۇ بەردىم ، بالا سىزنىڭ بولماي كىمنىڭ بولاتتى ؟ ـــ دېدى مەرھۇمنىسا ئۇنىڭدىن رەنجىپ .
ئۇلار ئاقسۇدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن مەرھۇمنىسا : «ئۆز قىزىنى ئېتىراپ قىلمىغان بۇنداق ئەر بىلەن ئۆي تۇتالمىغۇدەكمەن» دەپ ئويلاپ ئېرىگە :
ـــ ئاجرىشايلى ، ـــ دېدى .
ـــ نېمە ؟ كىملەر بىلەن ئارىلاشتىڭ ؟ بالا كىمنىڭ ؟ بۇلارنى ئېنىق قىلىۋېتىپ ئاجرىشىمىز ، ـــ دېدى ئادىل .
شۇنىڭدىن كېيىن مەرھۇمنىسانى «كىم بىلەن ئارىلاشتىڭ ؟»

دەپ كۆندە ئۇرىدىغان بولۇۋالدى .

يالاڭئاياغ قىچىش

2008 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 3 ـ كۈنى سەھەردە مەرەمنىسا ئادىل بىلەن چوڭ ئۆيدە تاماق يىدى .

ـــ مەن قاشتېشى كولىغىلى چىقمەن ، قويلارغا يەم بېرىشنى ئۇنۇتما ، ـــ دېدى ئادىل ئۆيىدىن چىقىۋېتىپ مەرەمنىساغا .

كەچتە ئادىل مەشنىڭ يېنىدىلا يېتىپ ئۇخلاپ قالغان مەرەمنىسانى تۇرتۇپ ئويغىتىپ :

ـــ مالىلارغا نېمە بېردىڭ ؟ ـــ دەپ سورىدى .

ـــ ئەتىگەندە پوستەككە ئۇن ئارىلاشتۇرۇپ بەردىم ، چۈشتە غازاڭ بىلەن سۇ بەردىم ، چۈشتە بەرگەن پوستەكنى يەپ بولالماپتىكەن ، كەچتە شۇنى بەردىم . ـــ دېدى مەرەمنىسا كۆزىنى ئۇۋلاپ تۇرۇپ .

ـــ گېپىڭگە كىم ئىشىنىدۇ ؟ ـــ دېدى ئادىل ئۇنىڭغا مەنسىتمىگەندەك قاراپ .

ـــ ئەمىسە چىقىپ قاراپ باقايلى ، ـــ دېدى مەرەمنىسا .

ـــ سەن دېگەن تۇزچىنىڭ ئېشىكى ، بۇيرۇمىسا قىلامتىڭ ؟

ـــ كالا ئېغىلدىن قېچىپ كەتكەندى ، كالىنى تۇتۇپ ئېغىلغا ئەكىرگۈچە ھالىم قالمىدى ، مالىلارغا يەم بەردىم دېدىمغۇ ؟ !

ـــ مەن بىلەن تاكاللىشىسەنغۇ تېخى ، ـــ ئادىل شۇنداق دېگىنىچە مەشنىڭ ئالدىدىكى ئوتۇننى مەرەمنىساغا شىلتىغاندا ئۇنىڭ يۈزى ئازراق جىجىلىپ كەتتى . ئادىل ئارقىدىنلا ئۇنىڭ گېلىنى بوغۇپ قازانىنىڭ تۈۋىگى بىلەن بېشىغا ئۇردى . تۈۋاق ئىككى پارچە بولۇپ كەتتى .

ـــ ھە ، يەنە يانامسەن ؟ ـــ ئادىل شۇنداق دېگىنىچە ئۇنىڭ

قورسىقىغا تىزلىدى .

مەرھۇم ئىسانىڭ چىدىغۇچىلىكى قالمىدى . ئۇ شىرەدىن پىچاقنى ئالدى ـ دە ، جان ئاچچىقىدا ئادىلغا سانجىدى ، پىچاق ئادىلنىڭ دۇمبىسىدىن كىرىپ ئۆپكىسىدىن ئۆتۈپ كەتكەن ئىدى . مەرھۇم پىچاقنى سۇغۇرۇپ ئالدى ـ دە ، كەينىگە داجىدى ...

ـــ ئانا ، مەرھۇم ماڭا پىچاق تىقىۋەتتى ، ـــ دەپ توۋلىدى ئادىل ۋە چوڭ ئۆي تەرەپكە ئۆمىلەپ ماڭدى .

مەرھۇم پىچاقنى كۆتۈرگىنىچە يالاڭئاياق سىرتقا چىقتى ۋە كېچە قاراڭغۇلىقىدا غايىب بولدى .

ـــ بالام ، نېمە بولدى ؟

ـــ مەرھۇم پىچاق تىقىۋېتىپ قېچىپ كەتتى...

ئادىل دوختۇرخانىغا ئېلىپ بېرىلغان بولسىمۇ داۋالاش ئۇنۇم بەرمەي ئۆلۈپ كەتتى .

دىلو ج خ ئورگىنىغا مەلۇم قىلىندى ، رازۋېدكىچىلار جىنايەت گۇماندارىنىڭ ئالاھىدىلىكىگە ئاساسەن تۇتۇش بۇيرۇقى چىقاردى ۋە ئاتا ـ ئانىسىغا خىزمەت ئىشلەپ ئۇنى ئۆزىنى مەلۇم قىلىشقا دەۋەت قىلىشقا ئۇندىدى . بىراق يەنىلا ئۇنىڭ دېرىكى بولمايۋاتاتتى .

مەرھۇم ئۆيدىن قېچىپ چىققاندىن كېيىن باشقىلارنىڭ ئۆيىدە ئىككى كۈن تۇردى . ئۆي ئىگىسى ئۇنىڭ ئېرىگە پىچاق تىقىۋېتىپ قېچىپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيتتى .

ـــ ئېرىم مېنى قوغلاپ يۇرىدۇ ، تۇتۇۋالسا ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ ، مەن ئۆيۇڭلاردا بىر مەزگىل تۇرۇپ پاناھلىناي ، ـــ دېدى ئۇ ئۆي ئىگىسىگە يېلىنىپ .

ـــ سىز ئېرىڭىزنى ئۆلتۈرۈۋېتىپسىز ، بىز قوشنىلارنىڭ ئۆيىدە تېلېۋىزور كۆرۈۋېتىپ سىزنى تۇتۇش ھەقىدىكى بۇيرۇقنى كۆردۇق ، دەرھال ئۆيىڭىزگە قايتىپ ، ئۆزىڭىزنى مەلۇم

قىلىڭ ، ـــ دېدى ئۆي ئىگىسى ئۇنىڭغا تەرىمىيە بېرىپ .

مەرھۇم ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە باردى ۋە تۇغقانلىرى ئارقىلىق ئۆزىنى مەلۇم قىلدى . 2008 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 6 ـ كۈنى جىنايەت گۇماندارى مەرھۇمنىسا زەخمىلەندۈرۈش (ئۆلۈشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىش) جىنايەت گۇمانى بىلەن XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن توختىتىپ قويۇلدى .

ئۆچمەنلىك

كىشىلىك ھايات ــ ئىنتايىن قىممەتلىك . ياشلىق دەۋر ــ ھاياتلىق بىناسىنىڭ ئۇلى . دوستۇم ، ھاياتلىق يولىدا ئەدەپ - ئەخلاقلىق بولۇپ ، كىشىلەر بىلەن ئېجىل - ئىناق ئۆتسىڭىز ، كەچۈرمىشىڭىز ئەگرى - توقاي ، ئىشلىرىڭىز بەسىي مۇشكۈل بولماسلىقى مۇمكىن . چۈشكۈنلۈك ، ئۆچمەنلىك سىزگە بەختسىزلىك ئېلىپ كېلىپ ، ھاياتىڭىزنى تراگېدىيە بىلەن ئاخىرلاشتۇرۇشى مۇمكىن ... نەزىرىڭىز شۇ خىل مەزمۇن ئەكس ئەتكەن تۆۋەندىكى قاتتىلىق دىلوسىدا بولسۇن !

زاكۇ ئۇستىدىكى جەسەت

2006 - يىل 5 - ئاينىڭ 20 - كۈنى تاڭ سەھەر مەزىنىنىڭ ئەزان ئاۋازى توختىغان چاغدا ، XXX ناھىيىسى XXX يېزىسىنىڭ مەلۇم كەنتى تەۋەلىكىدىكى مەسچىتتىن ئەمدىلا بامدات نامىزى ئوقۇپ چىققان جامائەت توپىلىق يوللارنى بويلاپ ئۆيلىرىگە مېڭىشىۋاتاتتى . بەزىلىرى بۇغداي سۇغۇرۇش توغرۇلۇق گەپ قىلسا ، بەزىلىرى ئاقسۇ تەرەپلەرگە چىقىپ پۇلغا ئىشلەپ كېلىش توغرۇلۇق سۆزلىشىپ مېڭىۋاتاتتى .

ــ ۋايجان ، بۇ نېمە ؟ ئادەم ئۆلۈپتۇ ! ...

20 ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان بىر يىگىت يول بويىدىكى

ئېرىق يېنىدا مېڭىۋېتىپ تۆت يول دوقمۇشىدىكى ئازما (زاكۇ) يېنىدا يېلىك ھالەتتە قانغا مىلىنىپ ياتقان جەسەتنى كۆرۈپ قورققىنىدىن ئۆزىنى چەتكە ئالدى. كىشىلەر يۈگۈرۈپ كېلىپ قانغا مىلىنىپ تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەن جەسەتنى كۆرۈپ، قورققىنىدىن كەينىگە داجىشتى.

— بۇ كىمدۇ؟

— بېشى مىجىلىپ كېتىپتۇ ...

— قاتناش ھادىسىسى بولدىمۇ يا؟

— رەھىمەتلىك كىم بولغىيتتى؟

— يېنىدا كەتمەن تۇرىدۇ ...

— چوقۇم مۇشۇ كەنتلىك ئادەم ...

— ئېسىت، بىچارە ...

— ھوي، بۇگۈن قارىسام ئالىم مەسچىتكە چىقمىدى، يۇرۇڭلار، ئالىم ئۆيىدە بارمۇ - يوق ئوققاچ، ساقچىغا مەلۇم قىلىڭلار ...

كىشىلەر بۇگۈن مەسچىتكە چىقمىغان كىشىلەرنى تاڭ سەھەردىلا سارايسىمە ئىچىدە سۇرۇشتە قىلىشقا باشلىدى.

— ئالىم ئۆيىدە يوقكەن ...

— ۋاي ئىسىت بالام، ساڭا نېمە بولدى، ئەمدىلا 30 غا كىرگەنتىڭ، قاچان مېنىڭ يېشىمغا باراتتىڭ، مەن ئەمدىلا 50 تىن ھالقىدىمغۇ بالام ...

ئالىمنىڭ دادىسى ئوغلىنىڭ كىيىملىرىدىن ئالىمنى تونۇپ، يىغلاشقا باشلىدى.

XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى جىنايى ئىشلار رازۋېدكا چوڭ ئەترىتىنىڭ رازۋېدكىچىلىرى دېلو مەلۇماتىنى تاپشۇرۇۋېلىپ دەرھال نەخ مەيدانغا ئاتلاندى.

ئۇلۇگۇچى ئالىم بولۇپ باش ، قۇلاق ، مەڭز ، سۈپۈرلىرى قالايمىقان چېپىلغان بولۇپ ، باش تەرىپىدىن ئون توققۇز ئورۇندا تۆۋەنزۇن (كىچىك پالتا) بىلەن چېپىلغان زەخمە ئىزى بار ئىدى .

ئالىم 5 ـ ئايىنىڭ 19 ـ كۈنى كېچە سائەت ئونلاردا ئون مو يېرىدىكى ياڭاق ، چىلانلارنى سۈغىرىش ئۈچۈن كەتمىنىنى ئېلىپ ئۆيىدىن چىقىپ كەتكەنىدى .

ئۇنداقتا قاتىل زادى كىم؟ نېمە سەۋەبتىن ئالىمنى ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرىدۇ؟

ساقچىلار نەق مەيدان ئەتراپىنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەكشۈرۈش ئارقىلىق نەق مەيداندىن ئانچە يىراق بولمىغان بىر ئۆينىڭ ئوچۇق هويلىسىدىن ئازراق قان يۇقى بار گۈمانلىق بىر چاپاننى بايقىدى .

بۇ چاپان شۇ كەنتلىك هاپىزنىڭ بولۇپ چىقتى ، هاپىز ئۆزىنى دالدىغا ئالغانىدى .

ساقچىلار ئىز قوغلاپ تەكشۈرۈشكە كىرىشىپ كەتتى ...

يارامسىز يىگىت

هاپىز ئوتتۇز ئىككى ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان خۇشچاقچاق يىگىت ئىدى ، ئۇنىڭ دادىسى مەسچىتنىڭ مەزىنى ئىدى . هاپىز باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرۈپلا قاغىلىق ، قەشقەرلەردە دىنىي بىلىم ئۆگەنگەنىدى .

هاپىز ئون يەتتە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغاندىن كېيىن ، نېمىشقىكىنتاڭ ، تاماكا چېكىپ ، هاراق ئىچىپ يۈرۈپ دادىسىنىڭ دېگەن يېرىدىن چىقمىغاچقا دادىسىنىڭ ئورنىدا مەزىنلىك ۋەزىپىسىدە ئولتۇرالماي ، نۇرغۇن ياشلىرىمىزغا ئوخشاش دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىشقا باشلىدى . توي قىلىش يېشىغا يەتكەن هاپىز ئۆزىنىڭ نىكاه ئىشىغا تازا ئېتىبار بېرىپ كەتمىدى ،

يللار ئۆتكلى تۇردى .

هاپىز كەنت ئەتراپىدكى قىزلار ئىچىدىن ياخشىراق بىرىنى تالـلاپ جـورا قـىلىپ ئېلىش ئۈچۈن خېلى تىرىشىپ كۆرگەن بـولسىمۇ ، قېرىشقاندەك هاپىز كۆڭلىگە پۈككەن قىزلار ئارقا - ئارقىدىن دېيىشىۋالغاندەك توي قىلىشۋالدى .

ئـوغـلـىنىڭ يارامسىزلىقىدىن ئاغرىنغان هاپىزنىڭ دادىسى هاپىزنى بىر ئايالغا چاي ئىچۈرۈپ قويدى .

ـــ دادا ، سەن ماڭا ئېلىپ بەرمەكچى بولغان ئايالىڭ بەش بالىسى بارمىش دەپ ئاڭلىدىم ، مەن تېخى توي قىلمىغان تۇرسام ، بەش بالىغا دادا بولىمەنمۇ...ـــ دېدى هاپىز .

ـــ توي قىلساڭمۇ قىلىسەن ، قىلمىساڭمۇ قىلىسەن ، هېلىغۇ بەش بالىسى بارکەن ، ئون بالىسى بـولـسـمـۇ شـۇنىڭ بـىـلـەن قىلىسەن ـــ دېدى دادىسى .

توي ، نىكاھ دېگەنلەرنى بېشىدىن ئۆتكۈزمىگەن هاپىز بەش بالىسى بار ئايال بىلەن دادىسىنىڭ زورلىشى ئارقىسىدا توي قىلدى . بـــراق بۇ نىكاھ ئۇزۇنغا بارمىدى . تۆت ئايدىن كېيىن هاپىز نىكاھتىن ئاجراشتى .

ئاردىدىن تۆت يىل ئۆتكەندە ، هاپىزنى دادىسى يەنە ئالدىرىتىشقا باشلىدى .

ـــ هـەي ، سـەن نـېـمـانـداق يـارامـسـىز ، تېخىچە خوتۇن كۆرمىدىڭ ، ئۇكىلىرىڭ هەممىسى ئۆيلۈك ـــ ئوچاقلىق بولدى ، خـوتۇننى يەنە ئۆزىمىز تېپىپ بېرىمىز ، قۇشۇلمىساڭمۇ بىكار ـــ دېدى دادىسى .

بۇ نۆۋەت هاپىز قوشنا يېزىدىكى بىر بالىسى بار چوكان بىلەن توي قىلدى ، چوكان خېلى كېلىشكەن بولغاچقا ئالتە ئايدەك بىر ئۆيدە ئولتۇردى .

هاپىز يارامسىز بولسىمۇ چاقچاقچى ئىدى .

ــ خوتۇن ، بۇگۈن سىياھقا قەلەم چۆكتۈرەمتىمىز ؟ ــ ھاپىز شۇنداق دېيىشىگىلا خوتۇنى ھاپىزنى بىر شاپىلاق سالدى .

ــ ھۇ ، قېلىن ئەبلەخ ، شۇنداق سەت گەپ قىلامسەن ــ دېدى چوكان .

خوتۇنىدىن يېگەن بىر تەستەك ھاپىزغا ھار كەلدى بولغاي ، بۇ خوتۇنىدىنمۇ تېزلا ئاجراشتى .

شۇنىڭدىن بىرى ھاپىز بويتاق ئۆتۈپ كېتىپ باراتتى ...

غازاڭدىن باشلانغان ماجىرا

ھــاپىز ئەمدىلىكتە توختىماي ئىشلەپ توققۇز ـ ئون تۈياق قويىنىڭ ئىگىسى بولۇپ قالغانىدى . 1999 ـ يىلى ھاپىز تۈرپان تەرەپكە چىقىپ ئىشلەپ ، 2000 ـ يىلى يېنىپ كىردى .

بىر كۈنى ھاپىز يول بويىدا قوي بېقىۋاتاتتى .

ــ ھەي ، ھاپىز ، مېنىڭ قوناقلىرىمنى چېپىشىپ بېرىپ ، تاللىقىنىڭ غازاڭلىرىدا قويلىرىڭنى بېقىۋالساڭ بولمامدۇ ، ــ دېدى ھاپىزنىڭ نەۋرە تاغىسى .

ھاپىز نەۋرە تاغىسىنىڭ قوناقلىرىنى چېپىشىپ بەردى ـ دە ، ئەتىسىدىن باشلاپ قويلىرىنى كەڭ كەتكەن ، قوناقلىرى ئېلىنىپ بولغان تاللىقا قويۇپ بېرىپ بېقىشقا باشلىدى . دەل شۇ چاغدا بىر مەھەللىلىك ئالىمنىڭ قويلىرىمۇ تاللىقا كىرىپ غازاڭ يېيىشكە باشلىدى . يىراقتا ئالىمنىڭ ئايالى زۇمرەت تۇراتتى .

ــ ھــەي زۇمــرەتخان ، قويلىرىڭنى بۇ يەردە باقماڭ ، بۇ غازاڭلارنى مېنىڭ قويۇم يەيدۇ ، ــ دېدى ھاپىز .

ــ كۆز بولدى ، مال دېگەن نەدە ئوتلىسا ئوتلاۋېرىدۇ ، ــ دېدى زۇمرەتخان .

ـــ ئۇنداق دېمىگىن بولمايدۇ . بۇ غازاڭلار مېنىڭ ، ـــ دېدى هاپىز .

ـــ دېمەم نېمە بوپتۇ ؟ قولىڭىزدىن كەلسە ياغ چاينىڭ ، ـــ دېدى زۇمرەتخان .

هاپىز بىلەن زۇمرەت بىردەم تىللاشتى ـ دە ، قويلىرىنى ئېلىپ ئۆيلىرىگە كېتىشتى . ئىككىنچى كۈنى ئۇلار يولدا ئۇچرىشىپ قېلىپ ، هەر ئىككىسى «ئاناڭنى !... » دەپ تىللاشتى .

ئۇچىنچى كۈنى ئالىم يولدا تۇغقانلىرى بىلەن تۇراتتى . هاپىز يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ :

ـــ ئالىم ئاخۇن ، بىرىكىم مېنىڭ ئانامنى چىشلەپ تارتسا جېنىم چىقىپ كېتىدۇ ، هازىر مەن كېسەلچان ، دورا يەۋاتىمەن ، مېنىڭ بالام يوق ، سىلىنىڭ ئىككى بالاڭلار بار ، ئۇنداق گەپ قىلماڭلار... ـــ دېدى .

هاپىز بىلەن ئالىم خۇددى چۈجە ـ خورازلاردەك بىردەمدىلا يەنە تۇتۇشۇپ كەتتى ـ دە ، بىر ـ بىرىنى ئۇچ ـ تۆت مۇشت سېلىشتى .

دەل شۇ چاغدا هاپىز قوناق پاسىرىنىڭ موندىكىگە پۇتلىشىپ يېرگە يىقىلىپ چۈشتى . ئالىم هاپىزنىڭ نەشتەردەك تىللىرىغا چىدىيالماي هاپىزنىڭ ئۈستىدىن بېسىپ تۇرۇپ ئىككى ـ ئۈچنى سالدى ـ دە ، ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

ـــ ئويۇن ئاخىرلاشتى ، سەن ئەمدى ئۇرانلىقىڭنى تەييارلاپ قويغىن ، مېنىڭ قورسىقىم ئاغرىۋاتىدۇ . مېنى تىزلىدىڭ ، سەن ئەمدى ئىككى مېتىر خەسىنى پاكىز ئېلىپ قويغىن ، سەن سېكرېتارىنىڭ ئۆكسى بولغاندىكىن جەستىڭ ئەخلەت ئارىسىدا قالمىسۇن ، ـــ دېدى هاپىز .

ئالىم بىلەن هاپىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى دەسلەپكى زىددىيەت مانا شۇ ۋاقىتتىن باشلانغانىدى .

شۇ يىللاردىن باشلاپ ھاپىز ئالىمغا غۇم ساقلاپ ھۇرپىيىپ يۈردى ، نۇرغۇن كىشىلەر تەربىيە قىلدى ، بىراق ھاپىز قانداقتۇر بىر شۇملۇقنى ئويلاۋاتاتتى .

2006 ـ يىل 3 ـ ئايغا كەلگەندە ، ھاپىز ئالىمنى ئۆلتۈرۈۋېتىشنى پىلانلاپ ، ئۆيىدە بار بولغان تۆۋەنزۇننى چاقلاپ قويدى . تۆۋەنزۇننى گاھى سەككىز كۈندە گاھى ئون كۈندە بىر قېتىم ئىكەكلەپ تۇردى .

«ئالىمنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ ، تۇتۇلۇپ قالسام ، پىشانەمگە كەلگەننى كۆرەي ، تۇتۇلماي قالسام تۇرپانغا چىقىپ مۆكۈنۈپ ئىشلەي» دېگەن شۇم خىياللارنى قىلىۋاتقان ھاپىز ، ئەمدىلىكتە قېچىپ كەتسە پۇل لازىم بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ ، تۆت تۈياق قوينى سېتىپ مىڭ يۈەن پۇل غەملىدى ـ دە ، ئۆيىگە تىقىپ قويدى .

ئالىمنى ئۆلتۈرۈۋېتىش خىيالى ھاپىزغا ھېچ ئارام بەرمەيۋاتاتتى . تاقىتى ـ تاق بولغان ھاپىز ئىككى ئايدىن بېرى پەيت كۈتۈۋاتاتتى .

ھاپىز كېچىسى قول سېلىپ ئالىمنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ غىپىدە تىكىۋېتىش قارارىغا كەلدى ـ دە ، ھەر كۈنى كېچىلىرى تۆۋەنزۇننى بىلىكىگە قىستۇرۇپ مەھەللە يوللىرىدا ئالمىنىڭ يالغۇز ئۆچرىشىنى ساقلاشقا باشلىدى .

بۇ جەريانىدا ئالىم دەپ ئويلاپ بىرقانچە ئادەمنىڭ ئالدىنى توسۇپ قويۇپ ، كەچۈرۈمۇ سورىدى . بەزىلەر ئالىمنى ئۇرىدىغان ئوخشايدۇ دەپ نەسىھەتمۇ قىلدى . بىراق ، ھاپىزنىڭ ئالىمنى پىنھان جايدا كېچىسى ئۆچرىتالماي تاقىتى تاق بولدى .

2006 ـ يىل 5 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى كۈندۈزى ، ھاپىز ئالمىنىڭ سولاق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ يېنىغا باردى ـ

ده ، ئالىمنىڭ كەتمەن چۆرىشى ۋە ئەتراپتا ئادەم بارلىقى سەۋەبىدىن قېچىپ كەتتى ، ھەمدە قېچىۋېتىپ سەت قىلىق قىلىپ (چېتىنى كۆرسىتىپ) ئالمىنى تىللىدى ، ئالىمغۇ تىللىدى .

ئەمدىلىكتە ئۆچمەنلىك تېخىمۇ ئۇلغايدى ـ ده ، دەرھال قول سېلىش ئۈچۈن ھەر كۈنى كېچىسى ھاپىز ئالمنى ئىزدەشكە باشلىدى .

قاتىللىق قىلىپ قېچىش

2006 ـ يىل 5 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى كېچە سائەت 10 لاردىن ئاشقاندا ، ھاپىز تېلېۋىزور كۆرۈپ بولۇپ ، بىلىگە پىچاق قىستىپ ، تۇۋەزۇننى ئېلىپ ، ئالمنى نەدىن بولمىسۇن تېپىپ ئۆلتۈرۈۋېتىش ئۈچۈن ، يولغا چىقتى ـ ده ، تۆت يول دوقمۇشىدىكى زاكۇ يېنىغا كېلىگەندە بىرىنىڭ زاكۇنىڭ تۇۋىقىنى چۆرىگىلى تۇرغانلىقىنى كۆردى ، ھاپىز ئۇنىڭ ئالىم ئىكەنلىكىنى جەزملەشتۈرۈپ تۇۋەزۇننى ئېلىپ يېنىغا باردى .

ـــ كىم سەن ؟ ـــ دېدى ئالىم كەتمەننى كۆتۈرۈپ ئازمىدىن يول گىرۋىكىگە چىقىپ .

ھاپىز گەپ قىلمايلا ئالمنىڭ قۇلاق تۇۋىگە تۇۋەزۇن بىلەن بىرنى چاپقاندىن كېيىن ، يېلىن بولۇپ يېقىلغان ئالمنى ئارقا ـ ئارقىدىن چېپىشقا باشلىدى . ئون توققۇز قېتىم چاپقاندىن كېيىن ھاپىز ھاردىمۇ قانداق توختىدى ـ ده ، ئاي يورۇقىدا ئالمنىڭ ئۆلگەنلىكىنى كۆرۈپ ، تۇۋەزۇننى ئېلىپ قېچىپ كەتتى .

ئالته سائەتته تۇتۇلۇش

ھاپىز يۈگۈردى ، كىيىۋالغان چاپىنى ئېغىر بولغاچقا ،

يۇگۇرۇشكە ئەپسىز كۆرۈپ بىر ھويلىغا تاشلىۋەتتى ـ دە ، توختىماي يۇگۇردى . ئۇ XXX ناھىيىسى تەۋەلىكىدىكى XXX يېزىسىغا بېرىۋېلىپ ، ئۇ يەردىن قەشقەرگە قېچىش ئۈچۈن يۇگۇرمەكتە ئىدى .

تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ شەرقىگە بارغان ھاپىز تۇۋەزۇننى يۇلغۇنلۇق ئارىسىغا يوشۇردى ، ئاندىن ئايىغىنى سېلىپ يۇگۇرۇشكە باشلىدى ، ئۇ ھېرىپ ھالىدىن كېتىپ ، تاڭ ئېتىشقا يېقىن بىر كەنتكە كېلىپ قالدى .

ھاپىز سۇ ئىچىۋېلىش ئۈچۈن بىر ئىشىكنى چەكتى . بۇ چاغدا تاڭ ئاتقانىدى . ئىشىكنى بىر ياشانغان ئايال ئاچتى .

ـــ مەن يولدىن ئازغان بىر مۇساپىر ، بۇ نەدۇ ، مەن پىيالمىغا باراتتىم ، ـــ دېدى ھاپىز .

ـــ راست ، مۇساپىركەنسىز ، قاراڭ پاپياقلىرىڭىز تېشىلىپ كېتىپتۇ ، ئاۋۋال سۇ ئىچىۋېلىڭ ، ـــ مومای سۇ بەردى ، ئاندىن قۇرۇق ئۇزۇم ئېچىپ ، بۇ «بىچارە مۇساپىر»نىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى .

ـــ بۇ يەر سېرىق شاخ دېگەن يەر ، بالام ، ئۇدۇل مېڭىۋەرسىڭىز خېلى ئۇزۇندا پىيالمىغا بارىسىز ، ـــ دېدى مومای .

ھاپىز ئۆزىنىڭ تېخى XXX ناھىيىسىدە ئىكەنلىكىنى بىلىپ تېخىمۇ ئىتتىك يۇگۇرۇشكە باشلىدى . ئۇزاق يول يۈرمەستىنلا تەلىيىگە بىر موتسىكىلىتچىغا ئۇچراشتى ـ دە ، يۈز يۈەن بېرىپ ئاخىرى پىيالمىغا بېرىۋالدى . ھاپىز يول بويىدىكى بىر مىنىبۇسقا چىقتى .

ـــ ئۇكا نەگە بارىسىز ـــ سورىدى شوپۇر .

ـــ قەشقەرگە باراتتىم ، ـــ دېدى ھاپىز .

ھاپىز ئەسلىدە پىيالمىدا بىر تۇغقىنىنىڭ ئۆيىنى تېپىپ

كىرىپ قان كۆڭلىكىنى تۇغقىنىغا باشقىلار بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدىم دەپ قۇيۇپ ئالماشتۇرۇۋېلىپ ، ئاندىن ماشىنىغا چىققانىدى . شوپۇر هاپىزغا بىر هازا قارىغاندىن كېيىن سورىدى :

ـــ يېنىڭىزدا پۇل بارمۇ ؟

ـــ پۇلنىڭ پارچىسى ئەللىك يۈەن ئاكا ، ـــ هاپىز شوپۇرغا ئەللىك يۈەن تەڭلىدى .

ـــ ئاۋۇ تاكسىدا مېڭىڭ ، ئۇمۇ بىزنىڭ ، ـــ دېدى شوپۇر هاپىزغا قىرىق يۈەننى ياندۇرۇپ بېرىۋېتىپ .

هاپىز تاكسىغا چىقتى . تاكسى 315 ـ لىنىيىگە كېلىپ توختىدى ، هاپىز ماشىنىدىن چۈشتى .

ـــ توختا ...

دەل شۇ چاغدا هاپىزنىڭ ئالدىدا ساقچىلار تۇراتتى . پولاتتەك پاكىتلار ئالدىدا هاپىز ئۆزىنىڭ قاتىللىق جىنايىتىنى ئەينەن تاپشۇرۇشقا مەجبۇر بولدى .

2006 ـ يىل 5 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى هاپىز XXX ناهىيىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلدى .

تۇرمۇشتا قىزىرىشىپ قېلىش ، ئۇرۇشۇپ قېلىشتىن ساقلانغىلى بولمايدۇ ، بۇنىڭلىق بىلەن ئاداۋەت ساقلاپ بىر ـ بىرىگە زىيانكەشلىك قىلىش ، قاتىللىق قىلىش ئەمەلىيەتتە ئۆزىنى نابۇت قىلىشتۇر . قورساقنى كەڭرەك تۇتۇپ ، باشقىلارنى ئەپۇ قىلساق ، ئەمەلىيەتتە ئۆزىمىزنىمۇ ، ئۆزگىنىمۇ پالاكەتتىن قۇتقۇزغان بولىمىز .

بالا باققان گۈناھمۇ؟

كونىلار : «مەستلىك ـ نەسلىك» دەپ بىكار ئېيتمىغان . مەستلىك ئادەمنى ئەقلىدىن جۈدا قىلىدۇ . ئادەم ئەقلىدىن جۈدا بولغانكەن ، ئۇ تۈرلۈك پەسكەشلىك ، ياۋۇزلۇق ۋە ياۋايىلىق قىلىشتىن تەپ تارتمايدۇ . شۇنداق قىلىپ ئۆزىنى ۋە ئۆزگىلەرنى پالاكەتكە تىقىدۇ .

جاپاكەش ئايال

ئۆزىنىڭ تۈرمۇش سەپىردە نى ـ نى مۇشكۈلاتلارنى باشتىن كەچۈرۈپ سەكسەن ياشقا ئۇلاشقان ئايسىخان ئۆمرىنىڭ ئاخىرقى دەقىقىلىرىنى خاتىرجەم ئۆتكۈزۈشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلاتتى . ئەپسۇس ، ئۇ ئاشۇ ئاچچىق تولغاق يەپ تۇغقان ۋە مىڭ بىر جاپالاردا بېقىپ چوڭ قىلغان ئۆز بالىسىنىڭ قولىدا ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرۈلدى . ئۇ XXX ناھىيىسى XXX يېزىسىنىڭ مەلۇم كەنتىدە ئولتۇرۇشلۇق دېھقان ئىدى ، ئۇنىڭ ئۈچ ئوغۇل ، بىر قىزى بار بولۇپ ، ئېرى ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن ، بالىلارنى بېقىش ، ئېتىز ئىشلىرىنى قىلىش ئۇنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەنىدى .

ئايسىخان تىرىشىپ ئىشلەپ تۇرمۇشنى ياخشىلىغاندىن كېيىن ، چوڭ ئوغلى تۇرۇپنى ئۆيلىدى . بىراق تۇرۇپنىڭ قولىدا خوتۇن تۇرمايتتى ، ئايسىخان باشقا بالىلارنىڭ تويلىرىنى قىلىپ

بولغاندىن كېيىن يەنە تۇرۇپنىڭ غېمىنى قىلدى .

ـــ ئانا ، مەن بۇ ئايالنى ئالمەن ، ـــ دېدى تۇرۇپ بىر كۈنى شەرۋانە ئىسمىلىك چىرايلىق چوكانىنى باشلاپ كىرىپ .

ـــ تۇرۇپنىڭ ئىلگىرى توققۇز خوتۇن ئالغانلىقىنى بىلەمسىز ؟ ئۇنىڭ سىزنى تاشلىۋېتىشىدىن ئەنسىرىمەمسىز ؟ ـــ سورىدى ئايسىخان چوكاندىن .

ـــ ئۇلاردىن بالىسى يوقكەن ، بىر ـ بىر بىرىمىزنى ياخشى كۆرۈشىمىز ، تۇيۇ قىلىشقا مەن رازى ، ـــ دېدى شەرۋانە كەسكىنلىك بىلەن .

شور پېشانە ئايال

شەرۋانە تۇرۇپ بىلەن تۇيۇ قىلغاندىن كېيىن دەسلەپتە بەختلىك ئۆتكەن بولسىمۇ ، ئۇچ ئوغۇل ، بىر قىز تۇغقاندىن كېيىن تۇرۇپنىڭ خورلاشلىرى ئۇنى قىينىدى .

شەرۋانە ئۇنىڭ بىلەن نىكاھتىن ئاجرىشىشنى بىرقانچە قېتىم تەلەپ قىلغان بولسىمۇ ، بىراق تۇرۇپنىڭ يالۋۇرۇشلىرى ، سەبىي تۆت پەرزەنتىنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرۇشى شەرۋاننى بۇ خىيالدىن يانىدۇردى . كېيىنچە تۇرۇپنىڭ ھاراق ئىچىپ كېلىپ ، تۆت بالىسىنى ئۇرۇشى شەرۋاننى تېخىمۇ ئازابلىدى .

ئازابلىق كۈنلەر

تۆت بالا ئولتۇرسا ـ قوپسا خاتىرجەمسىزلىك ئىچىدە قېلىپ ، ئۇخلىيالمايدىغان ، كۆڭلى غىزا تارتمايدىغان بولۇپ قالدى .

شەرۋاننىڭ چوڭ ئوغلى دادىسىنىڭ تايىقىغا چىدىيالماي ، بۇ ئائىلىدىن مېھرىنى پۈتۈنلەي ئۈزۈپ ، چوڭ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە

كەتتى .

2007 - يىل 7 - ئاينىڭ 22 - كۈنى شەرۋانە ئۇچ بالىسى بىلەن ئۇخلاۋاتاتتى . تۇيۇقسىز چېكىلگەن ئىشىك ئۈنى ئەنسىزچىلىككە سالدى . ئۇ ئىشىكنى ئېچىشىغا ، تۇرۇپ شەرۋاننىڭ لاخشىگىر بىلەن ئۇردى .

بالىلارنىڭ قىيا - چىيالىرى هويلىنى بىر ئالدى . شەرۋانە سىرتقا قېچىپ چىقىۋالدى . رەھىمسىز دادا بالىلارنى ئۇرۇپ ئۇلارنىڭ ئۇستۈبشىنى قانغا بويىدى . تاڭ ئاتتى ، شەرۋانە ئۆز دادىسى تەرىپىدىن زەخىملەنگەن ئىككى بالىسىنى ئېلىپ ساقچىخانىغا باردى .

ـــ ئوماق بالىلىرىم ، ئوماق خوتۇن ، مەن چېكىپ ، ئىچىپ شۇنداق قىلىپ ساپتىمەن ، خاپا بولماڭلار ، قول سۇنسا يەڭ ئىچىدە دەپتىكەن ، ئېتىز ئىشلىرىمىز تۈرسا ، مېنى سولاتساڭلار سىلەرگە نېمە پايدا ؟ مەن خۇش بولاي ...

تۇرۇپىنىڭ يالغان يىغلاشلىرى شەرۋانە بىلەن بالىلىرىنى تەسىرلەندۈردى ...

ئۆي - ماكانىدىن ئايرىلىپ قېلىش

2008 - يىل 1 - ئايدا تۇرۇپ يەنە مەيزاپ ئىچتى - دە ، كېچىدە كېلىپ شەرۋاننى دۇمبالىدى . بۇ قېتىم شەرۋانە بالىلىرىنى ئېلىپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە يامانلاپ كەتتى .

ئۇزۇن ئۆتمەي تۇرۇپ ئۆز ئىلكىدىكى بەش مو يەر ۋە ئۆيلىرىنى باشقىلارغا ئون سەككىز مىڭ يۈەنگە سېتىۋەتتى .

ـــ بالام ، ماكانىڭنى نېمىشقا ساتتىڭ ؟ بالىلىرىڭ ماكانسىز قالسا بولماس ؟ ـــ دېدى ئايسىخان .

ـــ ئانا سىزگە ۋاپادارلىقىمنى يەتكۈزۈپ بولالمىدىم . يېنىڭىزدا

ئولتۇرۇپ سىزگە ۋاپادارلىقىمنى يەتكۈزەي دەيمەن . قېرىغاندا سىز يالغۇز قالدىكىز ، ـــ دېدى تۇرۇپ .

ئـايـسخان ئوغلىنىڭ چىرايلىق گەپلىرىدىن تەسىرلىنىپ ، بىرگە ئولتۇرۇشقا قوشۇلدى . شۇنىڭدىن كېيىن ئايسخان يامانلاپ كەتكەن كېلىنى شەرۋانىنى ئىزدەپ باردى .

ـــ ئەمدى تۇرۇپ بىلەن بىر ئۆيدە تۇرمايمەن ، ئۇنىڭ تايىقى ئاستىدا ئۆلۈشنى خالىمايمەن . بالىلىرىمنىمۇ تۇرۇپنىڭ قۇربانىغا ئايلاندۇرۇپ قويغۇم يوق ، ـــ دېدى شەرۋانە .

ـــ قىزىم ، بۇ قېتىم بارمىسىكىز بولمايدۇ . تۇرۇپ ئۆيۈڭلارنى سېتىۋېتىپتۇ . ئۇ پۇلنى بۇزۇپ - چېچىپ بولغۇچە بېرىپ ئۆي سېلىۋېلىڭلار .

شۇنىڭدىن كېيىن شەرۋانە ئايسخان بىلەن بىللە ئۆيگە قايتىپ كەلدى .

شۇ ئارىلىقتا تۇرۇپ پۇلدىن ئىككى مىڭ يۈەننى بۇزۇپ - چېچىپ تۈگەتكەن ئىدى . ئۇ ئەل - جامائەتنىڭ ، قوشنىلارنىڭ نەسىھىتى بىلەن ئۆي سېلىشقا تۇتۇش قىلدى . كېيىن ئىنىسىنىڭ ئازراق پۇلنى بانكىدا قويۇپ قويۇشنى نەسىھەت قىلغىنىغا قېيىداپ ، ئۆي سېلىشنى توختىتىپ قويدى .

ئوغلىنىڭ قولىدا ئۆلگەن ئانا

3 - ئاينىڭ 10 - كۈنى تۇرۇپ كەچلىك تامىقىنى يەپ بولۇپلا سىرتقا ماڭدى .

ـــ كـەچ بـولـغاندا نەگە ماڭدىڭ بالام ؟ ـــ دەپ سورىدى ئايسخان .

ـــ سەمەتتە پۇل بار ئىدى ئېلىپ كېلەي .

تۇرۇپ ياندىكى ئۆيگە چىقتى - دە ، چىلىمنى ئېلىپ نەشە

تارتىشقا باشلىدى .

ـــ چەكمىسىكىز بولمامدۇ ، ئۇنداق سېپىق نەرسىنى ، ـــ دېدى شەرۋانە ئۇنىڭ كەينىدىن چىقىپ .

خوتۇنىنىڭ گېپى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمىدى . تۇرۇپ سەمەتنىڭ ئۆيىگە باردى ـ دە ، سەمەت ھەم مەھەللىدىكى ئۇچ ئادەم بىلەن ئولتۇرۇپ مەيزاپ ئىچتى .

شەرۋانە قانداقتۇر بىر شۇملۇقنى سەزدىمۇ قانداق ، قېينانىسىنىڭ ھۇجرىسىدا يېتىپ قالدى .

كېچە موتسكلىتنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان شەرۋانە يۇگۇرۇپ چىقىپ دەرۋازىنى ئاچتى . تۇرۇپ ھويلىغا كىرىپلا شەرۋانىنىڭ كاللىسىغا بىرنى سالدى . شەرۋانىنىڭ چىرقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلىغان ئايسىخان ئۆي ئىچىدە تۇرۇپ توۋلىدى :

ـــ تۇرۇپ ، شەرۋاننى ئورما ...

بالىلارنىڭ ھەممىسى ئويغىنىپ كەتتى .

شەرۋانە يالاڭ ئاياغ يولغا چىقتى ـ دە ، تۇرۇپنىڭ ئىنىسىنىڭ ئىشىكىنى ئۇردى . بىراق ھېچكىم ئويغانمىدى .

تۇرۇپ ئايسىخاننىڭ ھۇجرىسىغا كىرىپ ، قىزى بىلەن چوڭ ئوغلىغا «ئاناڭ قېنى ... » دېگىنىچە ئۇلارنى سۈيدىن ئېلىپ يەرگە تاشلىدى . ئىككى بالا قورقىنىدىن يالاڭ ئاياغ سىرتقا قېچىپ چىقىپ :

ـــ ئانا ، قېچىپ كېتەيلى ، دادام بىزنىمۇ ئۇردى ، ـــ دېدى ئانىسىغا ئېسىلىپ يىغلاپ .

شەرۋانە ئىككى بالىسىنى ئېلىپ قېچىپ كەتتى . ئۇنىڭ ئالتە ياشلىق ئوغلى بىلەن ئايسىخان ئۆيىدە قالدى .

ـــ خوتۇنۇم قېنى ؟

تۇرۇپ ئايسىخانغا ھۆركىرىدى ، ئايسىخان ئوغلىنىڭ

كۆزلىرىدىن قورقۇپ سىرتقا قېچىپ چىقتى ـ دە ، كىچىك ئوغلىنىڭ ئۈيى ئالدىغا بېرىپ توۋلاشقا باشلىدى .

ـــ كېچىدە نېمىشقا توۋلايسەن ؟

تۇرۇپ ئانىسىنى قامالالاپ تۇتتى ـ دە ، باش ، يۇز قىسىملىرىغا توختىماي ئۇردى . ئاندىن سۆرەپ ، دەسسەپ ئۆز ھۇجرىسىغا ئېلىپ كىردى . دەسسەش ، ئۇرۇش ، تېپىش ھېچ توختىمىدى . بېچارە ئانىنىڭ باش ، يۇز قىسىملىرى دەسسەشتىن مىجىلدى . ئانا جىمىپ قالدى . تۇرۇپ ئانىسىنىڭ جىمىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇنى كۆتۈرۈپ ھۇجرىسىغا ئېلىپ كىرىپ ئۇستىگە يوتقان يېپىپ قويدى . ئاندىن نېمە قىلىشىنى بىلمەي يىغلاپ ئولتۇرغان كىچىك ئوغلىنى قۇچىقىغا ئېلىپ ، قانغا مىلەنگەن قولى بىلەن ئۇنى قۇچاقلاپ ياتقىنىچە ئۆز ھۇجرىسىدا ئۇخلاپ قالدى .

تاڭ ئاتتى ، كىچىك كېلىن ئايىسخانغا تاماق ئېلىپ كىرىپ ، ئۇنىڭ قانغا مىلىنىپ ياتقانلىقىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى ...

قانۇن دوختۇرى «ئۆلگۈچىنىڭ باش ، يۇز ، كۆكرىكى سىرتقى كۇچ تەسىرىدىن زەخمىلەنگەن . ئوڭ ، سول كۆكرەك قوۋۇرغا سۆڭەكلىرى رەتسىز ئۇۋۇلۇشسىمان سۇنۇپ ، كۆكرەك پەردىسىنى يېرىۋەتكەن ، ئوڭ ، سول كۆكرەك بوشلۇقىغا كۆپ مىقداردا قان يىغىلغان بولۇپ ، قانسىراش خاراكتېرلىك شۇك بولۇپ ئۆلگەن ... » دەپ يەكۇن چىقاردى .

3 ـ ئايىنىڭ 11 ـ كۈنى جىنايەت گۇماندارى تۇرۇپ قەستەن قاتىللىق گۇمانى بىلەن XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلدى .

ئارتۇق گەپ نە ھاجەت ، ھەر قانداق بىر ئەقىل ئىگىسى بۇ پاجىئەدىن مەست قىلغۇچى ئىچىملىكنىڭ ۋە زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ قانداق نەرسە ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلىۋالالايدۇ .

ئېرىنى دەپ بوۋاق ئوغرىلىغان ئايال

مەخپىرەت XXX ناھىيىسىنىڭ مەلۇم يېزىسىدىن بولۇپ ، 20 ياشلاردىكى چىرايلىق قىز ئىدى . ناھىيە بازىرىدىكى بىر قېتىملىق تاسادىپىي ئۇچرىشىش ئالىم بىلەن مەخپىرەتنىڭ تەقدىرىنى قوشتى .

ئالىم يىگىرمە بەش ياشلاردا بولۇپ ، دېھقان ئىدى . ئۇ ئىككى يىلنىڭ ئالدىدا بىر قېتىم نىكاھتىن ئاجراشقانىدى . ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلارنىڭ تويى بولدى . ئالىمنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بۇ پەرىشتىدەك كېلىنىنى ئەتىۋارلايتتى . بولۇپمۇ ، مەخپىرەتنىڭ قورساق كۆتۈرۈشى ئالىم ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى قەۋەتلا خۇش قىلىۋەتتى .

ئالىم بىر كۈنى كېچىدە خوتۇنىغا :

ـــ مەن يېقىندا مارالبېشىغا بېرىپ ئىشلىمەكچى بولۇۋاتىمەن ، ئۆزۈڭلارنى ياخشى ئاسرىڭلار ، ـــ دېدى .

ـــ مەنمۇ باراي ، ئاچ ـ توق قالسىڭىز چىدىيالمايمەن ، ـــ دېدى مەخپىرەت ئالىمغا ئەركىلەپ .

ـــ جاپا تارتىپ قالارسەنمىكەن ، سەن قالغىن ، ـــ دېدى ئالىم .

ـــ ياق ، مەنمۇ بارىمەن ، نەدە بولسىڭىز ، مەن شۇ يەردە ، ـــ دېدى مەخپىرەت قەتئىي قىلىپ ، ئالىم ئامالسىز خوتۇنىنى ئېلىپ ، مارالبېشىغا باردى .

مەخپىرەت ھەر كۈنى تاماق ئېتىپ بولۇپلا ، ئېرىنىڭ قېشىغا

باراتتى . بىر كۈنى كېچىدە ئۇ ئالمىنىڭ سۇ تۈتۈۋاتقان يېرىگە چىقتى .

ــ ھەي ، ياتاقتا ئولتۇرساڭ بولمامدۇ ، ــ دېدى ئالىم مەخپىرەتكە .

ــ ياتاقتا يالغۇز ئولتۇرۇپ قورقتۇم ، ــ دېدى مەخپىرەت .

ــ مەن سۈنى ئۇلغايتىپ كېلەي ، ئولتۇرۇپ تۇرغىن ، ــ ئالىم شۇنداق دېگىنىچە كەتمەننى ئېلىپ كېتىپ قالدى .

ئېرىنىڭ كېتىشى بىلەن مەخپىرەتنى سۇر بېسىشقا باشلىدى . شۇ ئاردا دەرەخنىڭ سۈنغان شېخى تۈيۇقسىز شاراقشىپ چۈشتى . بۇنىڭدىن تېخىمۇ قورقۇپ كەتكەن مەخپىرەت تېخىمۇ تۆگۈلۈپ ئولتۇرۇۋالدى . ئۇ بىردەمدىن كېيىن ئېسىنى يىغدى ، بىراق ، ئۇنىڭ چىرايىدا قان قالمىغانىدى . ئۇنىڭ بويىدىن ئاجراپ كەتكەنىدى .

يىراقتىن قولچىراغنىڭ شولىسى كۆرۈندى .

ــ قولچىراغ سەندە تۇرسۇن ، يەنە ئازراق يەر قالدى . سۇغىرىۋېتىپلا كېلەي ، ئاندىن كېتەيلى ، ــ ئالىم شۇنداق دېگىنىچە يەنە سۇ تۇنقىلى كەتتى .

مەخپىرەت بالىنى ياغلىققا يۆگىدى ـ دە ، يېقىن ئەتراپتىكى قەبرىستانلىققا ئېلىپ بېرىپ كۆمۈپ قويدى .

ئۇلار مارالبېشى ناھىيىسىدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ، تۇغقانلىرىنى يوقلاش بىلەن ئالدىراش ئۆتتى . مەخپىرەت قېلىن ، يوغان كىيىملەرنى كىيىپ يۈردى . چۈنكى ، تونۇش ـ بىلىشلىرىنىڭ قاچان يەڭگىيدىغانلىقىنى سوراشلىرى ئۇنى بىزار قىلىشقا باشلىغانىدى .

قانداق قىلىش كېرەك ؟ مەخپىرەت ئويلا ـ ئويلا ، ئاخىر تاشلۇېتىلگەن بىر بوۋاقنى بېقىۋېلىپ ئائىلىدىكى ئورنىنى ساقلاپ

قېلىشنى كۆڭلىگە پۈكتى ، لېكىن شۇنچە ئىزدەپمۇ تاشلىۋېتىلگەن بىرەر بۇۋاقنى تاپالمىدى .

مەخپىرەتنىڭ ئاي ـ كۈنىنىڭ يېقىنلىشىشى ئۇنى دەككە ـ دۈككىگە سېلىپ قويدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ بۇۋاق ئوغرىلاش ئۈچۈن ئۇدۇل دوختۇرخانىغا باردى . قېرىشقاندەك بۈگۈن دوختۇرخانىدا بىرلا تۇغۇتلۇق ئايال بار ئىدى .

ـــ قاچان يەڭگىدىڭىز ؟ ـــ سورىدى مەخپىرەت ئايالدىن .

ـــ ئالتە كۈن بولدى ، ـــ دېدى ئايال . ئۇنىڭغىچە ئايالنىڭ ئېرى كېردى . مەخپىرەت سىرتقا چىقىپ ئايالنىڭ ئېرىنىڭ كېتىشىنى ساقلىدى . خېلى ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ، ئايالنىڭ ئېرى كەتتى . مەخپىرەت ئايالنىڭ ئۈخلاپ قالغانلىقىنى ، سېسترالارنىڭ تۇغۇت ئۆيىدە باشقا بىر ئايالنى تۇغدۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ بۇۋاقنى كۆتۈرۈپ ماڭدى ۋە ئۇدۇل ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەلدى . مەخپىرەت ئانىسىغا دوختۇرخانىدا يەڭگىگەنلىكىنى ئېيتتى . بۇ خەۋەر بىردەمدىلا ئالمىنىڭ قۇلىقىغا يەتتى .

ـــ بالا ماڭا ئوخشايدىكەن ، قاراڭلار ، كۈلگىنىگە ...

مەخپىرەت ئېرىنىڭ ، قېينىناتا ـ قېينانىسىنىڭ چىرايىدىكى كۈلكىنى كۆرۈپ خۇشال بولغانىدەك قىلسىمۇ ، لېكىن بۇۋاقنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئىزدەپ كېلىشىدىن ئەنسىرەيتتى .

ئەنسىرىگەن ئىش ئاخىر يۈز بەردى . بۇۋاقنىڭ ئاتا ـ ئانىسى كېلىپ ، مەخپىرەت بىلەن جېدەللەشتى . ئاخىر بۇۋاقنى ئېلىپ كېتىپ قالدى . مەخپىرەت ئانىسىغا :

ـــ ئانا ، مەن بۇۋاقنى ئۆلۈك تۇغقان ، بۇنى ئالمىغا قانداق دەيمەن ؟ مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قېلىشنى خالىمايمەن ، ـــ دېدى .

بۇ خەۋەر ئالمىنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ قۇلىقىغا يەتكەندە ،

ئۇلارنىڭ خوشاللىقى سۇ ئۈستىدىكى كۆپۈكتەك تارقاپ كەتتى . شۇنىڭ بىلەن قېينانىسىمۇ كېلىننى قايتۇرۇپ كېلىشتىن يالتايدى . كۈندە نەچچە كېلىپ خوتۇننى يوقلايدىغان ئالىمۇ جىمىپ كەتتى . مەخپىرەتنىڭ ئېرىدىن ئايرىلغۇسى يوق ئىدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەنە بىر بوۋاق ئوغرىلاش نىيىتىگە كەلدى .

2007 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 6 ـ كۈنى مەخپىرەت ئەتتىگەندىلا ئانىسىنىڭ ئۆيىدىن XXX يېزا بازىرىغا ماڭدى . ئۇ بىردەم بازار ئايلانغاندىن كېيىن ، بوۋاق كۆتۈرۈۋېلىپ گۆش گىرده يەۋاتقان بىر ئايالنى كۆرۈپ قالدى ۋە :

ـــ ئاچا بالىڭىز قانچە ئايلىق بولدى ؟ ـــ دەپ سورىدى .

ـــ ئىككى ئايلىق بولدى ، بۇ مېنىڭ تۇنجى قىز نەۋرەم ، ـــ دېدى ئايال . بىردەمدىن كېيىن بۇ ئايالنىڭ كېلىنى كىلىپ بوۋاقنى قولىغا ئالدى . مەخپىرەت ئۇلار چىققان ھارۋىغا چىقىۋالدى . ھارۋا ھېلىقى ئايالنىڭ ئىشكى ئالدىدا توختىدى . مەخپىرەت ناماز ئوقۇۋېلىشنى باھانە قىلىپ ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كىردى . شۇنداق قىلىپ ئۇ بۇ قېتىمىمۇ بوۋاقنى ئوغرىلاپ چىقتى ۋە ئۇدۇل قېينانىسىنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ ماڭدى .

ئەمدىلا كۆزى ئۇيقۇغا ئېلىنغان ئالىم ئىشكىنىڭ قاتتىق چېكىلىشىدىن ئويغىنىپ كەتتى .

ـــ كىم ؟

ـــ مەن مەخپىرەت ... ـــ ئالىم ئىشكىنى ئاچتى .

ـــ مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن ، ئالىم بۇ بالىنى بېقىۋالايلى ، تاشلىۋېتىپتىكەن ، باشقىلار تېپىۋاپتۇ ، ماڭا بەردى ، ـــ دېدى مەخپىرەت . ئالىم :

ـــ ھەي ئەخمەق خوتۇن ، سېنىڭ بۇنداق قىلىشلىرىڭ بەربىر مەن ئۇچۇنكەنغۇ ؟ راست گەپ قىلساڭلا بولمىدىمۇ ؟ ئەمەلىيەتتە

تـۇنۇگۈنلا ئۆيدىكىلەرنى سېنى ئېلىپ كېلىشكە قايىل قىلغان ، بوپتۇ ، بوۋاقنىڭ ئىگىسى بولمىغاندىكىن بېقىۋالايلى ، ــ دېدى .

شۇنداق قىلىپ ئالىم بولغان ئىشلارنى ئاتا ـ ئانىسىغا ئېيتتى . ئۇلارمۇ «بوپتۇ» دېيىشىپ نەزىر بېرىشكە ھازىرلاندى .

ــ بـۇ ئۆينىڭ ئىگىسى بارمۇ ؟ ــ سىرتتا ئىككى ساقچى تۇراتتى .

ئالىم ئىشىك ئالدىغا چىقتى ، مەخپىرەتمۇ بالىنى كۆتۈرۈپ چىقتى .

ــ ئـاشۇ شۇ ، ھۇ ئالدامچى ، بالا ئوغرىسى ! ــ بالىنىڭ ئانىسى مەخپىرەتنى كۆرۈپ ساقچى ئاپتوموبىلىدىن سەكرەپ چۈشتى ـ دە ، بالىنى تارتىۋالدى . ساقچىلار مەخپىرەتنى ئېلىپ ماڭدى . ئالىم بولۇۋاتقان ئىشلارنى كۆرۈپ داڭقېتىپ تۇرۇپلا قالدى ...

مەخپىرەت بالىلارنـى ۋەسىيسىدىن ئايرىش جىنايىتى بىلەن 2007 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن توختىتىلىپ قويولدى .

قارا باسقان ئاتا ـ ئانا ، قانۇنسىز سولانغان بالا

مۇقەددىمە

ـــ ئىسمىڭ نېمە ؟

ـــ ھەجەرخان .

ـــ قىسقىچە تەرجىمىھالىڭنى سۆزلە .

ـــ بۇ يىل ئوتتۇز ئالتە ياشقا كىردىم ، كەسپىم دېھقان ، ساۋاتسىزمەن ، بەش بالام بار ، چوڭى ئون تۆت ياش ، كىچىكى بەش ياشتا ، يولدىشىم ھاپىز بىلەن توي قىلغىلى ئون ئالتە يىل بولدى .

ـــ سېنى ساقچىخانىغا نېمە سەۋەبتىن چاقىرتىپ كەلدۇق ؟

ـــ قانۇنسىز ئادەم سولىغانلىقىم ئۈچۈن .

ياندىكى ئۆيدە ھاپىزنىمۇ سوراق قىلىۋاتاتتى .

ـــ سەن شەپقەتنى قانچە سائەت قانۇنسىز سولىدىڭ ؟

ـــ ئىككى كۈندۇز ، ئىككى كېچە ، ئوتتۇز سەككىز سائەتكە باربدۇ .

ـــ كىملەر يارەملەشتى ؟

ـــ ئايالىم ھەجەر ، ئايالىمنىڭ ئىنىسى ، مەن قاتارلىقلار ، ئاساسلىقى شەپقەتنى مەن ، ئايالىم ئۇردۇق ،ـــ ھاپىز بېشىنى تۇتۇپ بۇلدۇقلاپ يىغلاپ كەتتى ، ـــ ساۋاتسىزلىقىمدىن ، بالىنى ياخشى

تەربىيىلىمىگەنلىكىمدىن جىنايەت يولىغا مېڭىپ ساپتىمەن...

ھەجەرخان بىلەن ھاپىز پۇشايمان ياشلىرىنى تۆكۈپ يىغلاپ كەتتى ، بىراق ئۇلار كېچىككەنىدى .

نۆۋەتتە ، قانۇن - تۈزۈم مۇكەممەللىشۈاتقان ، كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىنىۋاتقان ۋاقىتتا يۈز بەرگەن بۇ دېلو كىشىنىڭ يۈرەك - تارىنى تىترىتىپ قانۇننى كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىشنى ھەمدە بالىلارنى ياخشى تەربىيىلەشنى ھەر ۋاقىت ئېسىمىزگە سېلىشى مۇمكىن...

ئەركە بالا

ھاپىز بىلەن ھەجەر ناھىيە XXX يېزىسىنىڭ مەلۇم كەنتىدە ئولتۇرۇشلۇق ئامراق ئەر - خوتۇنلاردىن ئىدى . ئۇلار توي قىلىپ تۇنجى تۇغۇلغان ئوغلى ئىمىر بۇ ئائىلىگە خۇشاللىق ئاتا قىلغانىدى . شۇنىڭدىن كېيىن ھەجەرخان ئارقا - ئارقىدىن تۆت بالا تۇغقان بولسىمۇ ، ھەممىسى قىز بولغاچقا ، ئىمىرنى يالغۇز ئوغۇل دەپ بەك ئەتىۋارلايتتى . ئىمىر خۇددى بۇ ئائىلىنىڭ تىلتۇمارىغا ئوخشاش بولۇپ نېمە يېسە ، نېمە كىيسە ئۆز ئىختىيارىيلىقى بويىچە ، دېگىنى دېگەنىدى .

ئىمىر چوڭ بولۇشقا باشلىدى ، بىراق باشلانغۇچ مەكتەپنى تۈگەتمەي تۇرۇپلا قېچىپ يۈرۈپ مەكتەپتىن قالدى . ھاپىز بىلەن ھەجەرمۇ ئوغلىغا يانتاياق بولۇپ ، بالىنى مەكتەپتىن قاچۇرۇپ يۈرەتتى .

زىمىستان قىش ، ھەجەرخان بىر تاغار ياڭاقنىڭ يوقالغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئاچچىقى كەلدىيۇ ، تاغار يېنىدىكى ئىزغا قاراپ جىمىپ قالدى . چۈنكى ، ئىز ئوغلى ئىمىرنىڭ ئىزى ئىدى ، كەچ بولغاندا

ئىمىر پەيدا بولدى .

ــ بالام ، تاغاردىكى ياڭاق يوق تۇرىدۇ ، نەگە ئاپاردىڭ ؟ــ دېدى ھەجەرخان .

ــ دادامغا دېمە ؟ ئاچىقىپ ساتتىم .

ــ پۇلنى نېمىگە ئىشلەتتىڭ .

ــ خەجلىدىم .

ــ ماڭا دېسەڭ بولمامدۇ ، پۇل بېرەر ئىدىم .

ــ بىر ـ ئىككى سومغا نېمە كېلەتتى ، ــ ئەمدىلا ئون ئۇچ ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ئىمىرنىڭ بۇ سۆزى ھەجەرخاننى تەمتىرىتىپ قويدۇمۇ قانداق . بۇ ئىشنى ھېچكىمگە تىنمىدى .

باش باھار ، ئەتراپتىكى توڭلار ئېرىپ ، دەرەخلەر كۆكىرىش ئۇچۇن بىخ سۈرۈۋاتاتتى .

ئىمىر ئانىسى ھەجەرخاننىڭ يانچۇقىدىن ئۇچ يۈز سوم نەق پۇلنى تۇيدۇرمايلا ئېلىۋالدى ـ دە ، ئۆي ئالدىغا چىقتى ، ئۆي ئالدىدا دوستلىرىدىن شەپقەت ، ئېرپانلار تۇراتتى .

ــ يۈرۈڭلار ، خوتەنگە بېرىپ ئويناپ كېلىمىز ،ــ دېدى ئىمىر پۇلنى كۆرسىتىپ .

ھەجەرخان بۇ قېتىم سەل چۆچۈدى ـ دە ، ئوغلى ئىمىرنى ئىزدەشكە باشلىدى . ئاردىدىن ئۇچ كۈن ئۆتكەندە ئىمىر پەيدا بولدى .

ــ پۇلنى قانداق قىلدىڭ ؟ــ دېدى ھەجەرخان .

ــ شەپقەت ، ئېرپانلار بىلەن خوتەنگە بېرىپ خەجلەپ كەلدىم .

ــ شەپقەت ، ئېرپان دېگەن نان قېپىلار نېمىشقا سېنىڭ پۇلۇڭنى خەجلەيدىكەن ؟ خەپ ئەدىپىنى بەرمىسەم ئۇلارنىڭ !ــ ھەجەرخان سىرتقا ماڭدى . ھاپىز بۇ ئەھۋالنى ئاڭلاپ ھەجەرخاننى توختىتىۋالدى .

ــ ھەي ، شەپقەت ، ئېرپانلارنى ئىزدىسەڭ ، ئىمىرنىڭ پۇل

ئوغرىلىغانلىقى ئىسپاتلىنىپ ، خەقلەر بالىمىزنى كۆزگە ئىلمىسا قاناداق قىلىسەن ؟ــ دېدى ھاپىز . شۇنىڭ بىلەن ئىشنى بولدى قىلدى...

ھاپىز بىلەن ھەجەرخان دېھقانچىلىقنىڭ ئارىسالدى ۋاقىتلىرىدا ئۆزىنىڭ پارچە تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ كېلىۋاتاتتى...

پۇل خەجلەشكە ئامراق بالا

2005 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنى ھەجەرخان يولدىشى ھاپىز بىلەن يېزا بازىرىغا تىجارەت قىلىش ئۈچۈن ئىشكىتىن چىقتى .

ــ ھەي خوتۇن ، ماڭۇ بىر مىڭ ئۇچ يۈز سومنى ئۆيگە تىقىپ قويۇپ چىققىنا ، بازاردا ئىشلىتىپ سالمايلى ،ــ دېدى ھاپىز . ھەجەرخان ئالدىراش ھالدا پۇلنى ياندىكى ئۆيگە ئەكىرىپ ، بىر ھازا تۇرغاندىن كېيىن خالتىدىكى ئۇننىڭ ئاستىغا يوشۇرۇپ قويۇپ ئىشكىلەرنى ئېتىپ ماڭدى .

ئىمىر بۈگۈن چۆرگىلەپ يۈرۈپ ئۆيگە كەلدى ـ دە ، ھېچ ئولتۇرالماي قالدى ، ئاستاغىنا ھەجەرخان پۇل تىقىپ قويغان ئۆيگە كىرىپ پۇل ئىزدەشكە باشلىدى ، خالتىدىكى ئۇنلارنى يەنە بىر خالىتىغا بۆلدى ، بىراق پۇل ئۇن ئارىسىدا يوق ئىدى . ئىمىر خالىتىنى كۆتۈردى ـ دە ، خالتا ئاستىدا تۇرغان يۈز سوملۇق ، ئەللىك سوملۇق پۇللارنى كۆرۈپ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى . بىر مىڭ ئۇچ يۈز سومنى ئېلىپ ، ئىشكىلەرنى ئېتىپ سىرتقا چىقتى ، بىرھازا ئىزدەپ يۈرۈپ تەكتۈش دوستلىرىدىن شەپقەت ، ئېرپانلارنى تاپتى .

ــ ئويناپ كېلىمىز ،ــ دېدى ئىمىر .

ـــ بۇ قېتىم نەگە ؟ـــ دېدى شەپقەت .
ـــ قاغىلىققا چىقىپ ئويناپ كېلەيلى ،ـــ دېدى ئىمىر پۇلنى كۆرسىتىپ .
ئىمىر ، شەپقەت ، ئىرپانلار قاغىلىققا بېرىپ پۇلنى بۇزۇپ - چېچىپ تۇگەتكەندىن كېيىن ، سالپىيىشىپ قاراقاشقا كىردى ، ئىمىر ئۆيىگە بارالماي سىرتلاردا يۇرۇڭاتاتتى .

بالا دەردى

ھەجەرخان شۇ كۈنى بازاردىن كىرىپ يېتىپ قالدى .
ـــ ھەي ، ئىمىر يوققۇ ؟ـــ سورىدى ھاپىز .
ـــ دوستلىرىنىڭكىدە قونۇپ قالغاندۇ ،ـــ دېدى ھەجەرخان .
تاڭ ئاتتى . ھەجەرخان تاماققا تۇتۇش قىلىش ئۈچۈن داسنى كۆتۈرۈپ ئۇن ئاچقىلى كىردى ، چېچىلغان ئۇنلارنى كۆرۈپ ، يۇرىكى گۈپ قىلدى - دە ، خالتىنى كۆتۈردى ، پۇل يوق ئىدى . ھەجەرخان ئۇن سېلىپ يىغلاشقا باشلىدى . ھاپىز ئەھۋالنى ئۇقتى ، ئەر - ئايال بىر - بىرىگە تاپا - تەنە قىلىشقا باشلىدى .
ـــ بالىنى كىچىكىدە ياخشى باشقۇرماي ، خوپ بولدى...
ـــ سىزمۇ بەك ئەركىلەتتىڭىز...
ـــ سەن بىر ئۇغۇل ، قورقۇتماڭ ، دېسەڭ...
شۇنداق ، بولغۇلۇق بولغانىدى ، ھاپىزنىڭ ئەمدىلىكتە ھەجەرخانغا ئاچچىقى كېلىشكە باشلىدى .
ـــ گەپ سەندە ، سەن ئىمىرنىڭ ئەسكى ئىشلىرىنى يوشۇردۇڭ ، ماڭا شۇنداق ئەسكى ئوغۇلنى تۇغۇپ بەردىڭ ، مەن يېمەي - ئىچمەي يىغقان پۇلۇمنى سەن تۇغقان شۇمتەككە تاشلاپ بېرەمدىم ، قارا قىزلىرىمىز شۇنداق ئوڭلۇق ، ئوغلۇڭ نېمىشقا

ئەسكى ؟ ــ دەيتتى ھاپىز .

ــ سەن نېمە دەۋاتسەن ، ئىمىر مېنىڭ بالامكەن ، سېنىڭ بالاڭ ئەمەسمۇ ؟ ! ــ دەيتتى ھەجەرخان .

ــ سەن ئىمىرنى تېپىپ پۈلنى ئەسلىگە كەلتۈرمىسەڭ ، مەن سەندىن ئاجرىشىپ كېتىمەن !ــ دېدى ھاپىز . ھەجەرخاننىڭ يىغىسى ئۆينى بىر ئالدى . ئۇ ئىمىرنى ئىزدەشكە باشلىدى ، ئىمىر ھېچ يەردە يوق ئىدى .

ھەجەرخان ئانىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئىنىسى نەمەتكە بولغان ئەھۋالنى دەپ يىغلىدى . نەمەتمۇ ئىمىرنى ئىزدەشكە باشلىدى . ئەتىسى نەمەت ئىمىرنى يول بويىدىكى دۈكاندا ئۇچراتتى .

ــ ئاچام ئەنسىرەپ يۈرىدۇ ، ئۆيگە بارغىن ،ــ دېدى نەمەت .

ئىمىر ئۆيگە باردى ، بۇ قېتىم ئىمىر ئويلىغاندەك دادىسى ئۆيدە يوق بولۇپ ھەجەرخان بار ئىدى .

ــ ۋاي بالام نەگە كەتتىڭ ؟ــ دېدى ھەجەرخان .

ــ پــــۇلنى ئېلىپ چىقىپ شەپقەت ، ئېرپانلار بىلەن قاغىلىقا چىققانىدىم ، شەپقەت ، ئېرپانلار مېڭ سومنى ئېلىپ قېچىپ خەجلىۋالدى ،ــ دەپ يىغلىدى ئىمىر .

ھەجەرخان كەچتە ئەھۋالنى ھاپىزغا سۆزلەشكە باشلىدى .

ــ بالىمىزنى بۇزغىنى شەپقەت ، ئېرپانلار ئىكەن...

تۆيۇق يول

ــ ساقچىخانىغا مەلۇم قىلمايلىمۇ ؟ــ دېدى نەمەت .

ــ ساقچىخانىغا مەلۇم قىلساق شەپقەت ، ئېرپانلار كىچىك بالىلار تۇرسا ، زىيانىنى تۆلەپ بەرمەيدۇ ، ئۇلار كىچىك بولغاچقا ھېچنېمە قىلالمايدۇ ،ــ دېدى ھاپىز .

ـــ ئاۋۇال ، ئۇ شۇمتەكلەرنى تاپايلى ، ھازىر ئۇلار مەھەللىمىزدە يوق ، ئاتا ـ ئانىلىرى بىرىنىڭ شەھەردە ئىكەن ، بىرىنىڭ تىجارەتكە ئۇرۇمچىگە كېتىپتۇ . چوڭ ئۆيىدىكىلىرىنىڭ يېنىدا تۇرىدىكەن ، خېلى بولدى يوق ، ـــ دېدى ھەجەرخان . ئۇلار شەپقەت ، ئېرپانلارنى تۇشمۇتۇشتىن ئىزدىگەن بولسىمۇ تاپالمىدى .

2005 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 7 ـ كۈنى كەچ سائەت توققۇز يېرىملاردا نەمەت شەپقەتنى ناۋايخانا ئالدىدا تاسادىپىي ئۇچرىتىپ قالدى .

ـــ سەن ، ئاچامنىڭ ئۆيىدىن پۇل ئوغرىلىغانمۇ ؟ـــ سورىدى نەمەت .

ـــ ياق ، مەن ئوغرى ئەمەس ،ـــ دېدى شەپقەت .

ـــ ئەمىسە ماڭ ، ھازىر بېرىپ ئۇلار بىلەن ئۇدۇللاشتۇرىمەن ، ئاندىن قايتىپ كىرىسەن ،ـــ دېدى نەمەت .

شەپقەت نەمەتنىڭ موتسىكلىتىنىڭ كەينىگە مىندى . كەينىدىن سەكرەپ چۈشۈپ قېچىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ، نەمەت ئۇنىڭ كەينىگە بىر دوستىنى مىندۈرۈۋالدى .

نەمەت شەپقەتنى ھاپىز ، ھەجەرلەرگە تاپشۇرۇپ بەردى .

ـــ ھەي ، شۇمتەك ، ئوغرىلىغان پۇلنى قانداق قىلدىڭ ، سېنىڭ نېمە ھەققىڭ بار پۇلنى خەجلەيدىغان ؟ـــ ھەجەرخان قولىغا بىر تاياقنى ئېلىپ شەپقەتنى ئىككىنى سالدى .

ـــ نېمە ئۈچۈن بىزنى سورىۋېتىسەن ، بالامنى يامان يولىغا باشلايسەن ؟ !ـــ ھاپىز ئاچچىقىدا شەپقەتنىڭ بىر قۇلىقىدىن تۇتۇپ تارتتى .

نەمەت مېڭىش ئالدىدا شەپقەتنىڭ كىيىملىرىنى ئاختۇرۇپ ئەللىك بەش سوم پۇلنى تېپىۋالدى ـ دە ، ھەجەرخانغا بېرىپ قويۇپ كېتىپ قالدى .

ـــ پۇلنى قانداق قىلسەن؟ـــ سورىدى ھەجەر .

ـــ دادامغا دەپ تۆلەپ بېرەي ،ـــ دېدى تاياق زەربىسىدىن قورقۇپ كەتكەن شەپقەت .

ـــ ھازىر كەچ بولۇپ قالدى ، ماڭا ئىچكەركى ئۆيدە ياتسەن ،ـــ دېدى ھاپىز .

شەپقەت ئىچكەركى ئۆيگە كىردى . ھەجەرخان ئىشكتىن يونتقان ـ كۆرپە سۇنۇپ بەردى ـ دە ، ئىشكنى تېشىدىن يېپتا چىگىپ قويۇپ ئۇخلاپ قالدى .

تاڭ ئاتتى ، ھاپىز شەپقەتنى سىرتقا ئېلىپ چىقىپ ، بىرگە ئولتۇرۇپ تاماق يېدى .

ـــ داداڭغا تېلېفون ئالمىز ، قېچىپ كېتىمەن دېمە ،ـــ دېدى ھاپىز .

2005 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 8 ـ كۈنى كەچتە شەپقەت ھاپىزنىڭ نازارىتىدە تېلېفون بوتكىسىغا چىقتى .

ـــ نېمىشقا ئالمايدۇ ؟ سەن تېلېفون نومۇرىنى خاتا دەپ مېنى ئالدىماقچىمۇ ؟ـــ دېدى ھاپىز .

ـــ تېلېفون نومۇرى ئالمىشىپتۇ ، باشقا ئالايلى ،ـــ دېدى شەپقەت . دېگەندەك شەپقەتلەرنىڭ ئائىلىسى تەرەپنىڭ تېلېفون نومۇرلىرى يېقىندا ئالماشقانىدى . تېلېفونىست تېلېفون نومۇرىنى بەك تېز دەۋەتكەچكە دۇكانچى ،ھاپىز ، شەپقەتلەر قايتا يازالماي ئەسلىدىكى نومۇرغا تېلېفون ئېلىۋېرىپ ھاردى .

ـــ سەن خاتا دەپسەن ، يۇرە ئۆيگە ،ـــ دېدى ھاپىز .

دېلو مەلۇم قىلىش

شەپقەتنىڭ دوستى رەشىت شەپقەتنى ئىزدەپ تاپالمىدى ـ دە ،

بىر كۈندە نەچچە قېتىم ئۆي ئالدىغا كەلدى ، دېمىسىمۇ شەپقەتنىڭ ئاتا - ئانىسى ناھىيە بازىرىدا ئولتۇرۇشلۇق بولۇپ ، شەپقەت مەكتەپتىن قالغاچقا ، چوڭئاپىسىنىڭ يېنىدا ئىدى ، شەپقەتنىڭ چوڭئاپىسى يېقىندىلا ئۆلۈپ كەتكەنىدى ، شەپقەتنىڭ دادىسى ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئوغلىنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئۆيلىرىدىن خەۋەر ئالغانلىقىدىن سۆيۈنۈپ خاتىرجەم خىزمەت قىلاتتى . ئۇ ھەپتىدە بىر قېتىم بالىسىنى يوقلاپ چىقاتتى .

رەشىت شەپقەتنى بىر كۈن ئىزدەپ تاپالمىغاندىن كېيىن كەچلىكى (12 - ئاينىڭ 8 - كۈنى) يېزا بازىرىنى ئارىلاپ ، دېرىكىنى قىلىشقا باشلىدى .

— شەپقەتنى تۇنۇگۈن نەمەت ئىلىپ كەتكەن ، مەن كۆرگەنىدىم ، پۇلىنى ئوغرىلىۋالدى دەپ تۇتۇۋالغان ئوخشايدۇ .

— ئاخشام ھاپىزىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كەتكەنچە چىقمىدى ،— دېدى شەپقەتنىڭ يەنە بىر دوستى .

رەشىتنىڭ شەپقەتكە ئىچى ئاغرىدى - دە ، يەنە ئىزدەشكە باشلىدى ، بۇ كۈنمۇ شەپقەتنىڭ ئىز - دېرىكى بولمىدى .

رەشىت ئەتىسى ، 12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى يەنە ئىزدىگەن بولسىمۇ شەپقەتنى تاپالمىغاچقا ، ساقچىخانىغا دېلو مەلۇم قىلدى .

— 2005 - يىل 12 - ئاينىڭ 7 - كۈنى كەچتىن باشلاپ 12 - ئاينىڭ 9 - كۈنى مانا ھازىر ئىكى كۈن بولدى . ھازىرغىچە يوق ، بىرى ھاپىزنىڭ ئۆيىگە ئەكىرىپ كەتكەن دەيدۇ . ئۇلارنى سولىۋالدىمىكىن دەپ گۇمان قىلىمىز . ئاڭلىساق ناھىيە بازىرىدىكى ئۆيىگىمۇ كىرمەپتۇ ، ئۇلارنى ئەنسىرەتمەيلى دەپ دېمىدۇق ،— دېدى رەشىت .

ساقچىلار دېلو مەلۇماتىنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن ھاپىزنىڭ ئۆيىگە باردى . دېگەندەك شەپقەت شۇ ئۆيدە ئىدى ، ھەجەرخان ،

هـاپىز ، نەمەتلەر چاقىرتىلىپ سوراق قىلىندى . ئۇلار پۇشايمان قىلغان بولسىمۇ بىراق قانۇن ئۇلارنىڭ كۆز ياشلىرىنى ھېسابقا ئالمىدى .

دېلو تۇرغۇزۇلدى . قانۇنسىز سولاش جىنايىتى ئۈچۈن ھاپىز جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلدى . نەمەت ، ھەجەرخان قاتارلىقلارنىڭ جىنايى جاۋابكارلىقى تەكشۈرۈلۈپ قانۇن بويىچە بىر تەرەپ قىلىندى .

خاتىمە

ھەممە كىشى بۇ دېلودىن ئاچچىق ساۋاق ئېلىپ ، قانۇننى ياخشى ئۆگىنىشى زۆرۈر ، بالىلارنى كىچىكىدىن باشلاپ ياخشى تەربىيىلەپ ، ئائىلە تەربىيىسى ، مائارىپ تەربىيىسى بىلەن ياخشى تەربىيىلەش ، بالىلارنى ئەدەپ ـ قائىدىلىك چوڭ قىلىش ، جىنايەت سادىر قىلىشنىڭ ئالدىنى كىچىكىدىن باشلاپ ئېلىش كېرەك . بىز كىشىلەردىن قانۇنىي مەسىلىلەرگە يولۇققاندا ھەجەرخان ، ھاپىزلاردەك ئۆز بېشىمچىلىك بىلەن قانۇنغا خىلاپ ئۇسۇلىنى قوللانماي ، ساقچىخانىلارنى ، قانۇن ئورۇنلىرىنى ئىزدىشىنى ، ئۆز ئائىلىسىنى ۋە باشقىلارنىڭ ئائىلىسىنى قەدىرلىشىنى ئۇمىد قىلىمىز .

سۇغا چىلاشقان توي مۇراسىمى

مۇقەددىمە

يانۇار ئېيىنىڭ قەھرىتان سوغۇق شامىلىغا ئەگىشىپ قار قاتتىق يېغىۋاتاتتى . تەكلىماكان قۇملۇقىنىڭ شەرقىگە جايلاشقان XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسى مەلۇم كەنت تەۋەلىكىدىكى يول دوقمۇشىدا ئىككى ئەر موتسىكلىتىنى توختاتتى .

ـــ مەن نەدە ساقلايمەن ؟ ـــ دېدى بىرى قولىدىكى بېنزىن قاچىلانغان باكنى يەنە بىرىگە بېرىۋېتىپ قورقۇمسىراپ .

ـــ ئاۋۇ يولدا ساقلا ، مەن ئوت قويۇۋېتىپلا كېلىمەن ، موتسىكلىتنى تەييار قىلىپ تۇرغىن ،ـــ دېدى چوڭراقى .

ـــ ئېھتىيات قىلىڭ ، تېزرەك كېلەرسىز ،ـــ دېدى كىچىكرەكى موتسىكلىتنى يانغا تارتىپ ، ئەتراپقا ئەنسىزلىك بىلەن قاراپ .

سۇلياۋ باك كۆتۇرۇۋالغان ئەر ئېتىزلىق يېنىدىكى چىغىر يول بىلەن مېڭىپ چوڭ بىر قورۇنىڭ ئالدىدا توختىدى . باكتىكى بېنزىننى ئاۋۇال يول بويىدىكى ئېغىلنىڭ تېمىغا يۆلەپ قويۇلغان پاسارغا چاچتى ـ دە ، يانچۇقىدىن بىر پارچە رېزىنكە پارچىسىنى چىقىرىپ سەرەڭگە بىلەن ئوت تۇتاشتۇرغاندىن كېيىن پاسارغا تاشلىدى . ئاندىن تېزلىكتە كېلىپ ، ياغاچتا سېلىنغان ئۆينىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى قوشام تامدىن يەتتە مېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى ئورۇنغا باكتىكى قېپقالغان بېنزىننى چاچتى ۋە سەرەڭگە بىلەن ئوت

ياقتى .

لەپسلدەپ ياغقان قار ئوتقا ھېچ دال بولمىدىغاندەك ئەمەس ئىدى ، ئەكسىچە ئوت يالقۇنىنى تېخىمۇ ئۇلغايتىۋەتتى...

ئوت قويغۇچى باكىنى ئېلىپ ، يول دوقمۇشىدا موتسىكلىتنى ئوت ئالدۇرۇپ تۇرغان شەرىكىنىڭ يېنىغا تېزلا يېتىپ كەلدى .

ـــ چانمىغاندۇ ،ـــ دېدى شەرىكى .

ـــ قارىمامسەن ، ئوتنىڭ ئۇلغايغىنىغا...

ئۇلار تېزلىكتە نەق مەيداندىن ئايرىلدى .

پاراسلاپ كۆيگەن پاسار ، قوي ـ كالىلارنىڭ ئازابلىق مەرەشلىرى ، كۆيۈپ ئېتىلىشلىرى بىردەمدىلا قولۇم ـ قوشنىلارنى ئويغىتىۋەتتى .

ئەتراپنى قىيا ـ چىيا بىر ئالدى . كىشىلەر داس ، چېلەك كۆتۈرۈشۈپ مەخمۇتئاخۇننىڭ ئۆيى تەرەپكە يۈگۈرۈشتى . مەخمۇتئاخۇن ئەللىك ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان دېھقان بولۇپ كىشىگە يامانلىقى تەگمەيتتى .

ھېلىلا ئۇخلىغان مەخمۇتئاخۇن قويلارنىڭ مەرەشكەنلىكىنى ئاڭلاپ ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا چىققانىدى . ئالدىدىكى بۇ قىيامەت مەخمۇتئاخۇننى گاڭگىرىتىپ قويدى . ئۆيدىن ئايرىلىپ تۇرغان ئېغىل ھەم ئۆينىڭ تاملىرى پاراسلاپ كۆيمەكتە ئىدى .

ـــ ئوت كەتتى... ھوي ، بالىلار تېز چىقىڭلار ، ئۆيگە ئوت كەتتى...

مەخمۇتئاخۇن بىلەن تەڭ قولۇم ـ قوشنىلارمۇ ئوت ئۆچۈرۈش جېڭىگە ئاتلاندى ، ئوت جاپالىق جەڭ قىلىش ئارقىلىق قولۇم ـ قوشنىلار ۋە ساقچىلارنىڭ ياردىمىدە ئۆچۈرۈۋېلىندى . بىراق مەخمۇتئاخۇننىڭ 16 تۇياق دولان قويى ، پىچان ، يەم ـ خەشەك ، ياغاچ ، ئېغىل ، ئۆيلەردىن بولۇپ 14 مىڭ يۈەنلىكتىن ئارتۇق

مال - مۇلكى كۆكىكە سورۇلغاندى... ئەنە ، مەخمۇتئاخۇن ئائىلىسىدىكىلەردىن قىزى لەيلى ھەم ئايالى ئالدىدا تۇرغان بۇ ۋەيرانلىقنى كۆرۈپ ئۆكسۈپ يىغلاشماقتا . ئۇلار ئۆيگە قويۇلغان ئوتنىڭ ئۆچۈرۈۋېلىنىپ ، بىر ئائىلە كىشىلىرىنىڭ ئامان قالغانلىقىدىن شۈكۈر قىلىپ يىغلىسا ، يەنە كۆيۈپ كاۋاپ بولۇپ كەتكەن 16 تۇياق قويىغا قاراپ ئىچى ئېچىشىپ يىغلايتتى...

قەدىرسىز نىكاھ

راھىدىن يىگىرمە بەش ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ئېگىز بويلۇق يىگىت بولۇپ خارەتچىلىك قىلاتتى .

چىرايلىق ئاياللارنى كۆرسە كۆزىنىڭ چانىقى چىقىپ كەتكۈدەك قارايدىغان بۇ يىگىت ھەش - پەش دېگۈچە بىرقانچە خوتۇن ئېلىپ قويۇۋەتتى . 2005 - يىل 1 - ئاي كىرمەستىلا مانا ئۇچىنچى ئايالىدىن بىر بالا بىلەن ئايرىلىپ كەتتى . راھىدىنىڭ كۆزى قوشنا يېزىدىكى مەخمۇتئاخۇننىڭ قىزى لەيلىگە چۈشۈشكە باشلىدى . لەيلىمۇ يىگىرمە تۆت - يىگىرمە بەش ياشلارغا كىرگەن ، ئەردىن تەلىيى چىقمىغان ، بالىسى بار تۇل چوكان ئىدى . لەيلىنىڭ ئىشچانلىقى راھىدىننى رام قىلىۋالدىمۇ ياكى لەيلىنىڭ گۈلدەك چىرايى راھىدىننى مەھلىيا قىلىۋالدىمۇ بۇنى ھېچكىم بىلمەيتتى . ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلار توي قىلدى .

2005 - يىل 2 - ئايدا راھىدىن بىلەن لەيلى XXX ۋىلايىتىنىڭ XXX ناھىيىسىگە چىقىپ يەر باشقۇرۇپ ، ياختا تېرىپ ئەر - ئايال ئۇچ مىڭ تۆت يۈز يۈەن پۇلغا ئىشلەپ 11 - ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كىردى . ئاردىدن ئۇچ - تۆت كۈن ئۆتە - ئۆتمەيلا راھىدىن تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەكلا لەيلىگە

ئاجرىشىپ كېتىش تەكلىپىنى قويدى .

ــ سىزنىڭمۇ بالىڭىز بار ، مېنىڭمۇ بالام بار ، ھەر ئىككىمىز ھامىنى بىر ئۆيدە بولالمايمىز ، بىز ئاجرىشىپ كەتسەك ،ــ دېدى راھىدىن .

راھىدىننىڭ تۇيۇقسىز بۇنداق تەلەپ قويۇشى لەيلىنى گاڭگىرىتىپ قويدى . «نەچچە ۋاقىتتىن بېرى خىزمىتىنى قىلىپ ئاش ـ تامىقىنى ئېتىپ بېرىۋاتقان بۇ ئەرنىڭ ئەمدىلىكتە ماۋۇ گەپنى قىلغىنىنى قاراڭ» دەپ ئويلىدى لەيلى . دەماللىققا لەيلىمۇ ئاجرىشىشقا قوشۇلدى . راھىدىن لەيلىگە تۆت يۈز يۈەن پۇل بەردى ، لەيلىمۇ باشقا گەپ ـ سۆز قىلماي ، جىمجىتلا چىرايلىقچە ئايرىلىپ كەتتى .

چىدىماس ئەر

راھىدىن لەيلىدىن ئاجرىشىپ ئۆزۈن ئۆتمەي بىر نىكاھلىق بولغان خانىمغا تويلۇق تاللاۋاتاتتى . تۆت مۇراسىمنى 2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى ئۆتكۈزمەكچى بولدى .

2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى راھىدىن سوغۇققا قارىماي يېزا بازىرىدا خانىمغا تويلۇق تاللاۋاتاتتى . راھىدىننىڭ كۆزى تۇيۇقسىز لەيلىگە چۈشتى ، لەيلى خۇشال ھالدا يېقىن دوستى مۇختەرنىڭ تۇغقانلىرى بىلەن كىيىم تاللىماقتا ئىدى . راھىدىن لەيلىنىڭ يېنىدىكى بىر ئايالدىن لەيلىنىڭمۇ مۇختەر بىلەن يېقىندا تويى بولىدىغانلىقىنى بىلدى .

راھىدىن ئالدىراش ھالدا تويلۇق مېلىنى ئالدى ـ دە ، خانىمنى يولغا سېلىپ قويۇپ ، دوستى مۇختەرنىڭ ئۆيىگە كىردى ، ئۆيدە

مۇختەر بىلەن لەيلى قىزغىن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى ، راھىدىننىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتتى . شۇنداقتىمۇ چاندۇرماي :

ـــ سېنى تەبرىكلەيمەن مۇختەر ،ـــ دېدى .

ـــ رەھـــمەت ساڭا ، لەيلىنى تاشلىۋەتكىنىڭگە چىدىمىدىم ، قـانـداقـلا بولمىسۇن ئۇمۇ بالىسى بىلەن خاپىلىق كۆرمەسلىكى كېرەكتە ، شۇڭا توي قىلىش قارارىغا كەلدىم ، خاتا چۈشەنمە ،ـــ دېدى مۇختەر .

ـــ قۇتلۇقلىغۇغۇدەك ئىش بوپتۇ ، مەن قايتاي ، راھىدىن يەر تـېـگىدىن لەيلىگە شۇنچە قارىغان بولسىمۇ ، لەيلى كۆز قىرىنى ســېلىپمۇ قويمىدى . زەھەر يۇتۇۋالغاندەك ئازابلىنىشقا باشلىغان راھىدىننى رەشىك ، ئازاب قىينايتتى...

ئۆچمەنلىك باشلىغان تۈيۈق يول

راھـــــدىن لەيلىدىن ئايرىلىپ قالغىنىغا پۈشايمان قىلدى ، ئۆيىگە قايتقۇچە دەرەخلەرگە مۇشتلاپ ماڭدى ، بىراق ئاچچىقى ھېچ چىققاندەك ئەمەس ئىدى . ئويلا ـ ئويلا لەيلىدىن نەپرەتلىنىشكە باشلىدى ، بىراق لەيلىنى ئۆزى تاشلىۋەتكەن تۇرسا ، ئەمدى نېمە دېگۈلۈك . خانىزغا تويلۇق ئېلىپ 22 ـ چېسلاغا توي مۇراسىمى ئۆتكۈزۈش ئۇقتۇرۇپ قويۇلغان تۇرسا قانداق قىلغۇلۇق ؟ ئۇ ئاخىر لەيلىنىڭ ئۆيىگە ئوت قويۇۋېتىپ ، بىراقلا ئۆچ ئېلىش نىيىتىگە كەلدى . قانداق ئوت قويۇش كېرەك ؟

ئۆزى يالغۇز بارسا ئاسان سېزىلىپ قالاتتى ، راھىدىن ئاكىسى راشىدىننىڭ ئۆيىگە باردى .

ـــ ئاكا ، لەيلى بىلەن مۇختەر توي قىلماقچى بوپتۇ ، قارا ، لـەيلى مەندىن ئاجرىشىپ ئەڭ يېقىن ئاغىنەم بىلەن توي قىلسا

بولامدۇ ؟ مەن لەيلىنىڭ ئۆيىگە ئوت قويۇپ ئۆچ ئالمەن ،ـــ دېدى راھىدىن قەھر ـ غەزىپى بىلەن .

ـــ ئۇلار توي قىلسا قىلمامدۇ ، سەنمۇ خانقىز بىلەن توي قىلىسەنغۇ ، ئاچچىقىڭ كەلسە لەيلىنى ئىزدەپ بىر نەرسە دەيلى ، ئوت قويساڭ ئاقىۋىتى يامان يەردىن چىقىپ قالىدۇ ،ـــ دېدى راشىدىن .

ـــ ھە ، ماقۇل ، شۇنداق قىلاي ، موتسىكلىتىڭنى بەرگىنە ، مەن تويۇمغا تۇغقانلارنى ئىزدەپ بېرىپ تەكلىپ قىلىپ قويۇپ كېلەي ،ـــ دېدى راھىدىن .

2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 21 ـ كۈنى راشىدىن موتسىكلىتنى ئىنىسىغا بەردى ، راھىدىن ئۆيىدىن بىر سۇلياۋ باكنى ئېلىپ موتسىكلىتنىڭ كەينىگە قىسىپ ، ئاچىسىنىڭ ئۆيىگە باردى ـ دە ، تويغا تەكلىپ قىلىپ بولۇپ ، ئوت قويۇشقا ياردەملىشىپ بېرىشكە يېقىنلىرىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈشكە باشلىدى ، ئاخىر نەۋرە ئىنىسى زايىتنى لايىق كۆردى ـ دە ، ئۇنىڭغا كەچتە ئۆيگە بېرىشنى تاپىلاپ قويۇپ كەتتى . زايىت ئون توققۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان بالا بولۇپ راھىدىنىنىڭ نەۋرە ئىنىسى ئىدى . راھىدىن نېمە دېسە شۇنى قىلاتتى ، چۈنكى ، راھىدىنمۇ زايىتقا بەزىدە ئۇنى ـ بۇنى بېرىپ تۇراتتى . كەچ بولدى ، زايىتمۇ كەلدى .

ـــ ئۇكام سېنى چاقىرتىشىمدىكى سەۋەب تويۇمغا تەكلىپ قىلىش ھەمدە بۇگۈن قىلىدىغان مۇھىم ئىش بار ، كېچە سائەت 11 لەردە بارىمىز ، ئۇنىڭغىچە تېلېۋىزور كۆرەيلى ،ـــ دېدى راھىدىن .

ئۇلار تېلېۋىزور كۆرۈپ سائەت 11 لەر بولدى ، بۇ چاغدا كىشىلەرنىڭ ئايىغى بېسىققانىدى .

ـــ ئۇكام ، سەن ئۆز ئادەم ، ئىككىمىز موتسىكلىتتا قوشنا

يېزىغا چىقىپ ئاجرىشىپ كەتكەن ئايالىم لەيلىنىڭ ئۆيىگە ئوت قويىمىز... لەيلى مۇختەر بىلەن توي قىلغۇدەك ،ـــ دېدى راھىدىن .

ـــ ئاكا ، ئوت قويمايلى ، ئادەم ئۆلسە چاتاق چىقىدۇ ، تىكەننى كىرگەن يەردىن ئالايلى ،ـــ دېدى زايىت

ـــ ياق ، بۇگۈن ئوت قويمىساق بولمايدۇ ، بىرگە چىقايلى ، سەن ماڭا ياردەملىشىپ بەرسەڭلا بولىدۇ ، بىر ئىش بولۇپ قالسا ئۆزۈم مەسئۇل بولىمەن ،ـــ دېدى راھىدىن مەيدىسىگە مۇشتلاپ .

ـــ ماقۇل ئەمىسە ، چاندۇرمايلى ،ـــ دېدى زايىت .

راھىدىن موتسىكلىتىنى ھەيدىدى ، زايىت كەينىدە باكىنى تۇتۇپ ئولتۇردى ، ئۇلار يول لېۋىگە كېلىپ مەسلىھەتلەشتى ـ دە ، راھىدىن زايىتقا موتسىكلىتىنى تۇتقۇزۇپ قويۇپ بېنزىنىنى ئېلىپ مەخمۇتئاخۇنىڭ ئۆيىگە يېقىنلاشتى . بېنزىنىنى ئاۋۋال ئېغىلغا چېچىپ ئوت قويدى ، كەينىدىن ئۆينىڭ قوشام تېمىغا چېچىپ ئوت ياقتى...

ئۇلار نەق مەيداندىن ئايرىلغاندىن كېيىن ، ئۆيگە ئاز قالغان يەردىكى يانتاق توپىسىگە باكىنى تاشلىۋەتتى ـ دە ، ئۆيگە كىرىپ شېرىن ئۇيقۇغا چۈشتى...

ئاخىرقى سۆز

XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى ساقچىلىرىنىڭ جاپالىق رازۋېدكا قىلىشى نەتىجىسىدە نەق مەيدان ئەتراپىدىكى گۇمانلىق ئىز نۇقتا قىلىپ تەكشۈرۈلۈپ ، 2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى تاڭ سەھەردە گۇماندار راھىدىن ، زايىتلار قولغا چۈشۈرۈلدى .

2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى راھىدىن ، زايىتلار جىنايى ئىشلار بويىچە تۇرمىگە يول ئالدى . 2006 ـ يىل 1 ـ

ئاينىڭ 27 ـ كۈنى ھەر ئىككى گۇماندار XXX ناھىيىلىك تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ تەستىقى بىلەن قولغا ئېلىندى .

خانقىزنىڭ توي مۇراسىمى سۈغا چىلاشتى . ئەنە ، خانقىز تويلۇق كىيىمىنى تۈتۈپ يىغلىماقتا ، ئۇ ئۆزىنىڭ راھىدىن تەرىپىدىن ئەخمەق قىلىنغانلىقىغا يىغلامدۇ ؟ ياكى راھىدىنىڭ توي كۈنى تۇرمىگە يول ئالغانلىقىغا چىدىماي يىغلامدۇ ؟ بۈنى بىرنەرسە دېمەك تەس ئىدى . بەلكىم ئۇنىڭ كۆزىدىن چىققان ياش بىر قىسىم ئەرلەرنىڭ ئۇجمە كۆڭۈللۈكلۈكى ، ۋىجدانسىزلىقىدىن نەپرەتلىنىپ ئاققان ياش بولۇشمۇ مۇمكىن...

كەڭ ياشلىرىمىزنىڭ ئۆچمەنلىك ، ئاچچىق ، پۈشايمان ئۈستىدىن غالىب كېلىپ ، ئەخلاق دائىرىسىدىن ھالقىپ كەتمەي ، نىكاھ قانۇنى ۋە جىنايى ئىشلار قانۇنىنى پىششىق ئۆگىنىپ ، جەمئىيەتنىڭ ۋە ئۆز ئائىلىسىنىڭ زىياندا شلىرىدىن بولماسلىقىنى ئۈمىد قىلىمىز .

زەھەردىن كەلگەن تاپاۋەت ، باستۇرىدۇ پالاكەت

زەھەر ـــ ئىنسانلارنىڭ جېنىنى ئالىدىغان قاتىللارنىڭ بىرى . ئۇنىڭ يامراپ كېتىشى ئىجتىمائىي ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا ئېغىر بۇزغۇنچىلىق قىلىدۇ .

ھەي يىگىت ، ھەي قىزچاق ، زەھەر چەكمە ، قولۇڭدىكى زەھەرنى تاشلا ، ئىبرەت ئال ، زەھەرنىڭ ئوتىدا كۆيمە ! ئۇ سېنىڭ ئەسلى ـ ۋەسلىڭنى كۈل قىلىپ كۆككە سورۇيدۇ .

تاللا بازىرى ئالدىدىكى سودا

ئايشەم ئوتتۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان چىرايلىق چوكان بولۇپ ، XXX ناھىيىسىنىڭ بازارلىق ھۆكۈمەت مەلۇم ئاھالە كومىتېتىدا ئولتۇراتتى ، تۇرمۇشى خېلى ياخشى بولسىمۇ ، پۇللا بولسا ھەممە نەرسە بولىدۇ ، دەپ قارايدىغان بۇ چوكان پۇل توپلاشنى ھاياتىدىكى ئەڭ زور نىشان قىلىۋالغانىدى . ئايشەمنىڭ يولدىشى ئىلگىرى ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە كىرىپ تىجارەت قىلىپ چىقىپ تازا بېيىۋاتقان بايۋەچچىلەردىن ئىدى . ئۇنىڭغا بايلىق ياراشمىدىمۇ ياكى كۆز تەگدىمۇ قانداق ، ماشىنا ھەيدەپ جىنايەت سادىر قىلغانلىقى (قەستەن ئادەم باستۇرۇۋەتكەن) ئۈچۈن ، XXX

شەھىرىدە قولغا ئېلىنغانىدى . كەيپ ـ ساپالىق تۇرمۇش كەچۈرۈپ كېلىۋاتقان ئايشەم يولدىشى تۇرمىگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىن زېرىكىشكە باشلىدى .

2003 ـ يىل 3 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى ئەتىگەندە ئايشەم دوستى خاسىيەت بىلەن تېلېفونداڭ كۆرۈشتى .

ـــ XXX شەھىرىدە بىر قارىم بار ، ئۇنىڭدا ئاق تاماكا بار ، سەن بىكار ئولتۇرغۇچە ئاق تاماكا ئېلىپ ـ سېتىپ ، پۇلىنى خەجلىسەڭ بولمامدۇ ،ـــ دېدى خاسىيەت .

بىرھازا ئويلانغان ئايشەم ئۆزىنىڭ تەلىيىنى سىناپ بېقىش نىيىتىگە كەلدى . ئۇ ئىلگىرى يولدىشى بىلەن ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە كىرگەندە خاسىيەت بىلەن تونۇشۇپ قالغانىدى .

ـــ سېنىڭ سۆزۈڭگە قىزىقىپ قېلىۋاتىمەن ، قارىمىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى دەپ بەرگىن ،ـــ دېدى ئايشەم .

قارىمىنىڭ تېلېفون نومۇرىنى ئالغان ئايشەم شۇ ھامان XXX شەھىرىگە باردى ـ دە ، تېلېفون ئارقىلىق قارىم بىلەن ئالاقىلەشتى .

ـــ خاسىيەت تونۇشتۇرغان بولسا ، سىز ئىشەنچىلىككەنسىز ، دەرھال كېروران تاللا بازىرىنىڭ ئالدىغا كېلىڭ ،ـــ دېدى ئۇ كىشى ئايشەمگە .

ئايشەم تاللا بازىرى ئالدىدا خېلى ئۇزاق ساقلىدى ، تېلېفون جىرىڭلىدى .

ـــ مەن سىزنى كۆردۈم ، يېنىڭىزدا تۇرغان قىزىل شالىيغا چىقىڭ ، مەن شۇ شالىيدا بار .

بۇ قارىمىنىڭ ئاۋازى ئىدى . ئايشەم كەينىگە قارىدى ، يېنىدىلا بىر قىزىل شالىي تۇراتتى ، ئايشەم ماشىنىغا چىقىپ قارىم دېگەن كىشى بىلەن سالاملاشتى .

ـــ ئەجەب ئۇزاق ساقلاتتىلا ،ـــ دېدى ئايشەم .

ـــ قانچىلىك ئالىسىز .

ـــ ئىككى گىرام .

ئايشەم يېنىدىن بىر مىڭ تۆت يۈز سوم پۇل چىقىرىپ قارىمغا ئۇزاتتى ، قارىم يېنىدىن ئىككى گىرام خروئىننى ئېلىپ بەردى .

ـــ مەن سىزنى كۈرمىدىم ، يەنە لازىم بولسا تېلېفون قىلارسىز ،ـــ دېدى قارىم .

ئايشەم ئىككى گىرام خروئىننى XXX ناھىيىسىگە ئېلىپ كېلىپ تونۇشى ئەلقەمگە تېلېفون قىلدى . ئەلقەم ئىككى گىرام خروئىننى بىر مىڭ ئالتە يۈز سومغا سېتىۋالدى . بىرەمدە ئېرىشكەن ئىككى يۈز سوم پايدا ئايشەمنى قىزىقتۇرۇشقا باشلىدى .

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 14 ـ كۈنى كېچىچە تاڭنىڭ تېزراق يورۇشىنى تىلىگەن ئايشەم سەھەردىلا قارىمغا تېلېفون قىلدى .

ـــ خوتەنگە كېلىڭ كونا جايدا كۆرۈشەيلى ،ـــ دېدى قارىم .

ئايشەم ئەتىگەندىلا تاللا بازىرى ئالدىدا ساقلاپ تۇردى ، بىراق قارىم كۆرۈنمىدى .

ـــ مەن بەك ساقلاپ كەتتىم ،ـــ دېدى ئايشەم تېلېفوندا .

ـــ مەن ناماز ئوقۇۋېلىپ سىزگە تېلېفون قىلاي ، بىرەم ساقلاڭ ،ـــ دېدى قارىم .

بىرەمدىن كېيىن قارىم كەلدى . بۇرۇنقىدەكلا ئايشەم بىر مىڭ تۆت يۈز سوم چىقىرىپ بەردى ، قارىم ئىككى گىرام خروئىننى ئايشەمگە بەردى . ئايشەم XXX ناھىيىسىگە بۇ خروئىننى ئەكېلىپ ، يەنە بىر مىڭ ئالتە يۈز سومغا ساتتى .

بۇ ئاددىي سودىنىڭ شۇنچە كۆپ پايدىغا ئېرىشتۇرىدىغانلىقىنى ئايشەم ئەمدىلىكتە ھېس قىلىشقا باشلىغانىدى . ئايشەم جىقراق ئېلىپ قويۇپ ، پارچە قىممەت سېتىشقا تۇتۇش قىلىشنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى .

2005 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى ئايشەم بانكىدىن ئون بەش مىڭ سومدەك پۇلنى ئالدى ـ دە ، XXX شەھىرىگە يول ئالدى .

ـــ ئۇدۇن تاللا بازىرى ئالدىدا ساقلاڭ ، مەن ئۇچ چاقلىق ۋېلىسىپىتتە كېلىمەن ، مەن چىققان ۋېلىسىپىتكە چىقىڭ ،ـــ دېدى قارىم .

ئايشەم ساقلىدى . بىر چاغدا كونا ئۇچ چاقلىق ۋېلىسىپىتتە كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ باشقىچە سىياقتا كىرىپ قالغان قارىم كەلدى ، ئايشەم ئۇچ چاقلىق ۋېلىسىپىتكە چىقتى . خىلۋەترەك جايغا بارغاندا ئايشەم پىچىرلىدى .

ـــ مەن بۇ قېتىم كۆپ ئىللىمەن ، ئون بەش گرام ئالتىمەن ،ـــ دېدى ئايشەم ئون مىڭ بەش يۈز سوم پۇلنى ساناپ قارىمغا بېرىۋېتىپ .

ـــ چۆپقەت بولۇپ قالدۇق ، بولدى بىر گرامنى ئارتۇق بېرەي ، مانا ئون ئالتە بولاق ، ئون ئالتە گرام ،ـــ دېدى قارىم .

ئايشەم خۇشاللىقىدا 16 گرام خروئىننى ئېلىپ قارىم بىلەن خوشلاشتى .

مەككار خوتۇن

خاسىيەت يىگىرمە بەش ياشلاردىن ھالقىغان ، ئاق پىشماق ، كەلگەن مەدەنىي قىزلاردىن ئىدى . گەرچە ئۇنىڭ مۇقىم كەسپى بولمىسىمۇ ، لېكىن ئىچكىرى ئۆلكىلەرنىڭ بارمىغان بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرى يوق ئىدى . ئۇ قاچاندىن باشلاپ خروئىن سودىسىنى باشلىدى ، بۇنى خاسىيەت ئۆزىمۇ ئەسلىيەلمەيتتى . چۈنكى ، خاسىيەتنىڭ ئائىلىسى XXX ناھىيىسىدە زەھەر بىلەن ئەڭ بۇرۇن ئۇچراشقان ئائىلە دېسە خاتا كەتمەيتتى . خاسىيەتنىڭ يولدىشى ،

ئانىسى بىرقانچە قېتىم خروئىن سېتىپ تۇتۇلۇپ قويۇپ بېرىلگەنىدى . يېقىندا خاسىيەتنىڭ يولدىشى ئۇرۇمچىدە خروئىن سېتىپ تۇتۇلۇپ قالغانىدى ، خاسىيەت ئىچكىرىدىن ئېلىپ كەلگەن يىگىرمە يەتتە گرامدىن ئارتۇق خروئىننى ئۆيدە بىر ئاي ئەتراپىدا ساقلىدى . خاسىيەتنىڭ كۆزى ئىلگىرىكى چۆپقىتى غازىغا چۈشۈشكە باشلىدى .

سالاچىغا كەلگەن «بالا»

غازى ئوتتۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان كىراكەش يىگىت بولۇپ ، XXX شەھىرىدە تاكسى ھەيدەيتتى . كىيىۋالغان تەلىپىگە قاراپ كۆرگەنلا كىشى بۇ كىراكەشنى قارى دەپ چاقىرىشاتتى .

بەش ۋاخ نامازنى تەرك ئەتمەي يۈرگىنى بىلەن غازىنىڭ قىلمىغان ئەسكىلىكلىرى قالمىغانىدى . ئايالالارنىڭ كۆلكىسى غازىنى شامدەك ئېرىتىۋېتەتتى ، چىرايلىق ئايالالارنى كۆرسىلا شۆلگەيلىرى ئېقىپ كېتىدىغان بۇ يىگىتXXX شەھىرى XXX يېزىسى تەۋەلىكىدىكى ئۆيىدە خوتۇن ھەم بالىلىرى بارلىقىنىمۇ كۆپىنچە ئۇنتۇپ كېتەتتى .

ــ غازىجان ، ئەجەب ئالتىنچى ئايىنىڭ پاقىسىدەك يوقاپ كەتتىڭا ، ــ تۇيۇقسىز ماشىنىغا چىققان بۇ ئايالنىڭ ناز بىلەن قىلغان سۆزى غازىنى تەمتىرىتىپ قويدى .

«ئەجەب چىرايلىق سەتەڭكىنە بۇ ، بۇ كىمدۇ ، قاچان ئارىلاشقان بولغىيتتىم» دېگەنلەرنى خىيال قىلغان غازى بۇ ئايالنى تونۇيالمىدى .

ــ نەگە بارىسىز ؟ــ دېدى غازى .

ــ ئەخمەق ، سېنى ئىزدەپ كەلدىم ، نەگە ئاپارساڭ

ئاپارمامسەن ،ـــ خاسىيەت كۆلۈپ كەتتى ،ـــ مېنى تونۇمىدىڭمۇ ؟ خان ئاچاڭ ساڭا بېيجىڭ ، شاڭخەيلەردە نېمە قىلارىڭنى بىلمەي تەمتىرەپ يۈرگەندە ئەسقاتقان خاسىيەت مەن شۇ ،ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ خاپا بولماڭ ، تونۇماپتىمەن ،ـــ ئەجەب ياشىرىپ كېچىك قىزلاردەك بويكېتىپسىز ، خاپا بولماڭ ، نېمە ئىشىڭىز بار مەن تەييار ،ـــ دېدى غازى .

ـــ بېشىمغا كۈن چۈشتى ، يولدىشىم سولاقتا . ئازراق مال بار ئىدى ، سېنى چىقىرىپ بېرەرمىكىن دەپ كەلگەن ،ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ بولىدۇ ، قانچىلىك ؟ـــ دېدى غازى .

ـــ يىگىرمە يەتتە گىرام ، ئالتە يۈز سومدىن بولسۇن ،ـــ دېدى خاسىيەت .

ـــ ھازىرچە پۇلغا چىقىش قىلالمايمەن ، ـــ دېدى غازى .

ـــ ھەممىنى سېتىپ بولغاندا بەرسەڭمۇ بولىدۇ ،ـــ دېدى خاسىيەت ۋە سومكىسىدىكى يىگىرمە يەتتە گىرام خروئىننى غازىغا بەردى ـ دە ، غازى بىلەن خوشلاشتى . خاسىيەت غازىغا ياخشى چۈچىقەت تېپىپ بېرىش ئۈچۈن ، ئويلىنا ـ ئويلىنا ئاخىر يېقىن دوستى ئايشەمگە تېلېفون قىلدى .

زەھەر ئەتكەسچىلىرىنىڭ قولغا چۈشۈشى

خېلى كۆپ خروئىننى ئەرزانلا قولغا چۈشۈرگەن ئايشەم پۇللىرىنىڭ توخۇ تۇخۇم تۇغقاندەك كۆپىيىشىنى خىيال قىلىپ تۇرۇۋاتقاندا ، ئىلگىرى خروئىن سېتىۋالغان ئەلقەمنىڭ تېلېفونىنى قوبۇل قىلدى .

ـــ كۆپرەك ئالاتتىم ،ـــ دېدى ئەلقەم .

ئەلقەمنۇ يېقىندا سېتىۋالغان ئىككى گرام خروئىننى مىڭ سومدىن سېتىپ ، خېلى پايدىغا ئېرىشكەنىدى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەلقەمنىڭ چېكىش خۇمارى بولۇپ ، سېتىۋالغۇچىلار بىلەن بىرلىكتە چېكەتتى .

ئايشەم ئون بەش گرام خروئىننى ئەر كىشى ئاختۇرالمايدىغان يېرىگە ئوبدانلا جايلاشتۇردى ـ دە ، سومكىسىنى ئېلىپ سىرتقا چىقتى .

قاراقاش ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى زەھەر چەكلەش چوڭ ئەترىتىنىڭ رازۋېدكا قىلىشى ، زور كۈچ كۆرسىتىشى بىلەن سودا بولۇۋاتقاندا ئايشەم ، غازى ، ئەلقەملەر نەق ئون بەش گرام خروئىن بىلەن قولغا چۈشتى .

ئۆزىڭىزنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ سالامەتلىكى ، ئائىلىنىڭ خاتىرجەملىكى ئۈچۈن زەھەرگە يولىماڭ ، زەھەر سىزنى ئاخىر خاراب قىلىدۇ .

ئارىلاشماڭ نىكاھقا ، ئازاب تارتماڭ بىكارغا

چىن ئاشىق ـ مەشۇقلار تاربخىمىزدىلا ئۆتكەن ئەمەس . ئىقتىساد تەرەققىي قىلغانسېرى كىشىلەر ئارا مۇھەببەت سۇسلىشىپ بىرىۋاتقاندەك كۆرۈنسىمۇ ، ئەمما ، ئارىمىزدا چىن مۇھەببەت ھەققىدىكى تەسىرلىك ھېكايىلەر يەنىلا بار . نېمىشقا بۇرۇنقىنىلا تەشۋىق قىلىپ ھازىرقىنى سۆزلەشنى خالىمايمىز ؟ پاك مۇھەببەت بۇرۇنمۇ بار ئىدى ، ھازىرمۇ بار ، كەلگۈسىدىمۇ بولىدۇ . ئۇ ئىنسانىيەتنى ئىللىتقۇچى مەڭگۈلۈك ھارارەتتۇر .

دۇنيادىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسى كىشىلەرنىڭ كۆڭلىدىكىدەك بولىۋەرمەيدۇ . بىر ئائىلىدە چىنە ـ قاچا سوقۇپ كېتىدۇ ، تۇرمۇشتا بەلكىم ھېچقايسىمىز تىنچ ئۆتۈپ كېتەلمەسلىكىمىز مۇمكىن ، ئۆمۇر بويى ئىناق بىرگە ئۆتكەن ئەر ـ خوتۇنلارمۇ زىددىيەتلەرنى بىرلىكتە ھەل قىلىپ ، پىكىر بىرلىكىدە ياشىغانلىقى ئۇچۇنلا قەدىناس ئەر ـ خوتۇنلاردىن بولالىغان بولۇشى مۇمكىن . بەزى كىشىلىرىمىزدە خوتۇن يېڭىلاش ھە دېسىلا ئاجرىشىپ كېتىش خاھىشىلىرى ئېغىر . يەنە بەزىلەر ئۇچۇن نىكاھ ، ئائىلە دېگەنلەر ئويۇنىنىڭ ئورنىدا بولۇپ ، بۇ مەسىلىگە ئەستايىدىل مۇئامىلە قىلماسلىق سەۋەبىدىن نۇرغۇن ئاياللىرىمىز ۋە بالىلىرىمىز قۇربانلىققا ئايلانماقتا . نۇرغۇن سەبىي بالىلار ئاتا ـ ئانىسى تىرىك

تۇرۇپ يېتىمچىلىكىنىڭ دەردىنى تارتىپ سەرسان بولماقتا... خېلى كۆپ ئايالار ئائىلە زوراۋانلىقى سەۋەبىدىن خورلانماقتا ياكى ئۆيدىن چىقىپ كېتىپ باشقىچە يول تۇتماقتا...

ئايالىنى باغلىغان «تەلۇە»

2006 - يىل 2 - ئاينىڭ 17 - كۈنى XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسىدىن ناھىيىلىك جىنايى ئىشلار رازۋېدكا چوڭ ئەترىتىگە دېلو مەلۇم قىلىندى .

ـــ مۇختار ئاجرىشىپ كەتكەن ئايالىنى باغلاپ قويۇپ ، باسقۇنچىلىق قىلغانكەن ، ماھىرە دېلو مەلۇم قىلدى . ماھىرە ھازىر ساقچىخانىدا بار .

ئەترەت باشلىقى ساقچىخانىدىن ئۇرغان تېلېفونىنى ئېلىپلا ، دەرھال ساقچىلار بىلەن ساقچىخانىغا ئاتلاندى .

ساقچىخانىدا ئەمدىلا يىگىرمە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، چىرايلىق بىر چوكان يىغلاپ ئولتۇراتتى .

ماھىرە XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسىدىن بولۇپ ئۈچ يىلنىڭ ئالدىدا XXX يېزىسىدىكى بىر بالىسى بار مۇختار بىلەن قانۇنلۇق توي قىلغانىدى ، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى شۇنداق بەختلىك ئۆتتى ، ئۇزۇن ئۆتمەي ماھىرە مۇختارغا بىر قىز تۇغۇپ بەردى . ئائىلىگە كەلگەن بۇ ئامەتتىن خۇشال بولغان مۇختار ماھىرە نېمە دېسە شۇنى قىلىپ بەردى . دېمىسىمۇ مۇختارنىڭ يېشى ئوتتۇز بەش ياشلارغا بېرىپ قالغانىدى ، مۇختار ماھىرەنى قەۋەتلا ياخشى كۆرەتتى . ئەمما ، ئۇنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى ئانچە ياخشى ئەمەس ئىدى .

ماھىرەلەرنىڭ تۇرمۇشىنىڭ تازا ياخشى ئەمەسلىكىنى

ماهىرەنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئەمدىلىكتە ھېس قىلىشقا باشلىغانىدى .
ـــ ھەي ، ماهىرەنى كىچىك تۇرۇپ چوڭ بىر ئەرگە خوتۇنلۇققا بەرمىسەك بولاتتى ، ـــ دەيتتى ئانىسى ماهىرەنىڭ دادىسىغا دوق قىلىپ .

ـــ شۇنداق ئەمەسمۇ ، مەن بەرمەيلى دېسەم سەن ئۇنىماي ، چىرايى يامان ئەمەس بالا ئىكەن دەپ تۇرۇۋالغانغۇ ، ئەمدى تويە مانا ، ـــ دەيتتى دادىسى .

ھەر قېتىم ماهىرە قىزىنى ئېلىپ ئۆيىگە بارغاندا ئاتا ـ ئانىسى ماهىرەنى كەتكىلى قويمايتتى .

ـــ جېنىم دادا ، ئانا ، مۇناسىۋىتىمىز ياخشى ، قىزىمنى يېتىم قىلغۇم يوق ، مەيلى ئۆي تۇتۇپ ئۆتەي ، مۇختار ياخشى بالا ، ـــ دەيتتى ماهىرە .

كۇنلەر شۇ تەرىقىدە ئۆتمەكتە ئىدى . تۇيۇقسىز ماهىرە كېسەل بولۇپ قالدى ، ماهىرە ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يېنىغا باردى .

ـــ كېسەل بولساڭمۇ داۋالاشقا قۇربى يەتمىگەن ئادەم بىلەن ئۆي تۇتما ، بولدى قىل !ـــ ماهىرەنىڭ دادىسى ماهىرەنى ئون كۇنگىچە مۇختارغا ئوقتۇرماي سىرتتا تۇغقانلىرىنىڭ يېنىدا تۇرغۇزۇپ داۋالاتتى . مۇختار ماهىرەنى ئىزدەپ سارايغا بولاي دېدى ، ماهىرە ساقايغاندىن كېيىن ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە قايتىپ كەلدى .

مۇختار ماهىرەگە شۇنچە يالۋۇرغان بولسىمۇ ، ماهىرە ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يۇزىگە كېلەلمەي ئۇنىڭ بىلەن قايتىشقا ئۇنىمىدى .

ماهىرەنىڭ ئاتا ـ ئانىسى زورلاۋەرگەنلىكتىن 2006 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 30 ـ كۇنى ماهىرە بىلەن مۇختار خەلق ئىشلار ئىشخانىسىغا بېرىپ ، توي خېتىنى ئايرىۋەتتى . قىزى ئىككى ئاردا قالدى .

ـــ ئەمدى سۆزۈمنى بېرىۋېتىڭ ،ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئالدىرىماڭ ، ئەتىلا ئەرگە تەگمىگەندىكىن ، ـــ دېدى مۇختار . ئاردا مۇختار بەش كۈندىن كېيىن ، ماھىرەنىڭ ئۆيىگە قىزىنى كۆرۈشكە باردى ، ئۆيدە ناتونۇش بىر ئەر تۇراتتى .

مۇختار ماھىرەدىن :

ـــ كىم ئۇ ؟ـــ دەپ سورىدى .

ـــ ماڭا ئەلچى بولۇپ كەپتۇ ، مەن ئۇنىڭغا «تەگمەيمەن» دېدىم ،ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ توغرا قىپسىز ، مېنىڭ يۈزۈمگە ئاياغ قويماڭ ، بىزنىڭ بىر قىزىمىز بار ، بىرەر يىل ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ ، ئۇنىڭغىچە ئۆيىڭىزدىكىلەر ئېرىسە ياريشۇالارمىز ،ـــ دېدى مۇختار .

ـــ سۆزۈمنى بېرىۋېتىڭ ،ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ سۆزنى مەن ئۆيۈمدە بېرەي ، بىر كۈنى چىقىڭ ، چالا قالغان كىيىملىرىڭىزنى ئېلىپ كىرىپ كېتەرسىز ،ـــ دېدى مۇختار . ماھىرە گەپ قىلمىدى .

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى چۈش ۋاقتىدا ماھىرە ئۆيىدىكىلەرنىڭ ئالدىرىتىشى بىلەن شەرىئەتتىكى سۆزنى مۇختاردىن ئېلىش ئۈچۈن ، ئاچىسى بىلەن مۇختارنىڭ ئۆيىگە چىقتى . مۇختار ئىككى ئايالنى ئۆيگە باشلىدى .

ـــ مەن ئاجرىشىپ كەتمەيمەن . مەن ماھىرەنى ياخشى كۆرىمەن ، سىز ئاچىسى بولغاندىكىن چىقىپ ئۆيدىكىلەرگە دەڭ ، مەن بالىنى يېتىم قىلمايمەن ، — مۇختار ئىشىكنى ئەتمەكچى بولدى . ماھىرە بىلەن ئاچىسى سىرتقا ماڭدى .

ـــ سىز توختاڭ ، سىز مېنىڭ ئايالىم ،ـــ دېدى مۇختار .

ـــ بىز توي خېتىنى ئايرىپ بولغان ، سۆزۈمنى بېرىڭ ،ـــ دېدى ماھىرە .

ـــ ئەرگە تەگكىلى ئالدىراپسىز ـ دە ، چىققىنىڭىزنى بىر كـۆرەي ،ـــمـۇختار ماھىرەنىڭ بىلىكىدىن تارتىپ ئۆيگە ئېلىپ كىردى .

ـــ سـىـز مـاھـىـرەنـى شـۇنـچـە ياخشى كۆرسىڭىز ، مەن ئۆيدىكىلەرگە دەپ باقاي ،ـــماھىرەنىڭ ئاچىسى قورقۇپ چىقىپ كـەتـتـى . ماھىرەمۇ ئىشىك يېنىغا ماڭدى ، مۇختار ئامبۇردەك قوللىرى بىلەن ماھىرەنى تۇتۇۋالدى ـ دە ، قېچىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ سىم بىلەن ماھىرەنىڭ قولىنى باغلىدى .

ـــ مـېـنـى قويۇۋېتىڭ ، نېمە قىلغىنىڭىز بۇ ؟ !ـــماھىرە يىغلىدى ، ئاچچىقىدا مەشنى تەپتى . مۇختار ماھىرەنىڭ پۇتىنىمۇ قوشۇپ باغلاپ ، سىمنىڭ بىر ئۇچىنى تۇڑۇككە باغلاپ قويدى ـ دە ، پېشىن نامىزى ئوقۇش ئۈچۈن تاھارەت ئېلىشقا چىقىپ كەتتى .

ـــ مېـنـى قـويـۇۋېتـىڭ ، قـول ـ پۇتلىرىم ئاغرىپ كەتـتى ، مـەن قـېـچـىپ كـەتمەي ، نەچچە يىـل ئىككىمىز بىرگە ياخشى ئـۆتـكـەنـنـىـڭ يۈزىـنـى قىلىڭ ،ـــمۇختار ناماز ئوقۇپ بولۇپ مـاھىرەنىڭ قول ـ پۇتلىرىنى يەشتى . ماھىرەنىڭ قولىنى سىم زەخـمـىلەندۇرگەنىدى . مۇختار ماھىرەنىڭ قولىنى تۇتۇپ سىلاپ يىغلىدى .

ـــ مـېنىڭ سۆزۈمنى بېرىڭ ،ـــماھىرەمۇ يىغلىدى . بىراق مۇختار ماھىرەنىڭ كىيىملىرىنى سالدۇردى ـ دە ، ئۇنىمىغىنىغا قارىماي ئاستىغا بېسىۋالدى...

ئۆيدە سۇ يوق ئىدى ، مۇختار ئىشكىنى سىرتىدىن قۇلۇپلاپ قويۇپ قوشنىسىنىڭ ئۆيگە سۇغا چىقتى .

ـــ ق ـىزىمـنى چـىقىرىپ بەر ، ئەبلەخ ، نېمىشقا قىزىمنى سولىۋالدىڭ ؟ـــمۇختارنىڭ ئالدىدا ماھىرەنىڭ دادىسى تۇراتتى .

ـــ مەن چىقىرىپ بەرمەيمەن ، مەن ئۆي تۇتىمەن !ـــدېدى

مۇختار .

ــ ئاللىقاچان توي خېتىنى ئايرىۋەتكەن تۇرساڭ !ــ دېدى ماھىرەنىڭ دادىسى .

ــ شەرىئەتتىكى سۆزىنى بەرمىدىم ،ــ دېدى مۇختار .

مۇختار بىلەن ماھىرەنىڭ تۇغقانلىرى جېدەللەشتى ، ماھىرە سىرتتىكى غەلۋىنى ئاڭلاپ ئىشىكنى چېقىپ ئۆي ئىچىدىن چىقتى . دادا قىزىغا يول كۆرسەتتى . ماھىرە دادىسىنىڭ مەسلىھەتى بىلەن ساقچىخانىغا دېلو مەلۇم قىلدى .

ــ سىزنىڭ قانداق پىكرىڭىز بار ؟ــ سورىدى ساقچىلار .

ــ مۇختار مېنىڭ ئىشقىمدا ئەقلىدىن ئازغىلى ئاز قاپتۇ ، مېنى باغلاپ قويغىنىغا ئاچچىقىم بار ، ئارىدا بىر بالام بار . ئىلگىرى مۇختار مېنى ئۇرۇپ باقمىغان ، ئاتا ـ ئانامنىڭ رايىغا بارمىسام بولمايدۇ . مۇختار سۆزۈمنى بەرسۇن ، بالىنى قاچان كۆرسە مەيلى . مېنىڭ پىكرىم يوق ، ئۇنى جازالاپ بەرمىسىلمۇ بولىدۇ ،ــ ماھىرەنىڭ كۆزلىرىدىن ياش تامچىلىدى .

ــ سەن ماھىرە بىلەن ئاجرىشىپ كەتكەن تۇرۇپ ، يەنە نېمىشقا زورلۇق قىلىسەن ؟ــ دېدى ساقچىلار .

ــ مەن قانۇننى بىلىمەن ، مېنىڭ قىلغىنىم خاتا . لېكىن مەن ، ماھىرە بىلەن قانداق قىلسام يارىشىپ قالارمەن دەپ شۇنداق قىلىپ سالدىم ، باغلاپ بولۇپ پۇشايمان قىلدىم... مەيلى سۆزىنى بېرىمەن... مەن ئېزىپتىمەن...ــ دېدى مۇختار بېشىنى تۆۋەن سېلىپ .

ئېتىزلىقتا جان ئۈزگەن ئايال

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 6 ـ كۈنى تاڭ سەھەردە جىنايى

ئىشلار رازۋېدكا چوڭ ئەترىتىگە دېلو مەلۇم قىلىندى .

ــ ناھىيىمىزنىڭ XXX يېزا تەۋەلىكىدىكى كۆزگى بۇغدايلىقتا بىر جەسەت تېپىلىپتۇ ، ... — دېلو مەلۇماتىنى تاپشۇرۇۋالغان ساقچىلار دەرھال نەق مەيدانغا ئاتلاندى .

ئېتىزلىق ئوتتۇرىسىدىكى قىردا بېشىنى قويۇپ بىر ئايال ياتاتتى . يىراقتىن قارىسىڭىز ئۇنىڭ ھايات ياكى ھايات ئەمەسلىكىگە بىرنەرسە دېگىلى بولمايتتى .

ساقچىلار نەق مەيدانىنى تەكشۈرۈشكە كىرىشتى . ئەتراپتا بۇ ئايالنىڭ ئىزىدىن باشقا ھېچقانداق غەيرىي ئىز يوق ئىدى . سوغۇق قاتتىق ئىدى . ساقچىلار بۇ ئايالنىڭ توڭلاپ ياكى زەھەرلىنىپ ئۆلگەنلىكىنى جەزملەشتۈردى . ھېچقانداق غەيرىي ئەھۋال يوق بولۇپ ئۆزى ئۆلگەنلىكى ئېنىق ئىدى .

ئۇنداقتا بۇ ئايال زادى كىم ؟ ئەتراپتىكى كەنتلەردىكى دېھقانلار بۇ ئايالنى تونۇمىدى . كىيىنىشى رەتلىك بۇ ئايال يېگىرمە ئۈچ ياشلاردا بار ، خېلى چىرايلىق ئايال ئىدى .

كەڭ كۆلەمدە تونۇتۇش ئېلىپ بېرىلغان بولسىمۇ ، ئايالنىڭ ئادرېسىنى ئېنىقلاش تەسكە چۈشتى . رادىئو ـ تېلېۋىزورلاردا تونۇتۇش ئېلانى بېرىلدى . تېلېۋىزور كۆرۈپ ئولتۇرغان ساتتار رادىئودىن كىيىم ـ كېچەكلىرىنىڭ رەڭگىنى ئاڭلاپ سەل گۇمانلاندى ، دەل شۇ چاغدا قوشنىسى كىردى .

ــ تېلېۋىزوردا تونۇتۇش ئېلانى بېرىلىۋاتىدۇ ، سىزنىڭ ئايالىڭىزغا ئوخشاپ قالدۇ ، يۈرۈڭ ،ــ دېدى قوشنىسى .

ــ دەل شۇ ، ئاھ خۇدا ، — ساتتار يىغلاشقا باشلىدى . قولۇم ـ قوشنىلارنىڭ ياردىمىدە ساتتار ئايرىلىپ كەتكىلى ئوتتۇز كۈن بولغان ئايالى ساجىدەنىڭ ئائىلىسىگە تېلېفون قىلدى .

ساجىدە XXX ناھىيىسىنىڭ مەلۇم يېزىسىدىن بولۇپ ،

قاراقاش بازىردىكى ساتتار بىلەن توي قىلغىلى بىرقانچە يىل بولغاندى . ساتتارنىڭ تۇرمۇشى غورىگىل ئىدى ، ساتتار ناھىيە بازىردا مەدىكارچىلىق قىلىپ جان باقاتتى . ساجىدەنىڭ ئىلگىرىكى ئەردىن بىر قىزى بولۇپ ، سەككىز ياشقا كىرگەن بۇ قىزنى ئېرى تارتىۋېلىپ باشقا ئايال بىلەن ئاقسۇغا قېچىپ كەتكەنىدى .

تۇرمۇشتا ئېرىدىن زەربە يېگەن ساجىدە مەڭگۇ توي قىلماسلىق قارارىغا كەلگەن بولسىمۇ ، لېكىن كۇنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ناھىيە بازىردا ساتتار بىلەن تونۇشۇپ قالدى .

ـــ مەن مەدىكارچىلىق قىلىپ كۇنۇمنى ئالىمەن ، خالىسىڭىز سىزنىمۇ بېقىپ كېتەلەيمەن ، توي قىلساق ،ـــ ساتتار ساجىدەنى كۆرۈپلا ئېغىزىنى ئاچقاندى . ساجىدە مەدىكار بولسىمۇ ، جىگەرلىك ، ئوچۇق گەپ قىلىدىغان بۇ يىگىتنى كۆرۈپلا ياقتۇرۇپ قالغاندى . شۇڭا ، ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە ساتتارنىڭ مەدىكارچىلىق قىلىپ جان باقىدىغانلىقىنى دېمىدى .

ـــ تىجارەت قىلىدۇ ، بىرلا چوڭ دادىسى بار ، جىگەرلىك بالا ، توي قىلسام بەختىم ئېچىلار ، باشقىسى بىلەن توي قىلمايمەن .

قىزىغا ئامراق دادا ساجىدەنىڭ رايىغا بېقىپ ساتتار بىلەن توي قىلىپ بەردى . ئارىدىن ئىككى يىل ئۆتتى .

ـــ تۇغۇلۇپ بولاتتى ، ئۇزۇكنى ئالدۇرۇۋېتىڭ ،ـــ دېدى ساتتار .

ـــ تۇرمۇشىمىز ناچار تۇرسا ، ئازراق ساقلايلى ،ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ مەن تىكەندەك بالا ، سىزنى ياخشى كۆرىمەن ،ـــ دېدى ساتتار .

ـــ مەنمۇ سىزنى ياخشى كۆرىمەن ، خاتىرجەم بولۇڭ ، مەن سىزگە چوقۇم تۇغۇپ بېرىمەن ، ئاۋۇال ئۆزىمىزنى

ئوڭشايلى ،ـــ دېدى ساجىدە . لېكىن ، ساجىدەنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ساقتارنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىنى بىلگەندىن كېيىن بۇ تويدىن نارازى بولدى . ساجىدە ئۆيگە بارسىلا داۋاملىق تىل ـ ئاھانەت ئاڭلايتتى .

ـــ قارىمامسەن ، سەن تەنتەك قىز مەدىكارغا تەگدىڭ ئەمەسمۇ ؟

ـــ قاراپ تۇر ، ئەتە ـ ئۆگۈن تىلەمچىلىك قىلامسەنكىن ، كۆرىمىز...

ـــ تۇغما ، ئۇزۇكنى ئالدۇرمايسەن ، بولمىسا رازى بولمايمىز .

ـــ قاراپ باقە ، بىر تۇغقانلىرىڭنىڭ ھەممىسى هاللىق سەۋىيىدە تۇرسا ، سەن مەدىكار بىلەن ئۆتەمتىڭ... ئاجرىشىپ كېتىسەن...

ئاتا ـ ئانا ، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىنىڭ بۇ سۆزلىرى ساجىدەنىڭ قۇلىقىنى ئاغرىتىۋەتتى . ساجىدەنىڭ تۇغقانلىرى ئاخىر ئۇنى ساقتارنىڭ ئۆيىدىن ئاچىقىپ كەتتى . قېرىشقاندەك ساقتار بۆرەك كېسىلى بولۇپ قالدى .

ـــ مەن ئۆمۈر بويى سىز بىلەن ئۆتىمەن ،ـــ دېدى ساجىدە .

ـــ كەچۈرۈڭ ، مەن ھازىر كېسەل ، سىزگە يۈك بولسام بولمايدۇ ، ساقايغاندا يارىشۇالارمىز ، ئۆيىڭىزدىكىلەر مېنىڭ سىز بىلەن ئۆتۈشۈمگە قارشى ، ئۇلارنىڭ دېگىنىنى خاتا دېگىلىمۇ بولمايدۇ ، چۈنكى مەن نامرات ، سىزنى بەختلىك تۇرمۇشقا ئىگە قىلالمىدىم ، چىقىپ كېتىڭ ، ئۆيدىكىلەر ئەنسىرىمىسۇن ،ـــ دېدى ساقتار .

ساجىدە ساقتار بەرگەن كىرا پۇلىنى ئېلىپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

ئەتىسى ئېتىزلىقتا ئۆلۈپ قالغىنى ساجىدە ئىدى . ساجىدەنىڭ ئاتا ـ ئانىسىمۇ بۇ ئەھۋاللارنى ئوتتۇرىغا قويدى .

ساجده توڭلاپ، ئۆلۈپ كەتسۇن ياكى زەھەرلىنىپ ئۆلۈپ كەتسۇن ، ئۆلۈپ كەتتى . بارلىق روھىي ئازابنى ، مۇھەببەتنى ئۆزى بىلەن ئېلىپ كەتتى .

ئاتا - ئانىلار بالىلىرىمزنىڭ نىكاھ ئىشلىرىغا ئارىلىشىۋالماي ، قىز - ئوغۇللىرىمزنىڭ ئەركىن مۇھەببەت ، ئەركىن نىكاھلىق تۇرمۇشتا بەختلىك ئۆتۈشىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىمىز كېرەك ، يامان يولدىن بالىلارنى توسۇپ ، پاك مۇھەببەت ، ھالال نىكاھ ۋە قانۇنلۇق ئائىلە ئۇچۇن جەڭ قىلىۋاتقان ئوغۇل - قىزلىرىمىزنى قوللىشى ، ئۇلارنىڭ قۇربانلىق بولۇپ ، ھەر تەرەپتىن زىيان تارتماسلىقىغا كاپالەتلىك قىلىش ئاتا - ئانىلارنىڭ بۇرچى .

كىراكەشكە ئۇزىتىلغان ئىبلىس قول

مۇقەددىمە

ھېچكىمۇ باھار شامىلىدىمۇ كۆكلىمەيدىغان قۇرۇق قاقشال دەرەخكە ئوخشاش تۇرۇشنى ، ئۆز توپلىرىدىن ئايرىلىپ ، پايانسىز كۆكتە تىنەپ يۈرگەن تەنھا تۇرنىدەك بولۇپ قېلىشنى خالىمايدۇ . لېكىن بەزى ياشلار بارکى ، ئۇلار ھاياتلىقنىڭ تۇنجى قەدىمىنى قانداق بېسىشنى بىلمەيدۇ . ئۇلارنىڭ قەلبىدە ئىرادە يوق ، ھەممە ئىشتا ئۆزىنىڭلا پايدا ـ زىيىنىنى ئويلايدۇ . ئاسانلا مال ـ دۇنياغا كۆز قىزارتىدۇ ـ دە ، ئۆزىنىڭ بىر ئوبدان ياشلىق باھارىنى نابۇت قىلىدۇ...

2006 ـ يىل 11 ـ فېۋرال كېچە سائەت 12 لەردە ئۆستەڭ بويىدىكى باراقسان دەرەخلەرگە يۆلەپ قويۇلغان قوناق پاسىرى يېنىدىكى غازاڭ ئاستىدىن كىچىك بىر گەۋدە ئاستا ـ ئاستا ئۆمىلەپ چىقتى ، ئەمدىلا ئون تۆت ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان دىلشات ئۆز ـ ئۆزىگە ئىشەنمەي يۈزىنى چىمداپ باقتى . دىلشات ھايات قالغانىدى ، دىلشات ھوينىغا سېلىنغان سمنى تەستە ئالدى ـ دە ، قانغا مىلەنگەن يۈزىنى يېڭىگە سۈرتۈۋېتىپ ، ئەتراپقا بىر نەزەر تاشلىۋېتىپ ، ئايىغىنى ھەم شەپكىسىنىمۇ ئىزدىمەي ، ئاغرىقتىن

چىڭقىلىپ كەتكەن بېشىنى قامالللىغىنىچە غازاڭ ئارىسىدىن چوڭ يولغا چىقتى ، ئالدىدا چىراغ شولىسى ياندى . دىلشات تاياق زەربىسىدىن ئاغرىپ كەتكەن قولىنى كۆتۈرۈپ موتسكلىتنى توستى ، موتسكلىت توختىدى ـ دە ، كىراكەش دىلشاتنىڭ پۇتۇن بەدىنىدىكى قانلارنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتتى .

ـــ خۇدايا توۋا ، جىنكەن ، مېنى پاناھىڭدا ساقلا ، موتسكلىت ئىگىسى قانغا مىلەنگەن دىلشاتنى كۆرۈپ قورققىنىدىن ، موتسكلىتنى ھەيدەپ كېتىپ قالدى . دىلشات يالاڭ ئاياغ يۈگۈرگىنىچە ئاران تەستە ئۆيىگە باردى ـ دە ، سۈپىغا ئۆزىنى تاشلاپ دادىسغا ئېسەدەپ يىغلاپ كەتتى...

ـــ مېنىڭ گېلىمنى سىمدا بوغۇپ ، ئۇرۇپ ، ئۇچ چاقلىق موتسكلىتىمنى بۇلاپ كەتتى !...

بۇلاڭچىغا ئايلانغان بالا

مۇسا ئەمدىلا ئون ئىككى ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان بولۇپ ، XXX ناھىيىسىنىڭ XXX بازىرى 4 ـ ئاھالە كومىتېتى ، مەلۇم مەھەللىدىن ئىدى . مۇسا تۇنجى بالا بولۇپ باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن مۇسانىڭ ئانىسى كەينىدىن تۇغۇشقا باشلىدى . ھەش ـ پەش دېگۈچە ئىككى ئېغىزلىق بۇ ئائىلىدە تۆت ئوغۇل ، ئىككى قىز جەمئىي ئالتە بالا قىستىلىشىپ يۈرىدىغان بولدى . ئەر ـ خوتۇن ، بالىلار بولۇپ سەككىز ئادەم كاتەكتەك ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدە تۇراتتى . شۇنداقتىمۇ مۇسا بالىلارنىڭ چوڭى بولغاچقا بۇ ئائىلىدە ئەتىۋارلىق بالا ھېسابلىناتتى . مۇسانىڭ ئانىسى قېچىپ يۈرۈپ تۇغقان بولغاچقا ، قولۇم ـ قوشنىلار قانچە بالىسىنىڭ بارلىقىنى ، قايسى ئۆزىنىڭ ، قايسى تۇغقانلىرىنىڭ بۇنى

بىلمەيتتى .

مۇسا جىمىغۇر بالا ئىدى ، مەھەللىدىكى باشقا بالىلارغا ئانچە بەك ئارىلىشىپ كەتمەيتتى ، بىراق قولۇم ـ قوشنىلارنىڭ ئىشلىرى چىقسا ، ئەڭ ئاۋۋال مۇسا ھازىر بولاتتى . مەھەللىدە نامرات بولسىمۇ ، چىراي ۋە ئەخلاق جەھەتتە ئۇنى بالىلارنىڭ ئالدى دېيىشكە بولاتتى . قاچاندىن باشلاپ مەكتەپتىن قالدى ، بۇنىڭغا ئۆزىمۇ ئېنىق بىرنېمە دەپ بېرەلمەيتتى . مۇسانىڭ ئۆيى ناھىيە بازىرىغا خېلى يېقىن بولغاچقىمىكىن ، ئۇ دائىم ناھىيە بازىرىغا كىرىپ يەكشەنبە كۈنلىرى بازار ئايلىناتتى .

2005 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ بېشىدا مۇسا كوپىراتىپ سودا ساربىينى ئايلىنىۋېتىپ ، تۇيۇقسىز تونۇشى ئالىمنىڭ بىر دېھقانىنىڭ يانچۇقىغا قول سېلىپ ئالتە يۈز سومدەك پۇلىنى ئېلىۋالغانلىقىنى كۆردى ـ دە ، ئاستا دېھقاننىڭ يېنىغا بېرىپ قۇلىقىغا پىچىرلاپ : «ئاۋۇ بالا يېنىڭىزدىن پۇلىڭىزنى ئېلىۋالسا ، سىز ئۇقالماي قالدىڭىز» دېدى مۇسا . دېھقان ئالمىنى تۇتۇۋالدى ـ دە ، پۇلىنى قايتۇرۇۋېلىپ ، ئالمىنى راسا قاتتىق ساۋىدى . تاياق زەربىسىدىن تۇڭگۇلۇپ قالغان ئالمىنى كۆرگەن مۇسا ئالمىنى يۆلەپ ئۆيىگە ئېلىپ ماڭدى .

ـــ جېنىم ئاداش ، سەن دەپ قويمىغان بولساڭ ، مەن بۇنداق قاتتىق تاياق يېمەيتتىم ،ـــ دەپ يىغلىدى ئالىم .

ـــ خەقنىڭ ھەققىنى نېمىشقا ئالاتتىڭ ، ئالماي باشقا ئىش قىلساڭ ، ياكى دېھقانچىلىق قىلساڭ بولمامدۇ ؟ـــ دېدى مۇسا .

ـــ مەن شور پېشانە ئىكەنمەن ، مەن مۇشۇنداق قىلىپ كۈن ئالمىسام ، قانداق جان باقمەن ، ياشىشىم كېرەكتە !ـــ دېدى ئالىم ئېسىدەپ يىغلاپ .

مۇسانىڭ ئالمىغا ئىچى ئاغرىشقا باشلىدى ، مۇسا ئويلىنىش

ئـــچـــده ئۆيگه ماڭدى . شۇنڭدىن كېيىن ئۇنىڭ ئىلگىرىكى خـاراكـتـېـرى ئۆزگىرىشكه قاراپ يۇزلەندى . بىر كۈنى مەھەللە كومىتېتى كەينىدىكى ئادەمسىز تار كىچىك يولدا تۆت توخۇ ئوتلاپ يۈرۈۋاتاتتى ، مۇسا ئاستا بېرىپ ئىككى توخۇنى تۇتۇۋالدى ـ ده ، ئۆيگه ئاپىرىپ ئۆلتۈردى...

ئىشلار شۇنڭدىن باشلاندى ، باشقىلارغا ئىچ ئاغرىتمىدىغان مۇسا ئـەمـدـىلىكته ئىچ ئاغرىتمايدىغان ، ئۆزىنىلا ئويلايدىغان بولۇشقا باشلىدى . ئاردىدىن ئۇچ كۈن ئۆتتى . مۇسا ئېتىزلىقتىكى پارنىكقا چىقتى . قوشنىسىنىڭ پارنىكىدىكى سەي ـ كۆكتاتلارنىڭ سوغۇققا قارىماي شۇنچىلىك ئوخشىغانلىقىنى كۆرگەن مۇسا كېچه تەرەپته پـارنىكقا بېرىپ ، سۇلياۋلارنى بۆسۈپ كىرىپ ، سەي ـ كۆكتات ئوغرىلاپ ساتتى . ئەتىسى سېزىلىپ قېلىپ ، ساقچىلار ساقچىخانىغا چاقىرتىپ سوئال سوراپ بولغاندىن كېيىن ساقچىخانىدىن قېچىپ كـەتـتـى . قېچىپ يۈرۈۋاتقان مۇسانىڭ ئىشىنى ئاڭلىغان ئالىم مۇسانىڭ يېنىغا باردى .

ـــ ئاداش ، ئاڭلىسام قېچىپ يۈرۈپسەن ، يارايسەن ، يۈره پۇل بۇلايمىز ،ـــ دېدى ئالىم . مۇسا ماقۇل دەپ ئالىمنىڭ كەينىدىن ماڭدى .

ئالىم بىلەن مۇسا كەچ كىرىشنى كۈتتى ، دەل شۇ چاغدا XXX بـازارلىق 11 ـ ئاھاله كومىتېتىدىن مەخمۇت دادىسى تۇغقىنىغا ئاپىرىپ بېرىشكه بەرگەن ئۇچ مىڭ سەككىز يۈز سوم نەق پۇلنى يـانچۇقىغا سېلىپ ، ئۇچ چاقلىق موتسىكلىتنى ھەيدەپ ، ئالىم بىلەن مۇسانىڭ ئالدىدىن ئۆتتى . ئۇ ئون ئىككى ياشلارغا ئەمدىلا قەدەم باسقان ئۆسمۈر ئىدى . ئالىم موتسىكلىتنى توستى .

ـــ بـىزنى ئۆستەڭ بويىغا ئاپىرىپ قوي ،ـــ دېدى ئالىم . مـەخـمـۇت رەت قىلماي ئۇلارنى ئېلىپ ، موتسىكلىتنى ھەيدەپ

ماڭدى .

ئالىم بىلەن مۇسا ئۆستەڭ بويىغا بارغاندىن كېيىن ، مەخمۇتنى قالايمىقان ئۇرۇشقا باشلىدى .

ـــ جېنىم ئاكىلار ، مېنى ئۇرماڭلار...

ئالىم مەخمۇتنىڭ يېنىنى ئاختۇرۇپ ، ئۇچ مىڭ سەككىز يۈز سوم نەق پۇلنى ئېلىۋالدى .

ـــ مەن بۇ پۇلنى باشقىلارغا ئاپىرىپ بەرمىسەم بولمايدۇ ، ئۇنداق قىلماڭلار ، كىرانى بەرمىسەڭلارمۇ مەيلى ،ـــ يىغلىدى مەخمۇت .

ئالىم قولىغا ئېسىلىۋالغان مەخمۇتنى سىلكىۋېتىپ ئەمدى موتسىكلىتنى ئېلىپ ماڭايلى دەپ تۇرۇشىغا يېنىغا يولدىن ئۆتۈۋاتقانلار كەلدى . ئالىم بىلەن مۇسا قاراڭغۇلۇقتا بەدەر تىكىۋەتتى...

خىلۋەتتىكى بۇلاڭچىلىق

2005 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 31 ـ كۈنى كۈندۈزى مۇسا ئەتراپقا نەزەر تاشلاپ ئاستا ـ ئاستا مېڭىپ چوڭ يولغا چىقتى ـ دە ، يولدا تۇرغان ئاغىنىسى مەسۇمنى يېنىغا چاقىردى .

ـــ ھەي ئاداش ، مۇشۇنداق بىكارچىلىقتا لاغايلاپ يۈرەمسەن ، پۇل تاپمامدۇق . مۇسانىڭ يۈرىكى قېتىشقا باشلىغانىدى .

مۇسا مەسۇمغا ئۇچ چاقلىق موتسىكلىت بۇلاشنى ئېيتتى ، مەسۇم قوشۇلدى ، سائەت ئۇچلەردە مۇسا بىلەن مەسۇم ئۆستەڭ بويىدا كالتەك تەييارلىدى ـ دە ، ئۆستەڭ باغرىدىكى تونۇش دەرەخ تۇۋىگە كۆمۈپ قويدى . ئۇلار كەچ سائەت يەتتىلەرگىچە يېشى كىچىكرەك كىراكەشنىڭ كېلىشىنى كۈتۈۋاتاتتى .

XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسىدىن كىرگەن ئون سەككىز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ئەلقەم دادىسى يېڭىدىن 4100 سومغا ئېلىپ بەرگەن ئۇچ چاقلىق ئاككۇمۇلياتورلۇق موتسىكلىتىنى كىرا قىلىۋاتاتتى .

ـــ بىزنىڭ ئون بىرىنچى ئاھالە تەۋەسىگە ئاپىرىپ قويغىن ،ـــ دېدى مۇسا .

ـــ ئۇ يەر خېلى يىراق ، قانچە پۇل بېرىسىلەر ؟ـــ دېدى ئەلقەم .

ـــ يول بەلگىلەش سائىتىگە قاراپ پۇل بېرەيلى ،ـــ دېدى مەسۇم .

ئەلقەم قوشۇلدى ، ئەلقەم موتسىكلىتنى ھەيدەپ ئۆزىگە ناتونۇش خىلۋەت ئۆستەڭ بويىنى بويلاپ ماڭدى .

توختا ، مەن كىچىك تەرەت قىلىۋالاي ،ـــ دېدى مەسۇم كالتەك يوشۇرۇلغان دەرەخ ئۇدۇلىغا كەلگەندە . ئەلقەم موتسىكلىتنى توختاتتى . موتسىكلىتتىن مۇسامۇ ، مەسۇممۇ چۈشتى . ئۇلار يوشۇرۇپ قويغان كالتەكلىرىنى قولىغا ئېلىشىپ موتسىكلىتنىڭ يېنىغا كەلدى ـ دە ، ئەلقەمنىڭ بېشىغا قالايمىقان سېلىشقا باشلىدى .

ـــ ئاغىنىلەر مېنى ئۇرماڭلار يېنىمدىكى پۇلنى بېرەي ،ـــ دېدى ئەلقەم .

ـــ پۇلنى چىقىرە !ـــ دېدى مەسۇم . ئەلقەم يېنىدىكى ئون بەش سوم پۇلنى ئۇلارغا بەردى .

ئەلقەمنىڭ بېشىغا يەنە كالتەك تەگدى ، ئەلقەمنىڭ يۈز ـ كۆزلىرى قانغا بويالغانىدى . ئۇ :

ـــ سىلەر ئىنسان ئەمەسمۇ ، مېنى نېمە ئۈچۈن بۇنداق قاتتىق ئۇرىسىلەر ؟ !ـــ دېدى ـ دە ، مۇسانى مۇشتى بىلەن بىرنى سالدى .

مۇسا :

ـــ مېنى ئۇرغۇدەك بولدۇڭمۇ ؟ !ـــ دېدى ـ دە ، قەھرى بىلەن ئەلقەمنى ئۇرۇشقا باشلىدى ، مۇسا ئەلقەمدىن موتسىكلىتنىڭ ئاچقۇچىنى ئېلىۋالدى .

ئەلقەم ئەھۋالىنىڭ تېخىمۇ چاتاقلىقىنى بىلىپ قاچتى ، مەسۇم ئەلقەمنى قوغلاپ پۇت ـ قوللىرىغا كەلتەك بىلەن سېلىشقا باشلىدى .

ـــ پەلەينى ئەكېلە ،ـــ دېدى مەسۇم .

ئەلقەم قولىدىكى پەلەينى مۇساغا ئۇزاتتى .

ـــ مېنى ئۇرماڭلار مەندە نېمە ئۆچ ـ ئاداۋىتىڭلار بار ! ؟ـــ دېدى ئەلقەم . مۇسا :

ـــ سەندە مېنىڭ ئۆچۈم بار ، شۇڭا سېنى ئۇرىمەن ! ـــ دېدى ۋە كالتەك بىلەن ئەلقەمنى قالايمىقان ئۇرۇشقا باشلىدى ، ئەلقەم ھوشىدىن كېتىپ يىقىلدى .

ـــ نەگە تاشلىۋېتىمىز ؟ـــ دېدى مەسۇم .

ـــ ئاۋۇ مۇز توڭلىغان كاتەككە تاشلىۋېتەيلى .

مەسۇم بىلەن مۇسا ئەلقەمنى پۇتىدىن ، قولىدىن كۆتۈرۈپ كاتەكتىكى مۇز ئۈستىگە تاشلىۋەتتى .

ئەلقەم ئاردىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتۈپ توڭلىغانلىقتىن ھوشىغا كەلدى ـ دە ، پۇتۇن بەدىنى قان ھالەتتە يولغا چىقتى ، ئاردا بىر موتسىكلىت كەلدى ، ئەلقەم سەنتۈرۈلگەن ھالدا موتسىكلىتنى توستى .

ـــ مەستەك ھەيدەۋەرگىن ،ـــ دېدى موتسىكلىتتا ئولتۇرغان يولۇچى .

ـــ جېنىم ئاكىلار ، مەن مەست ئەمەس ، مەن بۇلاندىم . ئەلقەم موتسىكلىتنىڭ چىراغ يورۇقىدا يەرگە يىقىلدى...

مـوتسكلىتتىكى كىشىلەر ئەلقەمنى يۆلەپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى . ئەلقەم قۇنقۇزۇۋېلىندى .

مەسۇم بىلەن مۇسا موتسكلىتنى بۇلاپ بولغاندىن كېيىن XXX شەھىرىگە ھەيدەپ باردى ـ دە ، ئاغىنىسىنىڭ ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرغان ئۆيىگە ئېلىپ بېرىپ ، موتسكلىتنى ساقلاپ بېرىشكە بېرىپ قويۇپ ، يېنىپ كېلىپ ئۆز ئىشى بىلەن بەند بولدى...

غازاڭغا كۆمۈلگەن بالا

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 11 ـ كۈنى چۈشتىن كېيىن مۇسانىڭ قولى قىچىشىقا باشلىدى ، مۇسا ئاستا مېڭىپ ناھىيە بازىرىغا كىردى . ئاغىنىسى مەسۇم رېمونتخانىدا شاگىرت ئىدى . مۇسا مەسۇمنى ئىزدىدى ، بىراق مەسۇم ئالدىراش بولغاچقا رېمونتخانىدىن ئايرىلالمايتتى . مۇسا رېمونتخانىدىن بىر غۇلاچ كەلگۈدەك توك سىمنى يانچۇقىغا سالدى ـ دە ، ئۆزى قول سېلىپ تەلىيىنى سىناپ بېقىش نىيىتىدە XXX بېكەتكە كەلدى ، مۇسا ئىككى سائەتتەك ئولجىنى كۆزەتتى . ئولجا ئۆزلۈكسىدىن ئالدىغا كەلدى .

XXX بازىرىدىكى 3 ـ ئاھالە كومىتېتىغا تەۋە ئون تۆت ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان دېلىشات ئۆزىنىڭ ئۈچ چاقلىق ئاككۇمۇلياتورلۇق موتسكلىتىنى ھەيدەپ ، XXX ناھىيە بازىرىدىكى XXX بېكەتكە كەلدى .

مۇسا موتسكلىتقا چىقتى .

ـــ مېنىڭ چۈقۇ كوچىدىكى سەي بازىرىغا ئاپىرىپ قويۇڭ ،ـــ دېدى مۇسا چۈققۇ بازىردا قول سالماقچى بولۇپ .

دېلىشات موتسكلىتنى ھەيدىدى ، قېرىشقاندەك مۇسانىڭ يېنىغا

ئىككى ئادەم چىقىپ ئولتۇردى ، مۇسا ئىككى ئادەمنىڭ تېزرەك موتسىكلىتتىن چۈشۈپ قېلىشىنى كۈتتى ، بىر چاغدا ئۇلار چۈققۇ كوچىغا كىردى .

ـــ توختات !ـــ دېدى مۇسا . دىلشات موتسىكلىتنى توختاتتى ، شۇ ئارىدا يىراقتا بىر موتسىكلىتنىڭ چىراغ يورۇقى كۆرۈندى ، مۇسا سەل هودۇقتى .

ـــ بوۋامنىڭ ئۆيى مۇشۇ ئىدى ، يوقكەن ئۆيۈمگە ئاچىقىپ قويۇڭ ، كىرا پۇلىڭىزنى بېرىمەن ،ـــ دېدى مۇسا ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىپ قويغان بىر ئۆينى كۆرسىتىپ .

دىلشات موتسىكلىتنى هەيدەپ مۇسا موتسىكلىتقا چىققان يەرگە باردى .

ـــ ئۆيۈم ئېتىزلىقتىكى يولنىڭ بېشىدا ، ئاپىرىپ قويۇڭ ، ئۆيدىن پۇل ئېلىپ بېرەي ،ـــ دېدى مۇسا .

ـــ مەن يېنىپ كەلگۈچە قورقمەن ،ـــ دېدى دىلشات .

ـــ ئۆيۈمگە ئاپىرىپ قويۇڭ ، پۇلنى ئېلىپ بېرىپ بولۇپ ، سىزنى ئېتىزلىقتىن ئۆتكۈزۈپ قويايي ،ـــ دېدى مۇسا .

دىلشات ناتونۇش بۇ بالىغا قاراپ سەل ئەنسىرىگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇنىڭ ئىللىق چىرايىنى كۆرۈپ ، خاتىرجەم بولدى ـ دە ، مۇسا كۆرسەتكەن توپلىق يول بىلەن موتسىكلىتنى هەيدىدى ، ئۇلار خىلۈەت پاسارلىققا كەلدى .

مۇسا ئورنىدىن تۇرۇپ يانچۇقىدىن ئالدىن تەييارلاپ سېلىپ قويغان سىمنى ئېلىپلا دىلشاتنىڭ بوينىغا سېلىپ بوغۇپ كۆتۈرۈۋالدى ، موتسىكلىت توختىدى ، دىلشات تېپىچەكلەيتتى .

مۇسا بۇ كىچىك ئولجىنى گېلىدىن بوغۇپلا كۆتۈرۈپ يەرگە ئېلىپ بىرقانچىنى دەسسىدى ـ دە ، موتسىكلىت ئۈستىگە ئېلىپ يۈز ـ كۆزلىرىگە قالايمىقان مۇشتلاشقا باشلىدى .

دىلشات هوشىدىن كەتكەندى ، مۇسا دىلشاتنىڭ چاپىنىنى يۇزىگە ياپتى ـ دە ، يول بويىدا تۇرغان پاسارغا كۆز سالدى .

بۇ پاسارلىققا يوشۇرۇپ قويسا ، ئۇنىڭ ئۆيى يېقىن ئەتراپتا بولغاچقا ، ئاسان چېلىقىپ قالاتتى . دىلشاتنى موتسكلىتقا ياتقۇزۇپ قويۇپ ، موتسكلىتنى ھەيدەپ ، بىر كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئۆزى ئىلگىرى بۇلاڭچىلىق قىلغان ئۆستەڭ بويىغا ئېلىپ باردى .

دىلشات تېخىچە جىم ياتاتتى ، مۇسا موتسكلىتنى توختىتىپ ، دىلشاتنى كۆتۈرۈپ سۆرەپ دېگەندەك ئۆستەڭ بويىدىكى قوناق پاسىرى ئارىسىغا كىردى ـ دە ، شۇ يەرگە تاشلاپ ، يەردىكى دۆۋىلىنىپ قالغان غازاڭدا دىلشاتنى كۆمۈۋەتتى ۋە ئۇ يەردىن ئايرىلدى . ئارىدىن بىر ، ئىككى سائەت ئۆتكەندىن كېيىن دىلشات ھوشىغا كېلىپ ، بوينىدىكى سىمنى ئېلىۋېتىپ غازاڭ ئارىسىدىن ئۆمىلەپ چىقتى ـ دە ، يالاڭ ئاياغ ھالەتتە ئۆيگە بېرىپ ، دادىسىغا ئۆزىنى ئېتىپ يىغلاپ كەتتى...

مۇسا موتسكلىتنى ھەيدەپ ، ئۇدۇل XXX كە بېرىپ ، XXX شەھىرىدىكى ئاغىنىسىنىڭ ئۆيىگە كىردى .

ــ بۇ موتسكلىت تۇغقىنىمىزنىڭ ئىدى . ئېلىپ كەلدىم ، ئىلگىرى ئېلىپ كەلگەن موتسكلىتنى ئېلىپ كېتەي ، بۇ تۇرۇپ تۇرسۇن ،ــ دېدى مۇسا ، ئاغىنىسى قوشۇلدى ، مۇسا شۇ كېچىدە XXX شەھىرىدىن موتسكلىتنى ئالماشتۇرۇپ ، ئۆيگە ئېلىپ كېلىپ يوشۇرۇپ قويدى . ئالماشتۇرۇپ ئېلىپ كەتكەن موتسكلىتنىڭ ئاككۇمۇلياتورىنى بۇ موتسكلىتقا ئالماشتۇرغانىدى .

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 12 ـ كۈنى مۇسا ئۆيىدىن چىقماي ئۇخلىدى...

زەنجىرسىمان بۇلاڭچىلىقنىڭ پاش قىلىنىشى

يۇقىرىقى بىر قاتار قاباھەتلىك بۇلاڭچىلىق دېلولىرى يۇز بەرگەندىن كېيىن ، XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى زور كۈچ بىلەن دېلو پاش قىلىشقا ئاتلانغان بولسىمۇ ، دېلودا ھېچ ئىلگىرىلەش بولمىدى ، چۈنكى يارىلانغۇچىلار كىچىك بولغاچقا گۇماندارلارنى جايىدا تەسۋىرلەپ بېرەلمىدى .

XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى جىنايى ئىشلار رازۋېدكا ئەترىتى دېلو گۇرۇپپىسى يۇقىرىقى ئۇچ بۇلاڭچىلىق دېلوسىنى سادىر قىلغان گۇماندارلارنى بىر دەپ بېكىتىپ ، تەكشۈرۈشكە كىرىشتى .

نېمە ئۈچۈن بۇلانغۇچىلارنى ھوشىدىن كەتكۈدەك شۇنچە قاتتىق ئۇرىدۇ ؟ نېمە ئۈچۈن موتسىكلىتنى بازارلاردا ساتمايدۇ ؟ دېلو يۈز بەرگەن ئورۇننى نۇقتا قىلىپ ، دائىرە بويىچە تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىلدى. ئاخىرىدا دائىرە كىچىكلىتىلىپ شۇ تەۋەلىكتىن 4 ـ مەھەللىگە مەركەزلەشتى .

ئادەملەردىن كەڭ كۆلەمدە يىپ ئۈچى ئىگىلەش داۋامىدا مۇسانىڭ ئۆيىگە ئۇچ چاقلىق موتسىكلىت پەيدا قىلغانلىقى بايقالدى . شۇ ئەتراپتا موتسىكلىت ھەيدەيدىغانلار ئىنتايىن كۆپ ئىدى .

ئاممىدىن ئىگىلىگەن يىپ ئۈچىغا ئاساسەن مۇسا چاقىرتىپ سوراق قىلىندى . سوراق داۋامىدا جىنايەت گۇماندارى ئۇچ قېتىملىق جىنايەتنى ئۆزىنەن تاپشۇردى .

2006 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 13 ـ كۈنى جىنايەت گۇماندارى مۇسا ، ئالىم ، مەسۇملار جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلدى .

خاتىمە

ناھىيە تەۋەسىدە كىراكەشلەر ئارىسىدا زىلزىلە پەيدا قىلغان مۇتەسەككىلىت كىراكەشلىرىنى بۇلاش دېلوسى پاش قىلىندى ، كىشىلەر خاتىرجەم ھالدا كىراكەشلىك قىلىدىغان بولدى .

يېڭى دوختۇرخانىدىن چىققان ئەلقەم ئۆز مۇتەسەككىلىتىنى كۆرۈپ ، مۇتەسەككىلىتقا ئېسىلىپ يىغلاپ كەتتى .

ـــ خەلق ساقچىلىرىغا رەھمەت ، ئادەم دېگەن نېمانچە ئەسكى ، مېنى شۇنداقمۇ ئۇرامدۇ ، تەڭرىمگە شۈكرى !...

ئەلقەم مۇتەسەككىلىتىنى سۈرتكەچ ، خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكمەكتە .

ـــ ساقچى ئاكىلىرىمغا رەھمەت ، مەن ئۆلۈپ تىرىلدىم ، مۇتەسەككىلىتىنىڭ چىقىدىغانلىقىغا كۆزۈم يەتمىگەن . مەن غازاڭ ئارىسىدىن ئۆمىلەپ چىققىنىمدا ئۆزۈمنى خۇددى گۆردىن چىققاندەك ھېس قىلغان ،ـــ دېدى دىلشات يىغلاپ تۇرۇپ .

ـــ ئۇكا ، خەلقىگە رەھمەت ئوقۇ ، گەرچە ئارىمىزدا ئەسكى ئادەملەر بولسىمۇ ، يەنىلا ياخشى كىشىلەر شۇنچە كۆپ ، سېنىڭ يېشىڭ كىچىككەن ، ئەمدى مۇتەسەككىلىت ھەيدىمەي مەكتەپتە ئوقۇغىن ، چوڭ بولغاندا ، ھەيدىسەڭمۇ كېچىكمەيسەن ،ـــ دېدى دىلو ببجىرگەن ساقچىلار .

زىيانلانغۇچىلار خۇشاللاندى .

ئىچكىرىدىكى سەرسانلىق

هايات گۈزەل ئالبومغا ئوخشايدۇ . هايات قاياق هېسسىياتقا تولغان بولىدۇ . هاياتتا كىشىلەر ئۆز كەلگۈسى ئۈستىدە گۈزەل خىياللارغا ۋە چەكسىز ئارزۇ - ئۈمىدلەرگە تولغان بولىدۇ . بىراق ئەڭ ئۇزۇن سەپەرمۇ بىرىنچى قەدەمدىن باشلىنىدۇ .

كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ تۇنجى قەدىمىنى قانداق بېسىش ھەربىر كىشىنىڭ ئۆزىگە باغلىق بولۇپ ، خاتا باسقان ھەر قەدەم كىشىنى چوڭقۇر ھاڭغا تاشلىسا ، توغرا باسقان ھەر قەدەم كىشىگە مەڭگۈ شادلىق ئېلىپ كېلىدۇ . كىشىلىك ھاياتىنىڭ تۇنجى قەدىمىنى ئەمدىلا بېسىۋاتقان بالىلار ۋە ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن بۇ تېخىمۇ مۇھىم بىر مەسىلە .

نۇرغۇن قېتىم بالا ئالدامچىلىرىغا قاتتىق زەربە بېرىلگەن بولسىمۇ ، ھېلىھەم ياش - ئۆسمۈرلەر قارا قوللارنىڭ قۇربانىغا ئايلانماقتا...

مۇقەددىمە

2004 - يىل 10 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ، ئالتۇن كۈز پەسلى ، ھەممە يەر دۆلەت بايرىمىنى قىزغىن تەبرىكلەۋاتقان پەيتتە ، XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسى مەلۇم كەنتىدىكى دېھقان شېرىپئاخۇنغا نىسبەتەن خۇشاللىق ئۈستىگە خۇشاللىق قوشۇلغان ئالاھىدە بىر

كـۇن بـولـدى . شېرىپئاخۇننىڭ ئۆيى ئالدىدا بىر جىپ ماشىنا تـوختـىـدى ـ دە ، مـاشىنىدىن XXX ژىلايەتلىك خەلق ئىشلار ئىدارىسىدىكى كادىرلار ئۇن بەش ـ ئۇن ئالتە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ۋېجىككىنە كەلگەن بىر بالىنى چۇشۇردى .

ـــ دادا...

شېرىپـئاخۇن ئۆزىـنىڭ كۆزىـگە ئـىشەنمەيلا قالدى . ئالـدىدا ئـىز ـ دېرەكسىز يوقىلىپ كەتكىنىگە ئىككى يىل بولغان ئوغلى دىلشات تۇراتتى . شېرىپئاخۇن ھۆكۈرەپ يىغلاپ قۇچاقلىرىنى ئېچىپ دىلشاتنى باغرىغا مەھكەم باستى . بۇ خەۋەر بىردەمدە پۈتۈن كەنتكە تارقالدى . پۈتۈن كەنت كىشىلىرى ئاتا ـ بالىنىڭ جەم بولغانلىقىنى كـۆرۈپ ، خـۇشـاللـىـق يـاشـلىرىنى تۆكۈپ تەنتەنە قىلىشتى . ھۆكۈمەتكە مىڭ رەھمەت ئېيتىشتى .

تۇيۇق يولغا مېڭىش

شېرىپئاخۇن XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزا مەلۇم كەنتىدىكى دېھقان ئىدى . ئۇنىڭ ئايالى ئۇن ياشقا كىرگەن دىلشات بىلەن سەككىز ياشلىق ئىلشاتنى شېرىپئاخۇنغا تاشلاپ بېرىپ ئاجراشتى ۋە باشقا ئەر بىلەن توي قىلىۋالدى . شۇنىڭدىن بېرى شېرىپئاخۇن دىلشات بىلەن ئىلشاتقا ھەم ئانا ، ھەم دادا بولۇپ كەلدى .

2002 ـ يىل 3 ـ ئايدا دىلشات باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ 3 ـ يىللىقىدا ئوقۇۋاتاتتى . دىلشاتنى مەھەللىدىكى ئۆزى بىلەن تەڭتۇش بالىلارنىڭ تىجارەت قىلىپ بېيىشى قىزىقتۇرۇشقا باشلىدى .

ـــ دادا ، مەن ناۋايچىلىقنى ئۆگىنىمەن . مېنى شاگىرتلىققا بېرىڭ ،ـــ دېدى دىلشات .

ـــ بـالام ، ئەگەر راستتىنلا ئوقۇشتىن يالتايغان بولساڭ ،

باشلانغۇچىنى پۈتتۈرگەن ، پۈتتۈرۈپ بولغاندىن كېيىن ياكى ئاشپەزلىك ئۆگىنەرسەن ، ياكى رېمونتچىلىقنى ئۆگىنەرسەن ، ئوقۇپ بولغاندا بىر گەپ بولسۇن ،__ دېدى شېرىپئاخۇن ئوغلىغا . دىلشات جىم بولدى .

شېرىپئاخۇن بازارغا كەتتى . دىلشات ئۆكسى ئىلشاتقا شەھەرگە كىرىپ چىقىدىغانلىقىنى دەپ قويۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى .

ناھىيە بازىرىدا كەچلىكى ئۆزى بىلەن تەڭتۇش سىدىق ، قاۋۇز ، قارىلار بىلەن تونۇشۇپ قالدى . بۇلار يەكەنلىك ، قاغىلىقلىق ، گۇمىلىق بالىلار ئىدى .

XXX ناھىيە بازىرىدا ئولتۇرۇشلۇق قۇددۇسنىڭ كۆزى بۇ ئولجىلارغا چۈشتى - دە ، ئىچ - ئىچىدىن خۇشال بولۇپ ، بۇ تۆت بالىنى ئۆز ئۆيىگە ئېلىپ بېرىپ تاماق بېرىپ باقتى . قۇددۇسنىڭ ئاكىسى خالىق ئىچكىرى ئۆلكىدە بولۇپ ، تىجارەت نامى بىلەن يۈرۈپ ، ياش - ئۆسمۈرلەرنى يانچۇقچىلىققا سالاتتى .

__ ئىچكىرىگە كىرىشنى خالامسەن ؟__ سورىدى قۇددۇس .

__ ئىچكىرى دېگەن ئۇرۇمچىنىڭ قەيىرىدە ؟__ سورىدى دىلشات

قۇددۇسنىڭ ئىچكىرى توغرۇلۇق داڭلاپ سۆزلىگەن گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن .

__ ھە ، ئۇنچە يېقىنمۇ ئەمەس ، پۈتۈن چىقىملارغا مەن ئىگە ، ناۋايچىلىق قىلىسلەر ،__ دېدى قۇددۇس . ئۇلار قوشۇلدى . بىراق ، قارى قېچىپ كەتكەنىدى .

قۇددۇس دىلشات ، سىدىق ، قاۋۇزلارنى ئېلىپ ئاكىسى خالىقنىڭ يېنىغا يول ئالدى .

ئىچكىرىدىن قېچىش

قۇددۇس دىلىشات قاتارلىقلارنى ئاپتوبۇس ، پويىزلارغا چىقىرىپ ، ئۇدۇل شاڭخەي شەھىرىگە ئېلىپ بارغاندىن كېيىن ، ئۇ يەردىن ياندۇرۇپ ئاكىسى خالىق تۇرۇۋاتقان جياڭشى ئۆلكىسىنىڭ ۋۇشى دېگەن يېرىگە ئېلىپ باردى .

خالىق خېلى ئۇستا يانچۇقچى بولۇپ ئۇكىسى ئېلىپ كەلگەن دىلشات قاتارلىقلارغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتكەندىن كېيىن ، دەرھال «سىيرتما سىيرىش»نى ئۆگىتىشكە باشلىدى . كېچىلىرى ياتاقتا ئۆگەتسە ، كۈندۈزلىرى كوچىلارغا چىقىپ «پراكتىكا» قىلدۇردى . دىلشات ئۆزىنىڭ ئالدانغانلىقىنى ھېس قىلىپ يىغلىدى .

ئادەم دېگىزىغا ئايلانغان كوچىدا كىشىلەر توپى ئارىسىدا يۈرۈپ سومكىلارنىڭ سىيرتمىسىنى ئېچىپ پۇل ئوغرىلاش بۇ ياشلارنىڭ كۈندىلىك تاپاۋىتى ئىدى . سىدىق ، قاۋۇزلار ھەر كۈنى خالىققا تېلېفون ، نەق پۇل ئوغرىلاپ ئەكېلىپ بېرىشكە باشلىدى . ھەر كۈنى بىرقانچە مىڭ يۈەن خالىقنىڭ قولىغا چۈشەتتى .

ـــ سەن شۇمىتەك بىكار نان يەمتىڭ . پۇل تاپمىساڭ ساڭا تاماق يوق ! ـــ خالىق ياۋۇزلۇقى چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ مۇشتۇمدەك دىلشاتنى ئاسماقتا ئاستى - دە ، ساۋاشقا باشلىدى .

تاياق ، ئاچ قېلىش دىلشاتنى يەنە كوچىغا چىقىشقا مەجبۇر قىلدى .

دىلىشات قوللىرى تىترىگەن ھالدا كوچىدا كېتىپ بارغان كىشىلەر توپى ئىچىدىن ياشانغان بىر ئايالنىڭ سومكىسىدىن پۇل قاپچۇقىنى ئەپچىللىك بىلەن ئوغرىلىدى - دە ، ئەكېلىپ خالىققا

بەردى . پورتمال ئىچىدىن ئىككى مىڭ يۈەن نەق پۇل ھەم تالونلار چىقتى . دىلشاتنىڭ بۇ ئايالغا ئىچى ئاغرىدى ۋە بۇ يەردىن قانداق قىلىپ قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى قىلىشقا باشلىدى . ئاردىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي قۇددۇس يۈرتىغا قايتماقچى بولدى .

ـــ جېنىم ئاكا مېنىمۇ ئېلىپ كەت ، مەن خۇش بولاي ،ـــ يالۋۇردى دىلشات .

ـــ ئىشىڭنى قىلە ، شۇمتەك ! بۇ يەردىن چىقىپ كېتىمەن دەپ خام خىيال قىلما ، چىقىپ كېتەر بولساڭ ئاكامغا جىق پۇل تېپىپ بەرگىن !ـــ قۇددۇس شۇ گەپلەرنى دەپ قايتىپ كەتتى .

دىلشات ھەر كۈنى خالىقنىڭ تىل ـ تاياقلىرى ئاستىدا يانچۇقچىلىق ھاياتىنى باشلىدى . كوچىدا تەمتىرەپ يۈرۈپ باشقا بىر شەھەرگە ئاپتوبۇس بىلەن بېرىپ قالدى ـ دە ، قېچىپ كېتىشكە تەمشىلىپ يۈرۈپ پويىز ئىستانسىسىغا كىردى . بىراق دىلشات خەنزۇ تىلىنى بىلمىگەچكە گېپىنى ئۇقتۇرالماي تۇرغاندا ، خالىقلار ئىزدەپ كېلىپ دىلشاتنى ياندۇرۇپ كەلدى .

ـــ سەن شۇمتەك نېمىشقا قاچىسەن ؟ يەنە قاچامسەن ! ؟ـــ خالىق دىلشاتنى دۇمبالاشقا باشلىدى . دىلشات خالىقنىڭ تىل ـ ئاھانىتى ، نازارىتى ئاستىدا ئون بەش كۈن كوچىغا چىقىپ يانچۇقچىلىق قىلدى . شۇنچە كۆپ پۇل تېپىپ بەرسىمۇ خالىق يەنىلا دىلشاتتىن رازى ئەمەستەك قىلاتتى .

بىر كۈنى خالىقنىڭ قولچوماقچىسى ياقۇپ دىلشاتنى يېنىغا تارتىپ سۆزلەشكە باشلىدى :

ـــ ئۇكا ، سەن شۇنچە پۇل ئوغرىلاپ بەرسەڭمۇ خالىق سەندىن رازى ئەمەس ، كۈندە تاياق يېسەڭ ياكى قورسىقىڭ تويمىسا . مەن بىلەن باشقا شەھەرگە كېتەمسەن ؟ـــ دېدى ياقۇپ .

ـــ ماقۇل ،ـــ دېدى دىلشات ۋە ياقۇپنىڭ كەينىدىن ماڭدى .

سېتىۋېتىلگەن بالا

ياقۇپ ئوتتۇز ياشلارغا كىرگەن خېلى ئۇستا يانچۇقچى بولۇپ ، ئىچكىرىدە كىچىك بالىلارنى ئالداپ سېتىپ جان باقاتتى . ئۇلار ئۇزۇنغا قالماي شەندۇڭ ئۆلكىسىنىڭ جۇشەن دېگەن يېرىگە كەلدى ـ دە ، ماشىنا ئالمىشىپ يۈەنجۇ شەھىرىگە كەلدى...

يۈەنجۇدا XXX شەھىردىن چىقىپ يىگىرمىدەك ياش ـ ئۆسمۈرنى ئالماشتۇرۇپ يانچۇقچىلىققا سالىدىغان قاسىم بار بولۇپ ، ياقۇپ دىلشاتنى قاسىمغا خۇپىيانە سېتىۋەتتى ـ دە ، پۇلنى ئېلىپ ، دىلشاتنى قالدۇرۇپ غايىب بولدى .

ئوتتۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان قاسىم خالىقتىن قېلىشمايتتى . بالىلارنى كۈندە دېگۈدەك ئۇچ ـ تۆتتىن كوچىغا چىقىراتتى . ئۇلارمۇ قول تېلېفون ، پۇل قاتارلىق نەرسىلەرنى ئوغرىلاپ جان بېقىش كويىدا قاسىمغا بېرەتتى . يوشۇرۇنۇۋېلىش ، قېچىپ كېتىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى . ھەممىلا يەردە كىچىك بالىلارنى پايلاپ يۈرىدىغان پايلاقچىلار تىمىسقىلاپ يۈرەتتى . دىلشات يىگىرمىدەك كىچىك بالا قاتارغا قوشۇۋېتىلدى .

ـــ ھەي شۇمتەك ، بۇ يەردىن قۇتۇلمەن دەيدىكەنسەن ، كۆپرەك يانچۇق كولا ، قاچىمەن دەپ خام خىيال قىلما !ـــ قاسىم قوپاللىق بىلەن دىلشاتقا توۋلىدى .

دىلشات باشقا تەكتۇشلىرى بىلەن بىرلىكتە يۈەنجۇدىكى ياتاقتىن چىقىپ جۇشەن ، چۇيخې ، جىكشاڭ ، جياشياڭ ، شەنتەي ، جۇچىڭ قاتارلىق ناھىيە ـ شەھەرلەردە يانچۇقچىلىق قىلىشقا باشلىدى . ھەر بىر پورتمال ، ھەربىر قول تېلېفون ھەم پۇللارنى

ئوغرىلىغاندىن كېيىن دىلشاتنىڭ يۈرىكى گۈپۈلدەيتتى . ھەمدە مال ئىگىلىرىگە ئىچى ئاغرىپ يۈرىكىمۇ ئېچىشاتتى . دىلشاتنىڭ يەتتە ئايلىق ھاياتى قاسىمغا يانچۇقچىلىق قىلىپ پۇل تېپىپ بېرىش بىلەن ئۆتتى .

ـــ ئاكا مەن شۇنچە ۋاقىت ئىشلىدىم ، مېنى يولغا سېلىۋېتىڭ ، دادامنى كۆرگۈم كېلىپ كەتتى...

ـــ نېمە دەيسەن ؟ ! مەن سېنى سېتىۋالغان ، تېخى ئالغان پۇلۇم توشمىدى ، خاتىرجەم پۇل تېپىۋەرگىن ، داداڭنى سېغىنغان بولساڭ مەن سېنىڭ داداڭ ،ـــ دېدى قاسىم قوپاللىق بىلەن .

پايتەختتىكى سەرسانلىق

دىلشات ھەر كۈندىكىگە ئوخشاش يۈەنجۇدا يانچۇقچىلىق قىلىۋاتاتتى . تۇيۇقسىز ئامبۇردەك بىر قول دىلشاتنى كاپلا قىلىپ تۇتۇۋالدى . دىلشات قورقۇمسىراپ قارىدى . ئالدىدا بىر ئۇيغۇر يىگىت تۇراتتى .

ـــ ھۇ شۇمتەك ، ئاخىر سېنى تۇتتۇم ، ئاكاڭ قارىغايغا ئالىيسەنغۇ ، مەن ساقچى ، كۆردۈڭمۇ ؟ !ـــ دېدى يىگىت قولىدىكى كىنىشكىنى كۆرسىتىپ . دىلشات ساقچى بەلگىسىنى كۆرۈپ قورقتى ۋە خۇشاللاندى .

ـــ ئاكا ، مەن بارلىق جىنايىتىمنى تاپشۇراي ، مېنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ ، مەن يانچۇقچىلىقنى ئۆزۈم خالاپ قىلمىدىم ، ـــ يىغلىدى دىلشات .

ـــ مەن بىلەن ماڭ ، ناتونۇش يىگىت دىلشاتنى باشلاپ پويىز ئىستانسىسىغا ماڭدى . دىلشاتنىڭ كۆڭلىدە ئاتا ـ ئانىسى بىلەن جەم بولۇشتىن ئىبارەت شادلىق ئەۋج ئېلىپ ، چىرايىدا

جىلۇنلىنىپ تۇراتتى .

دىلشات «ساقچى» دەۋالغان تاغىسىنىڭ ھىمايىسىدە بېيجىڭ شەھىرىگە كەلدى . بۇ گۈزەل پايتەختتىنى كۆرگەن دىلشات خۇشاللىققا چۆمدى .

ئەسلىدە دىلشاتنى تۇتۇۋالغىنى ساقچى بولماستىن ، بەلكىم XXX چىقىپ يانچۇقچىلىق قىلىدىغان مۇرات ئىسىملىك يانچۇقچى ئىدى . مۇراتنىڭ بېيجىڭ شەھىرىنىڭ شىلۇپۇ دېگەن يېرىدە بىرقانچە ئادەملىرى بار ئىدى .

ـــ ھەي ، شۇمتەك يانچۇقچىلىق ھۇنىرىڭنى ياخشى ئىشقا سېلىپ پۇلنى جىق تاپساڭ ، ساڭا ئاش ـ تاماق جايىدا ، بولمىسا كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسىتىمەن ،ـــ دېدى مۇرات .

ـــ سىز ساقچى ئەمەسمۇ ؟ـــ ھەيران قالغان دىلشات ئەتراپقا قارىدى . ياتاقتا تۇرغان ئىككى بالا كۈلدى .

ـــ ساڭا شۇنداق دېمىسەم ، مەن بىلەن شۇنچە يىراقتىن كېلەمتىڭ . ھا... ھا...ـــ مۇراتمۇ كۈلدى . مۇراتنىڭ ئۆزىمۇ ، كىنىشكىسىمۇ يالغاندى .

دىلشات مۇراتنىڭ سېپىگە قوشۇلۇپ پايتەخت كوچىلىرىدا سەرسانلىق ھاياتىنى باشلىدى .

دىلشات ، بېيجىڭنىڭ شىلىخى ، شىجاكۇ ، مۇشۇۋەر قاتارلىق جايلىرىدا يانچۇقچىلىق قىلدى . مۇراتقا نۇرغۇن قول تېلېفون ، پۇل ئوغرىلاپ بەردى .

تىەنئەنمېنىدە تۇتۇلۇش

بىر كۈنى دىلشات ئادەتتىكى كۈندىكىگە ئوخشاش شىلىخىدا يانچۇقچىلىق قىلىۋاتاتتى . تۇيۇقسىز يەنە بىر قول دىلشاتنى

تۇتۇۋالدى .

دىلشاتنىڭ ئالدىدا ئېگىز بىر خەنزۇ تۇراتتى . خەنزۇ ئەر بېلىدىكى بەلبېغىنى كۆرسىتىپ خەنزۇچە «مەن ساقچى» دېدى . دىلشات غال ـ غال تىترەيتتى . ئەسلىدە بۇ خەنزۇ ئەرمۇ يانچۇقچى بولۇپ ئۆسمۇر بالىلارنى يانچۇقچىلىققا سالاتتى . ئىسمى جاڭ زا بولۇپ شېرىكى ئەرلۇڭ بىلەن شەرقىي شىمالدىن بېيجىڭغا كەلگەنىدى .

دىلشات ياتاقتا كەلگەندىن كېيىن جاڭ زا بىلەن ئەرلۇڭنىڭ ساقچى ئەمەسلىكىنى بىلدى ، دىلشات بىلەن تەقدىرداش يەنە بىر ئۇيغۇر بالىمۇ ياتاقتا تۇراتتى .

ـــ سەن بۇلاردىن قورقمىساڭمۇ بولىدۇ ، ئۇلار بىزنى ئۇرمايدۇ ، پۇلنى خەجلەشكە يەتكۈچە بېرىدۇ ، بۇلارغا ئىشلىسەڭ ياخشى كۇن كۆرىمىز ،ـــ دېدى ئۇيغۇر بالا .

ـــ قېچىپ كەتسەك بولمامدۇ ، ئاداش ؟ـــ دېدى دىلشات .

ـــ قېچىپ كېتەلمەيمىز ، بىزنى كىچىك بالا دەپ پويىزغا چىقارمايدۇ ، قېچىپ ماڭساڭ ۋوگزالدا تۇتۇلۇپ قالىمىز ، قاچساق كۇنىمىز تەس ،ـــ دېدى ناتونۇش بالا .

دىلشات ناتونۇش بالا بىلەن ئىككى خەنزۇنىڭ نازارىتىدە پايتەختتىكى تېەنئەنمېن مەيدانى ھەم ئۇنىڭ ئەتراپىدا يانچۇقچىلىق قىلىشقا باشلىدى . ھەيۋەتلىك تېەنئەنمېن مەيدانى دىلشاتنى ئۆزىگە رام قىلىۋالغانىدى ، ئاردىدىن بەش ئايدەك ۋاقىت ئۆتتى ، ھەر كۇنى نۇرغۇن قول تېلېفون ، ھەمیان دىلشاتنىڭ قولىغا كىرەتتى ـ دە ، ئوغرىلاپلا جاڭ زا بىلەن ئەرلۇڭغا بېرەتتى .

2004 ـ يىل 9 ـ ئاينىڭ ئاخىرى دىلشات كۇندىكىگە ئوخشاش تېەنئەنمېندە يانچۇقچىلىق قىلىشقا باشلىدى . ئۇ ئوتتۇرا ياش بىر ئايالنىڭ سومكىسىنىڭ سىيرتمىسىنى قايرىپ ئېچىپ بىر ھەمیاننى

ئالدى ـ دە ، يانغا بېرىپ ئاختۇردى . ئىچىدىن 2004 سوم نەق پۇل چىقتى . دىلشات 1000 سومنى يانچۇقىغا سېلىپ قالغان پۇلنى ھەمىيان بىلەن جاكۇزاغا بەردى ـ دە ، يەنە يانچۇقچىلىق قىلىش ئۈچۈن كىشىلەر توپىغا كىرىپ كەتتى . تۈيۇقسىز بىر قول كاپىلا قىلىپ دىلشاتنى تۇتۇۋالدى . بۇ قېتىم دىلشات ساقچىغا ئۇچرىغانىدى . دىلشات بېيجىڭ شەھەرلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن يىغۇۋېلىنىدى ھەمدە خەلق ئىشلار تارماقلىرىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلىپ ئۇرۇمچىگە قايتۇرۇپ كېلىنىدى .

2004 ـ يىل 10 ـ ئاينىڭ ئىككىنچى كۈنى دىلشات ئايرىلغىنىغا ئۇزۇن بولغان يۈرتى XXX ناھىيىسىگە يەتكۈزۈلۈپ ، دادىسى شېرىپئاخۇن بىلەن جەم قىلىنىدى .

خاتىمە

شېرىپئاخۇن ئوغلى يوقىلىپ كەتكەندىن كېيىن ، ئوغلىنى ئىزدەپ نۇرغۇن جەبىر ـ جاپالارنى تارتتى . ئوغلىنى تاپالماي دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ ھېچكىمگە دېمىدى . قانۇن ساۋادى ئاجىز بۇ سادىدا دېھقان بالىسىنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىنى مەلۇممۇ قىلمىغانىدى ، چۈنكى دادا ئوغلىنىڭ كىم تەرىپىدىن ، نەگە كەتكەنلىكىنى بىلمەيتتى .

XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى دىلشات قايتىپ كەلگەندىن كېيىن خالىق ، قۇددۇسلار ئۇستىدە دىلو ئېچىپ دەرھال تەكشۈرۈشكە كىرىشتى .

دۆلەت نۇرغۇن خىراجەت چىقىرىپ ، كۆچ ئاجرىتىپ نۇرغۇن بالىلارنى قۇتقۇزۇۋالغان ھەمدە قۇتقۇزۇۋاتقان بولسىمۇ ، دىلشاتنىڭ تەقدىرىگە ئوخشاش قىسمەتكە دۇچار بولغان نۇرغۇن ياش ـ

ئۆسمۇرلەر ئىچكىرى ئۆلكىلەردە تەمتىرەپ جىنايەت يولىغا ماڭماقتا .

بىز ئىشىنىمىزكى ، قانۇننى كۆزگە ئىلماي ، ياش - ئۆسمۇرلەرنى ئازدۇرۇپ جىنايەت يولىغا مېڭىۋاتقان كىشىلەر ھامان قانۇننىڭ ئېغىر جازاسىدىن قۇتۇلالمايدۇ . ئالدانغان ، سەرسانلىقتا يۈرگەن بالىلارنى قۇتۇلدۇرۇش ھۆكۈمەتنىڭ مەجبۇرىيىتى بولۇپلا قالماستىن ، بەلكى پۈتكۈل جەمئىيەتتىكى ھەر بىر كىشىنىڭ مۇقەددەس بۇرچى .

دوستلار ، ئادەم بېشىدىكىلىرىگە قىلچە ئورۇن ۋە پۇرسەت قالدۇرماي ، ئۇلارغا قاتتىق زەربە بېرەيلى ، بالىلار سەرسان بولمىسۇن ، ئۇلارنى ھەممىمىز بىرلىكتە قۇتۇلدۇرايلى !

تاغدا تۆكۈلگەن كۆز ياشلار

جەمئىيىتىمىزدە تېتىك ، شوخ ، چېچەن ، كەسكىن مىجەزلىك ھەقىقىي يىگىتلىرىمىز ئىنتايىن كۆپ . ئۇلار ئاددىي ئورۇنلىرىدىمۇ ھايات ئىنى قەدىرلەپ ، باشقىلارنىڭ نېسىۋىسىگە چاڭ سالماي ، ھەقىقىي يىگىتلىك ، ئوغۇل بالىلىق خاراكتېرىنى نامايان قىلىپ ياشاۋاتىدۇ .

لېكىن ، سىز ، بىز ، ئۇ ياشاۋاتقان بۇ جەمئىيەتتىن ئىبارەت بۇ چوڭ ئائىلىدە نەمەت ، رەقىپ ، ھېلىمەڭ ئۆزىنىڭ بىردەملىك كۆڭۈل خۇشى ئۈچۈن ئابۇت قىلىپ ، باشقىلارنىڭ رىسقىغا چاڭ سالىدىغان ، پاكلىق ، بىغۇبارلىقىنى بۇلغاپ كېلىۋاتقان كىشىلىرىمىزمۇ ئازىمىزدا ئاز ئەمەس .

دوستۇم ، ئادىمىيلىك ـــ ئۇ بىر ھېكمەت ، ئادىمىيلىك ـــ ئۇ بىر ھىممەت ، قىز ـ ئاياللىرىمىز كەلگۈسى ئەۋلادىمىزنىڭ ئانىلىرى ، ئۇلار بىھۇدە ياش تۆكمىسۇن ...

توختىخاننىڭ ئازابلىق كۆز يېشى

توختىخان ئەمدىلا ئون توققۇز ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ئېغىر ـ بېسىق ، تۇز مىجەز ، كېلىشكەن قىز ئىدى . ئۇ مەھەللىدىكى يىگىتلەرنىڭ ئالدى سانىلىدىغان ئادىل بىلەن توي قىلدى . ئادىل بىلەن توختىخان «ئالتۇن ئۈزۈككە ياقۇت كۆز»

قۇيۇلغاندەك ماسلىشىپ كەتتى . كەسكىن مىجەز ، تېتىك ، شوخ ئادىلنى توختىخان ھەقىقەتەن ياخشى كۆرەتتى . ئادىلمۇ بۇ چىرايلىق گۈلنى ئەتىۋارلايتتى ، بىر يەرلەرگە كەتكەندە بولسا توختىخاننى ئاتلا ئانىسىنىڭ ئۆيىگە ئەكېلىپ قويىاتتى ـ دە ، XXX ناھىيە بازىرىدىن يېاكى XXX شەھىرىدىن كېلىپلا توختىخاننى ئۆز ئۆيىگە ئېلىپ كېتەتتى .

قىش كىرگەندىن بېرى بۇ تاغلىق كەنتتە تارىختىن بېرى ئاز كۆرۈلىدىغان قار يېغىپ ، پۈتۈن كەنت تەۋەسى ئاق لىباس كىيىپ ، ئېگىز تاغلار ئاپئاق قېلىن يېپىنچىلىرىنى يېپىنغانىدى .

ــ خوتۇن ، مەن دوستلىرىم بىلەن باش تەرەپكە تاش كولىغىلى چىقايمىكىن دەيمەن ، ــ دېدى ئادىل بىر كۈنى مەش تۈۋىدە ئولتۇرۇپ .

ــ سوغۇق تۇرسا ، قار توختىغاندا چىقسىڭىز بولمامدۇ ، ــ دېدى توختىخان .

ــ مەيلى باشقىلار نېمە بولسا مەنمۇ شۇنى كۆرەرمەن ، ھەمشىرىكلىرىمنى ناۋۇمىدتە قويسام بولماس ، ھەممىسى تەييار بولدى ... ــ ئادىل تاش كولىغىلى ماڭدى . ئۇ ھەر قېتىمقى ئادىتىگە ئوخشاش بۇ قېتىممۇ توختىخاننى قېينانىسىغا تاپشۇردى .

ــ تۆت ـ بەش كۈنلەردىن كېيىن كېلەرمەن ، ئۆزۈڭنى ئاسرا ، خوش ...

توختىخان ئانىسىغا يارەملىشىپ ئۆيىدە قالدى ، ئاردىدىن تۆت كۈنچە ۋاقىت ئۆتتى .

2008 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى توختىخانىڭ ئانىسى :

ــ قىزىم بايىاتىن قېينىناڭنى ئۇچراتتىم ، ئادىلجانمۇ كەلگۈدەك ، ئۆيگە بېرىپ ئوت قالاپ ، ئۆينى ئىسسىتىپ تاماق تەييار قىلىپ قويۇپ ، بۇرۇنراق قايتىپ كەلسەڭ بولارمىكىن ، تاغدىن

چۈشسە ئادىلجان توكۈپ كېلەر ... ــ دېدى .

توختىخان چۈشتىن كېيىن تاغ يولىنى بويلاپ بىرەمدىلا ئۆز ئۆيىگە باردى ـ دە ، ئۆيلەرنى ئىسسىتىپ ، سېرىپ ـ سۈپۈرۈپ ، تاماقمۇ تەييارلىق قىلدى ، سائەت بەشلەر بولدى . ئادىل كەلمىگەچكە ئانسىنىڭ ئۆيىگە قايتىش ئۈچۈن ئۈدۈللاپ تاغ قاپتىلىدىن ئۆتۈپ شورلاق بىلەن چوڭ يولغا چىقتى .

ھاۋا قاتتىق سوغۇق بولغانلىقتىن سىرتتا بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى . توختىخان پەس ئاۋازدا ناخشا ئېيتىپ جىغانلىق ئارىسىدىن ئۆتتى . جىغانلىقنىڭ نېرىسىدا نەمەت بىلەن رەقىپ توختىخاننى كۆردى .

ــ ھەي رەقىپ ، توختىخاننىڭ ئېرى ھازىر تاش كولىغىلى چىقىپ كېتىكلىك ، يۈرە بېرىپ كۆكۈل ئاچايلى ...

ــ ئۇنداق قىلمايلى ، نەمەت ، ئادىل بىلەن بىز يېقىن قوشنا ، ئاغىنە تۇرساق ...

ــ كىم ئادىلنى بىز بىلەن تەڭ دەمەتلىك تۇرۇپ بالدۇر توي قىلىسۇن دەپتۇ ، مەھەللىدىكى قىزلارنىڭ ئىچىدە چىرايلىقىنى ئېلىۋالغىنىنى ئۇنىڭ ، يۈرە ؟ ... ــ دېدى نەمەت چېقىر كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ .

ــ توختىخان نەگە ؟ توختاڭا ، كۆكۈل ئاچايلى ...

ــ نېمە دېگىنىڭىز بۇ .

ــ ماۋۇ توختىخان ئەجەب توختىمايدۇغۇ ...

ــ مانا مەن توختىتىمەن ... نەمەت توختىخاننىڭ قولىنى تۇتتى .

ــ نېمە قىلغىنىڭىز بۇ ... مېنىڭ ئېرىم بار ... قولۇمنى تۇتماڭ ...

توختىخان نەمەتنىڭ قولىنى سىلكىۋېتىپ قاچتى .

ئامبۇردەك قوللار توختىغانىنى تۇتۇۋالدى .

ـــ مېنى قويۇۋېتىش ، ئادەم بارمۇ ؟ ! ...

بىردەمدە توختىغانىنىڭ ئۇنى ئۆچتى ، چۈنكى رەقىپ توختىغانىنىڭ ياغلىقىنى ئېلىپ توختىغانىنىڭ ئېغىزىغا تىقتى .

كۆپكۆندۈزدە ئۇشتۇمتۇت يۈز بەرگەن بۇ كېلىشمەسلىكتىن قورقۇپ كەتكەن توختىخان تېپىرلايتتى ، تېپەتتى ...

ـــ رەقىپ سەن پۇتىدىن تۇت ، مەن كاللىسىدىن تۇتاي ، ئاۋۇ ئادەم ئولتۇرمايدىغان ئۆيگە ئەكىرەيلى ...

نەمەت بىلەن رەقىپ توختىغانىنى ئىككى تەرەپتىن كۆتۈرۈپلا يول يېنىدىكى ئۆيگە ئېلىپ كىردى ـ دە ، ئىشىكنى ئېتىۋېتىپ توختىغانىنى كىگىز سېلىنغان سوپا ئۈستىگە تاشلىدى ...

ھەش ـ پەش دېگۈچە توختىغانىنىڭ كىيىملىرى يېرتىپ سالدۇرۇلدى .

ـــ مەن خۇش بولاي ، سىلەر ئېرىمنىڭ قوشنىلىرى ھەم دوستلىرىغۇ . ماڭا ئىچىڭلار ئاغرىسۇن ، ئۇنداق قىلماڭلار ... مەن سىلەرگە نېمە يامانلىق قىلدىم ، ـــ مەن ئۆتۈنەي ... رەقىپ ، ئۇنداق قىلما ، ئېرىمنىڭ يۈزىنى قىل ...

ھەش ـ پەش دېگۈچە رەقىپ ئىشنى تۈگەتتى ...

ـــ ئەمدى سەن كەل ... ـــ دېدى رەقىپ .

ـــ نەمەت ، ئۆتۈنەي سەن ئادىلنىڭ دوستىغۇ ، مېنىڭ يۈزۈمنى قىلمىساڭ ، ئادىلنىڭ يۈزىنى قىل ، مېنىڭ ئېرىم بار تۇرسا ...

نەمەتمۇ ئىشنى تۈگەتتى ...

توختىغانىنىڭ يىغىسى ئۆينى بىر ئالدى .

ـــ قانجۇق ، مېنىڭ گېپىمنى تاتلاپتۇ ...

ـــ مېنىڭكىنىمۇ تاتلاپتۇ ...

ـــ بۇ ئىشنى بىرىگە دېسەڭ كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسىتىمىز ، ھېچكىمگە دېمەيمەن دەپ قەسەم قىلساڭ ، بۇ ئۆيدىن چىقىسەن ، بولمىسا ...

بۇلاردىن ئاسان قۇتۇلۇشقا كۆزى يەتمىگەن توختىخان بەدەنلىرىنىڭ ئاغرىغانلىقىغا قارىماي كىيىمىنى كىيدى .

ـــ مەن ھېچكىمگە دېمەيمەن ... ـــ دېيىلدى ئارانلا .

ـــ كىيىملىرىڭنىڭ ھەممىسىنى كەي ، بىرەر نەرسەڭ قالمىسۇن ...

ـــ نېمە يىغلايسەن ؟ تولا يىغلاپ بىشىمىزنى ئاغرىتىۋەتتىڭ ، يېشىڭنى تولۇق سۈرتۈۋېتىپ ئاندىن چىقىپ كەت ! بولمىسا... ـــ دېدى نەمەت بىلەن رەقىپ ھەيۋە قىلىپ .

توختىخان ئاستا ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، يەردىكى ياغلىقنى ئېلىپ بېشىغا ئوراپ ئۆيدىن چىقتى .

ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل تاغ يوللىرىدا توختىخان خۇددى ساراڭلاردەك دەلدەڭشىپ ماڭاتتى . ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى بىر خىل غەزەپ ـ نەپرەت ئىسكەنجىسىگە ئېلىۋالدى . توختىخاننىڭ چىشلىرى غۇچۇرلايتتى ، سوغۇقتىن غال ـ غال تىترەپ ئاران دېگەندە ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كىرىۋالدى . چاچلىرى چۈۋۈق ، كىيىملىرىنىڭ ھەممىسى قار ، توپا ئارىلاش لايغا مىلەنگەن توختىخاننى كۆرگەن ئانا قورقۇپ كەتتى .

ـــ قىزىم ، نېمە بولدۇڭ ؟ . . قىزىم ، مېنى تونۇدۇڭمۇ ؟ ...

ـــ ئانا ، جېنىم ئانا ، مەن خورلاندىم ، نەمەت بىلەن رەقىپ مېنى تۇتۇۋېلىپ ... ـ توختىخان ھۆر ـ ھۆر يىغلايتتى .

ئانىسىنىڭ بېشىدىن بىر چىلەك سوغۇق سۇ قۇيۇلغاندەك بولۇپ كەتتى .

ـــ قانداق قىلىمىز ؟ ـــ دېدى ئانا .

ـــ دەرھال ساقچىغا مەلۇم قىلىڭ ...

ـــ ئەل ـ جامائەت ئاڭلىسا سەت ئەمەسمۇ؟ ئېرىڭ ئاڭلىسىچۇ؟ ...

ـــ مەيلى، مەن ھەممىگە چىدايمەن، ئەل ـ جامائەت نېمە دېسە مەيلى ئانا، مېنى ئۇلار شۇنداق بوزەك ئەتسە بولامدۇ، ئانا؟

ـــ ماقۇل قىزىم ... ماقۇل، دەرھال تېلېفون قىلاي، ئوبدان قىزىم ...

توختىخان ئانىسىنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ بىر ھازا يىغلىۋالدى. ئانا قولىغا تېلېفوننى ئالدى ...

XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى جىنايى ئىشلار رازۋېدكا چوڭ ئەترىتىدىكى كادىرلار دىلو مەلۇماتىنى تاپشۇرۇۋېلىپ ئارىلىق يىراق بولغاچقا تاڭ سەھەردىلا، نەق مەيدانغا كەلدى ـ دە، تەكشۈرۈشنى باشلىۋەتتى. جىنايەت گۇماندارى نەمەت بىلەن رەقىپ 2008 ـ يىل 2 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى نۆۋەتلىشىپ باسقۇنچىلىق قىلىش جىنايەت گۇمانى بىلەن جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلدى.

تۇختىخاننىڭ ئېرى ئادىل تاش كولىغان يەردىن كەلدى، ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقان ئادىلنىڭ چىرايىدا قان دىدارى قالمىدى.

ـــ ئىسىت ... ئىسىت، مەن قانداق قىلىمەن، ئەمدى قايسى يۈزۈم بىلەن خوتۇنۇمنى ساقلايمەن ... ئۇلار مېنىڭ دوستلىرىم ئىدىغۇ— ... ئادىل ئىككى قولىدا يۈزىنى قاماللاپ بۇلدۇقلاپ يىغلىماقتا ئىدى.

جىنايەت گۇمانداراللىرى نەمەت بىلەن رەقىپ 2008 ـ يىل 2ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى XXX ناھىيىلىك خەلق تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ تەستىقلىشى بىلەن قولغا ئېلىنىپ، ئۆز قىلمىشىنىڭ ھەقلىق جازاسىنى تارتتى، قانۇن بىلەن ئوينىشىپ، ئەدەپ ـ ئەخلاقنى بىلمەي، ھايۋانىي نەپسىگە ئەگەشكەن بۇ ئىككى ھايۋاننىڭ

قىلمىشى پۈتكۈل يۇرت خەلقنىڭ غەزەپ - نەپرىتىنى قوزغىدى ، ھەممە كىشى ئۇلاردىن يىرگىنىپ ، تۈكۈرۈشتى .

بوزەك قىلىنغان ئاجىزە

سارەم ئەمدىلا يىگىرمە ئىككى ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان چوكان بولۇپ ، XXX ناھىيىسىنىڭ XXX يېزىسىدىن ئىدى . ئىشچان ، ياۋاش ، چىرايلىق گەۋدىل قامەت نەسىپ بولغىنى بىلەن ئۇنىڭغا بەخت نەسىپ بولمىدى . سارەم ئون ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغاندا ئانىسى ئۆلۈپ كەتىپ دادىسى بىلەن قالدى . دادىسىمۇ ئۇزۇن ئۆتمەي توي قىلىپ يەنە بىر بالىلىق بولدى . سارەمنىڭ ئانىسى گەرچە ئۆگەي بولسىمۇ ، ياشتا چوڭىيىپ قالغان بۇ قىزنى ئۆگەيلىمەيتتى . لېكىن ، سارەم ئۆينىڭ بارلىق ئىشلىرىنى قىلاتتى . تاغقا قوي ئېلىپ چىقىپ بېقىش ، ئۇزۇم قۇرۇتۇش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلاتتى .

بارا - بارا رەسىدە بولۇشقا باشلىغان سارەمگە ئەلچىلەر كىرىشكە باشلىدى .

سارەم تاغنىڭ ئۇستۈنكى كەنتىدىكى بىر بالا بىلەن توي قىلدى . سارەمنىڭ ئېرى كۆرۈنۈشتە ياۋاش بولغىنى بىلەن مۇڭگۈزى ئىچىدە ئىدى . سارەم توي قىلغاندىن كېيىن ئوتۇن كەسىپ ئېغىر ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئات - ئېشەك ئورنىدا ئىشلىدى .

سوغۇق كۈنلەرنىڭ بىرىدە تاغدا سارەمنىڭ ھوشىدىن كەتكىنى بىلەن سارەمنىڭ تەقدىرىدە ئۆزگىرىش بولدى .

— سارەم ، ئۆپكە تۇبېركۇلىيۇز كېسىلى بولۇپ قاپتۇ ، — دوختۇرنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان دادىنىڭ قىزىغا ئىچى ئاغرىدى . بۇ ياخشى ، قۇۋۋەتلىك يېمەكلىكلەرنى يېيەلمەي ، يالاڭ كېيىنىپ ،

جاپالىق ئىشلەپ ، توختىماي سوغۇق سۇدا كىر ـ قات يۇيۇپ تاپقان كېسەل ئىدى . قىزىنىڭ بۇنداق كېسەل بولۇپ قېلىشىنى دادىسى ئەسلا ئويلاپ باقمىغانىدى .

ـــ مەن سارەمدىن ئاجرىشىپ كېتىمەن ، قانداق داۋالاپ بولسىمەن ئۇنى ، مەن ساق قىز ئالىمەن ... قىزلىرىنى ئېلىپ كەتسىلە ...

كۈيئوغۇلنىڭ بۇ ئاھانىتى دادىغا ھار كەلدى ، لېكىن قىزىغا قاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى .

ـــ مەن داۋالىتاي ، ساقايغاندا ... ـــ دېدى دادا يېلىنىپ .

ـــ بولمايدۇ ، مەن يۇقتۇرۇۋالسام قانداق قىلىمەن ، ـــ دېدى كۈيئوغۇل .

سارەم ئېرىدىن بۇنداق گەپ ئاڭلاشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى .

ـــ دادا ، مەن مەڭگۈ ئەرگە تەگمەيمەن ، دوختۇر ماڭا ئەمدى توي قىلسىڭىز بولمايدۇ دېدى ، بولدى يالۋۇرماڭ ...

سارەم ئاجرىشىپ كەتتى ...

شۇنىڭدىن بىرى سارەم ئائىلىسىنىڭ تۇگىمەس ئىشلىرىنى قىلىشقا باشلىدى .

ـــ قىزىم ، بولدى ئىش قىلماڭ ، ئارام ئېلىڭ ، ـــ دېدى ئۆگەي ئانىسى .

ـــ مەن خېلى ياخشىلىنىپ قالدىم ، ئەسرىمىسىڭىزمۇ بولىدۇ ، سىز ئارام ئالغاچ ئۆي ئىشىنى قىلىڭ ، مەن تاغقا چىقىپ ئۆتكەن ھەپتە يېيىپ قويغان ئۇزۇملەرنى تاسقاپ تاغارغا قاچىلاپ كىرەي ئاچا ـــ دېدى سارەم .

سارەمنىڭ كېسىلىگە ھۆكۈمەت ئىگە بولۇپ ، بىرقانچە ۋاقىت داۋالىغاندىن كېيىن ، دورا بېرىپ قايتۇرغانىدى .

2007 ـ يىل 11 ـ ئاينىڭ 19 ـ كۈنى سارەم غەلۋىرنى ئېلىپ بىرقانچە خالتا ھەم شىدىشاپ كۆتۈرۈپ تاغقا چىقتى ـ دە ، تاغدا ئۇزۇم تاسقاشقا باشلىدى .

تۆت خالتا ئۇزۇمنى چىپتىغا قاچىلاپ يەنە ئۇزۇم تاسقاشقا باشلىدى . يىراقتا قوي بېقىۋاتقان ھىلمىنىڭ كۆزى يالغۇز ئولتۇرۇپ ئۇزۇم تاسقاۋاتقان سارەمگە چۈشتى ـ دە ، يېنىغا كېلىپ قۇچاقلاپ تاغنىڭ چېتىدىكى بىر ئازگالغا سۆرەپ بېرىپ بېسىۋالدى .

ـــ ئادەم بارمۇ ؟ ... قۇنقۇزۇڭلار ...

ـــ ئۇندىق قىلماڭ ، مېنىڭ كېسىلىم بار ، يۈقۇپ قالىدۇ ... راست ...

ـــ يالغان سۆزلىمە ، ئايالار ھەر ئايدا كېسەل بولىدۇ ، كېسەل بولساڭمۇ مەيلى ...

ـــ قۇنقۇزۇڭلار ... مېنى قويۇۋەت ...

سارەم بىر قولىدا ھېلىمنىڭ ئېڭىكىنى قامالالىۋالدى .

ـــ ھۇ ، بۇزۇق ، بۇزۇق بولمىساڭ ئېرىڭ قويۇپ بېرەمتى ... ماڭا بىر قېتىم بەرگەنگە ئۆلەمتىڭ ... كېلە ...

ھېلىم سارەمنىڭ چېچىدىن تۇتۇپ ۋارقىراشقا باشلىدى .

ـــ مېنى ئۇرغۇدەك بولدۇڭمۇ ؟ مانا تاياق دېگەن ... سېنى ئۇرۇپ تۈرىدىغانغا ئېرىڭ يوق ، ئەجەب مېنى تېپىپ ، ئۇرۇپ كەتتىڭا ، مەن ئەدەپلەپ قويايي سېنى ...

ھېلىم سارەمنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىگە بىرقا نچە مۇشت ئۇردى ، سارەم ھوشىدىن كەتتى . بىر چاغدا سارەم كۆزىنى ئاچتى ، ھېلىمنىڭ تېخىچىلا ئۇستىدە ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ يەردىن بىر تاشنى ئالدى ـ دە ، ھېلىمغا قارىتىپ سالدى . بىراق ، تاش كىچىك ئىدى .

ـــ مېنى ئۇرغانغا تويغۇزىمەن سېنى .

هېلىم ئىككىنچى قېتىم سارەمگە چېقىلىشقا باشلىدى .

ــ ماڭا ئىككىنچى خوتۇن بولساڭ بولغۇدەك ، پەيزىڭ بارىكەن .

ــ مېنى قويۇۋەت ، قۇنقۇزۇڭلار ، ئادەم بارمۇ ... دادا ... سارەم ئەسەبىيلەشكەن هېلىمدىن قۇتۇلالمىدى .

ــ ئانا ، سارەم ئاچامنىڭ ياغلىقى ئاۋۇ دۆڭدە تۇرىدۇ ، ئىشتىنى ئاۋۇ يۇلغۇنغا ئېلىنىپ قاپتۇ ، ئاچامنىڭ يىغلىغان ، توۋلىغان ئاۋازى ئاۋۇ ئازگال تەرەپتىن ئاڭلىنىۋاتىدۇ ... ــ دېدى بىر كىچىك قىز ئانىسىغا ...

ــ سىز مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇرۇڭ قىزىم ... ــ دېدى ئانا ۋە تاغ باغرىدا كىچىك قىزىنى تۇرغۇزۇپ قويۇپ ، تاغدىن پەسكە سىيرىلدى .

يىراقتىن ئادەم كەلگەنلىكىنى كۆرگەن هېلىم ئىشتىنىنىمۇ كىيمەي قولىغا ئالدى ـ دە ، تۇمىقىنى ئېلىشقىمۇ ئۇلگۇرمەي ، يۇلغۇنلۇققا كىرىپ كەتتى ...

سارەم دەلدەڭشىپ كاتەكتىن چىقتى ، كۆينەكلىرىنىڭ ئالدى يىرتىلىپ كەتكەن ئىدى . ئانا شۇنچە جىق يەرنىڭ تىلغىنىپ كەتكەنلىكىنى ، 20 مېتىردەك يەرگىچە سارەمنى سۆرەپ ئېلىپ ماڭغان ئىزلارنى ، سارەمنىڭ ئاياغ ، ئىشتان ، لىپتىك ، جىلىتكە ، ياغلىقلىرىنىڭ ئۇ يەر ـ بۇ يەرلەردە توپا ئارىسىغا كۆمۈلۈپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئىشىنىڭ چاتاقلىقىنى هېس قىلدى ـ دە ، قىزىنى سارەمنىڭ دادىسىنى چاقىرىشقا بۇيرۇپ ، سارەمنى يۆلىدى .

ــ ئاچا ... جېنىم ئاچا... مەن نېمىشقا ئايال كىشى بولۇپ يارىلىپ قالغانمەن ، مەن نېمانچە شور پېشانە ... ئاچا ... مېنى قۇنقۇزۇۋېلىڭ ، ـ سارەم ئېسىنى يوقاتقاندى .

ــ قىزىم ، جېنىم قىزىم ، مەن سىزنىڭ قوشنىڭىز ...

توۋلىغان ئاۋازىڭىزنى بايا ئاڭلىغان ، مەن تېخى ئۇكىلىرى بىلەن تاغدا توۋلاپ ئويناۋاتقان ئوخشايدۇ دەپتىمەن ... جېنىم قىزىم ... بىچارە قوشنام ، - ئايال سارەمنى يۆلەپ ، كىيىملىرىنى كىيگۈزۈشكە باشلىدى ، سارەمنىڭ ئېغىز - بۇرنى ، پۇتلىرىدىن ئاققان قانغا قاراپ كۆزلىرىدىن مۆلدۈردەك ياش تۆكتى ، قانلارنى ياغلىق بىلەن سۈرتتى - دە ، يۆلەپ تۇز يولغا ئېلىپ چىقتى ، سارەمنىڭ دادىسى موتسىكلىت بىلەن چىققان بولۇپ ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا ئۇچرىدى .

— سارەمخان بالام ...

— ساقچىخانىغا مەن مەلۇم قىلاي ... بولدى سىز قىزىڭىزدىن گەپ سورىماي دوختۇرخانىغا ئەكىرىڭ ، بىچارە قىز ... — دېدى ئايال سارەمنى دادىسىنىڭ كەينىگە مىنگۈزۈپ قويغاچ .

— چىڭ تۇتۇڭ قىزىم ، بولدى گۇناھ سىزدە ئەمەس ، ئۇ ئەبلەخنىڭ كىملىكىنى ماڭا دېمىسىڭىزمۇ مەيلى ، ساقچىلارغا دەرسىز ، چىڭ تۇتۇڭ ، مەندىن خىجىل بولماڭ ، دوختۇرخانىغا بارايلى ، مەندىن باشقا سىزنىڭ نېمىڭىز بار ، قىزىم . ئاپئاق قىزىم ، مەن سىزنى قوغدىيالمىغان بولسام قانۇن قوغدايدۇ ، قىزىم ...

بىچارە دادا كۆز يېشى قىلغاچ قىزىنى موتسىكلىتىنىڭ كەينىگە مىندۈرۈپ ئۇدۇل دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى ، سارەم دوختۇرخانىدا بىرقانچە كۈن داۋالاندى .

جىنايەت گۇماندارى ھېلىم 2007 - يىل 12 - ئاينىڭ 7 - كۈنى جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىپ قويۇلۇپ 2007 - يىل 12- ئاينىڭ 17- كۈنى XXX ناھىيىلىك خەلق تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ تەستىقى بىلەن قانۇن بويىچە قولغا ئېلىنىدى .

ئاخىرقى سۆز

نەمەت ، رەقىپ ، ھىلىملار بىردەملىك كۆڭۈل خۇشىنى دەپ ، باشقىلارنى ئاياغ ئاستى قىلىپ ، ئاخىر ئۆزىنى خاراب ئەتتى . ئۇلار گەرچە پۇشايمان قىلغان بولسىمۇ ، لېكىن ئاللىقاچان كېچىكتى ، بەلكىم ئۇلارنىڭمۇ ھەدە ، سىڭىللىرى باردۇ . ئۇلار قىز ـ ئاياللارنى ، ئانىلىرىنى قانداق قەدىرلەشنى بىلمىشى كېرەك ئىدى . ئۇلار مۇشۇنچىلىك ئەقەللىي ئىنسانىي قائىدىنىمۇ بىلمىگىنى ئۈچۈن ، يىرتقۇچ ھايۋاننىڭ قىلىقىنى قىلىپ ، ئاخىر تۇرمىگە يول ئالدى . ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بۇ قىلمىشى ئۈچۈن ئېغىر بەدەل تۆلەيدۇ . خەلقىمىز بۇ خىل ھايۋانىي قىلمىشتىن قاتتىق يىرگىنىدۇ . قانۇن ئۇلارنىڭ زوراۋانلىقى ۋە ھەيۋىسىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىدۇ .

بىز 21 ـ ئەسىردە ، مەدەنىيەتلىك بىر جەمئىيەتتە ياشاۋاتىمىز ، ئائىلە ، جەمئىيەت ، تۇرمۇش ، نىكاھ جەھەتتە ئېسىل ئەخلاق ۋە ئەدەپ ـ قائىدىلىرىمىز ، ئېنىق قانۇن ـ نىزاملىرىمىز بار . يۇقىرىقىدەك ۋىجدانسىزلىق ، ياۋايىلىق ، ۋەھشىيلىك جەمئىيىتىمىزگە ئەسلا ماس كەلمەيدۇ . خەلقىمىز بۇنداق قىلمىشلاردىن يىرگىنىدۇ .

ھەممەيلەن بۇ ئىككى دىلودىن ساۋاق ئالايلى ، نەپسىڭىزنى ئەقىل بىلەن تىزگىنلىيەلمىسىڭىز ، ئۇ ئۆزىگىمۇ ، ئۆزىڭىزگىمۇ بالا ـ قازا ئېلىپ كېلىدۇ . تىنچ ـ ئامان ، بەختىيار بولاي دەيدىكەنسىز ، باشقىلارنىڭ ئامانلىقى ۋە بەختىگە چاڭ سالماڭ ، قىلمىشىڭىز ئەدەپ ـ ئەخلاق ۋە قانۇن چېگرىسىدىن چىقىپ كەتمىسۇن .

بالدۇر توزۇغان غۇنچە

ئىپپەت ، نومۇس قىز ـ ئاياللىرىمىز ئۇچۇن تولىمۇ مۇھىم . بۇ قىممەتلىك نەرسىلەرنىڭ بەزى مەلئۇنلار تەرىپىدىن چەيلەنگەنلىكىنى كۆرگىنىڭىزدە ، ئاڭلىغىنىڭىزدا غەزەپتىن ئۆرتىنىسىز . تۆۋەندىكى دېلونى ئوقۇغىنىڭىزدا قانداق ھېسسىياتقا كېلەرسىز ؟

باقىت (ئاتمىش بەش ياش) XXX ناھىيىسىنىڭ مەلۇم يېزىسىدا ئولتۇرۇشلۇق دېھقان ئىدى . ئۇ بىرقانچە يىلدىن بېرى تەنھا تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتاتتى . ئۇنىڭمۇ ئۆزىگە يارىشا سەۋەبى بار .

1995 ـ يىل ياز كۈنلىرىنىڭ بىرى ، باقىت ئايالىغا ناھىيە بازىرىدىن بىر ياغلىق سېتىۋېلىپ ئۆيىگە كەلدى . ئۇ ئىشىكنىڭ ئىچىدىن تاقاق تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قاقماقچى بولدىيۇ ، توختاپ قالدى . چۈنكى ، ئىشىك ئالدىدا يات ئەرنىڭ ئاياغ ئىزى تۇراتتى . ئۇ ئۆينىڭ كەينىگە ئۆتۈپ ئۆگزىگە چىقتى ۋە تۆڭلۈكتىن ئايالىنىڭ بىر ناتونۇش ئەر بىلەن چىرمىشىپ كەتكەنلىكىنى كۆردى ـ دە ، قۇيقا چېچى تىك تۇردى . ئۇ غەزەپ بىلەن ئىشىكنى تېپىپ ئېچىپ ئۆيگە كىردى ، ئەر قاچتى ، ئايال ئېرىگە يۈكۈندى .

ـــ قاچان باشلانغان ؟ ئۇ كىم ؟

ـــ ئۇزۇن بولمىدى ، ئىشلەمچىلىككە كەلگەنكەن ، ياخشى كۆرۈشۈپ قالدۇق ، ـــ ئايالىنىڭ ئۈيالماستىن قىلغان سۆزلىرى

باقىتقا ھار كەلدى ، بىراق ئۇ ئايالىنى ئىنتايىن ياخشى كۆرگەچكە ، ئۇنى كەچۈرگەنمۇ بولاتتى ، لېكىن ، ھەش - پەش دېگۈچە باقىتنىڭ ئايالىنىڭ ناشايان ئىشلىرى مەھەللىگە پۇر كەتتى . شۇڭا ، باقىت ئايالىدىن ئامالسىز ئاجرىشىپ كەتتى ، خوتۇنى ئاجرىشىپلا ھېلىقى ئەر بىلەن توي قىلدى . بۇ ئەلەمگە چىدىمىغان باقىت ئۇ ئەردىن ئۆچ ئېلىش ئۈچۈن ، ئۇنى پالىتا بىلەن ئۇرۇپ ئېغىر زەخمىلەندۈردى . شۇ سەۋەبتىن ئۇ XXX ناھىيىلىك خەلق سوت مەھكىمىسى تەرىپىدىن يەتتە يىللىق قاماق جازاسىغا ھۆكۈم قىلىندى . باقىتنىڭ تۇرمە ھاياتى 2001 - يىل 2 - ئايغا قەدەر داۋاملاشتى ...

2007 يىل 3 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئەتىگەندە باقىت ھويلىسىدا ئۇماچ ئىچىپ ئولتۇراتتى . تۇيۇقسىز ھويلىسىغا قوشنىسىنىڭ ئون بەش ياشلىق نېرۋىسى ئاجىز قىزى زەيتۇنە كىردى . باقىت قىزغا ئۇماچ ئۈسۈپ بەردى ، قىز ئۇماچنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن ، باقىت ئۇنى ئالداپ باسقۇنچىلىق قىلدى . تۇغۇلۇشىدىنلا مېيىپ زەيتۇنە بۇ ئىشلارنى قانداق چۈشەنسۇن؟ شۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئىشلار بىر قانچە قېتىم داۋاملاشتى . ئاخىرقى قېتىم باقىت زەيتۇنەگە بىر ياغلىق سوۋغا قىلدى .

4 - ئاينىڭ 28 - كۈنى زەيتۇنەنىڭ بويىدا قالغانلىقى ئېنىقلاندى . شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى دېلو مەلۇم قىلدى . باقىت سوراقتا جىنايىتىنى ئېنەن ئىقرار قىلدى . 5 - ئاينىڭ 1- كۈنى ئۇ باسقۇنچىلىق جىنايىتى بىلەن XXX ناھىيىلىك ج خ ئىدارىسى تەرىپىدىن جىنايى ئىشلار بويىچە توختىتىلىپ ، 5 - ئاينىڭ 16 - كۈنى تەپتىش مەھكىمىسىنىڭ تەستىقى بىلەن قولغا ئېلىندى .

* *

2007 يىل 3 ـ ئاينىڭ 3 ـ كۈنى ، تاڭ سەھەر .

ـــ قارىم ئۇكا ، قىزىم زۇمرەت ئەمدىلا سەككىز ياشقا كىردى ، دىندىن ساۋاق بېرەمدىكىن دەپ ئۆزلىرىنىڭ يانلىرىغا كەلدىم ، ئۆز سىڭىللىرىغا ئوخشاش يانلىرىدا يېتىپ ـ قوپۇپ دىندىن ساۋاق ئالغان بولسا ، ـــ زەينەپخان زۇمرەتنى مەرۇپنىڭ ئۆيىگە قالدۇرۇپ قايتىپ كەتتى .

شۇنداق قىلىپ زۇمرەت شۇ ئائىلىنىڭ ئىشلىرىغا يارەملەشكەچ ، ساۋاق ئېلىشقا باشلىدى .

3 ـ ئاينىڭ 16 ـ كۈنى كۈندۈزدە زۇمرەت مەرۇپلارنىڭ ئۆيىدە يالغۇز قالدى . باشقىلار ئېتىز ئىشلىرىغا كەتكەنىدى . شۇ چاغدا مەرۇپنىڭ ئون ئالتە ياشلارغا كىرگەن ئىنىسى مەخمۇت ئۆيگە كىردى ۋە زۇمرەتتىن :

ـــ ئۆيدىكىلەرچۇ ؟ ـــ دەپ سورىدى .

ـــ ئېتىزلىققا كەتتى ، ـــ دېدى زۇمرەت .

ـــ ۋېلىسىپىتىمنىڭ يېلى چىقىپ كەتكەن ، يارەملىشە ، ـــ دېدى مەخمۇت .

زۇمرەت ناسوسنىڭ شىلانكىسىنىڭ قىسقۇچىنى تۇتۇپ بەردى . لېكىن ياخشى تۇتالمىغاچقا ، يەل ماڭمىدى . مەخمۇت ئاچچىقىدا ناسوسنىڭ شىلانكىسى بىلەن زۇمرەتنىڭ كاللىسىغا بىرنى ئۇردى ، زۇمرەت يىغلاپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

مەخمۇت ئۆيگە كىرىپ زۇمرەتنىڭ كىگىز ئۈستىدە يىغلاپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سورىغان بولۇپ ، ئۇنىڭ قارشىلىق قىلىشىغا قارىماي باسقۇنچىلىق قىلدى ...

زۇمرەت بىر ھازاغچە ئورنىدىن تۇرالماي قالدى ، بىردەمدىن كېيىن ئۇ ئۆز ئۆيگە بارىدى ـ دە ، ئانىسى زەينەپخانغا بولغان

ئەھۋاللارنى ئېيتتى . زەينەپخان بىر قانچە كۈن دىلىغۇللۇق ئىچىدە ئۆتتى . «قانداق قىلىش كېرەك؟ مەلۇم قىلساق ، بالامنىڭ ئوقۇغان ئىشى ئاشكارىلىنىدۇ» . بۇ چاغدا زۇمرەتنىڭ دادىسى ئەھۋالنى ئۇقۇپ پالتىنى كۆتۈرۈپ ماڭدى ، زەينەپخان ئېرىنىڭ ئالدىنى توستى ، زەينەپخان قاتتىق تەگكەن بىر شاپىلاقتىن هوشىنى تاپتى ... شۇ چاغدىلا زەينەپخان ئۆز قىزىنى ئۆزى هاڭغا ئىتتىرگەنلىكىنى چۈشەندى ، ئۇلار دەرهال دىلو مەلۇم قىلدى .

5 ـ ئايىنىڭ 11 ـ كۈنى مەرۇپ جەمئىيەت تەرتىپىنى قالايمىقانلاشتۇرۇش جىنايىتى بىلەن ، مەخمۇت باسقۇنچىلىق جىنايىتى بىلەن قولغا ئېلىندى .

كىتاب ئىسمى: بالدۇر توزۇغان غۇنچە
پىلانلىغۇچى: ئەزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن
ئاپتورى: تۇردىمۇھەممەت سەئىدى
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەنۋەر قۇتلۇق
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: مۇھەممەتتۇردى مىرزىئەخمەت
مەسئۇل گوررېكتورى: گۈلباھار توختەم
تەكلىپلىك گوررېكتورى: گۈلشەھەر نېغمەت
مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى: نۇرمۇھەممەت ئۆمەر ئۆچقۇن
نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 ـ قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830000
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
زاۋۇت: شىنجاڭ يىبەيفېڭ مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 10
نەشرى: 2009 ـ يىل 12 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2009 ـ يىل 12 ـ ئاي 1 ـ قېتىم بېسىلىشى
باسما سانى: 5000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 5469 - 0595 - 2
باھاسى: 25.00 يۈەن

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن

ISBN 978-7-5469-0595-2
9 787546 905952 >
（民文）定价：25.00元